

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

με θέμα:

**« Διαχείριση και Ανάδειξη του Τοπίου. Περίπτωση
Μελέτης: Τσαγκαράδα Πηλίου »**

Management and Emergence of landscape. Case study: Tsagarada, Pelion

ΓΑΝΩΤΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΕΤΗ

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΟΥΡΓΙΩΤΗΣ ΑΝΕΣΤΗΣ
ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
ΑΣΠΡΟΓΕΡΑΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
ΓΕΜΕΝΕΤΖΗ ΓΕΩΡΓΙΑ**

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2021

Δήλωση

Βεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία είναι δική μου, δεν έχει συγγραφεί από άλλο πρόσωπο με ή χωρίς αμοιβή, δεν έχει αντιγραφεί από δημοσιευμένη ή αδημοσίευτη εργασία άλλου ατόμου και δεν έχει προηγουμένως υποβληθεί για βαθμολόγηση στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ή αλλού. Βεβαιώνω ότι είμαι εν γνώσει των κανόνων περί λογοκλοπής του ΤΜΧΠΠΑ και ότι στο πλαίσιο αυτού έχουν τηρηθεί όλοι οι κανόνες κατά την ακαδημαϊκή δεοντολογία, σχετικά με αναφορές, βιβλιογραφία, κ.λ.π., τόσο από έντυπες όσο και από ηλεκτρονικές πηγές. Σε περίπτωση λογοκλοπής αποδέχομαι όλες ανεξαιρέτως τις ποινές που προβλέπουν οι εκάστοτε Κανονισμοί του ΠΘ ή και του ΤΜΧΠΠΑ.

Ημερομηνία: __/__/2021

Όνοματεπώνυμο: Γανωτοπούλου Αρετή

Υπογραφή:

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε υπό την επίβλεψη του κυρίου Γουργιώτη, καθηγητής του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τον οποίο και ευχαριστώ για την καθοδήγηση και την άμεση ανταπόκρισή του σε οποιοδήποτε ζήτημα και εάν προέκυψε καθ' όλη τη διάρκεια συγγραφής της μελέτης.

Ξεχωριστά θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Χαντσούλη Έφη, προϊσταμένη Τμήματος Παροχής Στατιστικής Πληροφόρησης (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), την κ.Κατσώρχη Ελένη, υπάλληλο στο ίδιο τμήμα καθώς επίσης και τον κ.Κ.Σκόρδα, υπάλληλο στη Διεύθυνση Στατιστικών Πληθυσμού Απασχόλησης και Κόστους Ζωής, για την άμεση ανταπόκριση τους στα αιτήματα μου και τη βοήθεια τους σχετικά με τη παροχή στατιστικών στοιχείων που αφορούν τη σημερινή κατάσταση της Τσαγκαράδας.

Τις πιο εγκάρδιες ευχαριστίες μου, όμως, οφείλω στους δικούς μου ανθρώπους. Αρχικά στους γονείς μου, Γιώργο και Αργυρώ, για την ανοχή, για την κατανόησή τους στις αποφάσεις μου και για τις βάσεις που μου έχουν δώσει. Ευχαριστώ, επίσης, τα αδέρφια μου που πάντοτε είναι στο πλάι μου, Δημήτρη και Απόστολο για την πολύτιμη στήριξη, καθώς και τους φίλους μου, οι οποίοι με στήριξαν κατά την εκπόνηση της εργασίας, ο καθένας με τον τρόπο του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αντικείμενο του πονήματος αποτελεί η ανάδειξη και διαχείριση του Τοπίου, με περίπτωση μελέτης την Τσαγκαράδα Πηλίου. Αρχικά, γίνεται προσδιορισμός της έννοιας του Τοπίου και του περιεχομένου του καθώς και άλλων εννοιών που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον. Ακολούθως στο δεύτερο κεφάλαιο, περιγράφονται αναλυτικά και δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη θεσμική παρουσίαση του αντικειμένου το οποίο μελετάτε, με παράθεση ειδικών ρυθμίσεων μέσω των χωροταξικών εργαλείων. Στη συνέχεια, προκειμένου να αξιολογηθεί η δυναμική της Τσαγκαράδας, ιδιαίτερα έμφαση δίνεται στην αναπτυξιακή της φυσιογνωμία μέσα από την ανάλυση και καταγραφή των σημαντικότερων στοιχείων της. Τίθενται οι κύριοι στόχοι και διατυπώνονται οι τρόποι μέσα από τους οποίους το τοπίο δύναται να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης της περιοχής μελέτης. Τέλος, παρουσιάζονται οι προτεινόμενες δράσεις και παρεμβάσεις ανάδειξης του τοπίου καθώς ακόμη και διάφοροι τρόποι προβολής της περιοχής μελέτης με στόχο μια ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη της Τσαγκαράδας.

Λέξεις Κλειδιά: Τοπίο, Φυσικό περιβάλλον, ανάδειξη, αειφόρος ανάπτυξη, Τουρισμός, Τσαγκαράδα Πηλίου

ABSTRACT

This dissertation was prepared in the framework of the Undergraduate Program of the Department of Spatial Planning, Urban Planning and Regional Development of the University of Thessaly. The object of the study is the promotion and management of the Landscape, in case of a study of Tsagarada, Pelion. Initially, the concept of Landscape and its content is defined as well as other concepts related to the natural environment. Then in the second chapter, they are described in detail and special emphasis is given to the institutional presentation of the object you are studying, with a list of special arrangements through the spatial planning tools. Then, in order to evaluate the dynamics of Tsagarada, special emphasis is given to its developmental physiognomy through the recording of its most important elements. The main objectives are set and the ways in which the landscape can function as a lever for the development of the study area are formulated. Finally, the proposed actions and interventions for the promotion of the landscape are presented as well as various ways of promoting the study area with the aim of a complete and sustainable development of Tsagarada.

Keywords: Landscape, natural environment, emergence , sustainable development, tourism, Tsagarada Pelion

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Πίνακας Σχέσης Είδος, Τουρισμού και Τοπίου	26
Εικόνα 2: Μοντέλο Αλληλεπίδρασης Τοπίου και Τουρισμού	27
Εικόνα 4: Οι τέσσερις συνοικίες της περιοχής μελέτης και οι γειτονικοί οικισμοί.....	49
Εικόνα 5: Ιερός Ναός Αγίων Ταξιαρχών	50
Εικόνα 6: Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής.....	50
Εικόνα 7: Ιερός Ναός Αγίου Στεφάνου	50
Εικόνα 8: Ιερός Ναός Αγίας Κυριακής.....	50
Εικόνα 9: Αποτύπωση περιοχής μελέτης, ΤΙΦΚ	68
Εικόνα 10: Τα πηλιορείτικα σπίτια είναι καλυμμένα με τις χαρακτηριστικές πηλιορείτικες πλάκες αριστοτεχνικά τοποθετημένες	70
Εικόνα 11: Πολλά από τα σπίτια που δεν είχαν δυνατότητα τοποθέτησης φεγγιτών τύπου "βιτρώ", και τα αντικαθιστούσαν με ζωγραφικές απομιμήσεις	71
Εικόνα 12 : Νανοπούλειος Σχολή όπου στεγάζονται το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο.....	72
Εικόνα 13: Νέο κτίσμα όπου στεγάζονται το Γυμνάσιο και το Λύκειο της Τσαγκαράδας. ...	72
Εικόνα 14: Αθλητικό κέντρο Τσαγκαράδας στη συνοικία της Αγίας Κυριακής.....	74
Εικόνα 15: Δημαρχείο Τσαγκαράδας, Αγία Παρασκευή	74
Εικόνα 16: Απεικόνιση της οδικής αρτηρίας Ε.Ο.34 και χιλιομετρική απόσταση μεταξύ πόλης του Βόλου και της περιοχής μελέτης.	76
Εικόνα 17: Αποτύπωση ζημιών στο οδικό δίκτυο της περιοχής μελέτης.....	78
Εικόνα 18: Αχιλλοπούλειος Εμπορική Σχολή, Αγία Παρασκευή Τσαγκαράδας, Μαρτίου 1937 ή 1938 (δυσανάγνωστη η χρονολογία.)	79
Εικόνα 19: Νεότερη φωτογραφία της πρόσοψης της Αχιλλοπουλείου Εμπορικής Σχολής ...	80
Εικόνα 22: Πρόσοψη Νανοπούλειου Σχολής	81
Εικόνα 20: Μαρμάρινη επιγραφή: ΝΑΝΟΠΟΥΛΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ.....	81
Εικόνα 21: Πλαϊνή όψη: Νανοπούλειου Σχολής.....	81
Εικόνα 23: ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ.ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ 1866-1927.....	82
Εικόνα 24: ΣΟΦΟΚΛΗΣ Κ.ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ 1854-1924.....	82
Εικόνα 25: ΙΩΑΝΝΗΣ Α.ΚΑΡΤΑΛΗΣ 1842-1908.....	82
Εικόνα 26: Κρήνη στη συνοικία του Αγίου Ταξιάρχη.....	85
Εικόνα 27: Προαύλιος χώρος και η Εκκλησία Αγίας Παρασκευής	85
Εικόνα 28: Πλατεία Αγίας Παρασκευής με τον χιλιόχρονο πλάτανο	85
Εικόνα 29: Αποτύπωση του φυσικού τοπίου με θέα τον οικισμό του Μουρεσίου.....	85
Εικόνα 30: Η Αχιλλοπούλειος Εμπορική Σχολή.....	85
Εικόνα 31: Πεζοπορία μέσα σε μοναδικές φυσικές διαδρομές	89
Εικόνα 32: Μία εκ των διαθέσιμων δραστηριοτήτων, η Ποδηλασία!.....	90
Εικόνα 33: Ιππασία και διάσχιση/γύρος της Τσαγκαράδας	90
Εικόνα 34: Αναρρίχηση στους βράχους της Φακίστρας.....	90
Εικόνα 35: Θαλάσσιες δραστηριότητες που στηρίζονται εξολοκλήρου από τοπία μοναδικής ομορφιάς.....	90

Εικόνα 36: Καλντερίμι < τουρκική kaldırım < αρχαία ελληνική καλός + δρόμος (αντιδάνειο), λιθόστρωτος δρόμος με ακατέργαστες πέτρες/ καλντερίμι και το αυλάκι για τα όμβρια ύδατα,	91
Εικόνα 37: Συλλογή βοτάνων και τοπικών προϊόντων.	92
Εικόνα 38: Ο φημισμένος πλάτανος της Αγίας Παρασκευής που μετρά 1000 και πλέον έτη.	92
Εικόνα 39: Φωτογραφίες από διάφορες όψεις του ναού της Αγίας Παρασκευής με την μοναδική αρχιτεκτονική.	93
Εικόνα 40: Φωτογραφική αποτύπωση του πέτρινου τοξωτού γεφυριού της Τσαγκαράδας και του φυσικού περιβάλλοντος που το απάρτιζε, πριν την κατάρρευση του!.....	94
Εικόνα 41: Το μοναστήρι της Παναγίας προς Φακίστρα.	94
Εικόνα 42: Απεικόνιση του Λόφου της Κούτρας με τη μοναδική θέα προς τη θάλασσα του Μυλοποτάμου.....	95
Εικόνα 43: Φωτογραφικό υλικό από το Λόφο του Άθωνα με το εκκλησάκι, τα παγκάκια μέσα στο δάσος, τη κρήνη με το πόσιμο νερό και ενός τοπίου απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς αναλλοίωτο στο χρόνο.....	96
Εικόνα 44: Η παραλία της Φακίστρας, μοναδικό αξιοθέατο της Περιοχής Μελέτης.....	97
Εικόνα 45: Η παραλία της Φακίστρας, απομονωμένη τοποθεσία με γαλαζοπράσινα νερά. ..	97
Εικόνα 46: Το μονοπάτι που οδηγεί στην παραλία με περπάτημα 20λεπτών περίπου.....	97
Εικόνα 47: Φωτογραφικό υλικό από το κρυφό σχολειό στη Φακίστρα Τσαγκαράδας	98
Εικόνα 48: Παραλία Μυλοποτάμου.....	99
Εικόνα 49: Αποτύπωση διαδρομής έως την παραλία του Μυλοποτάμου	99
Εικόνα 50: Φωτογραφικό υλικό από το Λιμανάκι Μυλοποτάμου – Υπό κατασκευή:.....	100
Εικόνα 51: Φωτογραφική αποτύπωση του Φυσικού Τοπίου	100
Εικόνα 52: Ιερός Ναός Προφήτη Ηλίου μέσα στο δάσος.....	101
Εικόνα 53: Ιερός Ναός Αγίου Παντελεήμονα.....	102
Εικόνα 54: Ιερός Ναός Αγίας Μαρίας	102
Εικόνα 56: Προβολή/Χαρτογραφική απεικόνιση της Διαδρομής στο Google Maps	141
Εικόνα 57: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Α με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της.....	141
Εικόνα 58: Φωτογραφική αποτύπωση των καλντεριμιών κατά μήκος της χωρικής ενότητας Τοπίου Α	142
Εικόνα 59: Αριστερά προς Σχιτζουράβλι και Χάνια, Δεξιά προς Τσαγκαράδα.....	143
Εικόνα 60: Προβολή/Χαρτογραφική απεικόνιση της Διαδρομής στο Google Maps	144
Εικόνα 61: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Β με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της.....	144
Εικόνα 62: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Γ με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της.....	146
Εικόνα 64: Τμήμα καλντεριμιού στη θέση Μηλιώτικο ρέμα.....	147
Εικόνα 63: Το καταφύγιο ανάγκης Αγίου Γεωργίου στη θέση Εξαγκαθιά	146
Εικόνα 65: Δάσος από οξιές στη θέση Ίταμος, αποτύπωση του καταυλισμού των ξυλοκόπων	147
Εικόνα 66: Χαρτογραφική απεικόνιση της διαδρομής καταφύγιο Εξαγκαθιάς-Τσαγκαράδα με τα σημαντικότερα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της	148
Εικόνα 68: Φωτογραφική αποτύπωση του φυσικού τοπίου της διαδρομής.....	148

Εικόνα 67: Καστανόδασος από διαδρομή μέσω Ανάθεμα.....	149
Εικόνα 69: Αποτύπωση της διαδρομής ξεκινώντας από την πλατεία των Αγ. Ταξιάρχων με τελικό προορισμό την πλατεία της Αγ.Παρασκευής.....	150
Εικόνα 70: Αποτύπωση της χωρικής ενότητας Ε με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της	150
Εικόνα 71: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Ζ με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της.....	152
Εικόνα 72: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Η με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της.....	153

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη Περιοχής Μελέτης, Τσαγκαράδα 1991-2011.....	51
Διάγραμμα 2: Μόνιμος πληθυσμός κατά κατάσταση απασχόλησης για το Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου για το έτος 2011.....	53
Διάγραμμα 3: Μόνιμος πληθυσμός κατά κατάσταση απασχόλησης για την Τ.Κ.Τσαγκαράδας για το έτος 2011.....	54
Διάγραμμα 4: Ποσοστιαία κατανομή οικονομικά και μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού για τον Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου για το έτος 2011.....	56
Διάγραμμα 5: Ποσοστιαία κατανομή οικονομικά και μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού για την Τ.Κ.Τσαγκαράδας για το έτος 2011.....	56
Διάγραμμα 6: Αριθμός απασχολούμενων κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας για τον Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου για το έτος 2011.....	58
Διάγραμμα 7: Αριθμός απασχολούμενων κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας για την Τ.Κ.Τσαγκαράδας για το έτος 2011.....	58
Διάγραμμα 8: Συμμετοχή κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση σε επίπεδο Δήμου για το έτος 2011.....	60
Διάγραμμα 9: Συμμετοχή κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση για την Τ.Κ.Τσαγκαράδας για το έτος 2011.....	60
Διάγραμμα 10: Αριθμός οικοδομικών αδειών 2009-2019 για την Τ.Κ.Τσαγκαράδας.....	63
Διάγραμμα 11: Αριθμός νέων οικοδομών σε βάθος μιας δεκαετίας 2009-2019 για την Τ.Κ.Τσαγκαράδας.....	65

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1.1: Τι είναι τοπίο. Διασκευή, επεξεργασία, συμπλήρωση και τροποποίηση υπό του συγγραφέα, εκ του πρωτοτύπου σχήματος αναφοράς: Figure 1: What is landscape? Source: Tudor, 2014).....	19
Σχήμα 3.1: Διοικητική διαίρεση του Δήμου Ζαγοράς – Μουρεσίου.....	47

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Πλεονεκτήματα της αλληλεπίδρασης του ατόμου με το φυσικό τοπίο.....	23
Πίνακας 2α: Μόνιμος Πληθυσμός (1991).....	50
Πίνακας 2β: Μόνιμος Πληθυσμός (2001).....	50
Πίνακας 2γ: Μόνιμος Πληθυσμός (2011).....	50
Πίνακας 3: Πληθυσμιακή εξέλιξη Περιοχής Μελέτης, Τσαγκαράδα 1991-2011.....	51
Πίνακας 4: Απογραφή 2011: Μόνιμος πληθυσμός κατά κατάσταση απασχόλησης.....	52
Πίνακας 5: Ποσοστιαία Κατανομή του Οικονομικά και Μη Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού για το έτος 2011.....	54
Πίνακας 6: Απογραφή 2011: Απασχολούμενοι κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας.....	57
Πίνακας 7: Συμμετοχή κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση για το έτος 2011.....	59
Πίνακας 8: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (ΠΟΠ) & ΠΡΟΣΤΑΣΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ (ΠΓΕ) στα πλαίσια του Καν. (ΕΟΚ) αριθ. 510/06 του Συμβουλίου.....	61
Πίνακας 25: Είδος οικοδομικών αδειών κατά Υ.Π.Α., Νομό, Δήμο ή Κοινότητα.....	63
Πίνακας 26: Νέες οικοδομές, προσθήκες, αριθμός κατοικιών κατά Υ.Π.Α., Νομό, Δήμο ή Κοινότητα.....	64
Πίνακας 9: Αριθμός ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην Τσαγκαράδα.....	65
Πίνακας 10: Η περιοχή μελέτης αποτελεί Τοπίο Ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.....	66
Πίνακας 11: Στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος που συγκεντρώνει η περιοχή μελέτης.....	67
Πίνακας 12: Αλληλεπικάλυψη προστατευόμενων περιοχών περιβάλλοντος.....	68
Πίνακας 13: Χιλιομετρικές αποστάσεις μεταξύ οικισμών Δήμου.....	76

Πίνακας 14: Αριθμός ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην Τσαγκαράδα.....	85
Πίνακας 15: Αναλυτική καταγραφή μονάδων, δωματίων και κλινών ανά κατηγορία στην Τσαγκαράδα.....	86
Πίνακας 16: Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), για Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας και ειδικότερα για το Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου.....	87
Πίνακας 17: Αποστάσεις αιολικών εγκαταστάσεων από γειτνιάζουσες χρήσεις γης και δραστηριότητες.....	110
Πίνακας 18: Συγκριτικός πίνακας κατευθύνσεων Τουρισμού και κατευθύνσεων Τοπίου...	124
Πίνακας 19: Ανάλυση SWOT για την περιοχή μελέτης.....	132

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Χαρτογραφική απεικόνιση των σημείων-τοπίων αναφοράς της Τσαγκαράδας..	102
Χάρτης 2: Διαγραμματικός χάρτης απεικόνισης των κινδύνων των σημείων – τοπίων.....	103
Χάρτης Π.2.δ.: Φυσικό Περιβάλλον – Πολιτιστική κληρονομιά –Τοπίο.....	114
Χάρτης Π.1.: Πρότυπο Χωρικής Οργάνωσης.....	115
Χάρτης 3: Κατηγοριοποίηση Τοπίου της Π.Μ. με βάση το ΕΧΠ Τουρισμού και το ΠΧΠ Θεσσαλίας.....	130

ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΠΕ: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

ΓΠΣ: Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο

ΓΠΧΣΑΑ: Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

ΕΠΧΣΑΑ: Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

ΕΛΣΤΑΤ: Ελληνική Στατιστική Αρχή

ΕΟΤ: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

ΕΟΣ Βόλου: Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Βόλου

ΕΣΠΑ: Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς

ΕΧΠ: Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο

ΔΕ: Δημοτική Ενότητα

Μ.Υ.Η.Ε : Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα

ΠΕ: Περιφερειακή Ενότητα

ΠΧΠ: Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο

ΤΙΦΚ: Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

ΤΚ: Τοπική Κοινότητα

ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΠΔ: Προεδρικό Διάταγμα

ΠΟΠ: Προστασία Ονομασίας Προέλευσης

ΥΑ: Υπουργική Απόφαση

ΚΥΑ: Κοινή Υπουργική Απόφαση

μ.: Μέτρα

σ.δ.: Συντελεστής δόμησης

GPS: Global Positioning System

SWOT: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Πίνακας περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ	5
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	7
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	8
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	8
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΧΑΡΤΩΝ	9
ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΑ	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΤΟ ΤΟΠΙΟ	16
1.1.ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΣΕΓΓΙΣΗ	16
1.2.ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	21
1.3. ΤΟ ΤΟΠΙΟ ΩΣ ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	22
1.4.ΣΧΕΣΗ/ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ...23	
1.5.Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ)	25
1.6.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΤΟΠΙΟ – ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΟ	29
1.7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ	33
2.1. ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ	33
2.1.1. ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	33
2.1.2. ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΟ	36
2.2. ΤΟ ΤΟΠΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	38
- Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια	43
- Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια.....	44
2.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ- ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑ ΠΗΛΙΟΥ	47
3.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	47
3.2. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	48
3.3. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΟΓΝΩΜΙΑ	51

3.3.1.ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	51
3.3.2.ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	53
3.3.2.1.ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ – ΑΝΕΡΓΙΑΣ	53
3.3.2.2.ΤΟΜΕΙΣ-ΚΛΑΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	58
3.4.ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	67
3.4.1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ- ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΦΥΤΟΚΑΛΥΨΕΙΣ	67
3.5. ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	69
3.5.1. ΠΗΛΙΟΡΙΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ	69
3.5.2. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	72
3.5.3. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	76
3.6. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	78
3.7. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ & ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ.....	86
3.8. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	106
3.8.1. ΕΙΔΙΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (ΦΕΚ 1138 Β/11.06.2009)	106
3.8.2. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΦΕΚ2464/2008).....	109
3.8.3. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ (ΦΕΚ151/2009).....	113
3.8.4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (ΠΧΠ), (ΦΕΚ 269 Α.Α.Π./15.11.2018)	114
3.8.5. -ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Ο ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ;.....	118
3.9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	121
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	123
4.1. ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ (ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΗΚΕ).....	123
4.2. ΚΑΤΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΧΠ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΠΧΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ..	125
4.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ-ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ, ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT	132
4.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	136
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	137
5.1.ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΟΡΑΜΑΤΟΣ.....	137
5.2. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ	139
5.3. ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	156
5.4. ΠΙΘΑΝΕΣ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	158

5.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	159
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	160
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	164

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εννοιολογική προσέγγιση της λέξης «τοπίο» είναι ιδιαιτέρως περίπλοκη διότι πρόκειται για μια έννοια που ερμηνεύεται με ποικίλους τρόπους. Σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την ποιότητα και τη μεταβολή του στο χρόνο συνιστά η σχέση του ατόμου με αυτό καθώς και η μεταξύ τους αλληλεπίδραση. Σύμφωνα με την Τζημοπούλου (2005), πρόκειται για έναν χώρο οικειοποιημένο, κωδικοποιημένο, που έχει υποστεί χρήσεις, συνήθειες, ρυθμίσεις και ο οποίος σε καμία περίπτωση δεν είναι κενός, αποτελώντας ένα φυσικό υπόβαθρο το οποίο μπορεί να δεχθεί μεταβολές στο χρόνο. Η προαναφερόμενη σχέση μεταξύ του ατόμου και του τοπίου και τα αποτελέσματα της σχέσης αυτής καθιστά αναγκαία την ύπαρξη μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ανάδειξης και διαχείρισής του.

Σχετικά με το διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο συναντάται πλήθος επιστημονικών κειμένων σχετικά με το τοπίο και τη διατήρηση, ανάδειξη και προστασία του, με σημαντικότερο την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (E.E., 2000). Σε εθνικό επίπεδο, είναι συνετό να σημειωθεί ότι η ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου έγινε με τον Ν.3827/2010, με καθυστέρηση από τη σύνταξη της Σύμβασης που έγινε το 2000.

Στη παρούσα εργασία, εξετάζεται το τοπίο ως φυσικός πόρος και μοχλός ανάπτυξης της περιοχής που το απαρτίζει. Μέσω της μελέτης αυτής επιδιώκεται να δοθεί απάντηση σε μια σειρά καίριων ερωτημάτων, πως και με ποιον τρόπο δύναται το τοπίο να λειτουργήσει ως κινητήριος δύναμη για την ανάπτυξη της Τσαγκαράδας η οποία έχει επιλεγεί ως περιοχή μελέτης. Επιλέχθηκε η Τσαγκαράδα, ως περιοχή μελέτης διότι παρουσιάζει έντονο τουριστικό ενδιαφέρον.

Η διερεύνηση αυτή γίνεται κατ'αρχήν μέσα από την παρουσίαση των βασικών στοιχείων της περιοχής μελέτης προκειμένου να υπάρξει ολοκληρωμένη εικόνα για την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής. Παρέχονται δεδομένα σχετικά με τη γεωγραφική θέση, τη διοικητική δομή, τα πληθυσμιακά και οικονομικά στοιχεία που αφορούν το παραγωγικό σύστημα, τις χρήσεις γης και φυτοκαλύψεις καθώς και τις διατάξεις του υπερκείμενου σχεδιασμού στις οποίες υπόκειται. Επιπλέον δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο μοναδικό τοπίο της Τσαγκαράδας, γίνεται μια προσπάθεια

σκιαγράφησης του περιβάλλοντος χώρου, φυσικού και πολιτιστικού, αλλά και της κατάστασης των υποδομών και υπηρεσιών που παρέχονται.

Γίνεται μια συνοπτική περιγραφή των κύριων στόχων της μελέτης αλλά και η διατύπωση του οράματος και που αυτό αποσκοπεί. Έτσι στη συνέχεια, πραγματοποιείται η διάγνωση και αξιολόγηση της φυσιογνωμίας της περιοχής μέσω της ανάλυσης SWOT, η οποία έχει ως στόχο την επισήμανση των δυνατών και αδύνατων σημείων της Τσαγκαράδας, που αφορούν το εσωτερικό περιβάλλον και τις ευκαιρίες που υπάρχουν αλλά και τις απειλές που εγκυμονούν, που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης, με σκοπό να γίνουν εμφανή τα σημεία στα οποία πρέπει η επικείμενη πρόταση να δώσει μεγαλύτερη προσοχή.

Στη συνέχεια η εργασία διερευνά δράσεις και προτάσεις παρέμβασης με σκοπό την επίτευξη του βασικού σκοπού υλοποίησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας, δηλαδή την ανάδειξη και διαχείριση του τοπίου της περιοχής μελέτης.

Η εργασία αποπερατώνεται με την εξαγωγή των συμπερασμάτων τα οποία προκύπτουν με βάση στοιχεία και δεδομένα που παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν στα κεφάλαια της παρούσας εργασίας και που αφορούν στο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε στην αρχή της διπλωματικής, δηλαδή αν δύναται το τοπίο να λειτουργήσει ως κύριος μοχλός ανάπτυξης της περιοχής μελέτης.

Αξίζει να αναφερθεί πως μεγάλο μέρος της εργασίας αποτελεί προϊόν επιτόπιας έρευνας και καταγραφής στην περιοχή μελέτης και στηρίζεται σε δεδομένα που προέρχονται από αρχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), τα οποία έχουν υποστεί ίδια επεξεργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΤΟ ΤΟΠΙΟ

1.1.ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΣΕΓΓΙΣΗ

Ένας πολύ εφευρετικός τρόπος να μιλήσουμε για το τοπίο αποτελεί η παράθεση διαφόρων ερωτημάτων. Τί ονομάζουμε τοπίο; Πώς αντιλαμβανόμαστε την έννοια αυτή καθώς και ποια είναι η σχέση του ατόμου με αυτό; Με αυτή τη διαδικασία δημιουργείται η ανάγκη για όλο και περισσότερη εξερεύνηση περί της έννοιας του τοπίου και φανερώνεται μια επιθυμία ανάπτυξης λόγου για αυτό και τη σημαντικότητα του.

Ο εννοιολογικός προσδιορισμός του Τοπίου χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα σύνθετος και με πολλές εκφράσεις και το κάθε άτομο μπορεί να προσδιορίσει το περιεχόμενο του με ποικίλους τρόπους ανάλογα με το περιβάλλον, το σκηνικό, τις αναμνήσεις και τα συναισθήματα που σχετίζονται με αυτό κάθε φορά. Σύμφωνα με τους Tress κ.ά. (2001), το τοπίο αναφέρεται ως ένα σύνθετο οικοσύστημα το οποίο απαρτίζεται από όλα τα γεωσφαιρικά, βιοσφαιρικά και νοοσφαιρικά υποσυστήματα και την αλληλεπίδραση τους χρονικά.

Ένας ακόμη ορισμός αναφέρει το τοπίο ως φυσικό γεωγραφικό χώρο και προϊόν δημιουργήματος φυσικών συνθηκών στο περιβάλλον, συμπεριλαμβάνοντας και τη συγκρότηση της κατοικημένης από το άτομο φύσης. Ειδικότερα, εννοείται η σχέση τοπίου φύσης, δηλαδή το τεχνητό τοπίο, είτε άλλοτε σχεδιασμένο, είτε με άναρχο τρόπο κ.τ.λ. είτε και άλλοτε ο συνδυασμός όλων αυτών μαζί (Φατούρος, 2005).

Ειδικά για την έννοια του τοπίου, αναφέρεται πως δημιουργείται από το φυσικό περιβάλλον και την παρέμβαση του ανθρώπου σ' αυτό, με έμφαση στην εξέλιξη της ιστορίας και αντιμετωπίζει τις τομεακές περιβαλλοντικές προσεγγίσεις, αποτελώντας σημαντικό σύνδεσμο μεταξύ περιβάλλοντος και του συνόλου του χώρου περιοχής (Μπεριάτος, 2007). Πρόκειται με άλλα λόγια, σύμφωνα με την Τζημοπούλου (2005), για έναν χώρο οικειοποιημένο, κωδικοποιημένο, που έχει επιδεχθεί χρήσεις, συνήθειες, ρυθμίσεις και ο οποίος σε καμία περίπτωση δεν είναι κενός. Επίσης, τον ορίζει ως αποτέλεσμα σχέσεων μεταξύ οικονομικών δραστηριοτήτων, κοινωνικών δομών, πολιτισμού και ενός φυσικού υποβάθρου το οποίο εξελίσσεται συνεχώς στο χρόνο.

Η εννοιολογική προσέγγιση της λέξης «τοπίο» προσέλκυσε το ενδιαφέρον για βαθύτερη ανάλυση και μελέτη της έννοιας από ποικίλους επιστημονικούς κλάδους αποτελώντας ιδιαίτερα σημαντικό θέμα για επιστημονικό διάλογο. Για την ακρίβεια, σε αυτούς τους κλάδους εντάσσονται άνθρωποι που ασχολούνται με την οικολογία, την αρχιτεκτονική τοπίου, τη γεωγραφία και τον πολιτισμό, τη χωροταξία κ.α., επιστήμονες δηλαδή που μελετούν το τοπίο και οι οποίοι δίνουν τη δική τους ερμηνεία προκειμένου να προσδιορίσουν τον όρο, με συνέπεια αυτού το τοπίο να ορίζεται και επανορίζεται αρκετές φορές (Δαλίπη και Ευπραξία-Αίθρα, 2012).

Πίνακας συστηματοποίησης των εννοιολογικών οριοθετήσεων της έννοιας του Τοπίου		
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΠΙΟΥ	Γεωλογική/ γεωμορφολογική/ κλιματολογική διάσταση	Γεωγραφία και Τοπογραφία (εντοπισμός τοποθεσιών με την καλύτερη δυνατή θέα, περιοχών που υφίστανται πιέσεις εξαιτίας υψηλής προσέλευσης κόσμου, σημείων με υψηλή οπτική τρωτότητα)
	Οικολογική διάσταση	Επιστήμες του φυσικού περιβάλλοντος (το τοπίο θεωρείται αναπόσπαστος περιβαλλοντικός πόρος κάθε οικοσυστήματος)
	Ωφελμιστική/παραγωγική διάσταση	Οικονομικές Επιστήμες (εστίαση στην απόδοση της ποιότητας του οπτικού περιβάλλοντος σε οικονομικά μεγέθη)
	Λειτουργική διάσταση	
	Οπτική/αναπαραστατική διάσταση	Αρχιτεκτονική Τοπίου (έχει ως αντικείμενο τη σχεδίαση εξωτερικών χώρων κάθε μεγέθους)
	Κοινωνικό-οικονομική διάσταση	Κοινωνικές Επιστήμες, Ιστορία, Αρχαιολογία (εξετάζεται η μεταβολή των προτύπων αισθητικής των οπτικών πόρων μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών δομών και ομάδων)
	Ιστορική/αρχαιολογική διάσταση	
	Μνημειακή διάσταση	
	Αισθητική διάσταση	Φιλοσοφία και Καλές Τέχνες (αντιμετωπίζεται ως μίμηση ή αναπαράσταση της φύσης και της ζωής)

Επιστημονικές ειδικότητες επί της εκτίμησης και εννοιολογικής προσέγγισης του όρου «τοπίο»

	Βιοματική διάσταση	Ψυχολογία (εξετάζεται το τοπίο μέσω βιοματικών μεθόδων και επικεντρώνεται στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τα αισθητικά πρότυπα του τοπίου)	
	Εθνική/ πολιτική διάσταση	Νομικές Επιστήμες (αντιμετώπιση του τοπίου ως αντικειμένου νομικής προστασίας)	
	Μυθολογική διάσταση	Φιλοσοφία και Καλές Τέχνες (αντιμετωπίζεται ως μίμηση ή αναπαράσταση της φύσης και της ζωής)	
	Ανθρωπομορφική διάσταση	Κοινωνικές Επιστήμες	

Πηγή: Παυλής (2012), Σεκλιζιώτη (1999), Daniel & Vining, (1983)

Αναφορικά με το διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο συναντάται πλήθος επιστημονικών κειμένων σχετικά με το τοπίο και τη διατήρηση, ανάδειξη και προστασία του, με σημαντικότερο την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (Ε.Ε., 2000). Πιο συγκεκριμένα, στις αρχές του 21ου αιώνα, στις 20 Οκτωβρίου 2000 στη Φλωρεντία, κατατέθηκε και ψηφίστηκε το πρώτο επίσημο ντοκουμέντο πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (European Landscape Convention), στο οποίο το Συμβούλιο της Ευρώπης προσδιορίζει το τοπίο ως «μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από τους ανθρώπους, της οποίας ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ή ανθρώπινων παραγόντων» (ΦΕΚ 30/Α/25-02-2010). Η συγκεκριμένη σύμβαση πρόκειται να αποτελέσει σταθμό στην ιστορία για την εννοιολογική προσέγγιση του τοπίου και αυτό αιτιολογείται από τον ορισμό που διαμόρφωσε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο, ο οποίος προσδίδει αξία σε όλους τους τύπους τοπίου (Δαλίπη και Ευπραξία-Αίθρα, 2012).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης κάνει αντιληπτό σε όλους και με σαφή τρόπο, μέσω των κειμένων και σχετικών πρακτικών, ότι το τοπίο συνιστά σπουδαίο φυσικό πόρο και αποτελεί κινητήριος δύναμη για την εξέλιξη του ίδιου του πόρου καθώς και της περιοχής που το απαρτίζει με σημαντική σημείωση να λαμβάνεται ολόενα και περισσότερο υπόψη στις διαδικασίες χωρικού σχεδιασμού.

Συμπληρωματικά, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι, σε διεθνές επίπεδο, πριν από την κινητοποίηση του Συμβουλίου της Ευρώπης, από το 1972 το τοπίο είχε αναβιβαστεί σε προστατευόμενο αγαθό στο πλαίσιο της UNESCO, της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς. Πρώτα από όλα το τοπίο ερευνήθηκε από τη διάσταση της πολιτισμικής αξίας του και μελετήθηκαν οι δράσεις του ανθρώπου με τη φύση γενικότερα με αποτέλεσμα την επιρροή στο τοπίο, περιλαμβανομένων συνάμα σε αυτές την δημιουργία αρχαιολογικών χώρων, με παγκόσμια αξία (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/UNESCO) (Δαλίτη και Ευπραξία-Αίθρα, 2012).

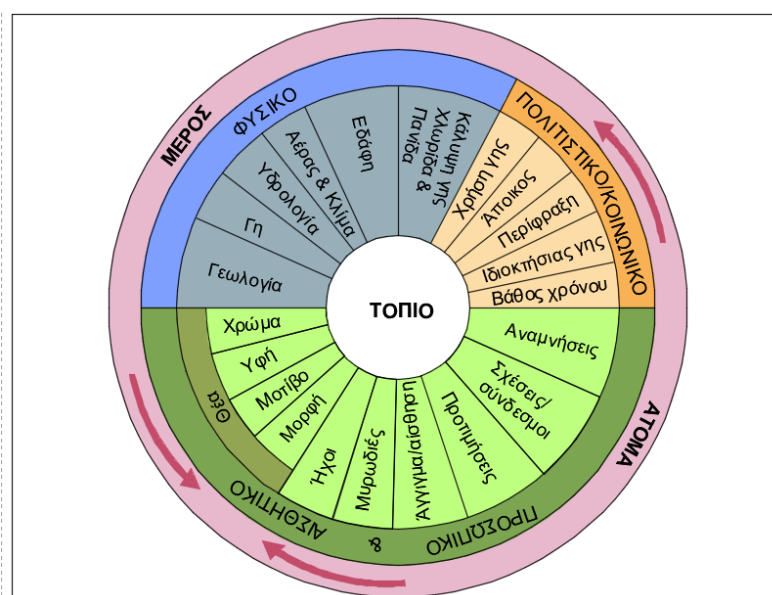
Όσον αφορά τις επόμενες δεκαετίες, υπήρξαν διάφορες συμβάσεις διεθνούς δικαίου σχετικά με το τοπίο, την ανάγκη για ανάδειξη και προστασία του αλλά παρέμεινε χωρίς έναν σαφή και κοινώς αποδεκτό ορισμό (Δαλίτη και Ευπραξία-Αίθρα, 2012).

Θα ήταν πλάνη, αν υποστήριζε κανείς ότι ο χωρικός σχεδιασμός δεν αποτελεί σημαντική προϋπόθεση προκειμένου να διασφαλιστεί το αίσθημα της ανθρώπινης μνήμης και των αξιών που άμεσα συνδέονται με το τοπίο, όπως το τοπίο ως βιούμενος χώρος (*espace vécu*), ως χώρος τοπικών παραδόσεων, ιστορικών γεγονότων, με σκοπό την εξέλιξη της αισθητικής και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων στις πόλεις θέτοντας ταυτόχρονα φραγμό στη κρίση της ταυτότητας που χαρακτηρίζει τις περισσότερες από τις ελληνικές πόλεις σήμερα (Γουργιώτης και Τσιλιμίκας, 2007).

Τονίζεται λοιπόν, ότι υπάρχει σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των υποκειμένων και των αντικειμένων και στην προκειμένη περίπτωση ως αντικείμενο θεωρείται το τοπίο και ως υποκείμενο οι άνθρωποι που εργάζονται σε αυτό και το διαμορφώνουν, αλλά και εκείνοι που το παρατηρούν (Βαβουρανάκης, 2015α). Ωστόσο είναι συνετό να αναφερθεί ότι δεν βιώνουν όλοι οι παρατηρητές με τον ίδιο τρόπο έναν τόπο, ούτε δημιουργούνται σε εκείνους ίδια συναισθήματα τη στιγμή που βρίσκονται σε αυτόν, επομένως, για κάθε νέο παρατηρητή υπάρχει και μία διαφορετική απόδοση σημασίας στα χαρακτηριστικά του τόπου (Tilley, 1997).

Γίνεται, επομένως, εύκολα αντιληπτό μέσα από τις ποικίλες διεπιστημονικές προσεγγίσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω αναφορικά με τη σημασία και το ρόλο που διαδραματίζει το τοπίο, ότι σε μεγάλο βαθμό η σημαντικότητά του οφείλεται στην ποικιλομορφία και την κατανόηση της έννοιάς του, καθώς όλα τα τοπία συνίστανται σε μια φυσική, αλλά συγχρόνως και σε μια ψυχική, κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα, όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά οι Tress κ.ά. (2001).

Κατά κοινή ομολογία, επιβεβαιώνεται η τοποθέτηση πως κοινό σημείο όλων των επιστημών αποτελεί η σχέση ανάμεσα στο άτομο και το τοπίο, διότι όλες οι κοινωνικές ομάδες επιδρούν με τις δράσεις τους στο τοπίο, ενώ παράλληλα και οι ίδιες επηρεάζονται από αυτό.

Σχήμα 1.1.: Τι είναι τοπίο. Διασκευή, επεξεργασία, συμπλήρωση και τροποποίηση υπό του συγγραφέα, εκ του πρωτοτύπου σχήματος αναφοράς: Figure 1: What is landscape? Source: Tudor, 2014)

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το τοπίο αποτελεί μια ξεχωριστή ύπαρξη, που διαμορφώνεται από τα ιδιαίτερα φυσικά και ιστορικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και πολιτισμικά στοιχεία τα οποία κατέχουν σχέση δράσης αντίδρασης χρονικά και χωρικά (Δαλίπη και Ευπραξία-Αίθρα, 2012). Εννοιολογικά απαιτεί προσεκτική ανάγνωση. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του Φατούρου 2005, ο οποίος θεωρεί πως οι συνθήκες και οι καθημερινές συνήθειες των ατόμων δεν

αφήνουν εύκολα να φαίνεται το τοπίο και πως η καθημερινή ζωή συνήθως δεν «βλέπει» το τοπίο αλλά η επιστημονική μελέτη αποκαλύπτει το τοπίο.

Εν κατακλείδι λοιπόν, συμπεραίνεται ότι φυσικά χαρακτηριστικά του τοπίου, σε οικολογικό, περιβαλλοντικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, πολιτισμικό, οικονομικό, θεσμικό, νομικό, προσωπικό, αξιακό, φαντασιακό πλαίσιο, βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση με τον άνθρωπο.

1.2. ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο γεωγράφος Otto Schluter ήταν από τους πρώτους επιστήμονες που ασχολήθηκε με την ανθρώπινη-γεωγραφική μεταχείριση των τοπίων και ερεύνησε συγκεκριμένα τα φυσικά τοπία αλλά και τα πολιτιστικά τοπία. Ο Schluter από την δική του οπτική ως επιστήμονας, ενσωμάτωσε την έννοια της διεργασίας, δηλαδή την ανάπτυξη μέσω του χρόνου, στην έννοια της γεωγραφίας και της επιστήμης του τοπίου μέσω των παραγώγων εννοιών των φυσικών τοπίων. Για εκείνον ο σκοπός της μελέτης των τοπίων αποτελούσε «όχι μόνο την ταξινόμηση κατηγοριών και φαινομένων και τον καθορισμό της κατανομής και των συσχετίσεών τους, αλλά και την εξέταση των χαρακτηριστικών τους μέσω της διαδικασίας αλλαγής μέσα στο χρόνο».

Παράλληλα, ο Leighly (1969), επικεντρώνεται στο φυσικό τοπίο έτσι όπως αυτό ορίζεται από τους γεωγράφους αναφέροντας πως *«το φυσικό τοπίο είναι το άθροισμα όλων των φυσικών πόρων που έχει στη διάθεση του ο άνθρωπος σε μία περιοχή και για τους οποίους μπορεί είτε να βοηθήσει στην ανάπτυξή τους, είτε να αφαιρέσει στοιχεία τους από την εκμετάλλευσή τους, αλλά και εν μέρει να τους αγνοήσει. Φυσικό τοπίο είναι επίσης η περιοχή, στην οποία απουσιάζουν οι ανθρώπινες δραστηριότητες και η οποία αποτελείται από ποικίλα μορφολογικά στοιχεία»*. Ακόμη, επισημαίνει τα βασικά χαρακτηριστικά που διακρίνουν ένα φυσικό τοπίο και εμφανίζονται συνδυαστικά σε αυτό, τα οποία είναι τα υλικά του φλοιού της γης, τα οποία καθορίζουν με κάποιον τρόπο τις επιφανειακές μορφές, το κλίμα, η βλάστηση, η θάλασσα και η ακτογραμμή.

Η μεθοδική μελέτη και αξιολόγηση ενός τοπίου και συνάμα η αλληλεξάρτησή του με όλα τα πολιτιστικά στοιχεία αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την εύρεση των ιδιαιτεροτήτων και της φυσιογνωσίας κάθε πόλης (Θ. Τερκενλή, 1996).

Ο Ελευθεριάδης (2006) αναφέρει πως «*φυσικό τοπίο είναι αυτό που συντίθεται από έδαφος, πετρώματα, νερό, βλάστηση, αέρα, ουρανό, ήλιο, ανθρώπινες κατασκευές κ.ά. και στο οποίο ο βαθμός επέμβασης του ανθρώπου είναι μικρός ή μηδενικός με λίγες και ήπιες δραστηριότητες*».

Χαρακτηριστική ακόμη είναι η αναφορά του Ποϊραζίδη (2010) ο οποίος ορίζει το φυσικό τοπίο ως «*ένα δυναμικό σύνολο βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων και μεταβλητών, που μεμονωμένα ή αλληλοεπιδρώντας σε έναν περιορισμένο χώρο συνθέτουν μια οπτική εμπειρία. Το φυσικό τοπίο είναι αυτό το οποίο σχηματίστηκε από τις δυνάμεις της φύσης*».

Η φύση των τοπίων καθώς και το ευρύτερο περιβάλλον που το απαρτίζει είναι τέτοια που χρειάζεται μια διεπιστημονική επικοινωνία, συνεργασία και μεταφορά γνώσεων σε θέματα έρευνας και διαχείρισής του μεταξύ των διαφόρων επιστημονικών κλάδων με σκοπό να συμφωνήσουν σε όρους ώστε να επιτευθεί η αντιμετώπιση σύνθετων προκλήσεων που παρουσιάζονται από τοπία.

Τα φυσικά τοπία στη βιβλιογραφία συναντώνται και με τον χαρακτηρισμό 'τοπία άγριας φύσης που διαχωρίζονται από τα αγροτικά τοπία μέσω της ανθρώπινης παρέμβασης.

Ο τρόπος με τον οποίο είναι διαμορφωμένο το τοπίο, αποτελεί πρωτεύον κριτήριο για την κατηγοριοποίηση των τοπίων. Παράλληλα μέσω της αξιολόγησης της δομής αλλά και της διάρθρωσης του τοπίου δύναται να εκτιμηθεί η κατάσταση της υγείας του έχοντας υπόψη το ρόλο που διαδραματίζει το τοπίο τόσο βιολογικά όσο και κοινωνικά. (Σιδηροπούλου Άννα , Ισπικούδης Ιωάννης, 2006).

1.3. ΤΟ ΤΟΠΙΟ ΩΣ ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

«*Η φύση περιέβαλε ανέκαθεν τον άνθρωπο, χωρίς τούτο να σημαίνει πως ο άνθρωπος κατείχε ανέκαθεν υποχρεωτικά και την έννοια του τοπίου*» Simmel κ.ά. (2004)

Με την αναγνώριση της ιδιαίτερης αξίας του τοπίου ως φυσικό πόρο και σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης μιας περιοχής και συνάμα σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των τοπιακών πόρων κάθε φορά επιδιώκεται η βελτίωση, αποκατάσταση

και ενδυνάμωση της ταυτότητας του τοπίου και αναμένεται ως θετικό βήμα μια περισσότερο ολοκληρωμένη διαχείριση του τοπίου.

Η έννοια της διαχείρισης τοπίου (landscape management) σχετίζεται με την προσδοκία για μια βιώσιμη ανάπτυξη, με σκοπό τη συνεχή διατήρηση και την ορθή διαχείριση ενός τοπίου, και κατά συνέπεια τη ρύθμιση και την αρμονική ένταξη των μεταβολών που προκύπτουν από κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διεργασίες σε αυτό (Ν. 3827/2010, Κεφ.1 Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο).

Σύμφωνα με τον Ελευθεριάδη (2006), διαχείριση του τοπίου είναι η επιστήμη και η τέχνη που έχουν ως στόχο την εξέλιξη, τη συντήρηση και την προφύλαξη των τοπιακών πόρων προκειμένου να εξασφαλιστούν για τις γενεές που ακολουθούν, μια αναπτυσσόμενη διαδικασία συνήθως σε επίπεδο ενός ή περισσοτέρων περιοχών – τόπων – τοπίων.

1.4. ΣΧΕΣΗ/ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Ο άνθρωπος σε όλη τη διάρκεια ζωής και εξέλιξής του παρεμβαίνει στη φύση και ασυνείδητα πολλές φορές διαμορφώνει το τοπίο. Αυτό φαίνεται και γίνεται πιο εύκολα αντιληπτό αν σκεφτεί κανείς πως ο άνθρωπος παρουσιάζεται να στέκεται απέναντι από ένα τοπίο ή φυσικό περιβάλλον, ως παρατηρητής, δημιουργώντας ο ίδιος την έννοια του ‘τοπίου’.

Η σχέση του τόπου με το υποκείμενο που το βιώνει είναι αμφίδρομη και οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το τοπίο είναι μία μεταβαλλόμενη πραγματικότητα που εξαρτάται από τις δράσεις του εν λόγω υποκειμένου. Επομένως, το τοπίο είναι η αλληλοκάλυψη της φύσης με τον πολιτισμό (Μαλάμη, 2014).

Η φύση έχει τεράστιες ανεκμετάλλευτες δυνατότητες της υγείας, δίνοντας την ευκαιρία στον άνθρωπο να την αξιοποιήσει προς όφελος της σωματικής και ψυχικής του υγείας με ολιστικό τρόπο (Maller κ.ά., 2009) για αυτό και συνδέεται άμεσα με την ευεξία.

Με τον ίδιο τρόπο που τα οικοσυστήματα ικανοποιούν τις βασικές ανάγκες του ανθρώπου ως πηγές των φυσικών πόρων, έτσι και τα τοπία ως εικόνες της

καθημερινής μας ζωής παρέχουν στις κοινωνίες ένα μέρος να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους (Planells κ.ά., 2014).

Το φυσικό τοπίο μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη στην ανθρώπινη ψυχολογία. Η επαφή με τα φυτά, το νερό και άλλα στοιχεία της φύσης, έστω κι αν αυτή είναι οπτική, μπορεί να μειώσει το άγχος και να βοηθήσει τον άνθρωπο να ξεπεράσει το στρες (Roger, 1986). Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται ορισμένα παραδείγματα από την καθημερινότητα όπου η επαφή με το φυσικό τοπίο μπορεί να λειτουργήσει πολύ ευεργετικά για τον άνθρωπο.

Πίνακας 1: Πλεονεκτήματα της αλληλεπίδρασης του ατόμου με το φυσικό τοπίο

ΟΦΕΛΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Ψυχολογική ευημερία	Θετική επίδραση στη ψυχική υγεία	<ul style="list-style-type: none"> · Αύξηση αισθήματος αυτοεκτίμησης · Βελτίωση διάθεσης · Μείωση θυμού/αισθήματος απογοήτευσης · Μείωση άγχος · Βελτίωση συμπεριφοράς
Κρίση	Θετική επίδραση στην κριτική ικανότητα/ αντίληψη ή λειτουργία	<ul style="list-style-type: none"> · Βελτιωμένη ακαδημαϊκή απόδοση/αύξηση συγκέντρωσης · Περισσότερες ευκαιρίες μάθησης/εκπαίδευση · Βελτιωμένη ικανότητα εκτέλεσης εργασιών · Αύξηση ρυθμού παραγωγικότητας
Σώμα	Θετική επίδραση στη φυσική λειτουργία και σωματική υγεία	<ul style="list-style-type: none"> · Ελαχιστοποίηση άγχους · Πτώση αρτηριακής πίεσης · Μείωση πονοκεφάλων · Γρηγορότερη Ανάρρωση · Μείωση πιθανότητας ασθένειας · Απεξάρτηση από ουσίες
Κοινωνία	Θετική κοινωνικά επιρροή στο άτομο, στην κοινωνία γενικότερα	<ul style="list-style-type: none"> · Κοινωνική συνοχή · Κοινωνική υποστήριξη · Επιδρά θετικά στην κοινωνικότητα του ατόμου · Συμβάλλει στη μείωση της βίας · Συμβάλλει στη μείωση της εγκληματικότητας

Πνεύμα	Θετική επίδραση στην πνευματική ευημερία και στις θρησκευτικές πεποιθήσεις	<ul style="list-style-type: none"> · Αύξηση έμπνευση · Αύξηση της πνευματικής ευημερίας
Απτά	Υλικά αγαθά που ένα άτομο μπορεί να αποκτήσει	<ul style="list-style-type: none"> · Τρόφιμα · Εισόδημα

Διασκευή, επεξεργασία, συμπλήρωση και τροποποίηση υπό του συγγραφέα, εκ του πρωτοτύπου σχήματος αναφοράς: Table 3, Typology of the benefits of interacting with nature. (Keniger, 2013) (PubMed Central, Table 3: Environ Res Public Health. 2013 Apr.10 (3): 913-935, Δημοσιεύτηκε στο διαδίκτυο 6 Μαρτίου 2013)

Οι Kellert και Wilson, υποστηρίζουν ότι τα ανθρώπινα όντα έχουν μία έμφυτη σύνδεση με τη φύση, καθώς η ανάγκη του ατόμου να ανήκει σε μία κοινωνική ομάδα είναι εξίσου ίδια με αυτή του να αισθάνεται συνδεδεμένο με το φυσικό περιβάλλον (Brantman κ.ά, 2012).

1.5. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ)

Όπως αναφέρει η Γοσποδίνη (2014) η ανέλιξη της τοπικής ταυτότητας αποτελεί «αδιαμφισβήτη ανταγωνιστική αιχμή» αναφορικά με την ανάπτυξη των πόλεων, ιδιαίτερα στον τομέα του τουρισμού, ενδυναμώνοντας την οικονομία τους σε πολλούς τομείς (Ashworth, 1994). Γενικότερα, η φυσιογνωμία ενός τόπου προσελκύει τον επισκέπτη, ο οποίος επιδιώκει να ξεφύγει από την ρουτίνα της καθημερινότητάς του (Γοσποδίνη κ.α., 2007), ενώ παράλληλα αναπτύσσονται σημαντικά οι νέες πολιτισμικές οικονομίες και οι οικονομίες του ελεύθερου χρόνου (Gospodini, 2001).

Έτσι λοιπόν, η ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού βασίζεται στην ανάδειξη της φυσιογνωμίας του κάθε τόπου, όπως γίνεται σε διεθνή επίπεδο, με σκοπό να προσελκύσει τουρίστες. Σύμφωνα με τον Χατζηδάκη (1955), ο τουρισμός της Ελλάδος βασίζεται πρώτον στον πολιτισμό της χώρας και δεύτερον στο φυσικό της περιβάλλον. Όπως αναφέρει και ο Αίσωπος (2015) ο πολιτισμός και η φύση αποτελούν το τουριστικό προϊόν της χώρας, το οποίο διαφημίζεται μέσα από αφίσες και ταινίες με στόχο την “κατανάλωση”.

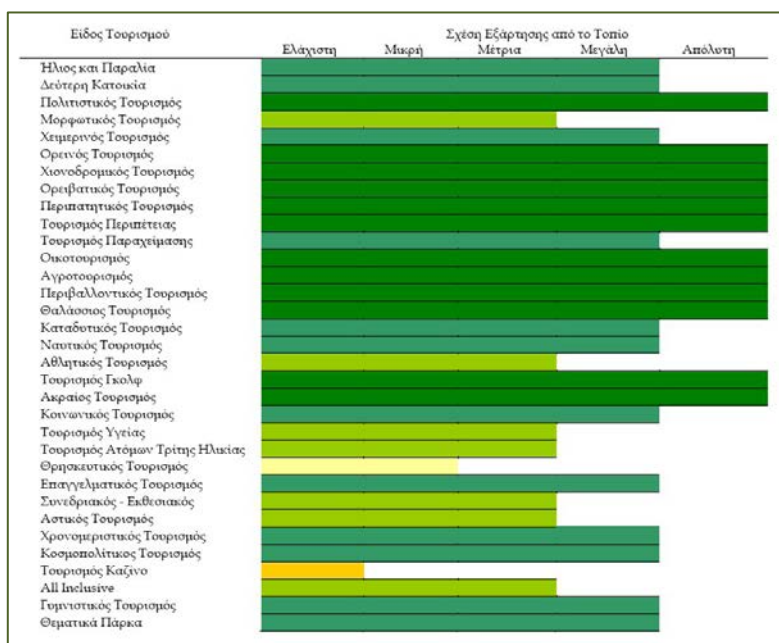
Επιπλέον, ο τουρισμός είναι ένας οικονομικός συντελεστής και επιδρά σημαντικά στην δημιουργία τουριστικών τοπίων (ξενοδοχεία, θέρετρα, μουσεία, διαμορφώσεις δημόσιων χώρων, τοπία υποδομών) (Ευριπιώτη 2014).

Αξίζει να επισημανθεί ότι μεταξύ του τοπίου και του τουρισμού αναπτύσσεται μια σχέση αλληλεξάρτησης, καθώς το τοπίο συμβάλλει στην τουριστική ανάπτυξη, και αντίστοιχα, όπως διατυπώνεται και στη Κοινή Διακήρυξη του WTO και του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον το 1982 (Lickorish and Jenkins, 1997), “η λογική διαχείριση των τουριστικών δραστηριοτήτων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην προστασία και την ανάπτυξη του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής”.

Ειδικότερα, η εκμετάλλευση του τοπιακού κάλλους μίας περιοχής μπορεί να οδηγήσει σε οικονομικές επενδύσεις για αυτό και το τοπίο της αποτελεί μέσο τουριστικής προβολής του εν λόγω προορισμού (Δοξιάδης και Λιβέρη, 2013).

Η αξία ενός τοπίου έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ταυτότητας μιας περιοχής, καθώς σε συνδυασμό με στοιχεία, όπως ήθη και έθιμα, πολιτισμός κ.ά. διαμορφώνουν την ταυτότητά της και προσδιορίζουν την μοναδικότητά της. (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001).

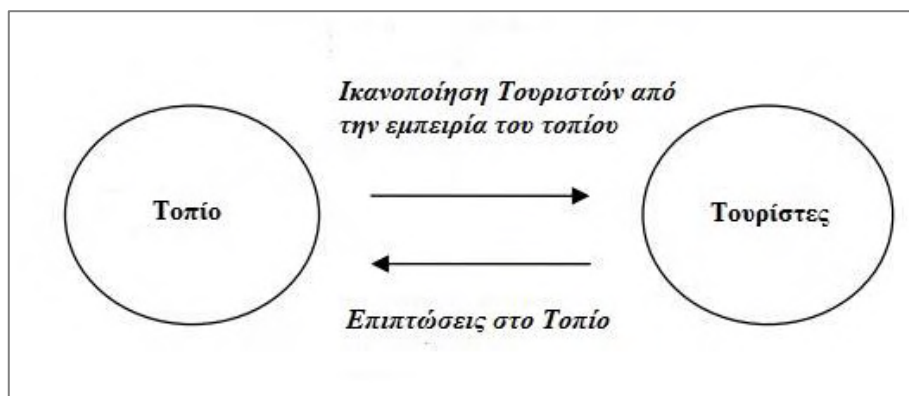
Εικόνα 1: Πίνακας Σχέσης Είδος, Τουρισμού και Τοπίου

Πηγή: Τόπος, Τοπίο, Ταυτότητα και Επονομασία, Δοξιάδης και Λιβέρη, 2012

Η δυνατότητα του ανθρώπου να βλέπει φυσικές ή ανθρωπογενείς σκηνές που έχουν ενδιαφέρον είναι ένα σημαντικό κομμάτι της τουριστικής εμπειρίας και ίσως το κυριότερο κίνητρο για πολλούς επισκέπτες (Healy, 1994). Τα χαρακτηριστικά ενός τοπίου μπορεί να είναι καθοριστικά στην επιλογή ενός τουριστικού προορισμού (Macagno κ.ά., όπως αναφέρεται στο Mikulec και Antouskova, 2011).

Εικόνα 2: Μοντέλο Αλληλεπίδρασης Τοπίου και Τουρισμού

Πηγή: Garrod κ.ά., όπως επεξεργάστηκε από το Mikulec και Antouskova, 2011

Τα φυσικά τοπία είναι στοιχεία διαφόρων ειδών αναψυχής και τουρισμού. Ο τουρισμός που βασίζεται στη φύση χαρακτηρίζεται από την ανάγκη του ανθρώπου να έρθει σε επαφή με μέρη που προσφέρουν ουσιαστικές, εναλλακτικές, αυθόρμητες και σπάνιες εμπειρίες (Curtin, 2013).

Επιπλέον σημαντικός παράγοντας επίδρασης στο τοπίο θεωρείται ο συνδυασμός αναψυχής και τουρισμού, καθώς φαίνεται να αποτελεί κύριο συντελεστή στη δημιουργία περιφερειακών και τοπικών οικονομιών που λειτουργούν θετικά στα τοπία. Ιδιαίτερα απομονωμένες περιοχές, τοποθεσίες με δύσκολες κλιματολογικές συνθήκες ή απρόσιτο έδαφος παρεμποδίζουν την οικονομική βιωσιμότητα μιας περιοχής ωστόσο η επίδραση του τοπίου στον τουρισμό παρέχει στις υποανάπτυκτες κοινότητες εναλλακτικές λύσεις ανάπτυξης και στήριξης της τοπικής οικονομίας. Έχει αποδειχτεί πως η πλούσια ομορφιά ενός τόπου έχει δράσει σημαντικά στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής. Εξίσου σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ενός τουριστικού δυναμικού μιας τοποθεσίας αποτελεί η δημιουργία μιας ισχυρής και δυναμικής πολιτιστικής και τοπιακής ταυτότητας. (European Commission 2004, Jouen 2000)

Η επίδραση του τοπίου στην τουριστική ανάπτυξη είναι πολλές φορές καθοριστική. Σε αυτό σημαντικά συμβάλλει και η στάση των τοπικών φορέων, επιχειρηματιών, απλών μονίμων και μη κατοίκων μιας περιοχής, διότι οφείλουν να αντιμετωπίσουν το τοπίο ως ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα με αυξανόμενες απαιτήσεις ως προς τη διατήρηση της ποιότητας του, την προστασία του και την καλή μεταχείριση του περιβάλλοντος γενικότερα φυσικού ή δομημένου. (Veer και Tuunter 2005)

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί πως ορισμένα τοπία λειτουργούν προσωρινά με ελκυστικό τρόπο και η πολιτική αξιοποίηση τους είναι ξεκάθαρα προσανατολισμένη σε βραχυπρόθεσμα οικονομικά κέρδη ενώ αντίθετα αποδεικνύεται ότι υπάρχουν και περιοχές με μακροχρόνια όμορφα, ελκυστικά και προστατευόμενα τοπία. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται στο σχεδιασμό περί πολιτικής διαχείρισης και ανάδειξης του τοπίου μιας περιοχής έτσι ώστε το τοπίο ως φυσικός πόρος να παραμείνει πολύτιμος αναπτυξιακός συντελεστής.

Ωστόσο, η πολύ μεγάλη εξάρτηση ενός τόπου από τον τουρισμό, κυρίως ο μαζικός τουρισμός, προκαλεί σοβαρούς κινδύνους ιδίως για εκείνες τις περιοχές όπου η οικονομία τους στηρίζεται κατά βάση από την τουριστική ανάπτυξη και τα τοπία τους. Η εμφάνιση μιας οικονομικής κρίσης, έντονα φυσικά φαινόμενα και καταστροφές ή η αλλαγή του τουριστικού προφίλ μιας τοποθεσίας ενδέχεται να έχουν σημαντικές συνέπειες στις τοπικές οικονομίες και το τοπίο. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα εξάρτησης διαφόρων περιοχών από το τοπίο τους και την προσέλκυση τουριστικών δραστηριοτήτων σε αυτές. (UNEP-DTIE 2002)

Πιο συγκεκριμένα, χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφοράς συνιστά η περίπτωση της βρετανικής εξοχής. Πρόκειται για μια περιοχή η οποία, στις αρχές του 2001, προσβλήθηκε από αφθώδη πυρετό και με κύρια μέριμνα τον έλεγχο εξάπλωσης της ασθένειας όλη η δημόσια ελεύθερη, μέχρι εκείνη τη στιγμή, διέλευση των επισκεπτών-τουριστών διεκόπη. Η απόφαση απαγόρευσης ζημίωσε σοβαρά τη δημοτικότητα διαφόρων περιοχών όπως και της λίμνης Ντίστρικτ (Lake District). Αυτό το γεγονός αποτέλεσε σημαντικό πλήγμα για την βρετανική αγροτική οικονομία καθώς η συγκεκριμένη περιοχή στηρίζονταν από το τοπίο της και τους περιπατητές της.

Κλείνοντας, γίνεται αντιληπτή η αλληλεπίδραση του τοπίου στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής και το αντίστροφο καθώς ακόμη και ότι τα άτομα και οι περιοχές μπορούν να επωφεληθούν από τις εξελίξεις τοπίου και τουρισμού. Η σχέση τοπίου και τουρισμού εκτός από τις θετικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει στην ανάπτυξη ενός τόπου εγκυμονεί και κινδύνους όσο αφορά την υπέρμετρη εκμετάλλευση του τοπίου χωρίς την παράλληλη μέριμνα για την προστασία του. Αυτό καθιστά αναγκαία την ύπαρξη μιας πολιτικής και ενός προσεκτικού σχεδιασμού διαχείρισης και ανάδειξης του τοπίου.

1.6. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΤΟΠΙΟ – ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Για τις περιοχές της Μεσογείου και ιδιαιτέρως για την Ελλάδα, τα τοπία έχουν μεγάλη σημασία, όπως επισημαίνουν και οι Μπεριάτος και Παπαγεωργίου, καθώς (2013α: 10), *“χαρακτηρίζονται από το βάρος μιας μεγάλης ιστορικής κληρονομιάς και από την ευθραυστότητα του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων τους”*. Το ελληνικό τοπίο, που πραγματεύεται η παρούσα εργασία, αποτελεί αφορμή για αναζήτηση της πολλαπλής ανάγνωσης των τόπων καθώς επίσης και της εξήγησης του ελληνικού τοπίου.

Το Ελληνικό τοπίο είναι ένα αποτέλεσμα της ιστορίας και της κουλτούρας του ελληνικού λαού. Το τοπίο της Ελλάδας διακρίνεται όχι μόνο για την ομορφιά του, αλλά και για την ποικιλομορφία και την πολυπλοκότητά του με δύο κυρίαρχα στοιχεία. Το ένα είναι η θάλασσα με βραχώδη ακρωτήρια, χερσονήσους και νησιά, το δεύτερο είναι τα βουνά, καθώς στα τρία τέταρτα της χώρας το ανάγλυφο του εδάφους είναι ορεινό, βουνά περικλείουν κοιλάδες, και μικρές λεκάνες (Hatzoroulou, 2008). Λόγω της ποικιλίας του ελληνικού χώρου όσον αφορά, το ανάγλυφο, το κλίμα, τη βλάστηση κλπ είναι λογικό να υπάρχουν πολλά και διαφορετικά τοπία.

Η ποικιλία των τοπίων της Ελλάδας οφείλονται στον τρόπο που το ανθρωπογενές περιβάλλον εισχωρεί στο φυσικό δημιουργώντας έτσι έναν πόλο έλξης για επισκέπτες με διάφορα ενδιαφέροντα, όμως αυτή η ανθρώπινη παρέμβαση απειλεί το φυσικό, και όχι μόνο, τοπίο της χώρας, καθώς πολλά από αυτά έχουν ήδη αλλοιωθεί (Σαπουνάκης, 2014).

Επιπρόσθετα το τοπίο διαθέτει μεγάλη ποικιλομορφία η οποία προέρχεται από τις αποικίες των ανθρώπων στο πέρασμα των χρόνων. Αξίζει να αναφερθεί ότι η πλειονότητα των Μεσογειακών λαών διαμόρφωσαν το τοπίο με τέτοιο τρόπο ώστε να μην αλλοιώσουν τα φυσικά συστήματα, *χρησιμοποιώντας τη βιολογική παραγωγικότητά του και διατηρώντας ταυτόχρονα την οργανική ποικιλότητά του.* (Αθανασιάδου, 2012: 163)

Σε αντίθεση το ελληνικό τοπίο, το οποίο αποτέλεσε πόλο έλξης κατά τον 19ο και 20ο αιώνα, λόγω της ποικιλότητας και “ευθραυστότητας” που κατέχει (Μπεριάτος, 2015), δεν προφυλάσσει την πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον. Ο Πικιώνης αναφέρει κυριεύεται από την καταστροφή και την αλλοίωση, τα οποία οφείλονται στην συσσώρευση δραστηριοτήτων στο αστικό κέντρο, η απομάκρυνση από αγροτικές δραστηριότητες και η απουσία δημιουργίας υποδομών τουρισμού στην ύπαιθρο (Τερκενλή, 2010: 39).

Τα τοπία στην Ελλάδα, που με κοινή συνισταμένη αναφέρονται ως “ελληνικό τοπίο”, είναι αποτέλεσμα πράξεων και λειτουργιών, που αναπτύσσονται από οικοσυστήματα στα οποία παρεμβαίνει ο άνθρωπος. Δεν είναι εικόνα το τοπίο, δεν είναι σκηνικό, δεν είναι σύμβολο είναι λειτουργία φυσική ή τεχνητή προσλαμβανόμενη ως αισθητική, ως αίσθηση, ως ζωτική αξία, ως εννόηση των γύρω στα πλαίσια μιας ολιστικής λειτουργίας του τοποσυστήματος (Καπετάνιος, 2018).

Το 2010 εντάχθηκε στο ελληνικό δίκαιο η επικύρωση της ευρωπαϊκής σύμβασης για το τοπίο του 2000, με το νόμο 3827/2010. Μέσα από το κείμενο της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το Τοπίο, το διεθνές δίκαιο υιοθέτησε την θεωρία ότι η ανάγκη του ανθρώπου για κοινωνικότητα σε καθημερινή βάση είναι ζωτικής σημασίας.

Ειδικά για το τοπίο, ιδιαίτερα σημαντικό είναι το ερώτημα που θέτει ο Μπεριάτος: “κατά πόσο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί με τον βέλτιστο τρόπο η ποικιλία των τοπίων της χώρα μας;”. Με σκοπό την διαμόρφωση της πολιτικής του τοπίου προτάθηκαν στο πλαίσιο της πρώτης Συνάντησης Εργασίας του προγράμματος Διαφύλαξη και Διαχείριση του Ελληνικού Τοπίου –μεταξύ άλλων–, τα ακόλουθα:

1. Τη σύνταξη μιας Χάρτας για το Ελληνικό Τοπίο.

2. Την ολοκληρωμένη και ουσιαστική εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο (European Landscape Convention) μέσω της πλήρους ενσωμάτωσης των βασικών της προβλέψεων στο ελληνικό δίκαιο. Ωστόσο, η κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο αποτελεί μια αναγκαία και όχι ικανή συνθήκη για την υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής, το οποίο επιθυμείται.

Επομένως, η πολιτική για το τοπίο χρειάζεται να συνδέεται οργανικά με τις λεγόμενες “οριζόντιες” και “κάθετες” πολιτικές, όπως: την πολιτική για το περιβάλλον, την πολιτική για την προστασία της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς, την πολιτική για την πολεοδομία και τη χωροταξία, την πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη (τα δάση και τη γεωργία), την πολιτική για τον τουρισμό.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο ή Σύμβαση της Φλωρεντίας (Φλωρεντία, 2000) είναι η σημαντικότερη σύμβαση του διεθνούς δικαίου για το τοπίο, διότι αφορά την προστασία του τοπίου. Μέσα από την συγκεκριμένη σύμβαση αντικατοπτρίζεται το ενδιαφέρον των κρατών – μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης καθώς (βλ. Προοίμιο της Σύμβασης για το Τοπίο) και η προστασία, διαχείριση, ο σχεδιασμός κάθε τύπου τοπίου οπουδήποτε και η δημιουργία πανευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τα θέματα αυτά (άρθρο 3).

Η Σύμβαση του Τοπίου φιλοδοξεί να εισαγάγει μια νέα φιλοσοφία, η οποία διαπνέεται α) από την αρχή του εκδημοκρατισμού της έννοιας του τοπίου (αναγνώριση κάθε τύπου τοπίου), β) την αρχή της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, γ) την αρχή της ενσωμάτωσης του τοπίου σε όλους τους τομείς της πολιτικής ζωής με άμεσες ή έμμεσες δυνατές επιπτώσεις στο τοπίο και δ) την αρχή της δυναμικής διαχείρισης του τοπίου (Ευπραξία-Αίθρα). Σκοπός της Σύμβασης του Τοπίου είναι η ύπαρξη δημοκρατίας για να εξασφαλιστεί η ποιότητα των τοπίων της Ευρώπης καθώς και να επιτευχθεί η ουσιαστική δράση του κοινού (Προοίμιο της Σύμβασης για το Τοπίο).

Η Σύμβαση αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια, εκ των οποίων στο πρώτο παρουσιάζονται οι ορισμοί των εννοιών που αναγράφονται στη Σύμβαση, το δεύτερο αφορά τα μέτρα που επιβάλλονται να κάνουνε χρήση τα συμβαλλόμενα μέρη σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, το τρίτο δίνει μέτρα συνεργασίας σε περιφερειακό επίπεδο

και τέλος, το τέταρτο παρουσιάζει διατάξεις για την δομή και την λειτουργία της Σύμβασης.

Στο πλαίσιο αυτό, το τοπίο ως «προϊόν της ιστορίας, ιδρυτής της πολιτισμικής ταυτότητας, μια κληρονομιά που οφείλουμε να μοιραζόμαστε, και μια αντανάκλαση της Ευρωπαϊκής ποικιλότητας» (Buergi, 2006), αποτελεί είναι ανησυχία όλων και όχι ορισμένων επιστημόνων ή ειδικών τεχνικών.

1.7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Από όλη την παραπάνω παρουσίαση του θεωρητικού υποβάθρου σχετικά με τις βασικές έννοιες που αναφέρονται στην παρούσα εργασία καθώς επίσης και την ιδιαίτερα σημαντική σημασία που έχει το τοπίο ως αντικείμενο διαχείρισης και περαιτέρω διεπιστημονικής μελέτης, γίνεται φανερό πως πρόκειται για μια πολύπλοκη έννοια η οποία διαφοροποιείται αναλόγως τον επιστημονικό κλάδο από τον οποίο μελετάτε κάθε φορά. Μέσα από την καταγραφή ποικίλων διαφορετικών προσεγγίσεων αναφορικά με το περιεχόμενο και την απόδοση του όρου τοπίο, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της φύσης με εξαιρετική δυναμική αλληλεπίδραση με την ανθρώπινη δραστηριότητα. Το γεγονός αυτό μαρτυρά την ανάγκη για μια ορθολογική διαχείριση του πόρου καθώς όπως επιβεβαιώνεται από το σύνολο των επιστημόνων η σχέση μεταξύ ατόμων και τοπίου είναι αμφίδρομη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

2.1. ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

Το τοπίο ως αντικείμενο εξέτασης, ανάδειξης αλλά και διαχείρισης παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και έχει ισχυρή συνταγματική κατοχύρωση μέσω του άρθρου 24 του συντάγματος με την οποία εξασφαλίζεται η προστασία του. Η έννοια παρουσιάζει μεγάλη ιστορία τόσο σε διεθνές, ευρωπαϊκό όσο και σε ελληνικό νομικό πλαίσιο με σειρά θεσμικών κειμένων και διατάξεων εάν και σε πρώτη φάση δεν φαίνεται να προέκυψε κάποια προσπάθεια εξειδικευμένης αναφοράς για αυτό ως αντικείμενο αυτοτελούς εξέτασης.

2.1.1. ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στα πρώτα στάδια κατάταξης του τοπίου εντός νομικού πλαισίου, ενδεικτικά αναφέρονται κατά χρονολογική σειρά τα σημαντικότερα νομοθετικά κείμενα, όπως συμβάσεις, οδηγίες και κανονισμοί, αν και εντός αυτών των κειμένων δεν γίνεται περιπτωσιολογική αναφορά στην έννοια του τοπίου.

- Η Σύμβαση της UNESCO το 1972 για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, η οποία υπεγράφη στη Γαλλία στις 23/11/1972 και κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 1126/03-02-1981 (ΦΕΚ 32/Α/10-02-1981).
- Η Διεθνής Σύμβαση για τη προστασία της άγριας ζωής και της φυσικής κληρονομιάς στη Βέρνη (1979).
- Η Σύμβαση Benelux για την διατήρηση της φύσης και την προστασία του τοπίου, η οποία υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 08/06/1982 μεταξύ των χωρών του Βελγίου, της Ολλανδίας και του Λουξεμβούργου και αποτελεί ένα περιφερειακής ισχύος κείμενο το οποίο αναφέρεται ρητά στον όρο τοπίο (Σεραφειμίδα, 2012).

- Η Διεθνής Σύμβαση για τη διασφάλιση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στη Γρανάδα (1985). Η αναφορά στο τοπίο εντός του κειμένου, σύμφωνα με την Κουρούδη (2011), γίνεται με έμμεσο τρόπο ως στοιχείο των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων. Στο άρθρο 1 της Σύμβασης ορίζονται τα αρχιτεκτονικά σύνολα ως «ομοιογενή σύνολα αστικών ή αγροτικών κατασκευών» και οι τόποι ως «σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης».
- Η Διεθνής Σύμβαση για την διασφάλιση της αρχαιολογικής κληρονομιάς (Λονδίνο 1969–1992).
- Η Σύμβαση του Ρίο για την προστασία της βιολογικής ποικιλότητας (1992).
- Ο Μεσογειακός Χάρτης Τοπίου ή Χάρτης της Σεβίλλης (1993), ο οποίος βασίστηκε στο γεγονός ότι το τοπίο είναι «μία ουσιαστική έννοια της καθημερινής ζωής και ένα σημαντικό στοιχείο της ενίσχυσης της πολιτιστικής ταυτότητας των ανθρώπων της Ευρώπης».
- Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου ή Σύμβαση της Φλωρεντίας, η οποία υπεγράφη στη Φλωρεντία στις 20/10/2000 και επισφραγίστηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 3827/25-02-2010 (ΦΕΚ 30/Α/25-02-2010). Πρόκειται για το αμέσως επόμενο νομικό κείμενο δεσμευτικού χαρακτήρα αποκλειστικά για το τοπίο μετά τη Διεθνή Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς (1972), το οποίο στοχεύει στην προφύλαξη, την αξιοποίηση και την πολιτική διαχείρισης όχι μόνο των τοπίων ιδιαίτερου κάλλους, αλλά στο σύνολο των φυσικών, αγροτικών, αστικών και περιαστικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων τόσο των αξιόλογων και μη τοπίων όσο και των υποβαθμισμένων. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως η Σύμβαση, στο άρθρο 5, καλεί τα κράτη – μέλη να αναγνωρίσουν το τοπίο ως ένα αναγκαίο στοιχείο τόσο της φύσης όσο και του δομημένου περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα ορίζει τα μέτρα εκείνα που τα κράτη – μέλη πρέπει να συμπεριλάβουν στο νομικό τους πλαίσιο.

Η Δαλίπη (2011) αναφέρει χαρακτηριστικά, σχετικά με τη Σύμβαση Της UNESCO, πως « η σύμβαση πραγματεύεται αποκλειστικά το σύνολο της φυσικής ή/και πολιτιστικής του αξίας».

Η έννοια του τοπίου αναφέρεται, ακόμη, στο πλαίσιο της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής, και ειδικότερα:

- Κανονισμός 797/1985 του Συμβουλίου της 12^{ης} Μαρτίου του 1985, περί βελτιώσεως της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων. Για πρώτη φορά γίνεται αναφορά στην έννοια του τοπίου ως ‘συστατικό’ των αναγκαίων προς προστασία περιβαλλοντικά περιοχών.
- Οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου του 1985, περί εκτιμήσεως των επιπτώσεων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον. Στην παρούσα οδηγία το τοπίο χαρακτηρίζεται ως ξεχωριστό στοιχείο σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον καθώς επίσης και ως ένα αυτόνομο περιβαλλοντικό αντικείμενο που χρήζει προστασία.
- Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, η οποία είναι γνωστή και ως Οδηγία NATURA/ΦΥΣΗ 2000.
- Οδηγία για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (Οδηγία 2001/42/ΕΚ). Αναφορικά με το τοπίο τονίζεται ότι η περιβαλλοντική μελέτη απαιτείται να παρέχει πληροφορίες σχετικά με *«τις ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον»*.

Κλείνοντας, ειδικά για την ευρωπαϊκή νομοθεσία, υπάρχουν οδηγίες, αποφάσεις και κανονισμοί που προσεγγίζουν και παρεμβαίνουν με διαφορετικό τρόπο στο φυσικό περιβάλλον και το τοπίο και απευθύνονται στο σύνολο των κρατών μελών. Πρόκειται για νομοθετικά κείμενα τα οποία υπερισχύουν της νομοθεσίας εθνικού επιπέδου. Παρατηρείται πως εκδηλώθηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον προσδιορισμό της έννοιας του τοπίου, μετά τη διάσκεψη που έγινε στο Ρίο το 1992, όπου ξεκίνησε ο διάλογος για την προφύλαξη και την αειφόρο διαχείριση της φύσης και του πολιτισμού. Ακολούθησε μια σειρά διατάξεων και νομοθετικών κειμένων με σκοπό

την ανάπτυξη μιας περιβαλλοντικής πολιτικής που στηρίζεται στο τοπίο, αναγνωρίζοντάς το ως ένα απαραίτητο χαρακτηριστικό του ανθρώπινου περιβάλλοντος και κάνοντας αντιληπτή την ανάγκη των κρατών μελών να εντάξουν τα κατάλληλα μέτρα στο νομικό τους πλαίσιο.

2.1.2. ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Το ζήτημα του τοπίου, όσον αφορά το ελληνικό κράτος, δεν βρισκόταν ανέκαθεν στο επίκεντρο ούτε αποτελούσε αξιόλογο θέμα προς διάλογο των αρμοδίων με συνέπεια να υστερεί αρκετά σε πολιτική σε σχέση με άλλα κράτη, τα οποία είχαν ήδη μεριμνήσει να ερευνήσουν και να αναπτύξουν επιστήμες πραγματευόντας το ζήτημα του τοπίου και της διαχείρισής του. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του Μπεριάτου (2007), πως οι μηχανισμοί που είναι υπεύθυνοι για την προστασία του τοπίου στην Ελλάδα κρίνονται ανεπαρκείς και πως παρόλο ότι υπάρχει πληθώρα διατάξεων από το 1950 και έπειτα αναφορικά με τη προσέγγιση του όρου τοπίο καθώς και σχετικά με την περιβαλλοντική, πολεοδομική και χωροταξική νομοθεσία του τοπίου, τα συναφή ζητήματα που προκύπτουν αντιμετωπίζονται έμμεσα με αφορμή σχετικούς σκοπούς και πολιτικές.

Πιο συγκεκριμένα, ο Ν. 3827/2010 αποτελεί το μοναδικό νομικό κείμενο που μελετά το τοπίο και επικυρώνει συνάμα την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου αποτελώντας επακριβή μετάφραση αυτής. Ολιγάριθμες όμως είναι οι προτεινόμενες πολιτικές των διατάξεων που διαθέτει το ελληνικό κράτος οι οποίες εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις του Ν. 3827/2010 με αποτέλεσμα να προκύπτει ένα θεσμικό πλαίσιο που υστερεί σημαντικά μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για το τοπίο και την προστασία του (Βλαντού, 2010, Μπεριάτος, 2013). Ωστόσο μερικά από τα σημαντικότερα νομοθετικά κείμενα εθνικής πολιτικής που αναφέρονται στο τοπίο είναι τα εξής:

~ Ο Ν. 1469/02-08-1950, «Περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830» (ΦΕΚ 169/Α/07-08-1950), ο οποίος προβλέπει τόπους ιδιαίτερου φυσικού κάλλους οι οποίοι απαιτούν ειδικές ρυθμίσεις προστασίας και την αρμοδιότητα του χαρακτηρισμού ΤΙΦΚ είχε το Υπουργείο

Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος με το υπ' αριθ. 161/30-04-1984 Προεδρικό Διάταγμα.

~ Το Νομοθετικό Διάταγμα (ΝΔ) 996/02-10-1971, «Περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του ΝΔ 86/1969 περί Δασικού Κώδικος και Κωδικοποιήσεως των υπ' αριθ. 871/1971 και 919/1971 ΝΔ/των» (ΦΕΚ 192/Α/06-10-1971). Αναλυτικότερα, στο άρθρο 3 το οποίο αντικαθιστά το άρθρο 78 αναφέρεται πως *«Δάση ή φυσικά τοπία... έχοντα όμως ιδιαιτέραν, αισθητικήν, υγιεινήν και τουριστικήν σημασία, ως και τοιαύτην επιβάλλουσιν την προστασία της πανίδος, χλωρίδος και του ιδιαίτερου φυσικού των κάλλους, δύναται να κηρύσσονται ... ως «αισθητικά δάση», ήτοι ως δάση αναψυχής, υγείας και περιπάτου ή τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».*

~ Ν. 998/28-12-1979, *«Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας»* (ΦΕΚ 289/Α/29-12-1979), όπου γίνεται αναφορά στο τοπίο στο άρθρο 57, παράγραφο 1 τονίζοντας την ανάγκη για αποκατάσταση του τοπίου στα δάση ή δασικές εκτάσεις από τις μεταλλευτικές και λατομικές δραστηριότητες.

~ Ο Ν. 1650/15-10-1986, *«Για την προστασία του περιβάλλοντος»* (ΦΕΚ 160/Α/16-10-1986), προσδιορίζοντας το τοπίο ως ένα μοναδικό συστατικό του περιβάλλοντος, δίνοντας ορισμό στο άρθρο 2, ως *«κάθε δυναμικό σύνολο βιοτικών και μη βιοτικών παραγόντων και στοιχείων του περιβάλλοντος που μεμονωμένα ή αλληλοεπιδρώντας σε συγκεκριμένο χώρο συνθέτουν μια οπτική εμπειρία».*

~ Ο Ν. 2742/07-10-1999, *«Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις»* (ΦΕΚ 207/Α/07-10-1999), όπως αυτός τροποποιήθηκε με το Ν. 4447/23-12-2016, *«Χωρικός σχεδιασμός - Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις»* (ΦΕΚ 241/Α/23-12-2016). Χαρακτηριστικές είναι οι αναφορές διατάξεων περί προστασίας και διαχείρισης του τοπίου που γίνονται και στα δύο παραπάνω νομικά κείμενα κάνοντας ευθέως αντιληπτό την ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη σε όλα τα επίπεδα χωροταξικού σχεδιασμού.

~ Ο Ν. 4067/09-04-2012, «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός» (ΦΕΚ 79/Α/09-04-2012), όπου προσδιορίζει στο άρθρο 6 «Προστασία αρχιτεκτονικής και φυσικής κληρονομιάς», τη διεργασία με την οποία το τοπίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως περιοχή που απαιτεί ιδιαίτερη προστασία.

~ Ο Ν.4759/2020, Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις, όπου λαμβάνει υπόψη το τοπίο. Ειδικότερα, στο άρθρο 6, παρέχονται κατευθύνσεις για την ανάδειξη, προβολή και προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και τοπίου καθώς επίσης και για τη διαχείριση και τον σχεδιασμό του τοπίου.

Συνοψίζοντας, με βάση την παραπάνω συνοπτική ανάλυση του θεσμικού πλαισίου σε εθνικό επίπεδο δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην προφύλαξη και αξιοποίηση των τοπίων ανεξαιρέτως τύπου όπως συνέβαινε με παλιότερες κείμενες διατάξεις όπου το τοπίο ταυτίζονταν αποκλειστικά και μόνον με τα μοναδικά τοπία υψηλής αξίας. Έτσι δίνεται προτεραιότητα στην ανάδειξη της σημασίας όλων των τοπίων και γίνεται αποδεκτή η ανάγκη για ενσωμάτωση της προστασίας του τοπίου στον σχεδιασμό πάντα με την υπόθεση ανάπτυξης μηχανισμών ειδικών οι οποίοι θα χαρακτηρίζονται από τον εναρμονισμό τους με την περιβαλλοντική, πολεοδομική και χωροταξική νομοθεσία και πολιτική.

2.2. ΤΟ ΤΟΠΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Με την κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο το 2000 στη Φλωρεντία και έπειτα με την ένταξή της στην ελληνική νομοθεσία το 2010, η έννοια του τοπίου προσδιορίζεται διαφορετικά όσον αφορά το χωρικό σχεδιασμό αλλά και την προστασία του από την ελληνική έννομη τάξη. Τα πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο ενώ έχουν μεριμνήσει σε μεγάλο σχετικά βαθμό για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος γενικότερα, τηρώντας την περιβαλλοντική νομοθεσία, δεν λάμβαναν υπόψη την επιρροή των ανθρωπογενών παρεμβάσεων και τις πιθανές συνέπειες των ενεργειών αυτών σε ευαίσθητα τοπία υψηλής αξίας όπως χαρακτηρίζονται καθώς και την αποκατάστασής τους μετέπειτα. Είναι γεγονός πως μία αλληλουχία συμβάντων προκάλεσε αλλοίωση

της φυσιογνωμίας των τοπίων και της σημασίας τους, όπως επίσης οδήγησε και σε υποβάθμιση καθώς και μεταμόρφωση του τοπίου (Τσιλιμίγκας & Γουργιώτης, 2014).

Σκοπός των χωροταξικών εργαλείων αποτελεί η απόδοση μιας προσέγγισης για το τοπίο βασιζόμενη στο περιεχόμενο αυτών ώστε να μην υστερεί σε μεγάλο βαθμό ο σχεδιασμός είτε εθνικός είτε περιφερειακός μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για το τοπίο αποδίδοντας στα χωροταξικά πλαίσια τον ρόλο ενός ‘συντονιστή’ με στόχο την καταπολέμηση των προκλήσεων που προκύπτουν σε θέματα τοπίου και περιβάλλοντος αλλά και την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και προϋποθέσεων εξέλιξης και ανάπτυξης. Ωστόσο, αρκετές είναι οι περιπτώσεις, όπως αναφέρουν οι Δοξιάδης και Λιβέρη (2013), όπου εντοπίστηκε το φαινόμενο της υπερπροστασίας τοπίων, όπως για παράδειγμα η ανάπτυξη παραδοσιακών οικισμών με αποτέλεσμα την υποβάθμιση και πολλές φορές την διάβρωση του τοπίου, το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία για την δημιουργία της ταυτότητας της χώρας μας.

Όπως αναφέρει ο Παπαγιάννης (2012), «ο χωροταξικός σχεδιασμός σχεδιάζει με τον βέλτιστο τρόπο την ανάπτυξη του χώρου και καθιερώνοντάς τον ως τον σημαντικότερο πόρο, με σκοπό την διαχείριση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων και την προφύλαξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αποτρέποντας την απερίσκεπτη εκμετάλλευση της γης» (Γουργιώτης, 2014).

Βασικό εργαλείο χωροταξικού σχεδιασμού συνιστά το ΓΠΧΣΑΑ, το οποίο αφορά το σύνολο του εθνικού χώρου δίνοντας κατευθύνσεις και γενικές οδηγίες με σκοπό να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σε μια ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και αειφόρο οργάνωση της χώρας η οποία αποτελεί και βασική επιδίωξη του εθνικού σχεδιασμού. Ειδικότερα για τον τοπίο, σε αρκετά άρθρα του ΓΠΧΣΑΑ εντοπίζονται αναφορές σχετικά με τη διαχείριση, ανάδειξη και προστασία του. Ξεκινώντας το πλαίσιο, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι για την διαχείριση, ανάδειξη και προστασία τόσο των ποικίλων μορφών της υπαίθρου, όσο και της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας δίνεται κατεύθυνση, κύριος συντελεστής των πολιτικών χωροταξίας, πολεοδομίας, περιβάλλοντος, πολιτισμού και αγροτικής οικονομίας, να αποτελεί η μέριμνα για το τοπίο. Η επόμενη αναφορά για το τοπίο εντοπίζεται στο άρθρο 2 του πλαισίου, όπου πραγματοποιείται καταγραφή των βασικών στόχων μέσω των οποίων

επιδιώκεται η προστασία και η διάκριση των ευαίσθητων φυσικών πόρων, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου. Σύμφωνα με το γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού δίνεται μεγάλη σημασία στην μείωση των παραγόντων αλλοίωσης του χώρου, όπως για παράδειγμα η υπέρογκη αστικοποίηση και η διάσπαρτη δόμηση, καθώς και στην παρεμπόδιση και στην διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών και στην επαναφορά των περιοχών που έχουν πληγεί (άρθρο 2 ΓΠΧΣΑΑ). Όσον αφορά τον τομέα των δικτύων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών, ενέργειας, επικοινωνίας και τεχνολογίας δίνονται οι εξής γενικές κατευθύνσεις περί διαχείρισης του τοπίου:

- Η αποφυγή της διέλευσης των δικτύων μεταφοράς από αρχαιολογικούς χώρους και, κατά το δυνατό, από περιοχές του Δικτύου Φύση (NATURA) 2000 και προστατευόμενα τοπία. Σε περιπτώσεις παραδοσιακών οικισμών, πρέπει να προωθείται κατά προτεραιότητα η υπογειοποίηση των δικτύων σύνδεσης. (άρθρο 6 ΓΠΧΣΑΑ)
- Η χωροθέτηση πομπών, δεκτών και άλλων υποδομών σύνδεσης επιβάλλεται να καλύπτει τις υποχρεώσεις της ασφάλειας, της υγείας των πολιτών, της αισθητικής του τοπίου και της επάρκειας του συστήματος, με κατάλληλο σχεδιασμό των σχετικών δικτύων. (άρθρο 6 ΓΠΧΣΑΑ)

Κατωτέρω καταγράφονται οι κατευθύνσεις του ΓΠΧΣΑΑ περί ορθολογικής οργάνωσης και ανάπτυξης των βασικών παραγωγικών τομέων της οικονομίας και οι οποίες σχετίζονται άμεσα με τον τοπίο. Αναλυτικότερα, αναφέρει τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και διασφάλιση της οικολογικής και πολιτιστικής σημασίας των περιοχών της υπαίθρου, με το συνδυασμό παραδοσιακών και σύγχρονων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και προτύπων, την προώθηση συμβατών προς το περιβάλλον και το τοπίο ορίων ανάπτυξης και την αξιοποίηση των ενδογενών συγκριτικών πλεονεκτημάτων σε μία σειρά προϊόντων και μεθόδων παραγωγής ως μια από τις πρωταρχικές κατευθύνσεις και επιδιώξεις του σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο (άρθρο 7 ΓΠΧΣΑΑ). Συμπληρωματικά της προηγούμενης κατεύθυνσης αναφέρει την ανάδειξη του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας και του ρόλου της ως σημαντικού «διαχειριστή» των φυσικών πόρων και του αγροτικού τοπίου (άρθρο 7 ΓΠΧΣΑΑ).

Για την τουριστική δραστηριότητα δίνεται ως κύρια κατεύθυνση η προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του περιβάλλοντος και του τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία πολιτιστικών χώρων, δικτύων μονοπατιών και διαδρομών) καθώς και ο περιορισμός της διάσπαρτης εκτός σχεδίου δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε ευαίσθητες περιοχές (Natura, ορεινός χώρος, μικρά νησιά με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης) (άρθρο 7 ΓΠΧΣΑΑ).

Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, παράκτιου, νησιωτικού και αγροτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών και κατευθύνσεις σχετικά με το τοπίο:

- Διαφύλαξη της πλούσιας βιοποικιλότητας και των τοπίων που αποτελούν βασικά στοιχεία έλξης και, επομένως, συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιοχών αυτών, καθώς και της αρμονίας του ανθρωπογενούς με το φυσικό περιβάλλον, που αποτελεί προϋπόθεση ποιότητας ζωής (άρθρο 9 ΓΠΧΣΑΑ).
- Συνετή διαχείρισή του, με στόχο τη διαφύλαξη των χαρακτηριστικών του ως φυσικού αποθέματος και ως τοπίου, και η ανάδειξη της σημασίας του για τη διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων και των αγρο-οικοσυστημάτων (άρθρο 9 ΓΠΧΣΑΑ).
- Διαφύλαξη των τοπίων, των δασών, των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, καθώς και προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων ως αναπτυξιακών πόρων, με εξειδίκευση των πολιτικών και των μέτρων ανάλογα με τα κύρια χαρακτηριστικά των επιμέρους περιοχών (άρθρο 9 ΓΠΧΣΑΑ).
- Διαχείριση των προστατευόμενων φυσικών περιοχών και η αποκατάσταση των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων (όπως των μικρών υγροτόπων του Αιγαίου) (άρθρο 9 ΓΠΧΣΑΑ).
- Διαφύλαξη των τοπικών χαρακτηριστικών και του «τοπικού χρώματος» (άρθρο 9 ΓΠΧΣΑΑ).
- Διατύπωση όρων και προϋποθέσεων για την προστασία των, μικρής κλίμακας, τοπίων που αφθονούν στον αγροτικό και τον αστικό χώρο, σε συνδυασμό με την επιδίωξη ήπιας και ποιοτικής τουριστικής ανάπτυξης

Επιπλέον, στο άρθρο 10, δίνονται κατευθύνσεις για τη διατήρηση, προστασία και ανάδειξη του εθνικού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, τη διατήρηση και την ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, καθώς και τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων. Η συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνει κατευθύνσεις, κατάλληλες πολιτικές και μέτρα για τις ακόλουθες περιοχές και για τις οποίες γίνεται αναλυτική αναφορά στο άρθρο 10 του γενικού χωροταξικού πλαισίου:

1. Περιοχές προτεραιότητας φυσικού και πολιτιστικού πλούτου.
2. Διαχείριση φυσικού και πολιτιστικού πλούτου.
3. Χωρικές κατευθύνσεις για την προστασία του τοπίου και της υπαίθρου από την άναρχη οικιστική ανάπτυξη.
4. Κατευθύνσεις για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, κατά το σχεδιασμό σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
5. Πρόληψη - αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών. Αποκατάσταση πληγείσων περιοχών (άρθρο 10 ΓΠΧΣΑΑ).

Τέλος, στο άρθρο 12, αναφορικά με τις ρυθμίσεις για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό σημαντική είναι η κατεύθυνση που δίνεται σχετικά με τον περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης και συγκεκριμένα για τον περιορισμό των ζωνών προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, των φυσικών πόρων και του τοπίου, στις οποίες θα περιορίζεται ή/και θα απαγορεύεται η δυνατότητα δόμησης.

Γίνεται κατανοητό λοιπόν, πως το τοπίο αποτελεί παράμετρο η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις διαδικασίες χωρικού σχεδιασμού με συστηματικό τρόπο, προωθώντας την αρμονική ένταξη στο τοπίο των μεταβολών που επιβάλλονται από τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές και περιβαλλοντικές διεργασίες. Ταυτόχρονα μέσω της αλληλοτροφοδότησης που υπάρχει μεταξύ του τοπίου και του χωροταξικού σχεδιασμού δημιουργείται μια νέα δυναμική για μια αλλαγή στη φιλοσοφία, στην έμπνευση και στο όραμα, του σχεδιασμού στην Ελλάδα.

- Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια

Σχετικά με το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128/Α/03-07-2008) παρατηρείται ιδιαίτερα έντονη η αναφορά στο τοπίο μέσω των κατευθύνσεων που δίνονται στο πλαίσιο σε αντίθεση με τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια (ΕΧΠ) όπου το τοπίο θεωρείται ότι δεν διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο και επιπλέον δεν γίνεται εξειδίκευση των κατευθύνσεων του ΓΠΧΣΑΑ. Θα μπορούσε μόνο να εξαιρεθεί των πλαισίων το ΕΧΠ για τις ΑΠΕ καθώς σε αυτό το πλαίσιο υπάρχει αναφορά για την ένταξη των αιολικών εγκαταστάσεων στο φυσικό τοπίο και γενικότερα στο ανθρωπογενές περιβάλλον και τοπίο και στην προστασία και αποκατάσταση του. Σε αυτό το σημείο είναι συνετό να αναφερθεί η απουσία του τοπίου από το ΕΧΠ Τουρισμού. Ειδικότερα, μόνο στο άρθρο 8 του ΕΧΠ Τουρισμού γίνεται αναφορά σχετικά με τις κατευθύνσεις που δίνονται για κατηγορίες χώρου με ειδικό καθεστώς όπως στα δάση και δασικές εκτάσεις ή την αγροτική γη που σχετίζονται με το τοπίο.

A. Δάση και δασικές εκτάσεις: Επιτρέπεται η εγκατάσταση ελαφρών, μη μόνιμων, υποδομών εξυπηρέτησης ειδικών μορφών τουρισμού φύσης, αποκλειστικά για τη φύλαξη εξοπλισμού και την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών μετά από έγκριση της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας (άρθρο 8, ΕΧΠ Τουρισμού).

B. Αγροτική γη: Στην αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας επιβάλλεται η διατήρηση του υψηλού καθεστώτος προστασίας που προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία (άρθρο 8, ΕΧΠ Τουρισμού).

Επιπλέον, στο άρθρο 9 του πλαισίου γίνεται αναφορά για τις σύνθετες και ολοκληρωμένες τουριστικές υποδομές μικτής χρήσης και την ένταξη τους ειδικά εντός περιοχών του δικτύου Φύση (NATURA) 2000. Αναλυτικότερα αναφέρεται ότι αποκλείεται η χωροθέτηση τουριστικών υποδομών εντός περιοχών απολύτου προστασίας της φύσης και προστασίας της φύσης που καθορίζονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 19 παρ. 1 και 2 και 21 του ν. 1650/1986 καθώς και των οικοτόπων προτεραιότητας. Ακόμη, επιβάλλεται η συγκέντρωση της δόμησης με ταυτόχρονο περιορισμό της και η κάλυψη των εγκαταστάσεων από το 20% που ισχύει σήμερα μειώνεται στο 3% της έκτασης του γηπέδου και η οποία θα

αποδεικνύεται έπειτα από την κατάλληλη επιστημονική μελέτη ότι η επένδυση δεν θα επηρεάσει την οικολογική ισορροπία των οικοτόπων προτεραιότητας (άρθρο 9, ΕΧΠ Τουρισμού).

Συμπερασματικά στα ήδη εγκεκριμένα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια, το τοπίο δε διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις κατευθύνσεις τους, εκτός από το «Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ)», αφού συνιστά το μοναδικό πλαίσιο στο οποίο εντοπίζεται να υπάρχει μέριμνα για τις επιπτώσεις τοποθέτησης μιας αιολικής μονάδας στο τοπίο. Το γεγονός αυτό λοιπόν, δημιουργεί την ανάγκη, τα επόμενα Ειδικά Πλαίσια που θα εγκριθούν, και ιδιαιτέρως εκείνα (πχ του Τουρισμού) που σχετίζονται με ειδικές κατηγορίες του εθνικού χώρου που αντιμετωπίζουν έντονα περιβαλλοντικά, αναπτυξιακά και κοινωνικά προβλήματα ή ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, να συμπεριλάβουν ρητά την προστασία, τη διαχείριση και το σχεδιασμό του τοπίου στο πλαίσιο των διατάξεών τους.

- Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια

Σε περιφερειακό επίπεδο παρατηρείται να υπάρχει μια καλύτερη προσέγγιση περιζητημάτων που σχετίζονται με το τοπίο και αυτό διότι έχει ξεκινήσει η αναθεώρησή τους μέσω της οποίας επιδιώκεται η οργάνωση του χώρου κάθε περιφέρειας, εκμεταλλεζόμενη τα τοπία ιδιαίτερης σημασίας, με βασική επιδίωξη την ανάπτυξη οργανωμένων δράσεων και ενεργειών ανάδειξης και διαχείρισης των τοπίων. Το τοπίο μέσω των περιφερειακών πλαισίων φαίνεται να αντιμετωπίζεται ως περιβαλλοντικός και αναπτυξιακός παράγοντας στο σχεδιασμό αφού δύναται να λειτουργήσει ως συγκριτικό πλεονέκτημα με βάση το οποίο μπορούν να βασιστούν αρκετές παραγωγικές δραστηριότητες (Γουργιώτης, 2014).

Οι προτάσεις που δίνονται μέσα από τα περιφερειακά πλαίσια έχουν στρατηγικό χαρακτήρα και αφορούν γενικές πολιτικές και κατευθύνσεις για την προστασία, ανάδειξη και διαχείριση του τοπίου κάθε περιφέρειας αλλά και σε αναγνώριση ζωνών τοπίου αποκλειστικά για τοπία τα οποία χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερης σημασίας ή αξιολογούνται ως ιδιαιτέρως υποβαθμισμένα. Ακόμη, παρατίθενται ορισμένοι στόχοι για κάθε ζώνη τοπίου που έχει οριστεί σε κάθε περιφερειακό πλαίσιο. Εδώ αξιολογητέο είναι πως οι κατευθύνσεις σχετικά με την ανάδειξη και διαχείριση του

τοπίου πρέπει να εξειδικευθούν στον υποκείμενο χωροταξικό σχεδιασμό. (Γουργιώτης, 2014).

Η προσέγγιση του τοπίου σε περιφερειακό επίπεδο (κλίμακα 1:250.000) περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των περιοχών ενδιαφέροντος φυσικής και ανθρωπογενούς κληρονομιάς σε διεθνούς, εθνικής και περιφερειακής σημασίας τοπία για κάθε μία από τις 12 περιφέρειες της χώρας. Ο καθορισμός Ζώνης Τοπίου σε κάθε περιφέρεια, αποτελεί χρήσιμο εργαλείο στο σχεδιασμό σχετικά με το τοπίο διότι χαρακτηρίζει την κάθε περιοχή με βάση τη διακριτική ταυτότητά της, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των φυσικογεωγραφικών και ανθρωπογενών στοιχείων που περιλαμβάνει και την αντιπροσωπεύουν. Ειδικότερα, κάθε μια από τις ζώνες τοπίου που έχουν καθοριστεί στα περιφερειακά πλαίσια, προσδιορίζεται και ορίζεται με βάση ένα κυρίαρχο χαρακτηριστικό ή λειτουργία που παρουσιάζει (όπως π.χ. ένα ποτάμι, μια λίμνη κ.α.) που προσδίδει στην περιοχή μια μοναδική ταυτότητα. Σε κάθε περιφερειακό πλαίσιο καθορίζονται οι Ζώνες Τοπίου (ΖΤ) και στη συνέχεια η κατηγοριοποίηση των τοπίων κάθε ζώνης (α) σε Τοπία Διεθνούς Αξίας, (β) σε Τοπία Εθνικής Αξίας, (γ) σε Τοπία Περιφερειακής Αξίας και (δ) σε Τοπία Ιδιαίτερος υποβαθμισμένα. (Γουργιώτης και Τσιλιμίγκας, 2014).

Κλείνοντας, συμπεραίνεται η ανάγκη αναγνώρισης της σημασίας του χωροταξικού σχεδιασμού αλλά και η οριζόντια ενσωμάτωση του τοπίου στην αναθεώρηση των ΠΧΠ. Προκύπτει επίσης, πως κεντρικό ζητούμενο για την αποτελεσματική προστασία, διαχείριση και σχεδιασμό του τοπίου αποτελεί η σύνταξη μιας ολοκληρωμένης, πολύ-επίπεδης και συνεπούς στη διάρκεια του χρόνου πολιτικής τοπίου. Επιπλέον, τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια οφείλουν και πρέπει να εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις που δίνει ο υπερκείμενος σχεδιασμός (του Γενικού και των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων), να εξειδικεύουν αλλά και να συμπληρώνουν τις κατευθύνσεις αυτών των πλαισίων, με αποτέλεσμα την επίτευξη μιας καλύτερης οργάνωσης και ρύθμισης μεταξύ διαδικασιών χωροταξικού σχεδιασμού και ενεργειών χωρικής ανάπτυξης τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο (Γουργιώτης, 2014).

2.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ανακεφαλαιώνοντας, παρατηρείται πως υπάρχει πλήθος οδηγιών, αποφάσεων και κανονισμών που προσεγγίζουν και παρεμβαίνουν με διαφορετικό τρόπο στο φυσικό περιβάλλον και το τοπίο και απευθύνονται στο σύνολο των κρατών μελών, με σημαντικότερη την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου ή Σύμβαση της Φλωρεντίας. Σε εθνικό επίπεδο αναγνωρίζεται ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την προστασία και ανάδειξη των τοπίων ανεξαιρέτως τύπου όπως συνέβαινε με παλιότερες κείμενες διατάξεις όπου το τοπίο ταυτίζονταν αποκλειστικά και μόνον με τα μοναδικά τοπία υψηλής αξίας και δίνεται προτεραιότητα στην προστασία του τοπίου στον σχεδιασμό πάντα με την υπόθεση ανάπτυξης μηχανισμών ειδικών οι οποίοι θα χαρακτηρίζονται από τον εναρμονισμό τους με την περιβαλλοντική, πολεοδομική και χωροταξική νομοθεσία και πολιτική. Το ίδιο φαίνεται να συμβαίνει και με τα περιφερειακά πλαίσια που λαμβάνουν υπόψη το τοπίο στις κατευθύνσεις τους αντιθέτως με τα ΕΧΠ στα οποία δεν εντοπίζονται αναφορές για το τοπίο εξαιρουμένου του ΕΧΠ για τις ΑΠΕ. Κρίνεται απαραίτητο, το τοπίο να θεωρηθεί βασική παράμετρος στη διαμόρφωση του χωρικού σχεδιασμού έτσι ώστε να εντάσσονται αρμονικά στο τοπίο οι μεταβολές που επιβάλλονται από τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές και περιβαλλοντικές διεργασίες.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται συνετό να επισημανθεί πως η επαναλαμβανόμενη χρονικά ανακόλουθη θεσμοθέτηση των χωροταξικών πλαισίων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, ως συνέπεια έχει την αδυναμία συντονισμού και εναρμόνισης μεταξύ των δύο συγκεκριμένων επιπέδων. Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια οφείλουν με βάση τα λεπτομερέστερα στοιχεία περιφερειακού επιπέδου να εξειδικεύσουν τις κατευθύνσεις του Γενικού και του Ειδικού Πλαισίου αλλά και των ΕΧΠ και λειτουργήσουν με το μηχανισμό της ανάδρασης ως προς τον σχεδιασμό εθνικού επιπέδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ-ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑ ΠΗΛΙΟΥ

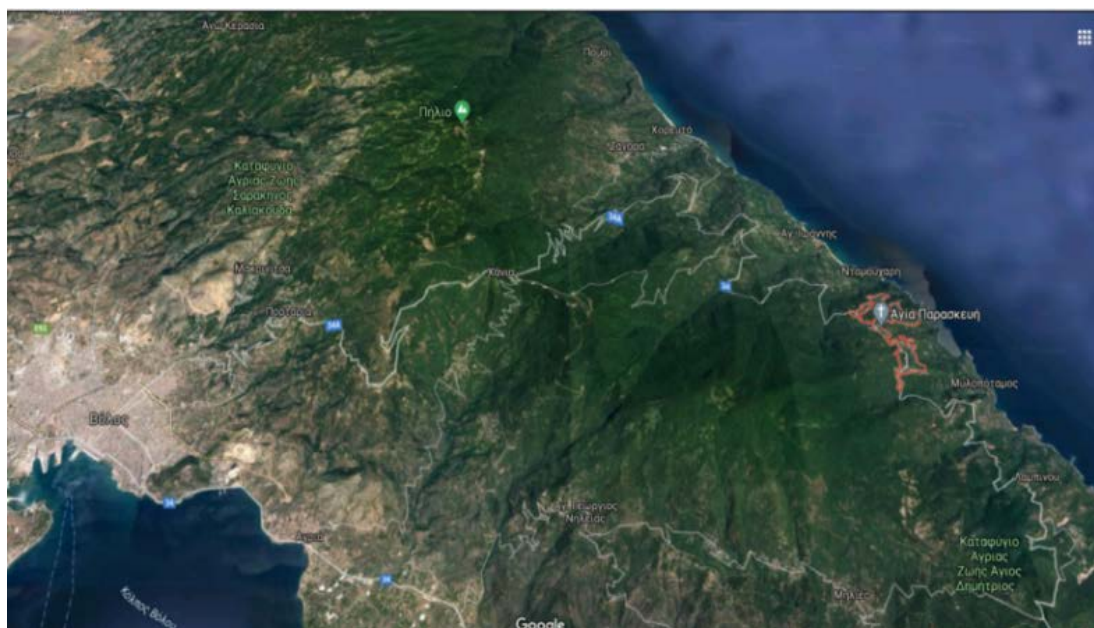
3.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

“Πήλιο: Το Μυθικό Βουνό των Κενταύρων”

Η περιοχή μελέτης, Τσαγκαράδα Μαγνησίας (ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967), βρίσκεται στο βορειοανατολικό Πήλιο με υψόμετρο περίπου 450 μέτρων και απέχει 54 χιλιόμετρα από την πόλη του Βόλου. Η ονομασία της περιοχής μελέτης στη σλαβική γλώσσα σημαίνει ‘όμορφη θέα’ και δικαίως αρκετοί την αποκαλούν το σμαράγδι του Πηλίου.

Η Τσαγκαράδα γεωγραφικά αποτελεί ένα σχετικά μεγάλο χωριό και παρατηρείται ότι κατά το μεγαλύτερο μέρος της είναι δομημένη κατά μήκος της παλαιάς εθνικής οδού νυν επαρχιακής οδού (παραδοσιακά σπίτια παράπλευρα του δρόμου για απόσταση 5χλμ). Η Τσαγκαράδα αναπτύχθηκε σταδιακά με την προσθήκη νέων κατοίκων ενώ το μεγαλύτερο μέρος του χωριού είναι ενσωματωμένο εντός πυκνής βλάστησης, ρεμάτων και ρυακιών. (Βάση Δεδομένων ΦΙΛΟΤΗΣ)

Εικόνα 3: Γεωγραφικός προσδιορισμός περιοχής μελέτης: Οικισμός Τσαγκαράδας

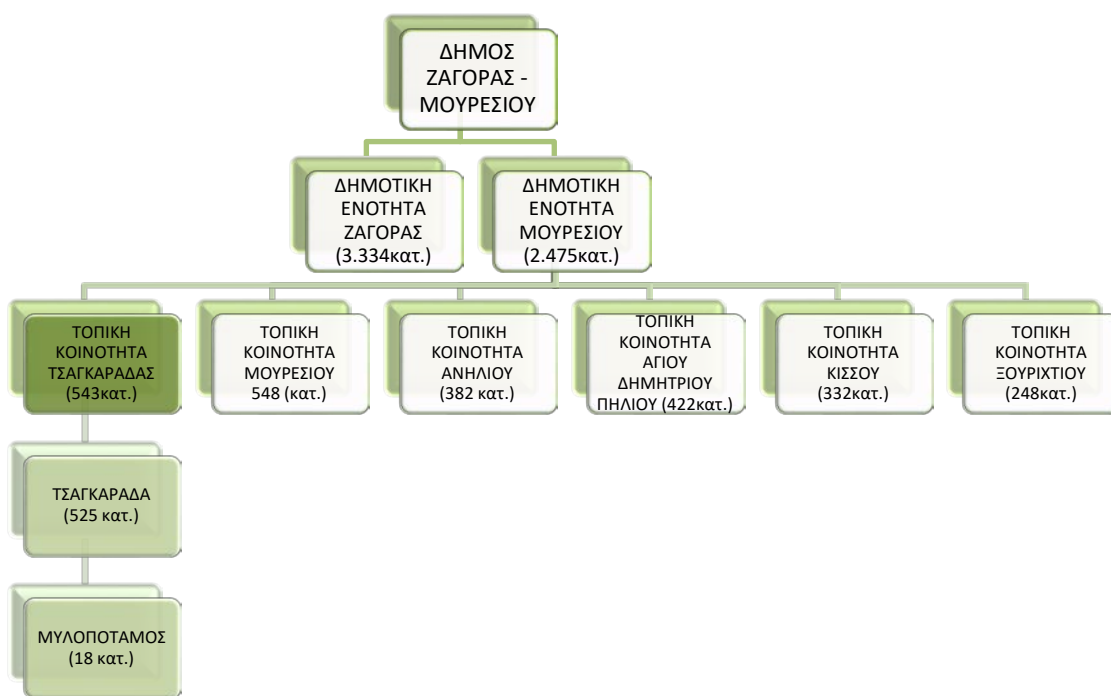
Πηγή: Google Maps

3.2. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Τσαγκαράδα βρίσκεται στον Νομό Μαγνησίας και εντάσσεται στο Δήμο Ζαγοράς - Μουρεσίου όπως αυτός δημιουργήθηκε με βάση το Πρόγραμμα Καλλικράτης. Ο δήμος Ζαγοράς-Μουρεσίου αποτελείται από δύο δημοτικές ενότητες (Ζαγοράς και Μουρεσίου) και από 13 οικισμούς στο σύνολο. Υπάρχει μία κωμόπολη, η Ζαγορά, και καμία πόλη. Οι υπόλοιποι 12 οικισμοί διαθέτουν πληθυσμό κάτω από 2000 κατοίκους. (βλ. Σχήμα 3.1)

Το τοπωνύμιο «Τσαγκαράδα» στάθηκε αφορμή να διατυπωθούν πολλές αντιφατικές εκδοχές. Μία από αυτές τις εκδοχές θέλει το όνομα «Τσαγκαράδα» να προέρχεται από το αραβικό «τσαγκάρ» που σημαίνει «βράχος». Φημολογείται ότι στο βουνό της Τσαγκαράδας κατοικούσαν οι Κένταυροι κατά την αρχαιότητα. Υπήρξε επίσης το πεδίο της «Γιγαντομαχίας» και το αγαπημένο θέρετρο των θεών του Ολύμπου.

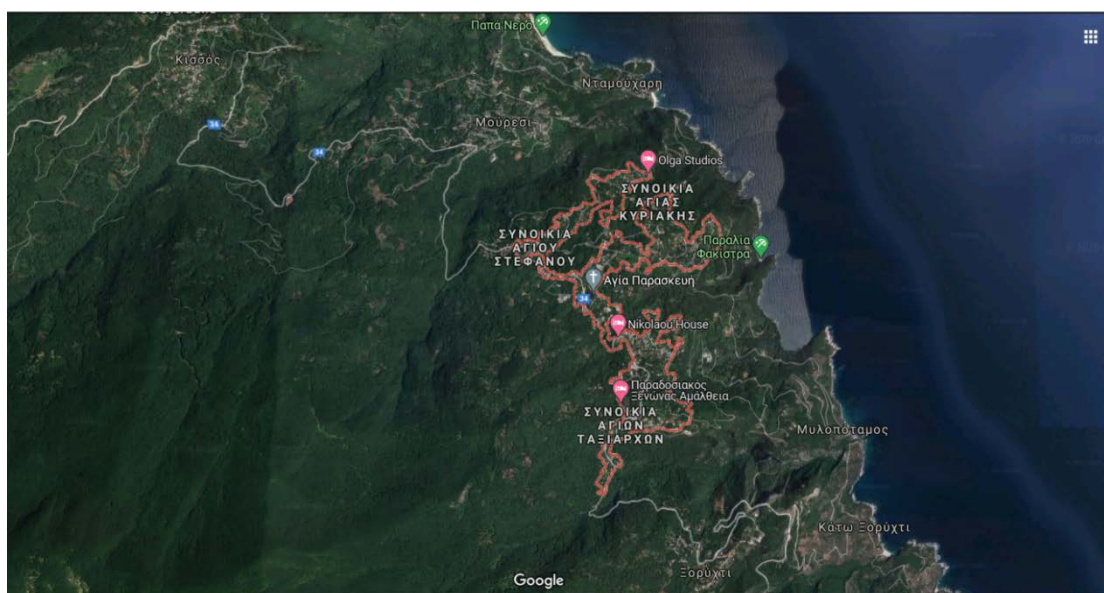
Σχήμα 3.1: Διοικητική διαίρεση του Δήμου Ζαγοράς - Μουρεσίου

Πηγή: Πρόγραμμα Καλλικράτης (ΦΕΚ 87/Α/07-06-2010), ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Ειδικότερα, η περιοχή μελέτης αποτελείται από τέσσερις μικρότερους οικισμούς, οι οποίοι παίρνουν το όνομά τους από τις εκκλησίες που βρίσκονται στις κεντρικές πλατείες: Άγιοι Ταξιάρχες αποτελώντας και τον παλαιότερο οικισμό, Αγία Παρασκευή και Άγιος Στέφανος που βρίσκονται κατά μήκος του δημόσιου δρόμου, και Αγία Κυριακή, η οποία βρίσκεται χαμηλά στην πλαγιά του βουνού προς τη θάλασσα.

Εικόνα 4: Οι τέσσερις συνοικίες της περιοχής μελέτης και οι γειτονικοί οικισμοί.

Πηγή: Google Maps

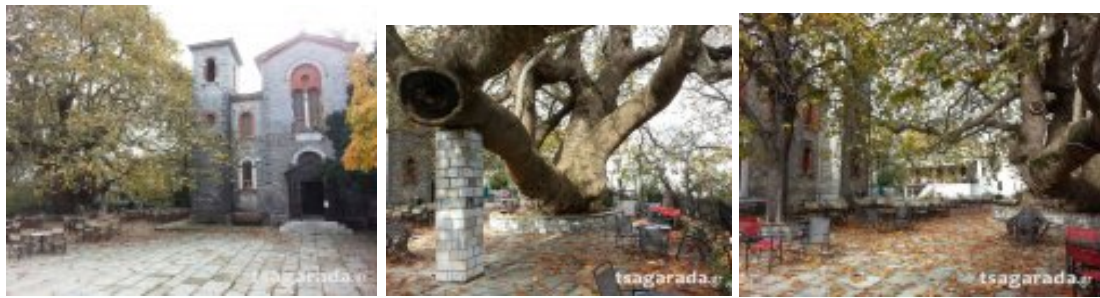
Η κατοικημένη περιοχή εκτείνεται κυρίως προς και ως τους πρόποδες του βουνού και τις διάφορες ακρογιαλιές. Αποτελείται από τέσσερις συνοικίες: τους Αγίους Ταξιάρχες, την Αγία Παρασκευή (πρωτεύουσα του χωριού και του Δήμου Μουρесьίου), τον Άγιο Στέφανο και την Αγία Κυριακή.

Τα πρώτα σπίτια ξεκίνησαν να κτίζονται στις αρχές του 17^{ου} αιώνα, διότι οι κάτοικοι της περιοχής έπειτα από την τουρκική εισβολή αναγκάστηκαν και εγκατέλειψαν τα παράλια και εγκαταστάθηκαν στα ορεινά του βουνού. (<https://web-greece.gr/destinations/pelion-magnisia>)

Εικόνα 5: Ιερός Ναός Αγίων Ταξιαρχών

Εικόνα 6: Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής

Εικόνα 7: Ιερός Ναός Αγίου Στεφάνου

Εικόνα 8: Ιερός Ναός Αγίας Κυριακής

3.3. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΟΓΝΩΜΙΑ

3.3.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο πληθυσμός της περιοχής μελέτης ανέρχεται σε 543 κατοίκους σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011 (βλ. Πίνακα 1γ.)

Πίνακας 2α: Μόνιμος Πληθυσμός (1991)

Απογραφή πληθυσμού 1991. Μόνιμος πληθυσμός, έκταση		
Περιγραφή	Μόνιμος	Έκταση (τχ)*
ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΟΛΟΥ		163 380
Κοινότητα Τσαγκαράδας	751	12.349
Τσαγκαράδα,η	722	
Μυλοπόταμος,ο	29	

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2β: Μόνιμος Πληθυσμός (2001)

Απογραφή πληθυσμού 2001. Μόνιμος πληθυσμός, έκταση		
Περιγραφή	Μόνιμος	Έκταση (τχ)*
ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	2 690	150.679
Δ.Δ.Τσαγκαράδας	603	12.349
Τσαγκαράδα,η	573	
Μυλοπόταμος,ο	30	

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2γ: Μόνιμος Πληθυσμός (2011)

Απογραφή πληθυσμού 2011. Μόνιμος πληθυσμός, έκταση		
Περιγραφή	Μόνιμος	Έκταση (τχ)*
ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	5 809	150.679
Τοπική Κοινότητα Τσαγκαράδας	543	12.349
Τσαγκαράδα,η	525	
Μυλοπόταμος,ο	18	

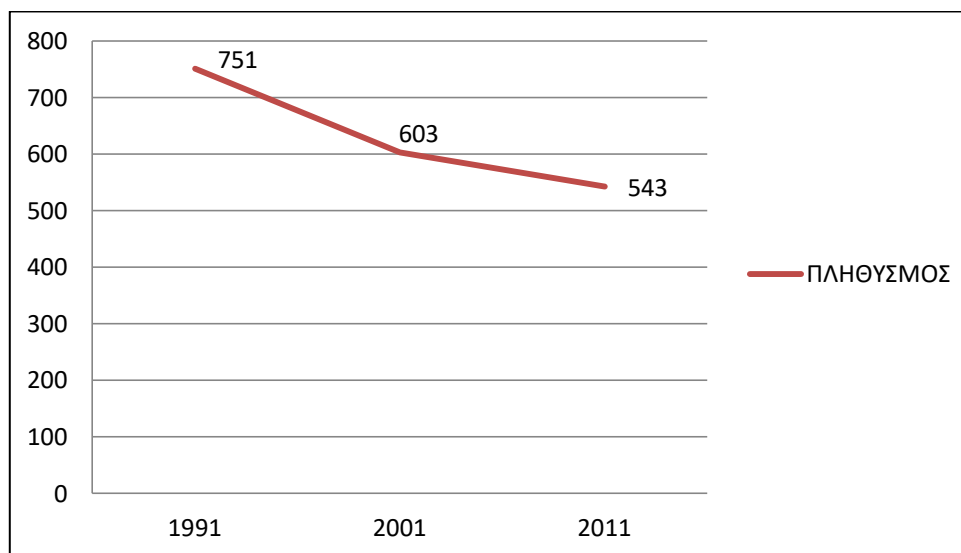
Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 3: Πληθυσμιακή εξέλιξη Περιοχής Μελέτης, Τσαγκαράδα 1991-2011

Δ.ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			Ρυθμός μεταβολής (%) της Δ. Ενότητας 1991-2001	Ρυθμός μεταβολής (%) της Δ. Ενότητας 2001-2011
	1991	2001	2011		
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑΣ	751	603	543	-19,7%	-9,9%

Πηγή: (ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την πληθυσμιακή εξέλιξη της περιοχής μελέτης για την περίοδο 1991-2011, παρατηρείται πως ο πληθυσμός είναι αρκετά μικρού πληθυσμιακού δυναμικού κάτω των 1000 κατοίκων και ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1, η ανάλυση του πληθυσμού γίνεται ως προς τον μόνιμο πληθυσμό. Παρατηρείται μια σημαντική πληθυσμιακή μείωση στην περιοχή μελέτης, καθώς ο πληθυσμός της, το 1991 ήταν 751 κάτοικοι, το 2001 τους 603 κατοίκους ενώ το 2011 έφτασε τους 543 κατοίκους (Πίνακας 2).

Διάγραμμα 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη Περιοχής Μελέτης, Τσαγκαράδα 1991-2011

Πηγή: (ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία)

Από την αρχή δημιουργίας του οικισμού μέχρι και σήμερα αποτελεί μία περιοχή που το μεγαλύτερο μέρος της έκτασής της, αν όχι όλο, καταλαμβάνουν οι αγροτικές και οι αδόμητες «παρθενικές» εκτάσεις. Με τα χρόνια άρχισε να γίνεται εμφανής η δυναμική της, ιδιαίτερα στην παραλιακή της ζώνη, καθώς μεγάλο μέρος των

αδόμητων εκτάσεων αντικαθίστανται από παραθεριστικές κατοικίες λόγω της αυξημένης ζήτησης για παραθεριστική – β΄ κατοικία. Ωστόσο ακόμη και σήμερα παρατηρείται η σταδιακή ερήμωση του παραδοσιακού οικισμού και απομάκρυνση των νέων προς την πόλη του Βόλου αναζητώντας περισσότερες ευκαιρίες.

3.3.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

3.3.2.1. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ – ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανάλυση και η παρουσίαση των παρακάτω στοιχείων σχετικά με τη διάρθρωση και δομή του εργατικού δυναμικού της τοπικής κοινότητας Τσαγκαράδας βασίστηκε αποκλειστικά στην διάθεση, συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος. Ειδικότερα, επειδή τα στοιχεία αφορούν σε τοπικό επίπεδο η ΕΛ.ΣΤΑΤ. δεν διέθετε στοιχεία σχετικά με την απογραφή του 2001 αλλά μόνον για το 2011, έτσι γίνεται παρουσίαση της κατάστασης απασχόλησης συγκριτικά με τις υπόλοιπες χωρικές ενότητες που παρουσιάζονται για το έτος 2011.

Γενικότερα, σε επίπεδο Δήμου αλλά και σε όλες τις άλλες χωρικές ενότητες μέχρι το επίπεδο του οικισμού, συμπεριλαμβανομένης και της Τσαγκαράδας, παρατηρείται πως ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός υπερτερεί σε σχέση με τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό. Η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών πληθυσμών, οικονομικά ενεργού και μη, για το 2011 εντοπίζεται στην Τ.Κ. Μακρυρράχης και ακολουθεί με μικρή διαφορά η Τ.Κ. Τσαγκαράδας. Η διαφορά αυτή δικαιολογείται διότι πρόκειται για οικισμούς με σημαντικό υψηλό αριθμό συνταξιούχων μόνιμων κατοίκων.

Πίνακας 4: Απογραφή 2011, Μόνιμος πληθυσμός κατά κατάσταση απασχόλησης

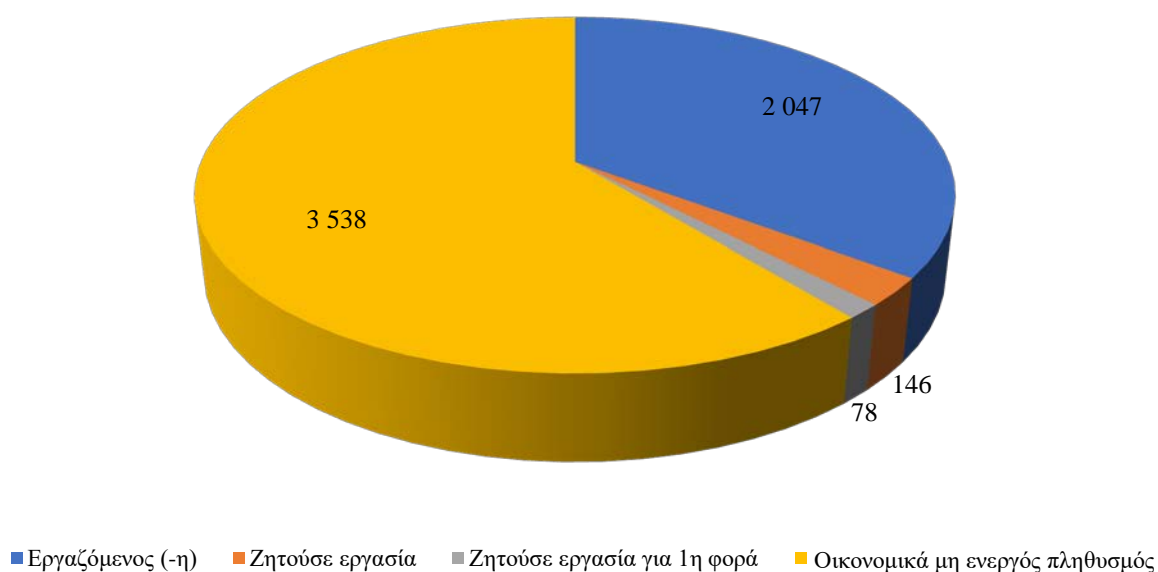
		ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
Κωδικός Οικισμού μόνιμου πληθυσμού	Περιγραφή μού μόνιμου πληθυσμού	Αρ.Ατόμων	Εργαζόμενος (-η)	Ζητούσε εργασία	Ζητούσε εργασία για 1η φορά	
			Αρ.Ατόμων	Αρ.Ατόμων	Αρ.Ατόμων	Αρ.Ατόμων
2403	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	5 809	2 047	146	78	3 538
24030101	Δημοτική Κοινότητα Ζαγοράς	2 251	843	41	24	1 343
24030102	Τοπική Κοινότητα Μακρυρράχης	658	228	8	4	418

24030103	Τοπική Κοινότητα Πουρίου	425	146	14	5	260
24030201	Τοπική Κοινότητα Τσαγκαράδας	543	181	13	5	344
24030202	Τοπική Κοινότητα Αγίου Δημητρίου Πηλίου	422	161	10	9	242
24030203	Τοπική Κοινότητα Ανηλίου	382	108	35	12	227
24030204	Τοπική Κοινότητα Κισσού	332	104	7	8	213
24030205	Τοπική Κοινότητα Μουρσειού	548	190	15	5	338
24030206	Τοπική Κοινότητα Ξορυχτίου	248	86	3	6	153

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΥΣ ΖΩΗΣ, ΤΜΗΜΑ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένα γραφήματα σχετικά με την διαρθρωτική δομή του μόνιμου πληθυσμού κατά τομέα απασχόλησης τόσο για το Δήμο όσο και για την Τοπική Κοινότητα της Τσαγκαράδας για το 2011, με σκοπό την ευκολότερη κατανόηση των στοιχείων που αναλύθηκαν προηγουμένως (τα δεδομένα για τη δημιουργία των γραφημάτων αντλήθηκαν από την ΕΛ.ΣΤΑΤ.).

Διάγραμμα 2: Μόνιμος πληθυσμός κατά κατάσταση απασχόλησης για το Δήμο Ζαγοράς-Μουρσειού (2011)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 3: Μόνιμος πληθυσμός κατά κατάσταση απασχόλησης για την Τ.Κ.Τσαγκαράδας (2011)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 5: Ποσοστιαία Κατανομή του Οικονομικά και Μη Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού για το έτος 2011

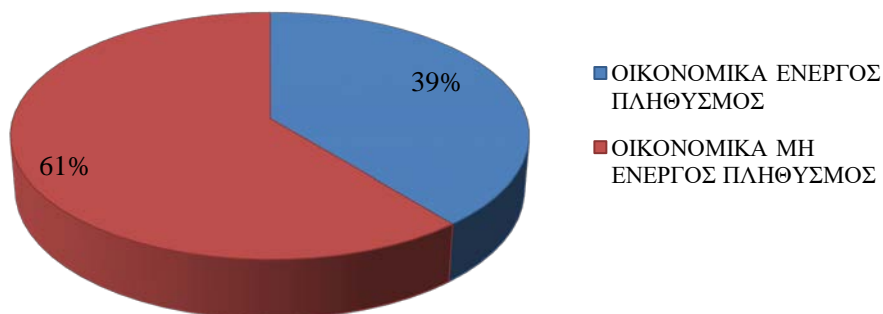
Χωρική Ενότητα	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ						ΣΥΝΟΛΟ (%)	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ (%)
		Εργαζόμενος (-η)	(%)	Ζητούσε εργασία	(%)	Ζητούσε εργασία για 1η φορά	(%)			
ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	5 809	2 047	35.24	146	2.51	78	1.34	39.09	3 538	60.91
Δημοτική Κοινότητα Ζαγοράς	2 251	843	37.45	41	1.82	24	1.07	40.34	1 343	59.66
Τοπική Κοινότητα Μακρυρράχης	658	228	34.65	8	1.22	4	0.61	36.47	418	63.53
Τοπική Κοινότητα Πουρίου	425	146	34.35	14	3.29	5	1.18	38.82	260	61.18
Τοπική Κοινότητα Τσαγκαράδας	543	181	33.33	13	2.39	5	0.92	36.65	344	63.35
Τοπική Κοινότητα Αγίου Δημητρίου Πηλίου	422	161	38.15	10	2.37	9	2.13	42.65	242	57.35

Τοπική Κοινότητα Ανηλίου	382	108	28.27	35	9.16	12	3.14	40.58	227	59.42
Τοπική Κοινότητα Κισσού	332	104	31.33	7	2.11	8	2.41	35.84	213	64.16
Τοπική Κοινότητα Μουρесьίου	548	190	34.67	15	2.74	5	0.91	38.32	338	61.68
Τοπική Κοινότητα Ξορυχτίου	248	86	34.68	3	1.21	6	2.42	38.31	153	61.69

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΥΣ ΖΩΗΣ, ΤΜΗΜΑ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, Ιδία επεξεργασία

Αναλύοντας τα παραπάνω δεδομένα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή για το έτος 2011, φαίνεται πως ο εν δυνάμει οικονομικά ενεργός πληθυσμός σε επίπεδο Δήμου αντιπροσωπεύει το 39,09% του συνολικού πληθυσμού ενώ το ποσοστό του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού αγγίζει το 60,91%, παρουσιάζεται δηλαδή μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο πληθυσμών. Το ίδιο παρατηρείται και για τον οικισμό της Τσαγκαράδας, με τη διαφορά να αποτυπώνεται στο 36,65% για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό και στο 63,35% για το μη οικονομικά ενεργά πληθυσμό. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον φαίνεται να έχει η διάρθρωση του οικονομικά αλλά και μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής μελέτης. Ειδικότερα για την Τσαγκαράδα, παρατηρείται πως οι εργαζόμενοι αντιπροσωπεύουν το 33,33% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ένα ποσοστό πολύ κοντά στις υπόλοιπες χωρικές ενότητες. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται να έχει το τρίτο μικρότερο ποσοστό απασχολουμένων μετά την Τ.Κ.Ανηλίου με 28,27% και την Τ.Κ. Κισσού με 31,33% ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνει η Τ.Κ.Αγίου Δημητρίου Πηλίου με 38,15%. Αξίζει να σημειωθεί πως τα ποσοστά απασχόλησης σε όλες τις τοπικές ενότητες που παρουσιάζονται αναλυτικά στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζουν πολύ μικρές διαφορές και παραμένουν σε εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά. Τέλος, το ποσοστό των ανέργων στην περιοχή μελέτης είναι σημαντικά υψηλό, και συγκριτικά με τις υπόλοιπες τοπικές ενότητες καταλαμβάνει το τρίτο μεγαλύτερο ποσοστό, με τους ανέργους να αντιπροσωπεύουν το 63,35% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής μελέτης.

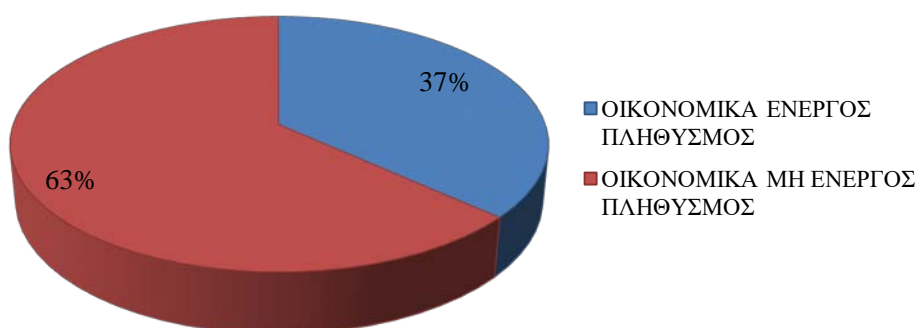
Διάγραμμα 4: Ποσοστιαία κατανομή οικονομικά και μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού για τον Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου, 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Αναφορικά με το Δήμο Ζαγοράς Μουρεσίου ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός καταλαμβάνει το 39% περίπου του πληθυσμού ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός καταλαμβάνει το 61% του πληθυσμού.

Διάγραμμα 5: Ποσοστιαία κατανομή οικονομικά και μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού για την Τ.Κ.Τσαγκαράδα, για το έτος 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Όσον αφορά την περιοχή μελέτης και σε αυτή την περίπτωση παρατηρείται σημαντικά μεγάλη διαφορά, μεταξύ των δύο πληθυσμών, με τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό να καταλαμβάνει το περίπου 37% του πληθυσμού και τον οικονομικά μη

ενεργό πληθυσμό να αντιπροσωπεύει το 63% του συνολικού πληθυσμού. Η μεγάλη διαφορά αυτή οφείλεται στην οικονομική κρίση που πλήττει τα τελευταία χρόνια τη χώρα γενικότερα, αφού εντός της τελευταίας δεκαετίας μειώθηκε ο αριθμός των γεννήσεων και κατ' επέκταση και ο αριθμός όσων στο μέλλον αποτελούσαν οικονομικά ενεργό πληθυσμό με αποτέλεσμα να υπάρξει αύξηση στον αριθμό των συνταξιούχων.

3.3.2.2. ΤΟΜΕΙΣ-ΚΛΑΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

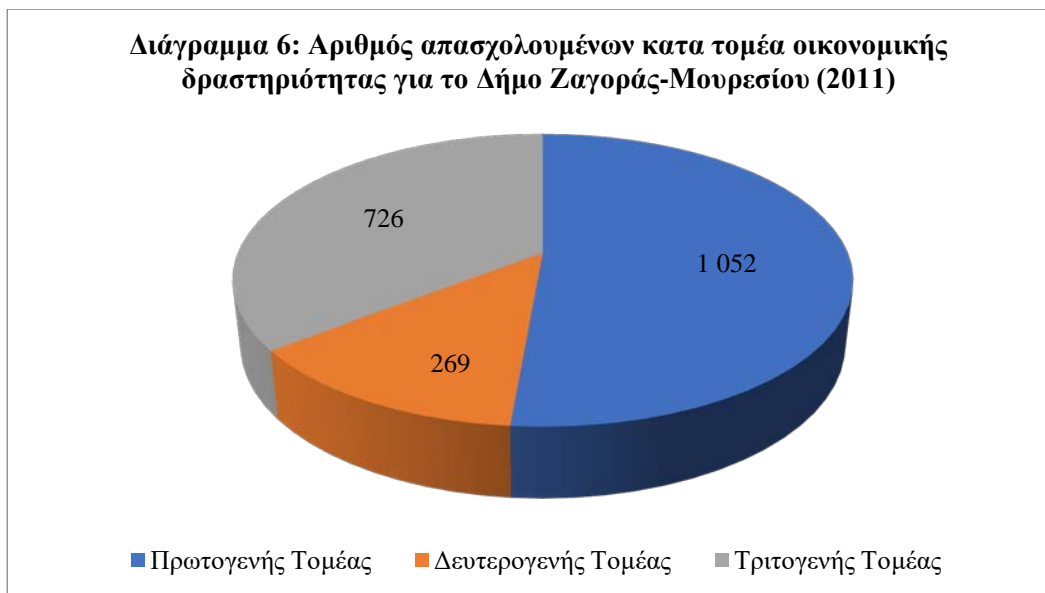
Η σύνθεση της απασχόλησης κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για την περιοχή μελέτης, για το έτος 2011, παρουσιάζεται βάσει των στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. στους πίνακες που ακολουθούν.

Πίνακας 6: Απογραφή 2011, Απασχολούμενοι κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας				
Κωδικός Οικισμού μόνιμου πληθυσμού	Περιγραφή του μόνιμου πληθυσμού	Εργαζόμενος (-η)		
		Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας
		Αρ.Ατόμων	Αρ.Ατόμων	Αρ.Ατόμων
2403	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ – ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	1 052	269	726
24030101	Δημοτική Κοινότητα Ζαγοράς	492	73	278
24030102	Τοπική Κοινότητα Μακρυνράχης	143	31	54
24030103	Τοπική Κοινότητα Πουρίου	102	15	29
24030201	Τοπική Κοινότητα Τσαγκαράδας	29	29	123
24030202	Τοπική Κοινότητα Αγίου Δημητρίου Πηλίου	33	27	101
24030203	Τοπική Κοινότητα Ανηλίου	64	15	29
24030204	Τοπική Κοινότητα Κισσού	54	17	33
24030205	Τοπική Κοινότητα Μουρεσίου	75	55	60
24030206	Τοπική Κοινότητα Ξορυχτίου	60	7	19

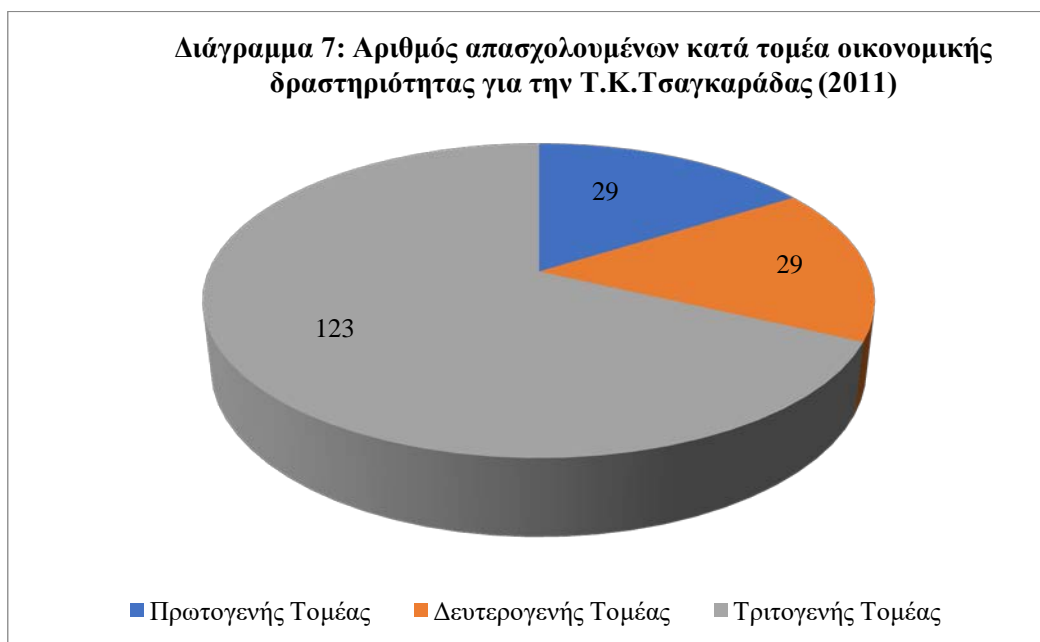
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΥΣ ΖΩΗΣ, ΤΜΗΜΑ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, Ιδία Επεξεργασία

Παρατηρείται, για το Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου ότι κυρίαρχος τομέας παραγωγής συνιστά ο πρωτογενής τομέας με υψηλό αριθμό απασχολούμενων συγκριτικά με τους υπόλοιπους δυο τομείς παραγωγής, ακολουθεί ο τριτογενής τομέας και έπειτα με πολύ μικρό αριθμό ατόμων ο τριτογενής τομέας. Αναφορικά με τη διάρθρωση της απασχόλησης στην Τ.Κ.Τσαγκαράδας, φαίνεται να κυριαρχεί ο

τριτογενής τομέας με 129 απασχολούμενους έναντι 29 σε πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Παρακάτω παρουσιάζονται τα στοιχεία σε μορφή γραφημάτων.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Οι αριθμοί μαρτυρούν τον αγροτικό χαρακτήρα του Δήμου με τα άτομα να ενασχολούνται με την παραγωγή και καλλιέργεια μήλων, καστανών, οπωροφόρων δέντρων και ελαιώνων. Αυτό εξηγείται και από τη γεωγραφική θέση και το ανάγλυφο

του Δήμου, που βοηθούν στην ανάπτυξη αγροτικών δραστηριοτήτων που αποτελούν και το κύριο εισόδημα των εργαζομένων στην περιοχή.

Πίνακας 7: Συμμετοχή κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση για το έτος 2011							
Χωρική Ενότητα	Σύνολο	A' γενής Τομέας	%	B' γενής Τομέας	%	Γ' γενής Τομέας	%
<i>Δήμος Ζαγοράς-Μουρσειού</i>	2047	1 052	51.39	269	13.14	726	35.47
<i>Δημοτική Κοινότητα Ζαγοράς</i>	843	492	58.36	73	8.66	278	32.98
<i>Τοπική Κοινότητα Μακρυρράχης</i>	228	143	62.72	31	13.60	54	23.68
<i>Τοπική Κοινότητα Πουρίου</i>	146	102	69.86	15	10.27	29	19.86
<i>Τοπική Κοινότητα Τσαγκαράδας</i>	181	29	16.02	29	16.02	123	67.96
<i>Τοπική Κοινότητα Αγίου Δημητρίου Πηλίου</i>	161	33	20.50	27	16.77	101	62.73
<i>Τοπική Κοινότητα Ανηλίου</i>	108	64	59.26	15	13.89	29	26.85
<i>Τοπική Κοινότητα Κισσού</i>	104	54	51.92	17	16.35	33	31.73
<i>Τοπική Κοινότητα Μουρσειού</i>	190	75	39.47	55	28.95	60	31.58
<i>Τοπική Κοινότητα Ξορυχτίου</i>	86	60	69.77	7	8.14	19	22.09

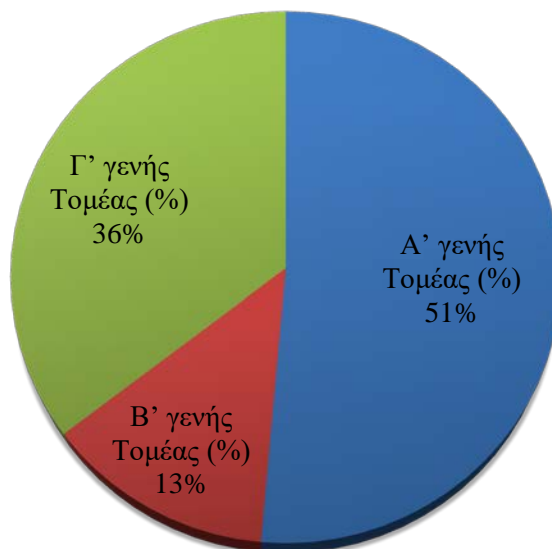
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Εξετάζοντας τη συμμετοχή του κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση για το σύνολο του Δήμου το έτος 2011, βάσει των στοιχείων που συλλέχθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, το 51,39% απασχολείται στον πρωτογενή τομέα ακολουθεί ο τριτογενής τομέας με ποσοστό 35,47% και τέλος ο δευτερογενής με 13,14%. Αναλύοντας τον παραπάνω πίνακα, συμπεραίνεται πως όλες οι χωρικές ενότητες καταλαμβάνουν υψηλότερο ποσοστό στον πρωτογενή τομέα εκτός των τοπικών κοινοτήτων Τσαγκαράδας και Αγίου Δημητρίου Πηλίου αφού είναι οι μόνες δύο κοινότητες που παρουσιάζουν υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στον τριτογενή τομέα με 67,96% και 62,73% αντίστοιχα. Ειδικότερα, για την περιοχή μελέτης ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας παραγωγής καταλαμβάνουν ακριβώς το ίδιο ποσοστό απασχόλησης, το 16,02% του πληθυσμού.

Όπως προαναφέρθηκε, τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής μελέτης υποδηλώνουν τον αγροτικό χαρακτήρα του Δήμου ωστόσο το προτέρημα του οικισμού της Τσαγκαράδας να συνδυάζει βουνό και θάλασσα σε πολύ μικρή απόσταση καθώς και η μοναδικότητα του φυσικού τοπίου

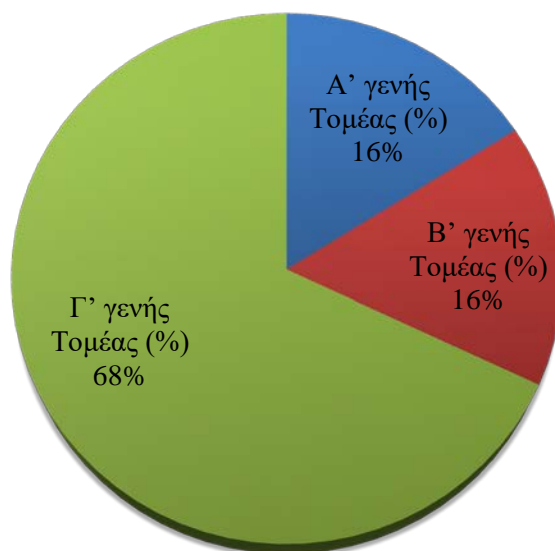
που διαθέτει, αποτέλεσαν κύριο πόλο έλξης για πολλούς επισκέπτες τα τελευταία χρόνια αυξάνοντας σημαντικά την οικονομική δραστηριότητα του τουρισμού και την απασχόληση σε αυτόν τον τομέα.

Διάγραμμα 8: Συμμετοχή κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση σε επίπεδο Δήμου για το έτος 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 9: Συμμετοχή κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση για την Τ.Κ.Τσαγκαράδας, για το έτος 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Συμπερασματικά, ενώ πρόκειται ξεκάθαρα για ένα Δήμο με κυρίαρχο τον πρωτογενή τομέα και ενώ η πλειοψηφία των τοπικών κοινοτήτων παρουσιάζουν και εκείνες υψηλά ποσοστά στον ίδιο τομέα παραγωγής η περιοχή μελέτης παρουσιάζει υψηλά ποσοστά απασχόλησης στον τριτογενή τομέα αποτυπώνοντας τη δυναμική της με μοχλό ανάπτυξης το Τοπίο της.

Σε αυτό το υποκεφάλαιο παρουσιάστηκε η κατανομή των απασχολουμένων στους τρεις τομείς οικονομικών δραστηριοτήτων που κυριαρχούν στην περιοχή μελέτης όπου στηρίζεται η τοπική ανάπτυξη. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο τριτογενής τομέας κατέχει την πρώτη θέση με μεγάλη διαφορά στην τοπική οικονομία της περιοχής μελέτης αποτελώντας κύρια πηγή εισοδήματος, ωστόσο μια πτυχή της νέας δυναμικής στη γεωργία είναι τα επώνυμα προϊόντα. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αγροτικά Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) που βρίσκονται στην περιοχή μελέτης.

Πίνακας 8: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (ΠΟΠ) & ΠΡΟΣΤΑΣΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ (ΠΓΕ) στα πλαίσια του Καν. (ΕΟΚ) αριθ. 510/06 του Συμβουλίου

ΠΡΟΪΟΝ / ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ (ΠΟΠ ή ΠΓΕ)	ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ/ ΦΕΚ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ/ ΘΕΣΗ
Φιρίκι Πηλίου (Φρούτο)	ΠΟΠ	Προδιαγραφές Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. C222/2010 Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. L110/2011	ΜΑΓΝΗΣΙΑ
Κονσερβολιά Πηλίου Βόλου (Ελιά)	ΠΟΠ	317712/14-01-1994 (ΦΔΚ 17/14-01-94)	ΜΑΓΝΗΣΙΑ

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Γενική Διεύθυνση Τροφίμων Δ/νση Συστημάτων ποιότητας και Βιολογικής Γεωργίας, Τμήμα ΠΟΠ ΠΓΕ ΕΠΙΠ, <http://www.minagric.gr/>

Η γεωγραφική περιοχή παραγωγής του Φιρικιού Πηλίου είναι αυτή του ορεινού Πηλίου, που οριοθετήθηκε με βάση την κατά παράδοση καλλιέργεια Φιρικών

Πηλίου, το υψόμετρο (ζώνη καλλιέργειας από 300μ έως 900μ). Το Φιρίκι Πηλίου παράγεται συγκεκριμένα μέσα στα διοικητικά όρια των Δήμων και Κοινοτήτων:

Δήμος Πορταριάς, Κοινότητα Μακρινίτσης, Δήμος Ζαγοράς, Δήμος Αγριάς, Δήμος Αρτέμιδας, Δήμος Μουρεσίου, Δήμος Μηλεών και Δήμος Αφετών. Όσον αφορά τη σημερινή κατάσταση καλλιεργούνται 250 στρέμματα στους 8 Δήμους και Κοινότητες που ανήκουν στην Γεωγραφική περιφέρεια του Πηλίου, με ετήσια παραγωγή στους 250 τόνους περίπου.

Όσον αφορά, το συγκεκριμένο είδος ελιάς με την προστατευόμενη ονομασία Κονσερβολιά παράγεται συγκεκριμένα μέσα στα διοικητικά όρια των Δήμων και Κοινοτήτων Δ.Κ./Τ.Κ.: Αγριάς, Κ. Λεχωνίων, Α. Λεχωνίων, Καλών Νερών, Αφετών, Μηλίνας, Λαύκου, Ξυνόβρυσης, Μουρεσίου, Αγ. Δημητρίου, Ανήλιου, Συκής, Δράκειας, Αγ. Λαυρεντίου, Νεοχωρίου, Καλαμακίου, Λαμπινούς, Ξουρυχτίου, Αργαλαστής, Τρικεριού, Προμυρίου, **Τσαγκαράδας**, Κισσού, Μακρυρράχης, Ζαγοράς, Πουρίου, Αγ. Βλασίου, Αγ. Γεωργίου, Μηλεών, της ΠΕ Μαγνησίας.
<http://www.minagric.gr/>

Ως προς τον κλάδο των κατασκευών καταγράφεται κινητικότητα η οποία παρατηρείται από την οικοδομική δραστηριότητα και ειδικότερα από τον αριθμό των οικοδομικών αδειών και τον αριθμό των νέων οικοδομών. Σε ότι αφορά την εξέλιξη της οικοδομικής δραστηριότητας για την περιοχή μελέτης, Τσαγκαράδα Πηλίου, χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα και στοιχεία για τον τομέα των οικοδόμων και κατασκευών για τα έτη 2009-2019 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Ειδικότερα, παρακάτω γίνεται παρουσίαση των στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των οικοδομικών αδειών αλλά και τον αριθμό των νέων οικοδομών κατά έτος για την Τοπική Κοινότητα Τσαγκαράδας με σκοπό την αναλυτική καταγραφή της πορείας της οικοδομικής δραστηριότητας διαχρονικά.

Πίνακας 25. Είδος οικοδομικών αδειών κατά Υ.Π.Α., Νομό, Δήμο ή Κοινότητα.											
Υ.Π.Α	Αριθμός αδειών κατά είδος οικοδομικής αδείας										
Νομός											
Δήμος ή Κοινότητα	Σύνολο	Νέες οικοδομές	Προσθήκες	Επισκευές	Αναπαλαιώσεις	Κατεδαφίσεις	Περτοποιήσεις	Νομιμοποιήσεις	Αναθεωρήσεις	Τροποποιήσεις	ΕΤΟΣ
Τσαγκαράδας	19	6	7	0	0	2	1	2	0	1	2009
	10	5	2	0	0	1	1	1	0	0	2010
	20	7	5	1	0	2	1	4	0	0	2011
	6	3	2	0	0	0	0	0	0	1	2012
	7	2	0	0	0	0	1	4	0	0	2013
	7	3	0	1	0	0	1	2	0	0	2014
	7	1	2	1	0	0	0	2	0	1	2015
	4	1	0	0	0	0	1	0	2	0	2016
	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2017
	3	1	0	2	0	0	0	0	0	0	2018
	3	0	1	0	0	0	0	0	1	1	2019

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα αναφορικά με τον αριθμό των αδειών κατά είδος της οικοδομικής δραστηριότητας και ειδικότερα των νέων οικοδομών, προσθηκών αλλά και επισκευών, φαίνεται πως υπάρχει έντονη πτωτική πορεία στους συγκεκριμένους τομείς διαχρονικά αν σκεφτεί κανείς ότι το 2009 συνολικά δόθηκαν 19 άδειες ενώ το 2019 μόνο 3. Για να γίνει περισσότερο αντιληπτή η φθίνουσα πορεία της οικοδομικής δραστηριότητας για την περιοχή μελέτης παρακάτω παρουσιάζεται το αντίστοιχο γράφημα.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Όπως φαίνεται από το παραπάνω γράφημα όπου αντικατοπτρίζεται η εξέλιξη της οικοδομικής δραστηριότητας για την περιοχή μελέτης, έντονη είναι η περίοδος από το 2010 έως και τα τέλη του 2011 με μεγαλύτερο αριθμό οικοδομικών αδειών να εκδίδεται το 2011, είκοσι στον αριθμό. Το 2012 παρατηρείται μια κατακόρυφη μείωση των οικοδομικών αδειών καθώς εκδόθηκαν μόνο έξι. Από το 2013 μέχρι και το 2015 σταθεροποιείται η οικοδομική δραστηριότητα σε χαμηλά επίπεδα, επτά κάθε έτος, ενώ από το 2016 έως και το 2019 παρουσιάζεται μείωση στον αριθμό των οικοδομικών αδειών φτάνοντας μόνο τις τρεις, τα τελευταία δύο έτη. Η χαρακτηριστική πτωτική πορεία της οικοδομικής δραστηριότητας οφείλεται σε μεγάλο ποσοστό στην οικονομική κρίση αφού αποτέλεσε απόρροια της αδράνειας για ζήτηση κατοικίας στην περιοχή.

Πίνακας 26. Νέες οικοδομές, προσθήκες, αριθμός κατοικιών κατά Υ.Π.Α., Νομό, Δήμο ή Κοινότητα.												
Ογκος σε μ3, επιφάνεια σε μ2.												
Υ.Π.Α Νομος	Νέες Οικοδομές				Προσθήκες				Αριθμός κατοικιών			
Δήμος ή Κοινότητα	Αριθμός	Οροφοι	Ογκος	Επιφάνεια	Αριθμός	Οροφοι	Ογκος	Επιφάνεια	Σύνολο	Με 1 ή 2 Δωμάτια	Με 3 και άνω Δωμάτια	ΕΤΟΣ
Τσαγκαράδας	6	12	5 109	1 551	10	9	4 607	1 403	8	2	6	2009
	5	9	2 804	959	3	2	1 371	453	13	6	7	2010
	7	9	2 770	805	9	8	3 087	1 011	13	10	3	2011
	3	6	1 343	469	3	2	814	266	6	2	4	2012
	2	4	352	101	4	6	1 407	442	2	1	1	2013
	3	6	1 849	603	2	2	303	92	7	3	4	2014
	1	2	979	280	5	8	1 388	448	7	6	1	2015
	1	1	170	57	2	3	629	210	3	2	1	2016
	0	0	0	0	1	0	186	62	1	1	0	2017
	1	2	612	169	0	0	0	0	1	0	1	2018
	0	0	0	0	2	2	1 987	536	1	1	0	2019

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Εξετάζοντας τον αριθμό των νέων οικοδομών στην Τ.Κ.Τσαγκαράδας, παρατηρείται μια σταθερή μείωση νέων οικοδομών διαχρονικά. Όπως φαίνεται και από το παρακάτω γράφημα καλύτερη περίοδος αποτέλεσε η περίοδος από το 2009 έως το 2011. Από εκείνη τη χρονική περίοδο και έπειτα υπάρχει έντονη μείωση στις νέες οικοδομές ενώ τα τελευταία έτη σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑ. έχουν σταματήσει.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Ως προς τον τριτογενή τομέα παραγωγής, ο οποίος συνιστά τον κυρίαρχο τομέα οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή μελέτης, παρακάτω γίνεται καταγραφή και παρουσίαση των τουριστικών καταλυμάτων. Σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Ξενοδόχων Περιφερειακής Ενότητας Μαγνησίας, δημιουργήθηκε ο παρακάτω πίνακας αναφορικά με τον αριθμό και αλλά και τον τύπο των τουριστικών μονάδων που υπάρχουν στην περιοχή μελέτης.

Πίνακας 9: Αριθμός ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην Τσαγκαράδα

	5*****	4****	3***	2**	1*
Ξενοδοχεία	1			8	1
Ξενοδοχεία σε παραδοσιακά κτήρια		5			
Ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων			3		
	5κλ.	4κλ.	3κλ.	2κλ.	1κλ.
Ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα			2	1	
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια			7	10	4
Σύνολο	40				

Πηγή : Ένωση Ξενοδόχων Περιφερειακής Ενότητας Μαγνησίας, Ιδία Επεξεργασία

3.4.ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.4.1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ- ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΦΥΤΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

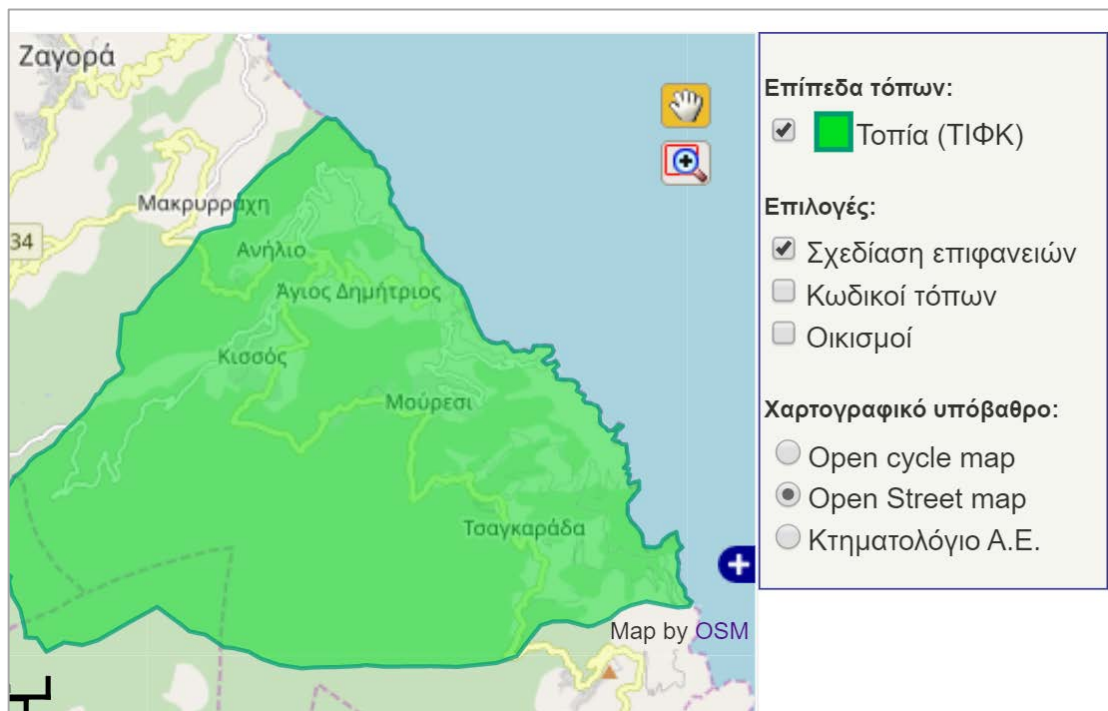
Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα γίνει καταγραφή των περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική αξία και χρήζουν προστασία. Ακόμη, γίνεται μια προσπάθεια προσδιορισμού των παραγόντων που καθιστούν την περιοχή μελέτης ιδιαίτερη και με σημαντικό οικολογικό ενδιαφέρον αποδεικνύοντας τη μοναδικότητα του τοπίου που περιτριγυρίζει όλο τον οικισμό της Τσαγκαράδας και με απώτερο σκοπό την ικανότητα του να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής, με σεβασμό πάντα στην περιβαλλοντική νομοθεσία. Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνει η περιοχή μελέτης και που της προσδίδουν υψηλή περιβαλλοντική αξία είναι:

- Η μεγάλη ποικιλότητα που παρουσιάζει η περιοχή σε είδη χλωρίδας και πανίδας.
- Η ύπαρξη σημαντικής, σπάνιας, απειλούμενης και προστατευόμενης χλωρίδας ή πανίδας.
- Η παρουσία μιας αξιόλογης ποικιλίας οικοσυστημάτων.
- Η μεγάλη αισθητική, πολιτιστική και ιστορική αξία και το ιδιαίτερο φυσικό κάλλος.
- Η ύπαρξη σημαντικών παλαιοντολογικών ή γεωμορφολογικών στοιχείων.

Πίνακας 10: Η περιοχή μελέτης αποτελεί Τοπίο Ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Α/Α ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΕΚ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΤΟΠΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ			
ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑ	352/Β/31.5.67	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΤΟΠΙΟ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ (ΤΙΦΚ)

Πηγή: Βάση Δεδομένων ΥΠΕΚΑ

Εικόνα 9: Αποτύπωση περιοχής μελέτης, ΤΙΦΚ

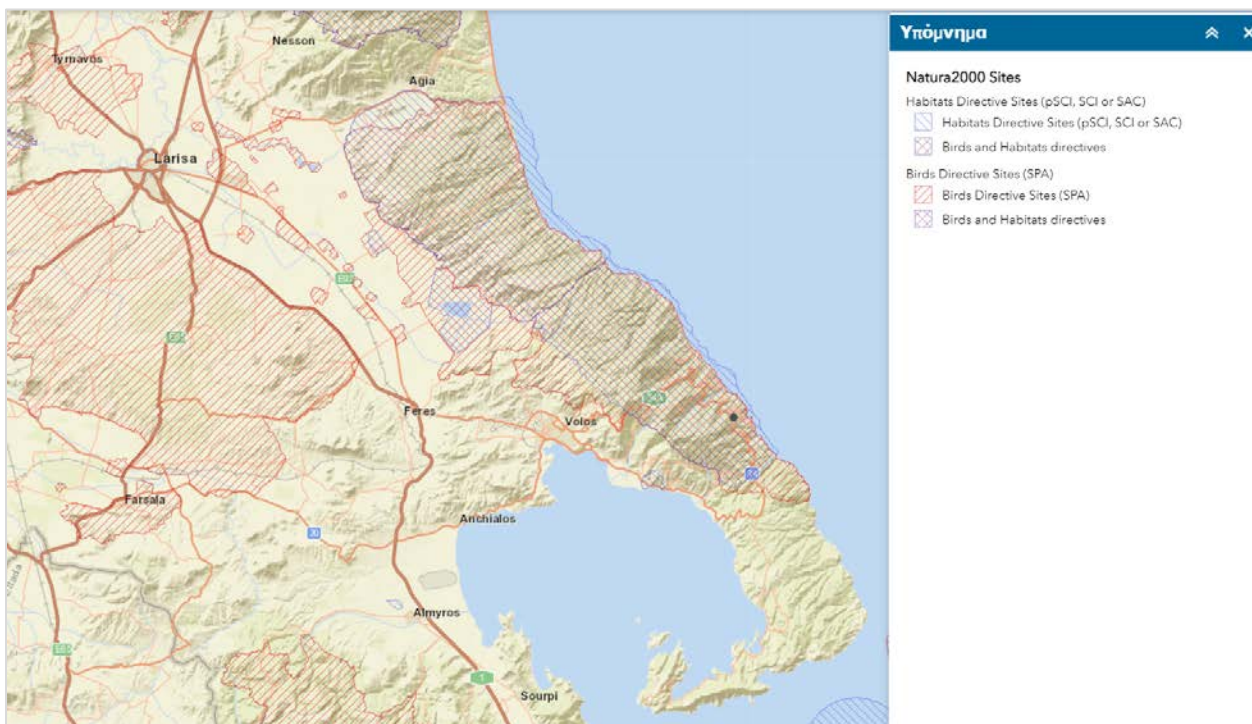
Πηγή: Φιλότης, Βάση δεδομένων για την ελληνική φύση
(<https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AT3011020/>)

Πίνακας 11: Στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος που συγκεντρώνει η περιοχή μελέτης

Χαρακτηριστικά Ενδιαιτήματα	Δάσος φυλλοβόλων πλατύφυλλο
	Θαμινώνας διαρόφυλλο (Μεσογειακή Μακία)
	Περιβόλια, φυτείες δένδρων
	Ρέων ύδατα
Αξιόθα Φυτά	<u><i>Campanula incurva</i></u>
	<u><i>Primula vulgaris sibthorpii</i></u>
	<u><i>Verbascum aphantulium</i></u>

Πηγή: Φιλότης, Βάση δεδομένων για την ελληνική φύση
(<https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AT3011020/>)

Εκτός από ΤΙΦΚ, ο οικισμός είναι χαρακτηρισμένος και ως παραδοσιακός (ΦΕΚ 594/Α/13-11-1978, 374/Α/4-7- 1980 και 383/Α/15-6-1997), ενώ εμπίπτει στα όρια των περιοχών GR1430001 «Όρος Πηλίου και παράκτια θαλάσσια ζώνη» SAC και GR1430008 «Όρος Πήλιο» SPA του δικτύου Natura 2000.

Εικόνα 10: Η περιοχή μελέτης ανήκει σε περιοχή Natura

Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας <https://natura2000.eea.europa.eu/>

Πίνακας 12: Αλληλεπικάλυψη προστατευόμενων περιοχών περιβάλλοντος

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΆΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
* GR1430001 ΟΡΟΣ ΠΗΛΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ (ΕΖΔ) * GR1430008 ΟΡΟΣ ΠΗΛΙΟ (ΖΕΠ)	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	* ΤΙΦΚ (Όρος Πήλιο, Μακρυνίτσα, Τσαγκαράδα, Ζαγορά, Δράκεια) * ΚΑΖ (Κ243, Κ853, Κ846) * ΣΠΠ

Πηγή: Ν. 1465/1950 του ΥΠΠΟ. Ιδία Επεξεργασία

3.5. ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

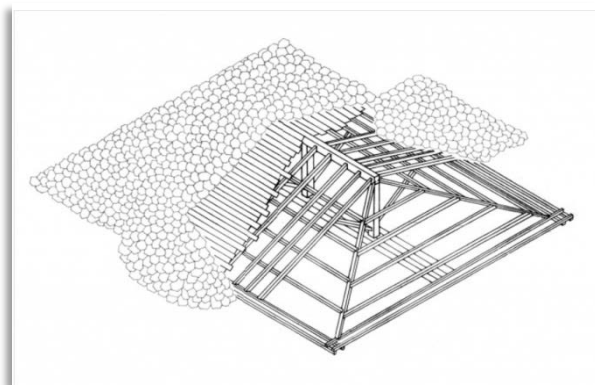
3.5.1. ΠΗΛΙΟΡΙΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η πηλιορείτικη αρχιτεκτονική είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ομορφιά της περιοχής. Ο παραδοσιακός οικισμός της Τσαγκαράδας παρουσιάζει μια ιδιαίτερη ομορφιά αν κρίνει κανείς και από τη θέση στην οποία βρίσκεται, συνταιριασμένη αρμονικά με το περιβάλλον. Οι περισσότεροι οικισμοί του Πηλίου έχουν ως πυρήνα

τους μια πλατεία συνήθως κεντρικής τοποθεσίας γύρω από την οποία δημιουργείται και εξελίσσεται ο οικισμός. Εξάίρεση συνιστά η περιοχή μελέτης όπου παρατηρούνται αρκετοί πυρήνες με κέντρο την δική τους πλατεία, ενώ όλοι μαζί αποτελούν τον οικισμό. Αυτή, ακριβώς, η μοναδική οργάνωση του οικισμού μαρτυρά την μοναδικότητα του και συμβάλλει σε μια γενικότερη αρχιτεκτονική αρμονία.

Η αρχιτεκτονική των οικοδομημάτων που έχουν χτιστεί στην περιοχή της Τσαγκαράδας φέρουν το γνωστό Τσαγκαραδιώτικο στοιχείο, το οποίο χαρακτηρίζεται από την ιδιαίτερη αρχοντιά τους. Η Εμπορική Σχολη, το Νανοπούλειο, το υδραγωγείο των Αγίων Ταξιαρχών και η κατασκευή του δρόμου Τσαγκαράδας- Μηλεών αποτελούν παραδείγματα αυτής της αρχιτεκτονικής.

Ιδιαίτερος γνωστή είναι η κλασική κατασκευή μιας πηλιορείτικης οικίας δύο ή και τριών ορόφων με κύριο χαρακτηριστικό το κάτω τμήμα της κατασκευής να είναι πέτρινο με μικρά παράθυρα και ανοίγματα, σε αντίθεση με τον επάνω όροφο όπου κατασκευάζονταν από ένα διαφορετικό είδος σκελετού, ελαφρύ, τον «τσατμά». Η οροφή αξίζει να σημειωθεί πως είναι κατασκευασμένη από ξύλο και από τις φημισμένες πηλιορείτικες πλάκες τοποθετημένες με αριστοτεχνικό τρόπο και χαρίζοντας μοναδική ομορφιά. Οι περισσότερες οικογένειες συνήθως διέθεταν ένα ακόμη μικρό παράσπιτο παραπλεύρως της βασικής οικίας το οποίο χρησιμοποιούσαν για τα ζώα αλλά και ως αποθηκευτικό χώρο. (<https://www.pezoporja.gr/>)

Εικόνα 10: Τα πηλιορείτικα σπίτια είναι καλυμμένα με τις χαρακτηριστικές πηλιορείτικες πλάκες αριστοτεχνικά τοποθετημένες

Ακόμη ένα χαρακτηριστικό της πηλιορείτικης αρχιτεκτονικής είναι η δημιουργία πολύχρωμων φεγγιτών επάνω από τα παράθυρα του τελευταίου ορόφου τα οποία θεωρούνται και δείγμα πλούτου έναντι των παραδοσιακών σπιτιών με μονόχρωμους φεγγίτες.

Εικόνα 11: Πολλά από τα σπίτια που δεν είχαν δυνατότητα τοποθέτησης φεγγιτών τύπου "βιτρό", και τα αντικαθιστούσαν με ζωγραφικές απομιμήσεις

Η αρχιτεκτονική του πηλιορείτικου σπιτιού διακρίνεται σε τρεις περιόδους, που έχουν ονομασθεί, πρώιμη (1700-1750), κλασική (1750-1850) και ύστερη ή αιγυπτιακή (1850-1900). Η κλασική εποχή της αρχιτεκτονικής του Πηλίου καλύπτει την περίοδο μεταξύ των μέσων του 18ου και 19ου αιώνα. Τα κτίσματα αυτής της περιόδου αφαιρούν την οχρωματική τους μορφή και αποκτούν μεγαλύτερα παράθυρα και ανέσεις. (<https://www.pezopororia.gr/>)

Συνήθως τα σπίτια είναι διώροφα και χαρακτηρίζονται από συμμετρικότητα και αρμονία και μαζί με τα κτίσματα της κλασικής περιόδου δημιουργούν την ξεχωριστή αρχιτεκτονική εικόνα που παρατηρεί ο επισκέπτης στους οικισμούς του Πηλίου.

Το Τμήμα Παραδοσιακών Οικισμών του ΥΠΕΚΑ, χαρακτηρίζει την περιοχή μελέτης ως παραδοσιακό οικισμό, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Περιφερειακή Ενότητα	Δήμος	Οικισμός	ΦΕΚ
Π.Ε. Μαγνησίας	Ζαγοράς-Μουρσειού	Τσαγκαράδα,η	Δ-594 α/ 13.11.1978 Δ-374 α/ 04.07.1980 Δ-383 α/ 15.06.1997

Πηγή: ΥΠΕΚΑ, Τμήμα Παραδοσιακών Οικισμών, Ιδία Επεξεργασία.

3.5.2. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Όσον αφορά στον τομέα της εκπαίδευσης έως το 1988, η Νανοπούλειος Σχολή στη συνοικία της Αγίας Παρασκευής, αποτέλεσε τον χώρο στέγασης του Λυκείου, Γυμνασίου και Δημοτικού Τσαγκαράδας. Στον πρώτο όροφο στεγαζόταν το Δημοτικό Σχολείο και μία τάξη του Λυκείου. Στις μέρες μας στεγάζεται το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο των χωριών Τσαγκαράδας, Μουρσειού, Ξουριχτίου, ενώ το Γυμνάσιο και Λύκειο στεγάζεται σε νεότερο κτίσμα πλησίον της Νανοπούλειο Σχολής. Στο επόμενο υποκεφάλαιο 3.6, δίνονται περισσότερες πληροφορίες για την ιστορία και την μοναδική αξία των κτηρίων που αναφέρθηκαν.

Εικόνα 12 : Νανοπούλειος Σχολή όπου στεγάζονται το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο.

Εικόνα 13: Νέο κτίσμα όπου στεγάζονται το Γυμνάσιο και το Λύκειο της Τσαγκαράδας.

Υγεία – Κοινωνική Πρόνοια

Σε όλα τα χωριά του Πηλίου και όχι αποκλειστικά της Τσαγκαράδας παρατηρείται/υπάρχει έλλειψη δομών υγείας και οι υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης είναι σημαντικά περιορισμένες. Το φαινόμενο της αδυναμίας άμεσης εξυπηρέτησης της κάθε τοπικής κοινότητας εξηγείται ίσως από την ορεινή και

μειονεκτική θέση των οικισμών περιορίζοντας και δυσχεραίνοντας την παροχή ιατρικών υπηρεσιών και με αποτέλεσμα να δημιουργούνται μεγαλύτεροι κίνδυνοι για τους πάσχοντες. Πιο συγκεκριμένα, σε όλο το Δήμο Ζαγοράς Μουρесьίου λειτουργεί ένα κέντρο υγείας με έδρα τη Ζαγορά και το οποίο έχει ανάγκη για ιατρικό προσωπικό. Ο οικισμός της Τσαγκαράδας διαθέτει φαρμακείο στη συνοικία της Αγίας Παρασκευής και έναν εποχικό γιατρό ο οποίος διαμένει μόνιμα στο χωριό παρέχοντας ιατρική βοήθεια ωστόσο οι υπηρεσίες του είναι λιγοστές ενώ κρίνεται αναγκαία μια μόνιμη σοβαρή βοηθητική δομή υγείας σε συνεργασία με το κέντρο υγείας της Ζαγοράς θεωρείται αυξημένη δεδομένου ότι και γειτονικά χωριά εξυπηρετούνται από το συγκεκριμένο γιατρό.

Το κέντρο υγείας εξυπηρετεί ένα μεγάλο μέρος του Πηλίου με χιλιάδες επισκέπτες, κυρίως τους καλοκαιρινού μήνες. Παρόλα αυτά μειονεκτεί σε τεχνικές παρεμβάσεις και υπερβαίνουν τη δυνατότητα κάθε ΟΤΑ να παρέμβει. (<http://www.tsagarada.gr/>)

Αθλητικές Υποδομές

Στον τομέα του αθλητισμού σύμφωνα με στοιχεία του Δημαρχείου Τσαγκαράδας, υπάρχει το αθλητικό κέντρο Τσαγκαράδας στη συνοικία της Αγίας Κυριακής που εγκαινιάστηκε το 2012, το οποίο όμως μετά από καταστροφές που υπέστη λόγω έντονων καιρικών φαινομένων και σε συνδυασμό με σημάδια εγκατάλειψης από τους αρμόδιους φορείς δεν είναι προσβάσιμο και συνεπώς σε θέση να λειτουργεί πλέον. Η τοπική κοινότητα της Τσαγκαράδας, όπως και πολλές ακόμη, έχει ιδρύσει πολιτιστικούς συλλόγους όπως ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Νανοπούλειου Δημοτικού Σχολείου. καθιερώνοντας τη διδασκαλία παραδοσιακών τοπικών χωρών και όχι μόνο, μία με δύο φορές την εβδομάδα. Επίσης, έχουν δημιουργηθεί από τους συλλόγους αυτοσχέδια τμήματα εκγύμνασης που στεγάζονται στα δημοτικά σχολεία των οικισμών, με της Τσαγκαράδας να είναι στη Νανοπούλειο Σχολή (Δημαρχείο Τσαγκαράδας).

- Τμήμα χορού και γυμναστικής Ζαγοράς
- Τμήμα παραδοσιακών χωρών Μακρυρράχης
- Χορευτική ομάδα Τσαγκαράδας.

Εικόνα 14: Αθλητικό κέντρο Τσαγκαράδας στη συνοικία της Αγίας Κυριακής

Εξοπλισμός

Ο Δήμος Ζαγοράς-Μουρεσίου στεγάζεται σε χώρους συνολικής επιφάνειας 450 τ.μ (200 τ.μ. κτήριο Ζαγοράς, 250 τ.μ. κτήριο Τσαγκαράδας) στους οποίους περιλαμβάνονται:

- Χώροι γραφείων
- Αίθουσα συνεδριάσεων του Δ.Σ.
- Βοηθητικοί χώροι όπως αποθήκες εξοπλισμού και επιμορφωτικού υλικού, χώροι παραγωγής φωτοτυπιών κ.α.

Εικόνα 15: Δημαρχείο Τσαγκαράδας, Αγία Παρασκευή

Χρήσιμα τηλέφωνα:
Αγροτικό ιατρείο: 24260 49208
Δήμος: 24260 49689
Κέντρο Υγείας: 24260 22222

Πολιτισμός

Όσον αφορά τις πολιτιστικές αξίες και τα μνημεία, η περιοχή μελέτης διαθέτει αρκετά πολιτισμικά στοιχεία, ορισμένα αναφέρονται παρακάτω ωστόσο αναλυτική καταγραφή γίνεται στο επόμενο υποκεφάλαιο 3.6.

- Δημοτική Βιβλιοθήκη Τσαγκαράδας
- Κρήνες των χωριών
- Παραδοσιακά Ξωκλήσια
- Εκκλησίες
- Αρχοντικά των οικισμών
- Καταφύγια στις βραχώδεις ακτές
- Το μοναστήρι της Παναγιάς Τσαγκαράδας
- Αιωνόβια Δέντρα (πλατάνια)
- Πολιτιστικοί σύλλογοι με ενεργό δράση
- Μνημείο τριών Ευεργετών Τσαγκαράδας
- Νανοπούλειος Σχολή Τσαγκαράδας
- Κρυφό Σχολειό

Οι πολιτιστικοί και κοινοτικοί σύλλογοι μεριμνούν ώστε κάθε χρόνο τα 'ζωντανεύουν' τα πολιτιστικά στοιχεία μέσα από μια πληθώρα δραστηριοτήτων που διοργανώνονται, όπως οι περίπατοι στα χωριά του Πηλίου (<http://www.tsagarada.gr/>).

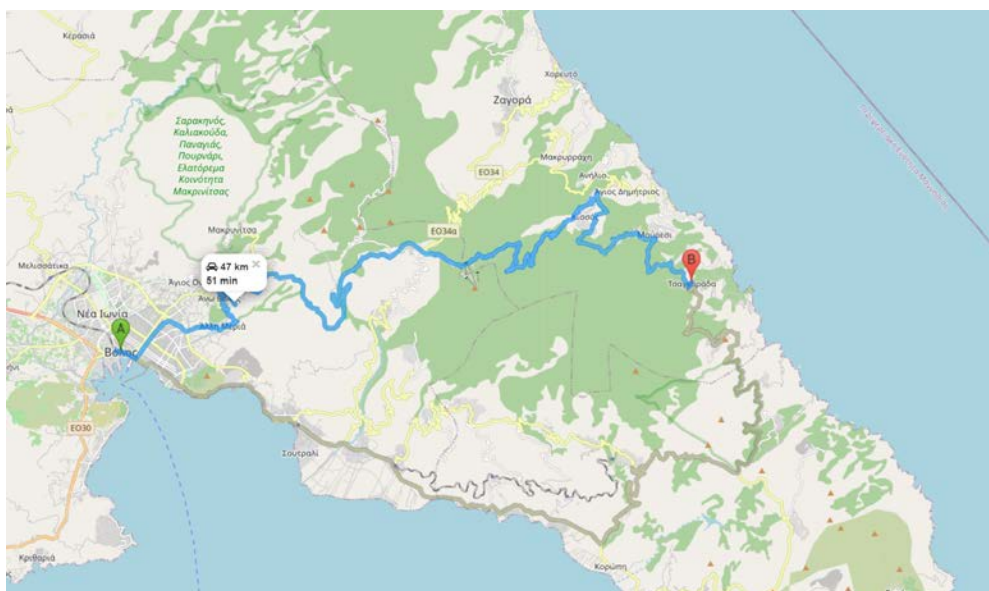
Τηλεπικοινωνιακή υποδομή

Σε αυτό τον τομέα παρατηρείται έντονο πρόβλημα και υπάρχει σημαντική ανάγκη δημιουργίας υποδομών με σκοπό την εξασφάλιση παροχής ειδικών υπηρεσιών στον οικισμό της Τσαγκαράδας. Επιδίωξη των παραπάνω ενεργειών και δράσεων ενίσχυσης του τηλεπικοινωνιακού δικτύου της περιοχής συνιστά η ενδυνάμωση της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της ευρύτερης περιοχής μελέτης και συνάμα όσων συνδράμουν και στηρίζουν την ανάπτυξη παρόμοιων ημιορεινών και ορεινών, δυσπρόσιτων πολλές φορές περιοχών.

3.5.3. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Όσον αφορά το οδικό δίκτυο της Περιφέρειας Θεσσαλίας, αυτό κατατάσσεται σε κατηγορίες σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση ΔΜΕΟ/ε/οικ/1308/15-12-95 «Περί Κατάταξης Εθνικών Οδών Περιφερειών Αττικής, Στερεάς Ελλάδας, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Μακεδονίας και Θράκης σε Βασικό (Πρωτεύον, Δευτερεύον, και Τριτεύον Εθνικό) Οδικό Δίκτυο» (ΦΕΚ 30/Β/19-1-96), καθώς και σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση ΔΜΕΟ/ε/0/266/9-3-1995 «Ανακατάταξη Επαρχιακού Δικτύου των Νομών της Χώρας» (ΦΕΚ 293/Β/17-4-95).

Ειδικότερα για την Τσαγκαράδα, με βάση την Υ.Α. ΔΜΕΟ/Ε/ΟΙΚ/1308/15-12-95, το οδικό δίκτυο της περιοχής εντάσσεται στο Τριτεύον Εθνικό Οδικό Δίκτυο και Πρωτεύον Επαρχιακό Δίκτυο και συγκεκριμένα ανήκει στην Ε.Ο.34 (κάτω κλάδος): «Βόλος-Νεοχώριον-Τσαγκαράδα-Χορευτόν».

Εικόνα 16: Απεικόνιση της οδικής αρτηρίας Ε.Ο.34 και χιλιομετρική απόσταση μεταξύ πόλης του Βόλου και της περιοχής μελέτης. **Πηγή:** <https://vriskoapostasi.gr/>

Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για έναν κεντρικό δρόμο που ενώνει τον Δήμο Ζαγοράς Μουρесьίου με τον Βόλο με έκταση στα 37χλμ (εντός δήμου) άξονα πλάτους περίπου 6 μέτρα. Παρόλα αυτά το παρών δίκτυο δεν επαρκεί, καθώς τον Ιανουάριο, 2021 η περιοχή πλήχθηκε από την κακοκαιρία, με συνέπεια το δίκτυο να υποστεί καταστροφές οι οποίες είναι δαπανηρές και απαιτείται αρκετός χρόνος ώστε

να αποκατασταθούν. Το δίκτυο πλέον έχει καταστεί ανεπαρκές όχι μόνο τους επισκέπτες αλλά κυρίως τους κατοίκους και τα αγροτικά οχήματα που μεταφέρουν τα προϊόντα του τόπου.

Πλεονέκτημα αποτελεί η δυνατότητα σύνδεσης των δημοτικών ενοτήτων είτε με την έδρα του Δήμου και συγκεκριμένα με τον οικισμό της Ζαγοράς, είτε με την πόλη του Βόλου αλλά και μεταξύ των ενοτήτων φυσικά, που πραγματοποιείται μέσω δρομολογίων του υπεραστικού ΚΤΕΛ Μαγνησίας εκτελώντας διαδρομές από και προς τους συγκεκριμένους οικισμούς του δήμου. Στις εναλλακτικές επιλογές μετακίνησης βρίσκεται το ταξί (ένα διαθέτει η Τσαγκαράδα) και το Ι.Χ. φυσικά.

Πίνακας 13: Χιλιομετρικές αποστάσεις μεταξύ οικισμών Δήμου

Οικισμοί	Χιλιομετρική απόσταση
Βόλος-Ζαγορά	44km
Βόλος-Τσαγκαράδα	52km
Ξουρίχτι-Τσαγκαράδα	2km
Μούρεσι-Τσαγκαράδα	5km
Κισσός-Τσαγκαράδα	11km
Ζαγορά-Τσαγκαράδα	26km

Πηγή: <https://vriskoapostasi.gr/>

Σημαντική αναφορά, που σχετίζεται άμεσα με τη λειτουργία του οδικού δικτύου, συνιστά το φαινόμενο των κατολισθήσεων. Σύμφωνα με το αρχείο του Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών, η περιοχή της Τσαγκαράδας αντιμετώπισε σχετικά προβλήματα κατολισθήσεων το 1985, 1989, 1991 και το 2019 έπειτα από έντονα καιρικά φαινόμενα που έπληξαν τις περισσότερες ορεινές και ημιορεινές περιοχές του Πηλίου. Σύμφωνα με το αρχείο της υπηρεσίας η περιοχή μελέτης κατά τη διάρκεια των χρόνων παρουσιάζει μια αυξημένη ένταση. Οι αρμόδιες τεχνικές υπηρεσίες της Περιφέρειας έχουν δρομολογήσει αρκετά έργα αποκατάστασης, βελτίωσης και συντήρησης του οδικού δικτύου.

Εικόνα 17: Αποτόπωση ζημιών στο οδικό δίκτυο της περιοχής μελέτης

Πηγή: Προσωπικό αρχείο (2019)

3.6. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ιδιαίτερα μεγάλης σημασίας για την πολιτισμική κληρονομιά της Τσαγκαράδας συνιστά η συμβολή τριών σημαντικών και συνάμα δυναμικών προσωπικοτήτων που αργότερα θεωρήθηκαν ευεργέτες όχι μόνο για τη συνεισφορά τους στην περιοχή μελέτης μέσω των έργων τους αλλά και στις ευρύτερες περιοχές, μέσα στις οποίες εντάσσεται και η πόλη του Βόλου.

Οικογένεια Καρτάλη και συνεισφορά:

Η πρώτη εμφάνιση της οικογένειας Καρτάλη στην Τσαγκαράδα του Πηλίου εντοπίζεται το πρώτο μισό του 18ου αιώνα. Μία οικογένεια επιχειρηματιών με εμπορικές δραστηριότητες στην Αίγυπτο αποφάσισε να ορίσει την πολιτική της παρουσία με το διορισμό του πρωτότοκου γιου του Χατζηαντώνη Καρτάλη, Γεωργίου, πρώτου Δημάρχου Βόλου. Τα αδέρφια του Κωνσταντίνος, Ιωάννης, Θεμιστοκλής και Αριστείδης είχαν, επίσης, συμβολή στα κοινά.

- Ο Κωνσταντίνος προσέφερε μεγάλα ποσά για εκπαιδευτικούς σκοπούς (Καρτάλειο Δημοτικό Σχολείο)
- Ο Ιωάννης ανέπτυξε πολύπλευρη δράση. Διέθεσε χρήματα αλλά και τον εαυτό του στην υπηρεσία της πατρίδας, στην Κρητική επανάσταση του 1866, τη Μάχη της Μακρινίτσας το 1878 και τον Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897. Σε κληροδοτήματά του στεγάστηκαν η Εμπορική Σχολή Βόλου και το Γυμναστήριο.

- Ο Θεμιστοκλής τιμήθηκε με τον τίτλο του Μέγα Δωρητή του Εθνικού Στόλου, ενώ κληροδότησε κι ένα μεγάλο ποσό για την ανέγερση του Δημοτικού Νοσοκομείου Βόλου (1900).
- Ο Αριστείδης ήταν για χρόνια Δήμαρχος Τσαγκαράδας και διέθεσε χρήματα για πολλά κοινωφελή έργα στο Πήλιο.

Οικογένεια Αχιλλόπουλου και συνεισφορά:

Η Αχιλλοπούλειος Εμπορική Σχολή Τσαγκαράδας κτίστηκε το 1864 και είναι κληροδότημα του Σοφοκλή (1854–1924) και του Ευάγγελου (1833–1899) Αχιλλόπουλου, οι οποίοι πρόσφεραν τις βάσεις της δευτεροβάθμιας εξειδικευμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Τσαγκαράδα και την ευρύτερη περιοχή. Η Αχιλλοπούλειος Σχολή ιδρύθηκε το 1865 και ήταν αρχικά αστική, ενώ το 1905 έγινε εμπορική, όπου φοιτούσαν άνθρωποι από όλα τα μέρη της Ελλάδας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Εμπορική Σχολή λειτούργησε και κατά την περίοδο των πολέμων, μέχρι το 1955. Το 1955 η σχολή, η οποία αποτέλεσε φάρο μάθησης και πολιτισμού, μεταφέρθηκε, εξαιτίας ισχυρών σεισμών, στη «Νανοπούλειο» Σχολή Τσαγκαράδας..

Εικόνα 18: Αχιλλοπούλειος Εμπορική Σχολή, Αγία Παρασκευή Τσαγκαράδας, 25 Μαρτίου 1937 ή 1938 (δυσανάγνωστη η χρονολογία.)

Πηγή: από τη συλλογή του *ΑΓΓΕΛΩΝ ΣΥΝΑΞΙΣ*

Στα χρόνια που ακολούθησαν οι δυσχέρειες που προέκυψαν οδήγησαν σε οικονομικό αδιέξοδο και στη μείωση των μαθητών. Το 2001 η Σχολή αναστηλώθηκε με αποτέλεσμα να πάρει την σημερινή της μορφή όπως φαίνεται στις φωτογραφίες.

Στις μέρες μας ανήκει στην Δημοτική αρχή και είναι έδρα του πολιτιστικού οργανισμού του Δήμου.

Εικόνα 19: Νεότερη φωτογραφία της πρόσοψης της Αχιλλοπούλειου Εμπορικής Σχολής

Πηγή: Προσωπικό αρχείο 2020

Κατά την θερινή περίοδο διεξάγονται πληθώρα εκδηλώσεων στον προαύλιο χώρο. Ενώ καθόλη την διάρκεια του χρόνου λειτουργείται ψηφιακό λαογραφικό μουσείο που παρουσιάζει αντικείμενα-μινιατούρες (<http://www.tsagarada.gr/>).

Οικογένεια Νανόπουλου και συνεισφορά:

Η Νανοπούλειος Σχολή κτίστηκε με δωρεά του ευεργέτη Νικολάου Γ. Νανόπουλου (1866 – 1927) στις αρχές του 20ου αιώνα.

Αρχικά λειτούργησε ως Οικονομικό Γυμνάσιο με σκοπό να καλύψει την (βασική) πρωτοβάθμια εκπαίδευση όλων ανεξαρτήτως των παιδιών (αγοριών και κοριτσιών). Εξάλλου, από το 1905 λειτουργούσε η Αχιλλοπούλειος Εμπορική Σχολή καλύπτοντας τις ανάγκες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσής της εποχής.

Το πετρόχτιστο συγκρότημα κτίριο της Νανοπούλειου Σχολής αποτελεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής.

Είναι λιθόκτιστο με όψεις από εμφανή λιθοδομή, με ένα κεντρικό διώροφο κτίριο και δύο ισόγειες πλαϊνές προεκτάσεις. Η ξύλινη στέγη του καλύπτεται από σχιστολιθικές πλάκες της περιοχής. Η εμβληματικότητα και η επιβλητικότητα του συγκεκριμένου

κτιρίου οδήγησε το Ελληνικό κράτος με υπουργική απόφαση το 1985 (ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/42111/2588/16-9-1985) να το χαρακτηρίσει «έργο τέχνης».

Εικόνα 22: Πρόσοψη Νανοπούλειου Σχολής, **Πηγή:** Προσωπικό αρχείο

Σήμερα στεγάζεται το Δημοτικό Σχολείο των χωριών Τσαγκαράδας, Μουρεσίου, Ξουριχτίου. Τους θερινούς μήνες ο χώρος χρησιμοποιείται για την διοργάνωση πολλών πολιτιστικών εκδηλώσεων (<http://www.tsagarada.gr/>).

Εικόνα 20: Μαρμάρινη επιγραφή:
ΝΑΝΟΠΟΥΛΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ

Εικόνα 21: Πλαϊνή όψη: Νανοπούλειου
Σχολής

Πηγή: Προσωπικό αρχείο 2020

Εικόνα 23: ΝΙΚΟΛΑΟΣ
Γ.ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ 1866-1927

Εικόνα 24: ΣΟΦΟΚΛΗΣ
Κ.ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
1854-1924

Εικόνα 25: ΙΩΑΝΝΗΣ
Α.ΚΑΡΤΑΛΗΣ 1842-1908

Παρακάτω ακολουθεί αναλυτική καταγραφή των κηρυγμένων βυζαντινών και νεότερων μνημείων που εντοπίζονται στην περιοχή μελέτης.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ				
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΦΕΚ
Ι. Ναός Ταξιαρχών	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Ιεροί Ναοί, Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/ΚΗΡ/65 54/214/14-3-2002, ΦΕΚ452/Β/12-4-2002
ΝΕΟΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ				
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΦΕΚ
Αρχοντικό Ξηραδάκη, ιδ.Δ. & Γ. Ξηραδάκη, Ε.Ξηραδάκη - Σινέλη	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Αρχοντικά, Αστικά Κτίρια	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2422/38705/5-10-1988, ΦΕΚ 761/Β/19-10-1988
Γεφύρι	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Γέφυρες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/4332/4762/ 18-12-1995, ΦΕΚ 73/Β/2-2-1996
Η κρήνη "Θόλου" Αγ.Παρασκευής	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Αγία Παρασκευή Τσαγκαράδας	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/323/6338/ 26-1-1996, ΦΕΚ 91/Β/13-2-1996

«Αρχοντικό Κερασιώτη», φερόμενης ιδιοκτησίας Θρασύβουλου Αναστασιάδη και Παρασκευής Πολυχρονιάδου, συνοικία Αγ.Κυριακής	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Αγία Κυριακή Τσαγκαράδας	Αρχοντικά, Τμήματα Κτιρίου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/18966/508/ 8-4-2009, ΦΕΚ 178/ΑΑΠ/28-4-2009
Αρχοντικό Κ. Σφέτσου	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Αγία Παρασκευή Τσαγκαράδας	Αρχοντικά, Τμήματα Κτιρίου	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2406/46473/26-8-1983, ΦΕΚ 553/Β/22-9-1983
Αχιλλοπούλειος Εμπορική Σχολή	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Αγία Παρασκευή Τσαγκαράδας	Αστικά Κτίρια, Κτίσματα Κοινής Ωφελείας	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/925/29511/ 27-5-1983, ΦΕΚ 344/Β/16-6-1983
Καρτάλειο Δημοτικό Σχολείο	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Αγία Παρασκευή Τσαγκαράδας	Αστικά Κτίρια, Κτίσματα Κοινής Ωφελείας	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/42109 /2591/16-9-1985, ΦΕΚ 619/Β/11-10-1985
Νανοπούλειος Σχολή	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Αγία Παρασκευή Τσαγκαράδας	Αστικά Κτίρια, Κτίσματα Κοινής Ωφελείας	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/42111/2588/16-9-1985, ΦΕΚ 637/Β/21-10-1985
Κρήνη Βάινα	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Αγία Παρασκευή Τσαγκαράδας	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8-1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Κρήνη Καρτάλη	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Άγιος Ταξιάρχης Τσαγκαράδας	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8-1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Κρήνη Κοπανάρη	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8-1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Κρήνη Νανοπούλου	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8-1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Κρήνη Παπαφούσκη	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8-1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998

Κρήνη Σαμαρά	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8- 1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Κρήνη Στειλιάρα	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8- 1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Κρήνη Τρεις Βρύσες	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8- 1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Κρήνη Τσικρικώνη	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8- 1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Κρήνη Φιλαρέτου	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8- 1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Κρήνη Φοινικοπούλου	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Συστήματα Ύδρευσης, Κρήνες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2355/44524/27-8- 1998, ΦΕΚ 1018/Β/29-9-1998
Η οικία «Τζαβέλλου», φερομένης ιδιοκτησίας GoldenTimes Vacation ΑΕ.	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Αρχοντικά, Αστικά Κτίρια	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/66222/1847/ 29-8- 2006, ΦΕΚ 1448/Β/3-10-2006
Η οικία «Ιατρού» στον οικισμό Τσαγκαράδα του Ανατολικού Πηλίου, φερομένης ιδιοκτησίας Μαρίας Καλαφάτη.	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Αρχοντικά, Αστικά Κτίρια	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/74057/2089/ 6-10- 2006, ΦΕΚ 68/ΑΑΠ/23-10-2006
Το λιθόκτιστο Αρχοντικό "Στυλιανά".	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Αγία Παρασκευή Τσαγκαράδας	Αρχοντικά, Αστικά Κτίρια	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/Α/617/37/18-1- 2005, ΦΕΚ 128/Β/3-2-2005

Διατηρητέος Οικισμός Τσαγκαράδας	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Οικιστικά Σύνολα	ΥΑ 10977/16-5-1967, ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967 ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/24512/1858/ 3-5- 1976, ΦΕΚ652/Β/13-5-1976 ΠΔ 19-10-1978, ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978 ΠΔ 11-6-1980, ΦΕΚ374/Δ/4-7-1980
-------------------------------------	------------------------	------------	------------------	--

ΣΠΗΛΛΙΑ				
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΦΕΚ
Σπήλαιο "Τσούκα"	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδα	Σπήλαιο Τσούκα	ΥΑ 21220/10-8-1967, ΦΕΚ 527/Β/24-8-1967

*Πηγή: Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος,
<http://listedmonuments.culture.gr/>, Ιδία Επεξεργασία (Ημερομηνία επίσκεψης 15/11/2020)*

Φωτογραφικό υλικό παλαιότερων ετών από το Δημαρχείο της Τσαγκαράδας:

*Εικόνα 26: Κρήνη στη συνοικία
του Αγίου Ταξιάρχη*

*Εικόνα 27: Προαύλιος χώρος και η
Εκκλησία Αγίας Παρασκευής*

*Εικόνα 28: Πλατεία Αγίας
Παρασκευής με τον χιλιόχρονο
πλάτανο*

*Εικόνα 29: Αποτύπωση του φυσικού
τοπίου με θέα τον οικισμό του Μουρεσίου*

*Εικόνα 30: Η Αχιλλοπούλειος
Εμπορική Σχολή*

3.7. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ & ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το βουνό του Πηλίου συμπεριλαμβάνεται στους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας, με πληθώρα παραδοσιακών γραφικών οικισμών. Αποτελεί μία ώριμη περιοχή, υψηλής αναγνωρισιμότητας και τουριστικής ελκυστικότητας για τους επισκέπτες κυρίως από το εξωτερικό, καθώς η φήμη της τοποθεσίας είναι διεθνής (Πολύζος και Σαράτσης, 2013). Ένας από τους οικισμούς αυτούς είναι και η Τσαγκαράδα. Αρκετοί χαρακτηρίζουν την περιοχή μελέτης ως την καρδιά του ανατολικού Πηλίου χάρη στη γεωγραφική της θέση και της εύκολης πρόσβασης σε αυτή. Σημαντικό πλεονέκτημα της περιοχής είναι ότι ο τουρισμός απευθύνεται σε όλες τις κατηγορίες επισκεπτών, όλες τις εποχές του χρόνου και δεν αποτελεί κλασικό και φημισμένο προορισμό αποκλειστικά και μόνον εξαιτίας της απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς που διαθέτει αλλά και των μοναδικών αρχιτεκτονικών στοιχείων που συγκεντρώνει, όπως η πηλιορείτικη αρχιτεκτονική.

Πρόκειται για μια ελκυστική τουριστική τοποθεσία τόσο το χειμώνα όσο και το καλοκαίρι αφού συνδυάζει βουνό με θάλασσα σε πολύ μικρή απόσταση και χρονική διάρκεια, με τη παραλία του Μυλοποτάμου και της Φακίστρας να ξεχωρίζουν. Γραφικές παραλίες, με καταπράσινα νερά περιτριγυρισμένες από φυσικό πράσινο αποτελώντας σημαντικούς πόλους έλξης για τους επισκέπτες.

Για την πλήρη εικόνα της τουριστικής δραστηριότητας στην περιοχή μελέτης, πραγματοποιήθηκε καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων και καταλυμάτων που διαθέτει με σκοπό να καταμετρηθεί το ξενοδοχειακό δυναμικό της. Τα στοιχεία αναφορικά με το είδος και τον τύπο των μονάδων φαίνονται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 14: Αριθμός ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην Τσαγκαράδα

	5*****	4****	3***	2**	1*
Ξενοδοχεία	1			8	1
Ξενοδοχεία σε παραδοσιακά κτήρια		5			

Ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων			3		
	5κλ.	4κλ.	3κλ.	2κλ.	1κλ.
Ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα			2	1	
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια			7	10	4
Σύνολο	40				

Πηγή : Ένωση Ξενοδόχων Περιφερειακής Ενότητας Μαγνησίας, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 15: Αναλυτική καταγραφή μονάδων, δωματίων και κλινών ανά κατηγορία στην Τσαγκαράδα

		5*****	4****	3***	2**	1*	ΣΥΝΟΛΟ
Ξενοδοχεία	Μονάδες	1			8	1	10
	Δωμάτια	12			123	12	147
	Κλίνες	36			222	24	282
Ξενοδοχεία σε παραδοσιακά κτήρια	Μονάδες		5				5
	Δωμάτια		27				27
	Κλίνες		53				53
Ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων	Μονάδες			3			3
	Δωμάτια			51			51
	Κλίνες			114			114
		5κλ.	4κλ.	3κλ.	2κλ.	1κλ.	
Ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα	Μονάδες			2	1		3
	Δωμάτια			8+	6		
	Κλίνες			16+	10		
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	Μονάδες			7	10	4	21
	Δωμάτια			62	68	21	151
	Κλίνες			98	137	41	276

Πηγή : Ένωση Ξενοδόχων Περιφερειακής Ενότητας Μαγνησίας, Ιδία Επεξεργασία

Για τη δημιουργία του παραπάνω πίνακα συλλέχθηκαν αρχικά στοιχεία από επιτόπια έρευνα και έπειτα από την Ένωση Ξενοδόχων Μαγνησίας, όπου

καταγράφηκαν τα εγγεγραμμένα μέλη της Ένωσης για τον οικισμό της Τσαγκαράδας. Ακολούθησε η κατηγοριοποίησή τους σύμφωνα με τις οδηγίες του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδας και παρακάτω φαίνεται ο γεωγραφικός προσδιορισμός τους στο χώρο με τη βοήθεια του Google Earth.

Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκε έρευνα για τον αριθμό των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων στην ευρύτερη περιοχή του Πηλίου, σύμφωνα με τα οποία δημιουργήθηκε ο επόμενος πίνακας και σύμφωνα με την οποία προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Πίνακας 16: Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), για Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας και ειδικότερα για το Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου					
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	Αφίξεις ημεδαπών	Αφίξεις αλλοδαπών	Αφίξεις Σύνολο	Ποσοστό (%) συνολικών διαθέσιμων κλινών όπου αναφέρονται τα στοιχεία
ΕΤΟΣ 2016					
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	221 576	42 856	264 432	88.7
	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	20 282	5 836	26 118	83.1
ΕΤΟΣ 2017					
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	241 258	52 920	294 178	88.2
	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	19 607	8 160	27 767	83.3
ΕΤΟΣ 2018					
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	269 359	68 320	337 679	100.0
	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	23 748	10 510	34 258	100.0
ΕΤΟΣ 2019					
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	267 686	67 085.0	334 771	100.0
	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	22 177	11 306.0	33 483	100.0

Η τουριστική ανάπτυξη σέβεται το φυσικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης, ακολουθώντας στο πέρασμα των χρόνων ήπιο δρόμο καθώς επικρατεί πλειοψηφία παραδοσιακών καταλυμάτων, ενοικιαζόμενων δωματίων και μικρών ξενοδοχειακών μονάδων στην πλειοψηφία τους, διατηρώντας παρθένο το τοπίο που χρήζει ιδιαίτερης προστασίας.

Οι εναλλαγές του τοπίου και του περιβάλλοντος της περιοχής δίνει την δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (<http://www.pelionweb.gr>). Η ιδέα προβολής εναλλακτικών μορφών τουρισμού πήρε μορφή, για πρώτη φορά το 2013 μετά από πρωτοβουλία μελών του Τουριστικού και Αναπτυξιακού Συλλόγου Τσαγκαράδας, μέσω του Tsagarada Escape Festival. Το Φεστιβάλ Ορειβατικού και Θαλάσσιου Αθλητισμού Τσαγκαράδας είναι ένας θεσμός που δημιουργήθηκε το 2011 με κύριο πεδίο δράσης του να είναι η ανάδειξη και ανάπτυξη της Τσαγκαράδας και της ευρύτερης περιοχής του Πηλίου μέσω της δημιουργίας πλήθους δράσεων τουριστικού, πολιτιστικού, ιστορικού, φυσιολατρικού αλλά και περιβαλλοντικού χαρακτήρα, γνωρίζοντας τη μοναδική αξία του φυσικού Τοπίου που διαθέτει η περιοχή μελέτης. (<https://www.alternative-tourism.gr/>). Έτσι, με γνώμονα τη νέα αντίληψη για τον τουρισμό, όπου η προστασία του περιβάλλοντος, των τοπίων, της πολιτιστικής κληρονομιάς και όλων των φυσικών πόρων θεωρούνται σημαντικά, γεννήθηκε η ιδέα για να συνδυαστούν ορισμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού σε ένα πενθήμερο δράσης και περιπέτειας. (www.tsagarada.gr)

*Εικόνα 31: Πεζοπορία μέσα σε μοναδικές φυσικές διαδρομές,
Πηγή: www.tsagarada.gr*

Το 1^ο Φεστιβάλ (Ιούνιος, 2013) διοργανώθηκε από τον τοπικό Τουριστικό και Αναπτυξιακό Σύλλογο, με τη στήριξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας, του Δήμου Ζαγοράς – Μουρесьίου, του Επιμελητηρίου Μαγνησίας, της Ένωσης Ξενοδόχων

Μαγνησίας και της Ένωσης Εστίασης και Διασκέδασης Μαγνησίας. Ύστερα από την κατά γενική ομολογία πετυχημένη πρώτη διοργάνωση του Φεστιβάλ, η οποία έβαλε τις βάσεις για ένα θεσμό με επίκεντρο τις υπαίθριες δραστηριότητες, η συνέχεια είναι πλέον γεγονός. Ακολούθησε, το 2^ο Φεστιβάλ, το οποίο πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2014, με διοργανωτή και πάλι τον Τουριστικό και Αναπτυξιακό Σύλλογο Τσαγκαράδας και έπειτα μέχρι και το 2019 διοργανώνεται επιτυχώς το ετήσιο αυτό φεστιβάλ δραστηριοτήτων.

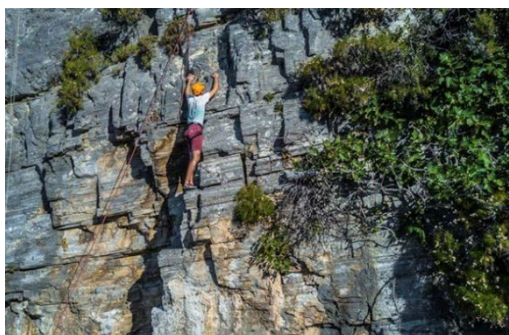

Εικόνα 32: Μία εκ των διαθέσιμων δραστηριοτήτων, η Ποδηλασία!

Εικόνα 33: Ιππασία και διάσχιση/γύρος της Τσαγκαράδας

Ο μοναδικός συνδυασμός της ακτογραμμής, Αιγαίου και Παγασητικού, και του βουνού, πλούσιο σε βλάστηση διαμορφώνουν ένα ιδανικό προορισμό με ποικίλες δραστηριότητες δίπλα στην φύση. Στις δραστηριότητες αυτές συμπεριλαμβάνεται η ποδηλασία, η πεζοπορία, η ιππασία, η αναρρίχηση, η αναβίωση παραδοσιακών εθίμων και πανηγυριών, η σκοποβολή, η κατάβαση φαραγγιών, το θαλάσσιο καγιάκ, SUP, τοξοβολία, Flying Fox, Rappel, Paintball, διαλογισμός και γιόγκα.

Εικόνα 34: Αναρρίχηση στους βράχους της Φακίστρας

Εικόνα 35: Θαλάσσιες δραστηριότητες που στηρίζονται εξολοκλήρου από τοπία μοναδικής ομορφιάς

Επίσης να αναφερθεί ότι το γραφείο του ΕΟΤ της Benelux (Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο), επέλεξε να συμπεριλάβει την διοργάνωση ανάμεσα στις τέσσερις επιλεγμένες προτάσεις για την προώθηση του Volos-Pelion ως τιμώμενο προορισμό, στην διεθνή έκθεση των Βρυξελλών "Sallon De Vacances 2017".
<http://www.tsagarada.gr/>

Αξιοσημείωτο είναι πως η περιοχή μελέτης ξεχωρίζει μεταξύ άλλων παραδοσιακών πηλιορείτικων οικισμών διότι σε αυτή υπάρχει μεγάλος αριθμός περιπατητικών διαδρομών που συνδέουν τους οικισμούς μεταξύ τους, είναι ιδιαίτερα ξεχωριστές για την κατασκευή τους και φέρουν την ονομασία καλντερίμια. Τα καλντερίμια αποτελούν μονοπάτια στρωμένα με πέτρες και χρησιμοποιούνται για μεταφέρουν προϊόντα με ζώα μεταξύ από το βουνό στα λιμάνια του Πηλίου και αντιστρόφως.

Εικόνα 36: Καλντερίμι < τουρκική kaldırım < αρχαία ελληνική καλός + δρόμος (αντιδάνειο), λιθόστρωτος δρόμος με ακατέργαστες πέτρες/ καλντερίμι και το αυλάκι για τα όμβρια ύδατα, **Πηγή:** Προσωπικό αρχείο 2020

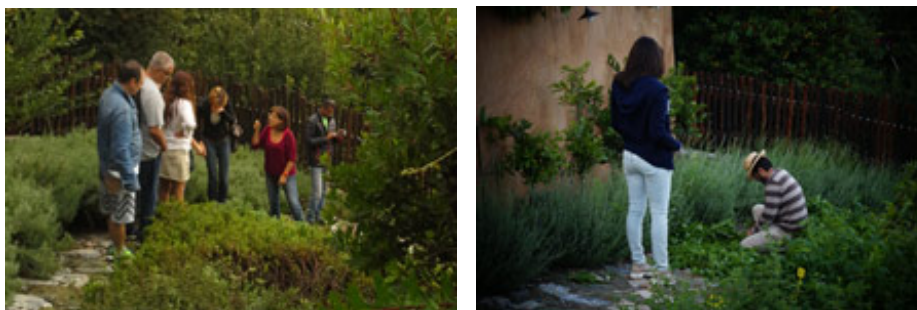
Με την πάροδο του χρόνου ορισμένα καλντερίμια καταστράφηκαν, παραμελήθηκαν ή στρώθηκαν με άσφαλτο, όμως μερικά από αυτά παραμένουν σε καλή κατάσταση μέχρι σήμερα ενώ αρκετά έχουν αποκατασταθεί. Τα μονοπάτια στον μεγαλύτερο βαθμό τους έχουν σηματοδοτηθεί και περιλαμβάνονται σε χάρτες της περιοχής.

Επιπλέον στο χωριό προσφέρονται προγράμματα για βιωματικές δραστηριότητες και που παρουσιάζουν την αρχέγονη βοτανολογική παράδοση του Πηλίου και τη συνδέουν με τη σημερινή χρήση των βοτάνων στη θεραπεία και τη μαγειρική.

Herb garden: Γνωριμία με τα βότανα και τη βοτανολογική παράδοση του Πηλίου.

Herb walk: Βοτανολογικός περίπατος με αναγνώριση και παρουσίαση αυτοφυών βοτάνων και φαρμακευτικών φυτών της εποχής.

Culinary herbs: Παρουσίαση της χρήσης βοτάνων και χόρτων στην τοπική κουζίνα. Ετοιμασία απλών πηλιορείτικων πιάτων με βότανα και χόρτα.

Εικόνα 37: Συλλογή βοτάνων και τοπικών προϊόντων.

Πηγή: Φωτογραφίες: κ. Ψημίμενος Φιλάρετος, 2017, <http://www.tsagarada.gr>

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

• *Πλατεία Αγίας Παρασκευής-Πλάτανος 1000 ετών*

Ο πλάτανος της Τσαγκαράδας είναι από τα γηραιότερα δέντρα της Ελλάδος και ίσως της Ευρώπης. Η ηλικία του, σύμφωνα με δασολόγους, ανέρχεται στα 1000 χρόνια και βρίσκεται στην κεντρική πλατεία της Τσαγκαράδας, την Αγία Παρασκευή. Η περίμετρος του κορμού του ανέρχεται στα 15 μέτρα, ενώ η κόμη του είναι τόσο μεγάλη ώστε είναι δυσχερής η μέτρησή της.

Εικόνα 38: Ο φημισμένος πλάτανος της Αγίας Παρασκευής που μετρά 1000 και πλέον έτη.

Αυτό που ίσως δεν έχει ληφθεί υπ' όψιν για την ηλικία του δέντρου είναι ότι οι ρίζες του ξεκινούν τέσσερα μέτρα κάτω από το πλακόστρωτο της πλατείας.

Όπως φαίνεται και από τις φωτογραφίες, ένας τοίχος περίπου τέσσερα μέτρα κτίστηκε πολλά χρόνια πριν ώστε να κτιστεί η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής και να φτιαχτεί η υπόλοιπη πλατεία.

Εικόνα 39: Φωτογραφίες από διάφορες όψεις του ναού της Αγίας Παρασκευής με την μοναδική αρχιτεκτονική.

Κάτω από την πλατεία, όπως επίσης φαίνεται στις φωτογραφίες, υπάρχουν φυσικές πηγές με δύο μαρμάρινες κρήνες. Χαρακτηριστικό της ανάπτυξης του πλατάνου είναι ότι το πλακόστρωτο της πλατείας κάθε περίπου 15 χρόνια ανακατασκευάζεται, καθώς οι πλάκες ανασηκώνονται σε πολλά σημεία. (<http://www.tsagarada.gr/>)

Παλιό γεφύρι

Το πέτρινο μονότοξο γεφύρι της Τσαγκαράδας βρίσκεται στην αρχή του χωριού, στα 470μ., και από εκεί ξεκινά το φαράγγι του Μυλοποτάμου. Αποτελεί το παλαιότερο και πιο γνωστό γεφύρι του Πηλίου, με ένα χαρακτηριστικό οξυκόρυφο τόξο. Χτίστηκε τον 18ο αιώνα (1728) και γεφυρώνει το φαράγγι του Μυλοποτάμου που βρίσκεται ανάμεσα στην Τσαγκαράδα και το Ξουρίτσι. Από εδώ περνάει το μονοπάτι που ξεκινάει από τις Μηλιές και διασχίζοντας το βουνό καταλήγει στην Τσαγκαράδα.

Το τόξο έχει άνοιγμα 12μ. και ύψος 6μ. ενώ το συνολικό μήκος του γεφυριού είναι 18μ. Η πρόσβαση σε αυτό είναι πολύ εύκολη.

Εικόνα 40: Φωτογραφική αποτύπωση του πέτρινου τοξωτού γεφυριού της Τσαγκαράδας και του φυσικού περιβάλλοντος που το απάρτιζε, πριν την κατάρρευση του!

• Μοναστήρι Παναγίας

Το Μοναστήρι Παναγίας βρίσκεται στο δρόμο που οδηγεί προς Φακίστρα και πολύ κοντά στο αθλητικό κέντρο που υπάρχει στην Τσαγκαράδα.

Εικόνα 41: Το μοναστήρι της Παναγίας προς Φακίστρα.

• *Λόφος Κούτρας*

Ο Λόφος Κούτρα βρίσκεται στην συνοικία των Αγίων Ταξιαρχών και πολύ κοντά στις εκκλησίες Άγιος Γιαννάκης, Άγιος Σπυρίδωνας, Αγία Αικατερίνη. Η πρόσβαση με το αυτοκίνητο είναι πολύ εύκολη, ενώ η στάθμευση αυτών γίνεται σε απόσταση 100 μέτρων μακριά.

Από τον χώρο στάθμευσης ένα πετρόκτιστο καλντερίμι ανάμεσα σε δέντρα και σε θάμνους οδηγεί στον λόφο. Ο Λόφος έχει πρόσφατα ανακατασκευαστεί με την προσθήκη ενός στεγάστρου και αρκετών ξύλινων τραπεζιών.

Εικόνα 42: Απεικόνιση του Λόφου της Κούτρας με τη μοναδική θέα προς τη θάλασσα του Μυλοποτάμου

• *Λόφος Άθωνας*

Βρίσκεται σε υψόμετρο 820 μέτρων και πρόκειται για μια μοναδική τοποθεσία, μέσα σε δάσος οξιάς με απίστευτη δροσιά. Στον Λόφο του Άθωνα μπορεί κανείς να φτάσει ακολουθώντας τον χωματόδρομο που ξεκινά είτε από την συνοικία της Αγίας Παρασκευής είτε από την συνοικία των Αγίων Ταξιαρχών. Στο σημείο που οι δύο δρόμοι ενώνονται, βρίσκεται ο Λόφος Άθωνα. Εκεί, υπάρχει η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου εν Άθω, από την οποία και ο λόφος πήρε το όνομά του. Η εκκλησία βρίσκεται μέσα στις οξιές, ενώ ο γύρω χώρος της εκκλησίας έχει διαμορφωθεί με ξύλινα τραπέζια και παγκάκια όπου και μπορείτε να κάνετε πικ-νικ. Η βρύση δίπλα ακριβώς από την εκκλησία σας προσφέρει πεντακάθαρο δροσερό νερό κατευθείαν από τις πηγές. Την 5^η Ιουλίου κάθε έτους, οπότε και γιορτάζει η εν λόγω εκκλησία, γίνεται πανηγύρι στο οποίο συρρέει πλήθος κατοίκων από την Τσαγκαράδα αλλά και τις γύρω περιοχές. (www.tsagarada.gr)

Εικόνα 43: Φωτογραφικό υλικό από το Λόφο του Άθωνα με το εκκλησάκι, τα παγκάκια μέσα στο δάσος, τη κρήνη με το πόσιμο νερό και ενός τοπίου απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς αναλλοίωτο στο χρόνο

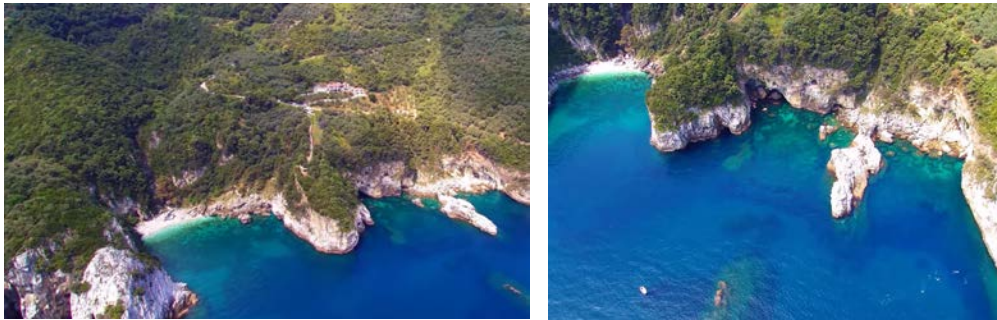

Πηγή: Προσωπικό αρχείο 2020

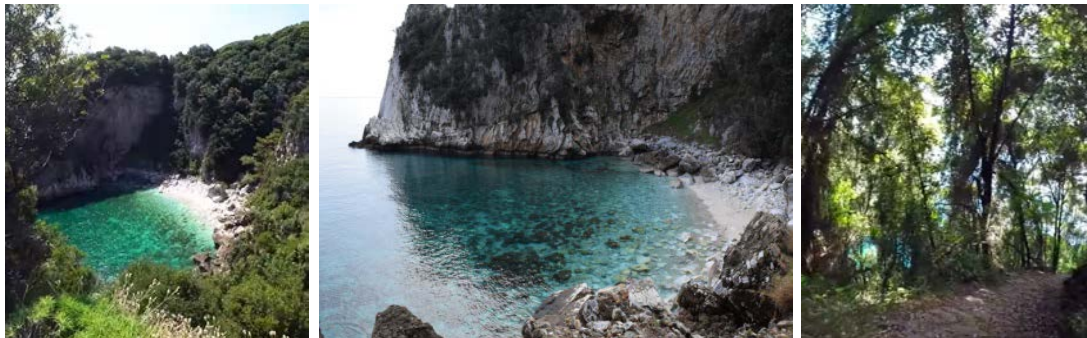
• Η παραλία της Φακίστρας και το Κρυφό Σχολειό

Μια από τις μαγευτικότερες παραλίες του βορειοανατολικού Πηλίου με διεθνή φήμη για τη μοναδική ομορφιά της, τα γαλαζοπράσινα νερά και την ιδιαίτερη απομονωμένη τοποθεσία στην οποία βρίσκεται. Χαρακτηρίζεται ως μια γραφική και

συνάμα παρθένα παραλία της χερσονήσου, περιτριγυρισμένη από εντυπωσιακά βράχια, βρισκόμενη μεταξύ της παραλίας του Μυλοποτάμου και της Νταμούχαρης και απομακρυσμένη από εγκαταστάσεις διαμονής ή εστίασης.

Εικόνα 44: Η παραλία της Φακίστρας, μοναδικό αξιοθέατο της Περιοχής Μελέτης.

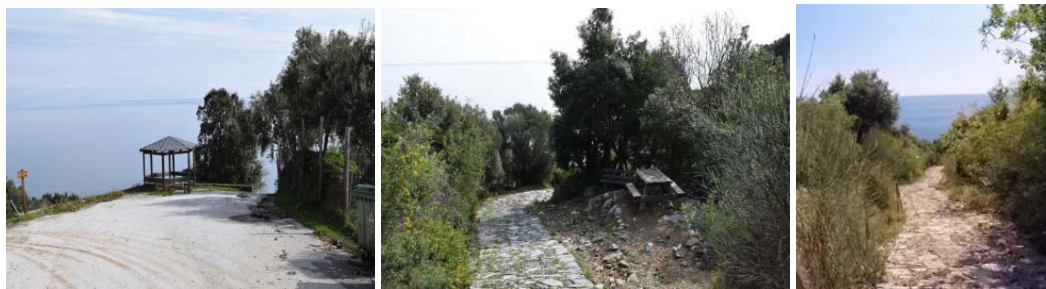

Εικόνα 45: Η παραλία της Φακίστρας, απομονωμένη τοποθεσία με γαλαζοπράσινα νερά.

Σημαντικό τμήμα της διαδρομής περιλαμβάνει αρκετό περπάτημα (10-15λεπτών) μέσω ενός μονοπατιού που καταλήγει στην αμμουδιά και το οποίο συνδέει τη Φακίστρα με τους γειτονικούς οικισμούς

Εικόνα 46: Το μονοπάτι που οδηγεί στην παραλία με περπάτημα 20λεπτών περίπου.

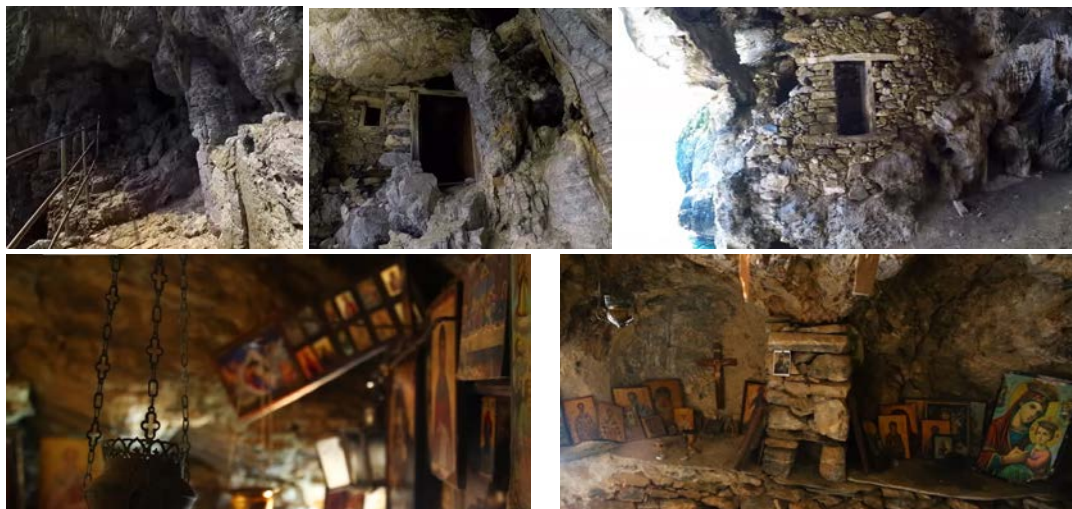

Πηγή: Προσωπικό αρχείο 2018

Αξίζει κανείς εκτός από το να θαυμάσει τη μοναδική θέα της παραλίας, να επισκεφτεί την κρυμμένη σχολή ή αλλιώς κρυφό σχολειό, καθώς επίσης την εκκλησία που βρίσκεται πάνω από το σπήλαιο της Παναγίας της Μεγαλομάτας. (<https://www.feelgreece.com/>)

Εικόνα 47: Φωτογραφικό υλικό από το κρυφό σχολειό στη Φακίστρα Τσαγκαράδας

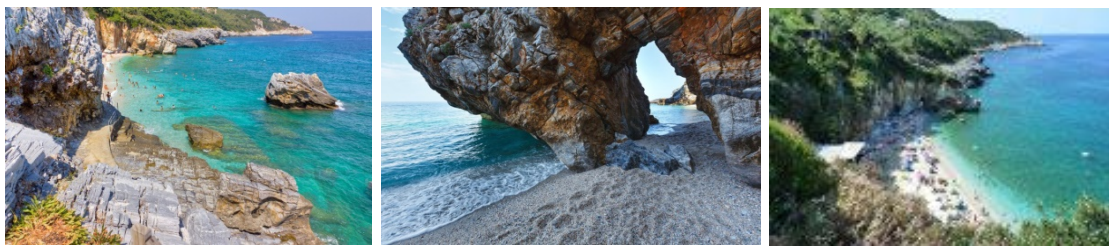
Πηγή: Προσωπικό αρχείο, 2018

Θλίψη μου προκάλεσε, μετά από επίσκεψή μου στη συγκεκριμένη τοποθεσία, το γεγονός ότι ενώ η παραλία της Φακίστρας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους πόλους έλξης που διαθέτει η περιοχή της Τσαγκαράδας με δεκάδες τουρίστες να την επισκέπτονται ετησίως, το μονοπάτι που οδηγεί στην παραλία έχει καταστραφεί, με συνέπεια η διαδρομή να μην είναι προσιτή και προσβάσιμη από τους επισκέπτες. Ο δήμος ωστόσο, δε φαίνεται να έχει μεριμνήσει για την αποκατάσταση του μονοπατιού και τον καθαρισμό του με αποτέλεσμα να προκαλεί μεγάλη ταλαιπωρία για όσους επιθυμούν να το διασχίσουν παρά τις καταστροφές που έχει δεχθεί.

- *Μυλοπόταμος*

Ένα από τα σημαντικότερα προτερήματα του Πηλίου είναι ότι αποτελεί τόσο χειμερινό όσο και καλοκαιρινό προορισμό, καθώς διαθέτει γραφικές παραλίες με καταγάλανα νερά. Μια από αυτές είναι η παραλία Μυλοπόταμος. Η ομορφιά της είναι τόσο φημισμένη ώστε έχει κερδίσει γαλάζιες σημαίες και έχει φωτογραφηθεί από πολλά διεθνή περιοδικά.

Εικόνα 48: Παραλία Μυλοποτάμου

Πηγή: <http://www.tsagarada.gr/>

Κάθε χρόνο προσελκύει εκατοντάδες επισκέπτες με την παραλία να χωρίζεται σε δύο μικρότερες παραλίες με μια φυσική πέτρινη ασίδα.

Εικόνα 49: Αποτύπωση διαδρομής έως την παραλία του Μυλοποτάμου

Πηγή: <http://www.tsagarada.gr/>

Η πρόσβαση στην παραλία είναι εύκολη. Υπάρχει ακόμη η δυνατότητα επίσκεψης στην παραλία του Μυλοπόταμου και με λεωφορείο. Όλη η περιοχή είναι γεμάτη με γραφικά μέρη και μοναδικά τοπία απaráμιλλης ομορφιάς.

Εικόνα 50: Φωτογραφικό υλικό από το Λιμανάκι Μυλοποτάμου – Υπό κατασκευή:

ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ

ΣΗΜΕΡΑ

*Το τοπίο έχει παραμείνει αναλλοίωτο στο πέρασμα των χρόνων

Πηγή: Δημαρχείο Τσαγκαράδας

Εικόνα 51: Φωτογραφική αποτύπωση του Φυσικού Τοπίου

Πηγή: <http://www.tsagarada.gr/>

- **Εκκλησίες και Ξωκλήσια**

Η περιοχή μελέτης εκτός από τις τέσσερις μεγάλες και ιστορικές εκκλησίες που βρίσκονται στις πλατείες των συνοικιών διαθέτει και αρκετά ξωκλήσια τα οποία χρονολογούνται να έχουν κατασκευαστεί δεκάδες έτη πριν και τα οποία ακόμη διατηρούνται και προστίθενται στην πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Ορισμένα από αυτά είναι το ξωκλήσι του Αγίου Σπυρίδωνος, του Αγίου Νικόλαου, του Αγίου Χαράλαμπου, του Αγίου Ευσταθίου, του Αγίου Ελευθέριου, του Αγίου Αντώνιου, της Αγίας Τριάδας, της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, της Αναλήψεως, της Αγίας Αικατερίνης, της Παναγίας Μεγαλομάτας, της Παναγίας Υπαπαντής, των Αγίων Ταξιαρχών, Των Αγίων Αναργύρων, των Επτά Παίδων. Παρακάτω, αναφέρονται

κάποια από τα ξωκλήσια τα οποία είναι περισσότερο γνωστά στον επισκέπτη και με ιδιαίτερη απaráμιλλη ομορφιά:

- **Ιερός Ναός Προφήτη Ηλία**

Βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο της συνοικίας των Αγίων Ταξιαρχών μέσα στο δάσος από οξιές και καστανιές. Η κατασκευή του Ι. Ν. τοποθετείται στο 1898 και όπως μαρτυρά η επιγραφή στην είσοδο του ναού, η δαπάνη και η επιστασία ήταν του Κ. Ν. Διανέλλου.

Εικόνα 52: Ιερός Ναός Προφήτη Ηλίου μέσα στο δάσος

Ο χώρος περίξ του Ι. Ν. έχει διαμορφωθεί με ξύλινα τραπεζάκια και παγκάκια και κατά τον εορτασμό διοργανώνεται πανηγύρι στο οποίο συρρέει πλήθος κατοίκων από την Τσαγκαράδα αλλά και τις γύρω περιοχές. Στο παρελθόν, το λαϊκό πανηγύρι που διοργανωνόταν στην κεντρική πλατεία της συνοικίας αποτελούσε θεσμό και μέρος του εορτασμού, στις μέρες μας όμως το έθιμο έχει ατονήσει. (www.tsagarada.gr)

- **Ο Ιερός Ναός Αγίου Παντελεήμονα**

Βρίσκεται στην συνοικία της Αγίας Παρασκευής, δίπλα στην Αχιλλοπούλειο Εμπορική Σχολή και κοντά στη Νανοπούλειο Σχολή. Η πρόσβαση στο ναό είναι πολύ εύκολη, ενώ το καλντερίμι που ενώνει την πλατεία της Αγίας Παρασκευής με την Αχιλλοπούλειο Εμπορική Σχολή και το Ξενία Τσαγκαράδας αποτελεί μία διαδρομή εξαιρετικά δημοφιλή με αρκετά αξιοθέατα να δείτε. (www.tsagarada.gr)

Εικόνα 53: Ιερός Ναός Αγίου Παντελεήμονα

- **Ο Ιερός Ναός Αγίας Μαρίνας**

Βρίσκεται στην συνοικία της Αγίας Παρασκευής, κοντά στην Αχιλλοπούλειο Εμπορική Σχολή και στη Νανοπούλειο Σχολή. Χρονολογείται ότι κατασκευάστηκε το 1905. Η πρόσβαση στο ξωκλήσι είναι αρκετά εύκολη, καθώς βρίσκεται πάνω στο καλντερίμι που συνδέει τη συνοικία των Αγίων Ταξιάρχων με αυτή της Αγίας Παρασκευής. Είναι κυριολεκτικά «χαμένο» μέσα στις καστανιές και δεν φαίνεται από τον κεντρικό δρόμο. (www.tsagarada.gr)

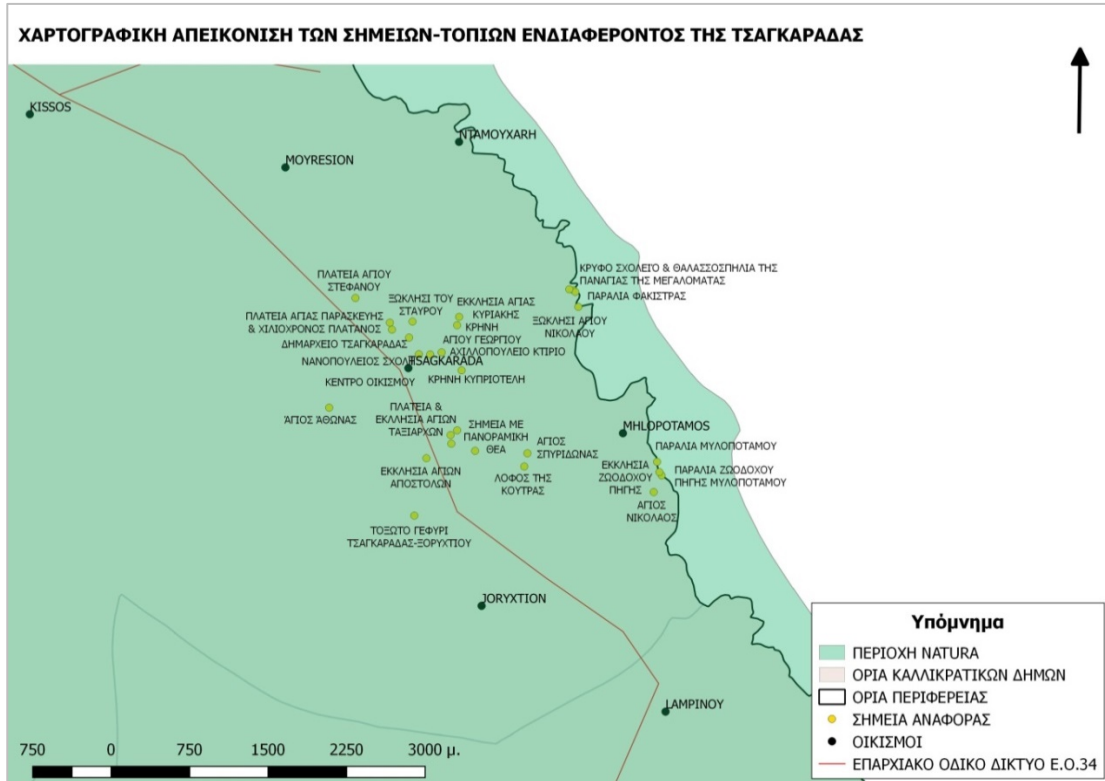
Εικόνα 54: Ιερός Ναός Αγίας Μαρίνας

Επιπλέον, στα αξιοθέατα του οικισμού περιλαμβάνονται η Αχιλλοπούλειος Εμπορική Σχολή, η Νανοπούλειος Σχολή και το Καρτάλειο Σχολείο, κτίσματα τα οποία έχουν αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο και αποτελούν κηρυγμένα πολιτιστικά μνημεία και φυσικά όλες οι παραδοσιακές λιθόκτιστες κρήνες.

Για την καλύτερη παρουσίαση όλων των σημαντικών και αξιόλογων σημείων-τοπιών της περιοχής μελέτης που αναφέρθηκαν αναλυτικά στο συγκεκριμένο κεφάλαιο κρίθηκε απαραίτητη η δημιουργία ενός χάρτη με την απεικόνιση των σημείων αυτών

χωρικά. Η σχεδίαση και επεξεργασία του παρόντος χάρτη πραγματοποιήθηκε με το λογισμικό γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών QGIS.

Χάρτης 1: Χαρτογραφική απεικόνιση των σημείων-τοπίων αναφοράς της Τσαγκαράδας

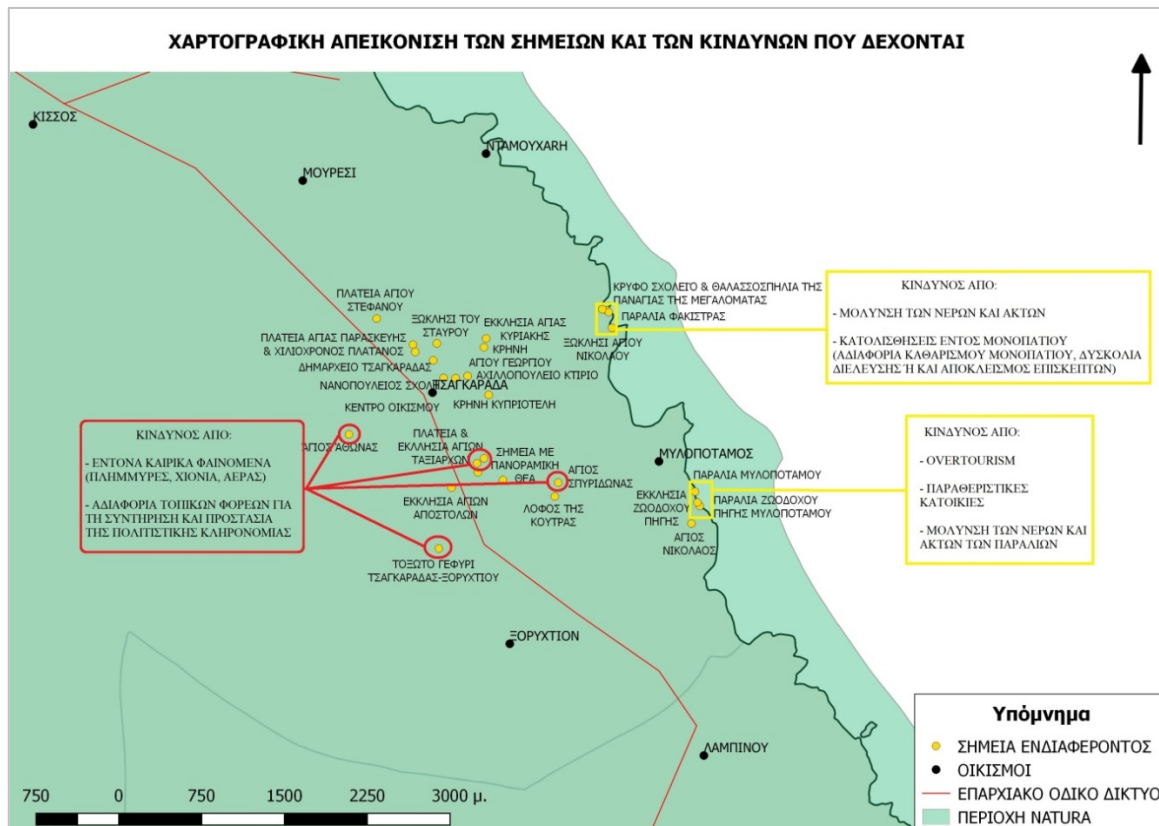
Επεξεργασία Ιδία, χρήση του λογισμικού Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών QGIS

Παρατηρείται, πως η Τσαγκαράδα διαθέτει μεγάλο αριθμό πολιτιστικών στοιχείων και παράλληλα με το μοναδικό παρθένο φυσικό τοπίο που διαθέτει ενδείκνυται να εξελιχθεί σε ένα δυναμικό τουριστικό προορισμό. Δίνοντας λοιπόν, ιδιαίτερα έμφαση στη μοναδικότητα του τοπίου και στην αξιοποίηση των μονοπατιών που τη διασχίζουν, συμπεραίνεται πως μπορεί το τοπίο της μπορεί να λειτουργήσει ως σημαντικός μοχλός ανάπτυξης της περιοχής. Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων καθώς και η αξιοποίηση των περιπατητικών διαδρομών ενδείκνυται να συνδράμουν πολύ θετικά στην τοπική οικονομία που ήδη στηρίζεται στον τουρισμό και στον τριτογενή τομέα.

Στη συνέχεια, αξίζει να σημειωθούν και να παρουσιαστούν οι παράγοντες από τους οποίους κινδυνεύουν τα σημαντικά σημεία αναφοράς που έχουν καταγραφεί. Παρακάτω παρουσιάζεται ο διαγραμματικός χάρτης κινδύνων για την περιοχή

μελέτης, ο οποίος δημιουργήθηκε με τη βοήθεια του λογισμικού γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών QGIS.

Χάρτης 2: Διαγραμματικός χάρτης απεικόνισης των κινδύνων των σημείων - τοπίων

Επεξεργασία Ιδία, χρήση του λογισμικού Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών QGIS

Όσον αφορά τα πολιτιστικά μνημεία, χρήζουν φροντίδα και είναι απαραίτητη η μέριμνα των τοπικών φορέων για τη συντήρησή τους. Ειδικότερα, μετά από τοπική έρευνα και επίσκεψη στα συγκεκριμένα σημεία, έντονα προβλήματα παραμέλησης εντοπίζονται στην εκκλησία των Αγίων Ταξιάρχων, η οποία μετά τα έντονα καιρικά φαινόμενα των τελευταίων ετών έχει υποστεί σημαντικές ζημιές στην οροφή και από πλευράς τοπικών φορέων υπάρχει αδιαφορία ως προς τη διατήρηση και προστασία ενός μνημείου πολιτιστικής κληρονομιάς. Το ίδιο παρατηρήθηκε με το εκκλησάκι του Αγίου Σπυριδώνα όπως και με το εκκλησάκι του Αγίου Αθανασίου εν Άθω, το οποίο αν και βρίσκεται μέσα σε ένα καταπράσινο τοπίο, δάσος, δίνει την εντύπωση ενός 'ξεχασμένου' κτίσματος στο βουνό. Μεγάλο ενδιαφέρον έχει επίσης το πέτρινο ιστορικό γεφύρι μεταξύ Τσαγκαράδας και Ξορυχτίου το οποίο συνιστά μέρος πολλών

περιπατητικών διαδρομών και το οποίο αν και πολλά χρόνια κινδύνευε από τα έντονα καιρικά φαινόμενα και των επιπτώσεων τους, το Φεβρουάριο του 2021 κατέρρευσε ολοσχερώς. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην χρόνια απουσία, από πλευράς φορέων, δράσεων προστασίας και συντήρησης ενός χαρακτηρισμένου μνημείου απaráμιλλης πολιτισμικής ομορφιάς και συνάμα σημαντικού στοιχείου του δομημένου περιβάλλοντος το οποίο συνιστά τμήμα μονοπατιού που συνδέει τον οικισμό της Τσαγκαράδας με εκείνο του Ξορυχτίου.

Ακόμη, σημειώνεται όσο αφορά τις παραλιακές περιοχές, του Μυλοπόταμου και της Φακίστρας, ο κίνδυνος μόλυνσης των νερών και ακτών των παραλιών από τους επισκέπτες. Συγκεκριμένα για την περιοχή της Φακίστρας παρατηρήθηκε έντονο πρόβλημα σχετικά με τη πρόσβαση στο μονοπάτι που οδηγεί στην παραλία. Τα έντονα καιρικά φαινόμενα έπληξαν την περιοχή με κατολισθήσεις κατά μήκος του μονοπατιού και σε συνδυασμό με την απουσία μέριμνας για καθαρισμό της πληττόμενης περιοχής και πραγματοποίησης καταλλήλων έργων αποκατάστασης, να δημιουργείται ο κίνδυνος αποκλεισμού των επισκεπτών στην παραλία της Φακίστρας, η οποία κάθε χρόνο προσελκύει μεγάλο ποσοστό τουριστών.

Κλείνοντας, βασικό γνώρισμα της περιοχής μελέτης που αξίζει να αξιολογηθεί και να υπάρξει μια αξιόλογη μέριμνα ως προς τη δυναμική που φαίνεται να εμφανίζει σαν φαινόμενο τα τελευταία χρόνια συνιστά η ανάπτυξη παραθεριστικών κατοικιών. Πρόκειται για ένα χαρακτηριστικό που εμφανίζεται σε πολλές περιοχές του Πηλίου καθώς το άτομο αναζητά διέξοδο προς τη φύση εγκαταλείποντας τα αστικά κέντρα. Ειδικότερα, παρατηρείται η ύπαρξη εξοχικών κατοικιών, κυρίως παραθαλάσσια προς την περιοχή του Μυλοποτάμου, η οποία λειτουργεί ως εμπόδιο στην προώθηση και θετική εξέλιξη της τουριστικής ανάπτυξης διότι καταλαμβάνουν έκταση.

Το γεγονός αυτό συνδέεται άμεσα με την έλλειψη ενός ολοκληρωμένου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού για την περιοχή μελέτης καθώς συνάμα και την αδυναμία παροχής από το Δήμο Ζαγοράς Μουρεσίου ενός εξειδικευμένου επιστημονικού δυναμικού αποκλειστικά υπεύθυνο για την οργάνωση και χωροθέτηση των παραγωγικών και μη δραστηριοτήτων αποσκοπώντας στην αειφόρο και βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής μελέτης και γενικότερα του Δήμου, το οποίο ίσως να εξηγείται και από τους ελάχιστους οικονομικούς πόρους που διαθέτει η διοίκηση της περιοχής.

3.8. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στο παρόν κεφάλαιο καταγράφονται κατευθύνσεις όχι αποκλειστικά και μόνο σχετικά με το τοπίο αλλά γενικότερα, κατευθύνσεις οι οποίες δίνονται μέσω των χωροταξικών εργαλείων και αφορούν την περιοχή μελέτης.

3.8.1. ΕΙΔΙΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (ΦΕΚ 1138 Β/11.06.2009)

Το 2013 αναθεωρήθηκε το Εδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 3155/2013). Το συγκεκριμένο χωροταξικό πλαίσιο διαχώριζε τις αναπτυσσόμενες από τις αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές και προσδιόριζε τις περιοχές οι οποίες ήταν κατάλληλες για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού. Ωστόσο, περιβαλλοντικές ομάδες και διάφοροι φορείς απευθύνθηκαν στο ΣτΕ (Συμβούλιο της Επικρατείας) κατά της αναθεώρησης, με αποτέλεσμα το 2015 την ακύρωση του ΕΧΠ Τουρισμού του 2013.

Όσον αφορά το ρυθμιστικό πλαίσιο της περιόδου από την ακύρωση του ΕΧΠ Τουρισμού το 2015 και έπειτα, γνωρίζεται ότι είναι σε ισχύ το ΕΧΠ του 2009, μετά την ισχύ του οποίου η χωροθέτηση και αδειοδότηση των τουριστικών υποδομών ακολουθεί τις κατευθύνσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων.

Ο εθνικός χώρος κατηγοριοποιείται και προσεγγίζεται βάσει της έντασης και του είδους της τουριστικής δραστηριότητας, της γεωμορφολογίας και της ευαισθησίας των πόρων του και κατατάσσεται σε κατηγορίες περιοχών. Η περιοχή μελέτης σύμφωνα με το Διάγραμμα του ΕΧΠ για τον Τουρισμό με τίτλο «*Χάρτης Βασικών Κατευθύνσεων Χωρικής Οργάνωσης του τουρισμού*», εντάσσεται στην υποκατηγορία Η, των περιοχών του Δικτύου Φύση (NATURA) 2000 και λοιπών περιοχών περιβαλλοντικής ευαισθησίας (άρθρο 5 του ΕΧΠ). Ειδικότερα, πρόκειται για περιοχές του Δικτύου Φύση (NATURA) 2000 και άλλες περιοχές περιβαλλοντικής ευαισθησίας όπως κηρυγμένοι ιστορικοί τόποι, καταφύγια άγριας ζωής, κ.λπ., όπως έχουν οριοθετηθεί σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Κατωτέρω καταγράφονται οι κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης όπως αναφέρονται στο άρθρο 5 του ΕΧΠ και συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την εξυπηρέτηση του τουρισμού ανά κατηγορία περιοχών του άρθρου 4:

- ~ Αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού, κ.α.).
- ~ Ανάδειξη και προστασία περιβάλλοντος και τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία μουσείων, κ.α.).
- ~ Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών («δρόμοι» καπνού, αμπέλου, ελιάς, κ.α.) περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης.
- ~ Προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον (στήριξη ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, παραδοσιακών τεχνικών, κ.ά.).
- ~ Δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης (Eco – Management and Audit Scheme – EMAS).
- ~ Οργανωτική και λειτουργική υποστήριξη των Φορέων Διαχείρισης.
- ~ Θέσπιση ειδικού τέλους υπέρ των Φορέων Διαχείρισης, επί των δραστηριοτήτων του τουρισμού που αναπτύσσονται στις περιοχές αυτές, με σκοπό να χρησιμοποιείται για την προστασία, διαχείριση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου.

Επιπλέον, μέχρι τον καθορισμό χρήσεων και δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων περιορίζεται στη δημιουργία μικρών, σύμφωνα με την κείμενη τουριστική νομοθεσία, τουριστικών καταλυμάτων στις εντός σχεδίου και εντός ορίων οικισμών περιοχές, καθώς και σε μια ζώνη πλάτους 500 μέτρων από τα όρια τους στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται σχετικός κορεσμός (ποσοστό αδόμητων γηπέδων <40%). Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει:

α) στις υπό το στοιχείο Θ περιοχές (παραδοσιακοί οικισμοί) που η δόμηση περιορίζεται μόνο εντός σχεδίου και εντός ορίων οικισμών,

β) για την επέκταση υφισταμένων μονάδων για λόγους βιωσιμότητας,

γ) για τη δημιουργία ειδικών τουριστικών υποδομών με ή χωρίς υποδομές φιλοξενίας που από τη φύση τους συνδέονται με την αξιοποίηση πόρων με έντονη χωρική εξάρτηση π.χ. (ιαματικές πηγές) και

δ) για την ανάπτυξη σύνθετων και ολοκληρωμένων τουριστικών υποδομών μικτής χρήσης για τις οποίες ισχύουν οι όροι και οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 9 του παρόντος.

Σε κάθε περίπτωση κατά την αξιολόγηση των επενδυτικών σχεδίων πρέπει να δίδεται η δέουσα βαρύτητα στην οικολογική συνιστώσα.

Ανακεφαλαιώνοντας, στους βασικούς στόχους του ΕΧΠ για τον Τουρισμό περιλαμβάνεται η προώθηση μιας ισόρροπης ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας βασιζόμενη στις φυσικές, πολιτιστικές και κοινωνικό-οικονομικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής δίνοντας σημασία στην προστασία, ανάδειξη και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της βιολογικής ποικιλότητας. Ειδικότερα για την περιοχή μελέτης η οποία ανήκει στις περιοχές του Δικτύου Φύση (Natura) 2000 δίνονται κατευθύνσεις οι οποίες έχουν ρυθμιστικό αλλά και κανονιστικό χαρακτήρα. Τέλος, σύμφωνα με τα κριτήρια του παρόντος πλαισίου αναφορικά με τις ειδικές μορφές τουρισμού, ο οικισμός της Τσαγκαράδας ενδείκνυται για ανάπτυξη αρκετών διαφορετικών μορφών τουριστικών δραστηριοτήτων όπως ο πολιτισμικός τουρισμός, οι αθλητικές δραστηριότητες ορεινού χώρου, ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός, τηρώντας όμως την περιβαλλοντική νομοθεσία.

Πέραν των ανωτέρω ειδικών μορφών τουρισμού, είναι επιθυμητή η διασφάλιση των προϋποθέσεων για την προώθηση και άλλων ειδικών μορφών τουρισμού που εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν μιας περιοχής. Οι μορφές αυτές μπορεί να συνδέονται με τοπικά χαρακτηριστικά και δραστηριότητες της κάθε περιοχής.

3.8.2. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΦΕΚ2464/2008)

Σύμφωνα με το ΕΧΠ για τις ΑΠΕ στο πλαίσιο ενσωματώνονται οι αναγκαίοι όροι, περιορισμοί και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος που έχουν προκύψει κατά τη διαδικασία στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης.

Ειδικότερα σχετικά με την κατηγοριοποίηση της περιοχής μελέτης, εντάσσεται στις **περιοχές αποκλεισμού και ζώνες ασυμβατότητας** (άρθρο 6, παρ.1., ΕΧΠ ΑΠΕ). Το παρόν πλαίσιο αναφέρει χαρακτηριστικά πως πρέπει να αποκλείεται η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός:

- ~ Των κηρυγμένων διατηρητέων μνημείων της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και άλλων μνημείων μείζονος σημασίας (η περιοχή μελέτης εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία)
- ~ Των περιοχών απολύτου προστασίας της φύσης
- ~ Των κηρυγμένων μνημείων της φύσης και των αισθητικών δασών
- ~ Των οικοτόπων προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί ως τόποι κοινοτικής σημασίας στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 (η περιοχή μελέτης εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία)
- ~ Των εντός σχεδίων πόλεων και ορίων οικισμών προ του 1923 ή κάτω των 2.000 κατοίκων περιοχών (η περιοχή μελέτης εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία).

Σχετικά με τους κανόνες χωροθέτησης Μικρών Υδροηλεκτρικών Έργων (Μ.ΥΗ.Ε.) το ΕΧΠ αναφέρει πως η χωροθέτησή τους αποκλείεται εντός:

- ~ των κηρυγμένων διατηρητέων μνημείων της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και των άλλων μνημείων μείζονος σημασίας
- ~ των περιοχών απολύτου προστασίας της φύσης και προστασίας της φύσης
- ~ των πυρήνων των Εθνικών Δρυμών, των κηρυγμένων μνημείων της φύσης και των αισθητικών δασών
- ~ των παραδοσιακών οικισμών
- ~ Άλλων περιοχών ή ζωνών που υπάγονται σήμερα σε ειδικό καθεστώς χρήσεων γης

Συνεπώς σε σχέση με την περιοχή μελέτης, η οποία αποτελεί περιοχή προστασίας της Φύσης διότι ανήκει στις περιοχές του δικτύου (NATURA) Φύση 2000 καθώς και παραδοσιακός οικισμός, η χωροθέτηση Μ.ΥΗ.Ε. δεν προβλέπεται με περιοχή μελέτης εντάσσεται **στις περιοχές αποκλεισμού** (άρθρο 14 ΕΧΠ ΑΠΕ).

Ως ζώνες αποκλεισμού για τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας, δηλαδή ζώνες στις οποίες πρέπει να αποκλείεται η εγκατάστασή τους, ορίζονται οι εξής κατηγορίες περιοχών στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η περιοχή μελέτης, Τσαγκαράδα Πηλίου. Αναλυτικότερα εντός:

- ~ Των κηρυγμένων διατηρητέων μνημείων της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και άλλων μνημείων μείζονος σημασίας
- ~ Οι περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης και του τοπίου
- ~ Τα κηρυγμένα μνημεία της φύσης και τα αισθητικά δάση
- ~ Οι οικότοποι προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας του δικτύου ΦΥΣΗ 2000
- ~ Τα δάση και οι γεωργικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας
- ~ Άλλες περιοχές ή ζώνες που υπάγονται σήμερα σε ειδικό καθεστώς χρήσεων γης (άρθρο 17, παρ.2., ΕΧΠ ΑΠΕ)

Ως ζώνες αποκλεισμού για τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο, δηλαδή ζώνες στις οποίες πρέπει να αποκλείεται η εγκατάστασή τους, ορίζονται οι περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 6 παρ.1 του ΕΧΠ για τις ΑΠΕ. Εντός των συγκεκριμένων περιοχών σύμφωνα με το πλαίσιο συγκαταλέγεται και η περιοχή μελέτης στην οποία η χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο δεν προβλέπεται (άρθρο 18, παρ.2., ΕΧΠ ΑΠΕ).

Τέλος, ως ζώνες αποκλεισμού των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της γεωθερμικής ενέργειας, δηλαδή ως περιοχές στις οποίες δεν επιτρέπεται η εγκατάστασή τους, ορίζονται οι περιοχές που προσδιορίζονται από τα εδάφια με τα στοιχεία α – ι της παραγράφου 1 του άρθρου 6 καθώς και ζώνη πλάτους 500 μέτρων από τα όρια των παραπάνω περιοχών με τα στοιχεία στ, ζ και η. Ομοίως και σε αυτή την περίπτωση εφόσον η περιοχή μελέτης εντάσσεται εντός αυτών των κατηγοριών

περιοχών αποκλείεται από τις περιοχές προτεραιότητας και εντάσσεται στις περιοχές αποκλεισμού (άρθρο 19, παρ.1., ΕΧΠ ΑΠΕ).

Για τον θαλάσσιο χώρο το ΕΧΠ για τις ΑΠΕ αναφέρει πως:

- ~ Απαγορεύεται η εγκατάσταση ανεμογεννητριών σε απόσταση μικρότερη των 1500 μ. από τις ακτές.
- ~ Ελάχιστη απόσταση εγκατάστασης από περιοχές και στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς: όπως ορίζεται στους Πίνακες του Παραρτήματος ΙΙ.
- ~ Ελάχιστη απόσταση εγκατάστασης από οικισμούς: όπως ορίζεται στους Πίνακες του Παραρτήματος ΙΙ.

Πίνακας 17: Αποστάσεις αιολικών εγκαταστάσεων από γειτνιάζουσες χρήσεις γης και δραστηριότητες

Β. Αποστάσεις από περιοχές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος	
Ασύμβατη χρήση	Ελάχιστη απόσταση εγκατάστασης από την ασύμβατη χρήση
Περιοχές απολύτου προστασίας της Φύσης και προστασίας της φύσης του άρθρου 19 παρ.1, 2 ν.1650/86 (Α' 160)	Σύμφωνα με την εγκεκριμένη Ε.Π.Μ. ή το σχετικό π.δ. (του άρθρου 21 του ν. 1650/86) ή την σχετική Κ.Υ.Α. (ν. 3044/02)
<ul style="list-style-type: none"> - Πυρήνες των Εθνικών Δρυμών, κηρυγμένα μνημεία της φύσης, αισθητικά δάση που δεν περιλαμβάνονται στις περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης και προστασίας της φύσης των παρ. 1 και 2 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986. - Οι υγρότοποι RAMSAR - Οι οικότοποι προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας του δικτύου ΦΥΣΗ 2000 σύμφωνα με την απόφαση 2006/613/ΕΚ της Επιτροπής (ΕΕ L 259 της 21.9.2006, σ. 1). 	Κρίνεται κατά περίπτωση στο πλαίσιο της ΕΠΟ
Ακτές κολύμβησης, που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα παρακολούθησης της ποιότητας των νερών κολύμβησης που συντονίζεται από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	1500μ. ²
Περιοχές ΖΕΠ ορνιθοπανίδας (SPA)	Κρίνεται κατά περίπτωση στο πλαίσιο της ΕΠΟ, μετά από ειδική ορνιθολογική μελέτη

Γ. Αποστάσεις από περιοχές και στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς	
Ασύμβατη χρήση	Ελάχιστη απόσταση ²εγκατάστασης από την ασύμβατη χρήση
Εγγεγραμμένα στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς και τα άλλα μείζονος σημασίας μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι και ιστορικοί τόποι της παρ. 5. εδάφιο ββ του άρθρου 50 του Ν. 3028/02	3.000 μ.
Ζώνη απολύτου προστασίας (Ζώνη Α) λοιπών αρχαιολογικών χώρων	$A=7d$, όπου (d) η διάμετρος της φτερωτής της ανεμογεννήτριας, τουλάχιστον 500 μ.
Κηρυγμένα πολιτιστικά μνημεία και ιστορικοί τόποι	$A=7d$, όπου (d) η διάμετρος της φτερωτής της ανεμογεννήτριας, τουλάχιστον 500 μ.

Δ. Αποστάσεις από οικιστικές δραστηριότητες	
Ασύμβατη χρήση	Ελάχιστη απόσταση ² εγκατάστασης από την ασύμβατη χρήση
Πόλεις και οικισμοί με πληθυσμό >2000 κατοίκων ή οικισμοί με πληθυσμό < 2000 κατοίκων που χαρακτηρίζονται ως δυναμικοί, τουριστικοί ή αξιόλογοι κατά την έννοια του άρθρου 2 του π.δ. 24.4/3.5.1985	1.000 μ από το όριο ³ του οικισμού ή του σχεδίου πόλης κατά περίπτωση
Παραδοσιακοί οικισμοί	1.500 μ. από το όριο ³ του οικισμού ⁴ Κατά παρέκκλιση από τα παραπάνω είναι δυνατή με απόφαση του Γ.Γ. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας Δ/νσης του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. η μείωση της ως άνω απόστασης μέχρι τα 1000 μ εφόσον ο αριθμός των κατοικιών που συνθέτουν τον οικισμό είναι μικρότερος των είκοσι.
Λοιποί οικισμοί	500 μ. από το όριο ³ του οικισμού
Οργανωμένη δόμηση Α' ή Β' κατοικίας (Π.Ε.Ρ.Π.Ο., Συνεταιρισμοί κλπ) ή και διαμορφωμένες περιοχές Β' κατοικίας, όπως αναγνωρίζονται στο πλαίσιο της Μ.Π.Ε. κάθε μεμονωμένης εγκατάστασης ατομικού πάρκου	1.000 μ. από τα όρια του σχεδίου ή της διαμορφωμένης περιοχής αντίστοιχα.
Ιερές Μονές	500 μ. από τα όρια της Μονής
Μεμονωμένη κατοικία (νομίμως υφιστάμενη)	Εξασφάλιση ελάχιστου επιπέδου θορύβου μικρότερου των 45 db.

Πηγή: Παράρτημα ΙΙ, ΕΧΠ για τις ΑΠΕ (ΦΕΚ2464/2008)

3.8.3. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ (ΦΕΚ151/2009)

Το ΕΧΠ για τη Βιομηχανία αναφέρει σχετικά με τις κατευθύνσεις περί κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα για τη στρατηγική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας τα εξής:

Στο άρθρο 5 του ΕΧΠ περιλαμβάνονται κατευθύνσεις για ορισμένες κατηγορίες βιομηχανικών δραστηριοτήτων (υποκλάδους ή μονάδες) ή για ζητήματα ειδικού χαρακτήρα που συνδέονται με τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας.

Αναφορικά με τις κατηγορίες βιομηχανικών δραστηριοτήτων με χωροθετική εξάρτηση από αγροτικές πρώτες ύλες, περιλαμβάνονται αγροτικές βιομηχανίες που πληρούν ένα από τα παρακάτω κριτήρια:

- ~ Βιομηχανικές δραστηριότητες που χρησιμοποιούν αγροτικές πρώτες ύλες ιδιαίτερα ευπαθείς στη μεταφορά.
- ~ Βιομηχανικές μονάδες μεταποίησης προϊόντων γεωγραφικής ένδειξης (Π.Γ.Ε.) ή/και προϊόντων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (Π.Ο.Π.).
- ~ Βιομηχανικές δραστηριότητες που χρησιμοποιούν αγροτικές πρώτες ύλες που προέρχονται από σχετικά ευρείες ζώνες αγροτικής γης υψηλής παραγωγικότητας ή ανάλογου χαρακτήρα.

Επιπλέον, για την ίδρυση ή το μετασχηματισμό υφιστάμενων μονάδων που ανήκουν σε δραστηριότητες της παρούσας παραγράφου δίδονται οι εξής κατευθύνσεις: Να είναι κατ' αρχήν αποδεκτή η χωροθέτησή τους σε περιοχές του δικτύου ΦΥΣΗ (NATURA) 2000, εκτός των οικοτόπων κοινοτικής προτεραιότητας σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται από τα νομικά καθεστώτα προστασίας τους.

Το παρόν πλαίσιο δεν διαθέτει κατευθύνσεις σε τοπικό επίπεδο και ειδικά για την περιοχή μελέτης, παρά μόνο δίνει γενικές κατευθύνσεις περί χωροταξικών προϋποθέσεων δημιουργίας οργανωμένων υποδοχέων βιομηχανίας μέχρι και σε επίπεδο περιφέρειας.

Οι παραπάνω κατευθύνσεις είναι οι μόνες οι οποίες δύνανται να συσχετιστούν με την περιοχή μελέτης σε ζητήματα σχετικά με τη χωρική οργάνωση μιας βιομηχανίας ή κατηγοριών βιομηχανικών δραστηριοτήτων διότι αναφέρονται στην εξάρτηση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων από αγροτικές πρώτες ύλες.

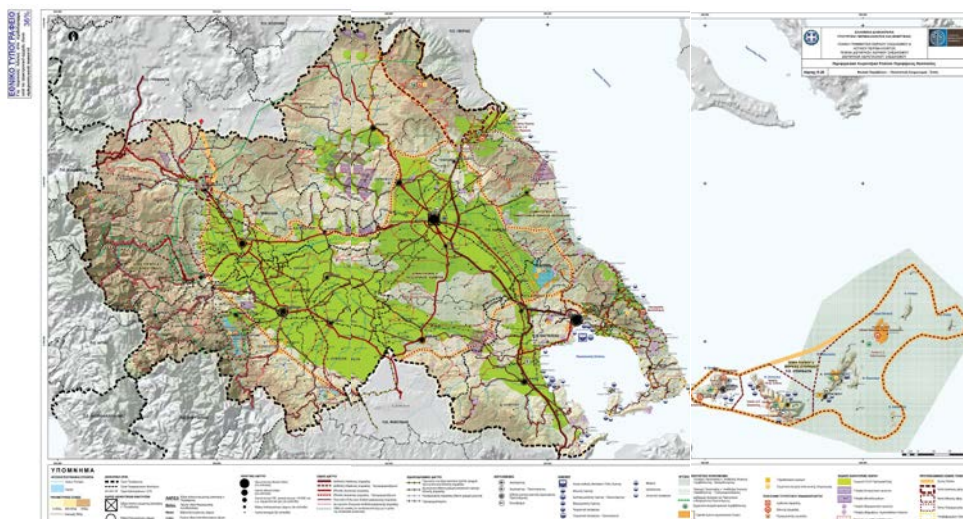
3.8.4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (ΠΧΠ), (ΦΕΚ 269 Α.Α.Π./15.11.2018)

Σύμφωνα με το ΠΧΠ Θεσσαλίας, προσδιορίζονται οι ευρύτερες χωρικές ζώνες με ομοιογενή αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. Η περιοχή μελέτης εμπίπτει στην ευρύτερη Ζώνη αναπτυσσόμενου ορεινού τουρισμού και η οποία περιλαμβάνει ορεινές και ημιορεινές περιοχές, περιμετρικά της Θεσσαλίας με αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και ήδη υπαρκτές τάσεις ανάπτυξης ορεινού και συναφών εναλλακτικών μορφών τουρισμού (Άρθρο 5 του ΠΧΠ). Στο παρόν υποκεφάλαιο, εξετάζονται μόνο οι κατευθύνσεις που αφορούν το Τοπίο και τον Τουρισμό και γίνεται προσπάθεια σύνδεσης μεταξύ αυτών των δύο πολιτικών.

Στο άρθρο 8 του ΠΧΠ, γίνεται αναφορά στους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους διεθνούς, εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας και το Τοπίο. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει τα κύρια φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία της Θεσσαλίας τα οποία συνθέτουν ένα δίκτυο στο οποίο περιλαμβάνονται περιοχές προστασίας, αρχαιολογικοί χώροι, σύνολα παραδοσιακών οικισμών κ.α. Το δίκτυο αυτό αποτελείται από Ζώνες Τοπίου, κάθε μία από τις οποίες περιλαμβάνει επιμέρους τοπία ιεραρχημένα σε «Διεθνούς», «Εθνικής» και «Περιφερειακής» αξίας, αλλά και «Ιδιαίτερος Υποβαθμισμένα» (βλ. Χάρτη Π.2.δ.). Η περιοχή μελέτης, κατατάσσεται στην αναπτυξιακή ενότητα των ανατολικών παραλίων Θεσσαλίας (Ζώνη Τοπίου 1) η οποία χαρακτηρίζεται από την εναλλαγή ορεινών και παραθαλάσσιων τοπίων και περιλαμβάνει πλήθος από προστατευόμενες περιοχές, παραδοσιακούς οικισμούς, ακτές κολύμβησης και αρχαιολογικούς χώρους. Ειδικότερα, εμπίπτει με την κατηγορία Τοπίου: Όρος Πήλιο, και συμπεριλαμβάνεται στα Τοπία Εθνικής Αξίας. Φιλοξενεί σημαντική ποικιλία βιοτόπων και ειδών και διαθέτει παραδοσιακούς οικισμούς και αξιόλογες ακτές κολύμβησης με αποτέλεσμα να αποτελεί σημαντικός τουριστικός προορισμός.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί πως πρόκειται για το μοναδικό άρθρο σε όλο το πλαίσιο όπου αναφέρεται στο τοπίο ωστόσο δε δίνονται συγκεκριμένες κατευθύνσεις για αυτό. Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις βασικές προδιαγραφές των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού όπου τα Περιφερειακά Πλαίσια οφείλουν να δίνουν κατευθύνσεις στο δημοτικό επίπεδο. Στο παρόν πλαίσιο εντοπίζεται το παραπάνω ζήτημα το οποίο και μαρτυρά και την αδυναμία του περιφερειακού πλαισίου Θεσσαλίας να δώσει κατευθύνσεις σε τοπικό επίπεδο.

Χάρτης Π.2.δ.: Φυσικό Περιβάλλον – Πολιτιστική κληρονομιά -Τοπίο

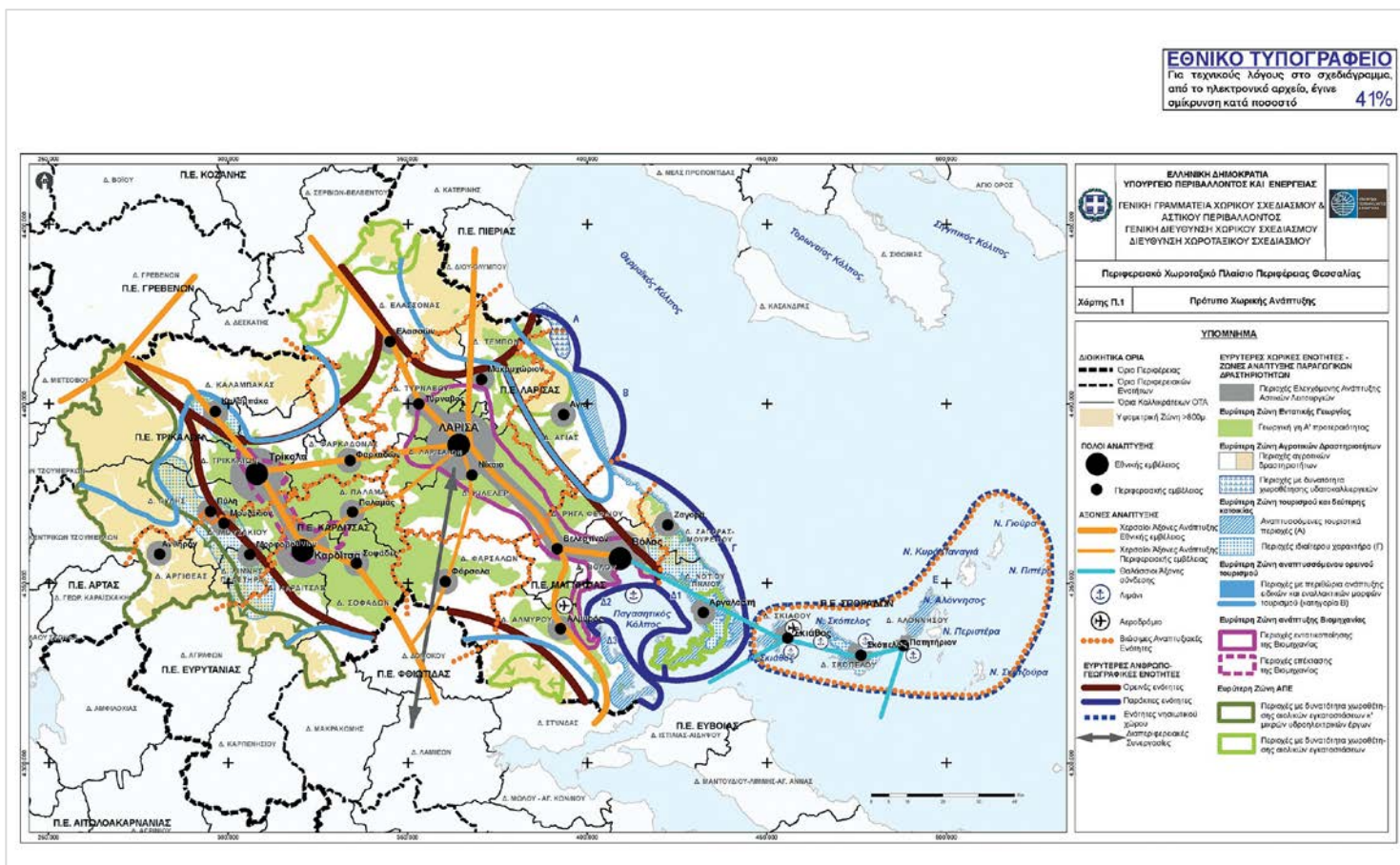
Πηγή: Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 269 Α.Α.Π./15.11.2018)

Οι κατευθύνσεις του ΠΧΠ Θεσσαλίας καθορίζονται στο πλαίσιο της χωρικής οργάνωσης του παραγωγικού συστήματος, όπου η περιοχή μελέτης εντοπίζεται στις κατευθύνσεις σχετικά με τον τουρισμό και των ειδικών κατηγοριών του χώρου, και οι οποίες σχετίζονται με την περιοχή μελέτης είναι αυτές που προβλέπονται για τον παράκτιο χώρο.

Ειδικά για τον τομέα του τουρισμού – β' κατοικίας, το ΠΧΠ διακρίνει δύο κατηγορίες περιοχών, που συγκεντρώνουν σημαντικής έκτασης και αξίας φυσικό απόθεμα, με σημαντικούς ιστορικούς και καθιερωμένους τουριστικούς προορισμούς βουνού και θάλασσας, με την περιοχή μελέτης να εντάσσεται στην πρώτη όπου

ακολουθεί το τόξο Όλυμπος-Όσσα-Μαυροβούνι- Πήλιο-Σποράδες στα ανατολικά της περιφέρειας. Οι περιοχές που περιλαμβάνονται στις ζώνες αυτές κατατάσσονται σε τρεις βασικές κατηγορίες: α) Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές (κατηγορία Α), β) Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (κατηγορία Β) και γ) Περιοχές ιδιαίτερου χαρακτήρα (κατηγορία Γ), με την περιοχή μελέτης να κατατάσσεται στην (Γ) κατηγορία.

Χάρτης Π.1.: Πρότυπο Χωρικής Οργάνωσης

Πηγή: Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 269 Α.Α.Π./15.11.2018

Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του ΠΧΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας για τις περιοχές της (Γ) κατηγορίας, Περιοχές Ιδιαίτερου Χαρακτήρα, όπου περιλαμβάνεται το Πήλιο και όπου επιδιώκεται η οργάνωσή τους σε δίκτυα φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, που θα αναδεικνύουν και αξιοποιούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, όπως τον φυσικό πλούτο των περιοχών, το σύνολο των πολλαπλών

πολιτιστικών στοιχείων τους (αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικοί τόποι, παραδοσιακοί οικισμοί, ήθη και έθιμα) σε σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα και την τοπική οικονομική δραστηριότητα με έμφαση στην παραγωγή ποιοτικών τοπικών αγαθών (Άρθρο 10, ΦΕΚ 269 Α.Α.Π./15.11.2018). Επίσης, προωθείται η προσαρμογή της τυπολογίας των καταλυμάτων (μορφολογικοί περιορισμοί, δυναμικότητα, τάξεις) και άλλων σχετικών με τον τουρισμό υποδομών σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και των ειδικών μορφών που υποστηρίζουν.

Διευκρινίζονται για τον κλάδο του Τουρισμού οι ακόλουθες προβλεπόμενες στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης:

~ Αξιοποίηση του υπάρχοντος αποθέματος με την πολεοδόμηση των οικισμών καθώς και των διατηρητέων κτιρίων και παραδοσιακών συνόλων μέσω της προστασίας, ανάδειξης και επαναχρησιμοποίησης τους.

~ Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών θεματικού τουρισμού (συνεδριακού, θρησκευτικού, μαθητικού, τρίτης ηλικίας, ΑΜΕΑ, κ.λπ.) που θα έχει ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση χρονικά την τουριστικής περιόδου και χωρικά της τουριστικής ανάπτυξης. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η προβολή και αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

~ Συντονισμός του σχεδιασμού σε τοπικό επίπεδο (ΤΧΣ/ΕΧΣ) με βασική αρχή την επιδίωξη της παράλληλης, και ανάλογα με την ιδιαιτερότητα κάθε περιοχής, ανάπτυξης των χρήσεων και της αποφυγής συγκρούσεων μεταξύ τους και με το περιβάλλον. Αυτό σημαίνει:

- καθορισμό χρήσεων γης συμβατών μεταξύ τους ανά περιοχή
- προώθηση οργανωμένων υποδοχέων
- δραστικό περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης με αύξηση της αρτιότητας και κατάργηση των παρεκκλίσεων δόμησης για όσες χρήσεις κρίνεται σκόπιμο να περιοριστούν μέσα στους οικιστικούς υποδοχείς (κατοικία, εμπόριο κ.λπ.).

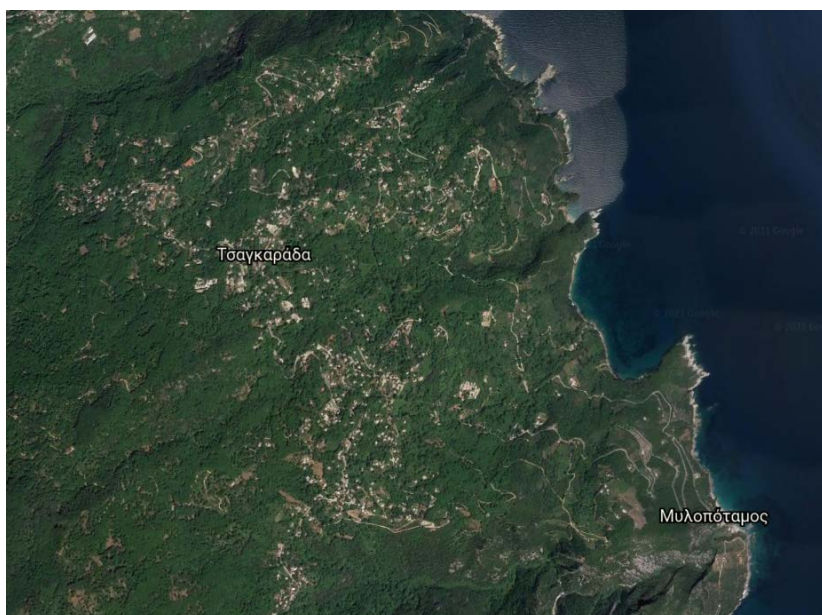
Τέλος, το ΠΧΠ διακρίνει τον παράκτιο χώρο σε πέντε χωρικές ενότητες, από τις οποίες η περιοχή μελέτης ανήκει σε αυτή των «εξωτερικών» εκτός Παρασητικού Κόλπου παραλίων της ΠΕ Μαγνησία, με επίκεντρο τα παράλια του Πηλίου.

Πρόκειται για μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από «υψηλή ποιότητα περιβαλλοντικής αισθητικής» ως αποτέλεσμα αρμονικής σχέσης «ανθρώπου – φύσης». Το Περιφερειακό πλαίσιο τονίζει την ανάγκη διαφύλαξης με στόχο την αειφορική ανάπτυξη αντίστοιχης ποιότητας τουρισμού και Β' κατοικίας υψηλών προδιαγραφών (διεθνούς επιπέδου) (Άρθρο 12, ΦΕΚ 269 Α.Α.Π./15.11.2018).

Συμπερασματικά, σύμφωνα με το ΠΧΠ Θεσσαλίας, η περιοχή μελέτης, κατατάσσεται στην αναπτυξιακή ενότητα των ανατολικών παραλίων Θεσσαλίας (Ζώνη Τοπίου 1), και συμπεριλαμβάνεται στα Τοπία Εθνικής Αξίας καθώς φιλοξενεί σημαντική ποικιλία βιοτόπων και ειδών, συνιστά παραδοσιακός οικισμός με αξιόλογες ακτές κολύμβησης και αποτελεί σημαντικό τουριστικό προορισμό. Αξιοσημείωτο είναι πως μόνο στο άρθρο 8 του παρόντος πλαισίου γίνεται αναφορά στο Τοπίο χωρίς να δίνονται όμως συγκεκριμένες κατευθύνσεις για αυτό.

3.8.5. -ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Ο ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ;

Ο οικισμός της Τσαγκαράδας δεν παρουσιάζει ένα ξεκάθαρο αντιληπτό πολεοδομικό ιστό και αυτό διότι ο οικισμός απλώνεται διάσπαρτα και σε μεγάλη έκταση, με συνέπεια να δίνεται η εντύπωση μιας εικόνας ενός διάσπαρτου οικιστικού συνόλου.

Δομή οικιστικού ιστού της περιοχής μελέτης

Πηγή: <https://earth.google.com/>

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του ΠΔ του 1985, περί κατηγοριοποίησης των οικισμών, ο οικισμός της Τσαγκαράδας χαρακτηρίζεται ως αξιόλογος διότι τα μορφολογικά και πολεοδομικά χαρακτηριστικά που διαθέτει συγκροτούν ένα σύνολο σημαντικού αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος και ως διάσπαρτος, μη συνεκτικός ως προς την οικιστική του οργάνωση. Τα σπίτια είναι κυρίως απομακρυσμένα μεταξύ τους εκτός από τη συνοικία της Αγίας Παρασκευής όπου παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση κατοικιών και υπηρεσιών δημιουργώντας ένα μικρό κέντρο του οικισμού.

Στη περιφερειακή ενότητα Μαγνησίας, συναντώνται αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί, οι οποίοι βρίσκονται στην περιοχή του Πηλίου, εκτός από τη Χώρα Αλοννήσου. Ο χαρακτηρισμός τους έγινε τόσο με το ΠΔ της 19-10-1978 (ΦΕΚ 594Δ), όσο και με το ΠΔ της 11-06-1980 (ΦΕΚ 374Δ), που αναφέρεται μόνο στην περιοχή του Πηλίου. Το συγκεκριμένο ΠΔ είναι αρκετά πιο στοχευμένο από το ΠΔ του 1978, καθώς αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική ενότητα, το Πήλιο, του οποίου εν γένει οι οικισμοί έχουν κοινή φυσιογνωμία και αρχιτεκτονική. Το ΠΔ της 11-06-1980 (άρθρο 1) κατηγοριοποιεί όλους τους παραδοσιακούς οικισμούς του Πηλίου, τους ήδη χαρακτηρισμένους από το 1978 και τους χαρακτηριζόμενους από αυτό, σε τρεις ομάδες.

Οι όροι και περιορισμοί δόμησης των παραδοσιακών οικισμών που περιλαμβάνονται στις τρεις ομάδες, νομίμως υφιστάμενων προ του 1923 ή περιλαμβανομένων εντός εγκεκριμένου σχεδίου πόλεως καθορίζονται στο άρθρο 2 του ΠΔ της 11-06-1980, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του ΠΔ της 17-04-1997 (ΦΕΚ 383Δ).

Αναφορικά με την αρτιότητα, ορίζεται κατά κανόνα ελάχιστο πρόσωπο 20μ. και ελάχιστο εμβαδόν 1000τ.μ. Κατ' εξαίρεση για τον οικισμό της Τσαγκαράδας ορίζεται ελάχιστο πρόσωπο 25μ. και ελάχιστο εμβαδόν 1500τ.μ. Κατά παρέκκλιση, θεωρούνται άρτια και οικοδομήσιμα τα οικόπεδα των οικισμών στερούμενων εγκεκριμένου σχεδίου εφόσον στις 04-07-1980 έχουν ελάχιστα όρια εμβαδού και προσώπου όχι μικρότερα από αυτά που καθορίζονται με το ΠΔ της 19-07-1979 (ΦΕΚ 401Δ) και τα οικόπεδα οικισμών εχόντων εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο και είτε στερούμενων όρων δόμησης ως προς τα όρια εμβαδού και προσώπου είτε εχόντων αυτά βάσει ειδικού διατάγματος, εφόσον στις 04-07-1980 έχουν όρια εμβαδού και

προσώπου όχι μικρότερα των καθοριζόμενων με το ΓΟΚ του 1973 (ΦΕΚ 124Α) ή των τυχόν ισχυόντων για αυτά ειδικών διατάξεων.

Το μέγιστο ποσοστό κάλυψης των οικοπέδων ορίζεται σε 60% για τα πρώτα 300τ.μ. και σε 50% για το υπόλοιπο τμήμα του οικοπέδου. Ειδικότερα για τον οικισμό της Τσαγκαράδας το ποσοστό ορίζεται σε 40%.

Ο συντελεστής δόμησης για κτήρια κατοικίας και για το τμήμα του οικοπέδου μέχρι 300τ.μ. ορίζεται 0,80, για το τμήμα από 300τ.μ. έως 1000τ.μ. ορίζεται 0,40 και για το τμήμα από 1000τ.μ. και άνω ορίζεται 0,15. Για κτήρια κοινής ωφέλειας, επαγγελματικά και ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις ορίζεται 0,80.

Σύμφωνα με τον Ν.4759/2020, ο μέγιστος συντελεστής δόμησης ανέρχεται καταρχήν σε 0,18, το μέγιστο ποσοστό κάλυψης σε δέκα τοις εκατό (10%) και ο μέγιστος αριθμός ορόφων σε δύο (2). Το ανώτατο ύψος των κτισμάτων απαγορεύεται να υπερβαίνει τον υδροκρίτη.

- Για γήπεδα εμβαδού μεγαλύτερου των τεσσάρων χιλιάδων (4.000) τ.μ. μέχρι και οχτώ χιλιάδες (8.000) τ.μ., για μεν τα πρώτα τέσσερις χιλιάδες (4.000) τ.μ. τα εκατόν ογδόντα έξι (186) τ.μ., για δε τα λοιπά το γινόμενο του υπολοίπου εμβαδού του γηπέδου επί τον συντελεστή δόμησης 0,018.
- Για γήπεδα εμβαδού μεγαλύτερου των οχτώ χιλιάδων (8.000) τ.μ., για μεν τα πρώτα οχτώ χιλιάδες (8.000) τ.μ. τα διακόσια πενήντα οχτώ (258) τ.μ., για δε τα λοιπά το γινόμενο του υπολοίπου εμβαδού του γηπέδου επί τον συντελεστή δόμησης 0,009 μη δυναμένη σε καμία περίπτωση να υπερβεί τα τριακόσια εξήντα (360) τ.μ..
- Για γήπεδα με εμβαδόν πολλαπλάσιο του κατά κανόνα αρτίου (4.000 τ.μ.), για τα οποία συντρέχουν οι προϋποθέσεις κατάτμησης, η μέγιστη επιφάνεια κτιρίου ισούται με το άθροισμα του εμβαδού των κτιρίων που θα επιτρεπόταν να ανεγερθούν σε κάθε γήπεδο μετά την κατάτμηση, μειωμένη κατά δέκα πέντε τοις εκατό (15%), και υπό τις προϋποθέσεις ότι: α) θα ανεγερθεί μια οικοδομή και β) το γήπεδο θα παραμείνει ενιαίο. (άρθρο 33, Ν.4759/2020, ΦΕΚ245)

Αναφερόμενοι σε παραδοσιακούς οικισμούς και θέτοντας ως στόχο τη διαφύλαξη της μορφολογικής ιδιαιτερότητας του καθενός, το διάταγμα του Πηλίου δεν επαρκεί. Η προώθηση ενός διατάγματος όπου ουσιαστικά θα κατηγοριοποιεί τους

οικισμούς και θα ορίζει όρους και περιορισμούς δόμησης λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους κρίνεται απαραίτητο.

Μόνο με αυτό τον τρόπο θα μπορέσει να διερευνηθεί η ταυτότητα του καθενός και να δοθούν οι σωστότεροι περιορισμοί δόμησης, προσαρμοσμένοι σε αυτόν. Συγκεκριμένα για τους παραδοσιακούς οικισμούς του Πηλίου, μόνο ένας, το Χορευτό, έχει σχέδιο σε όλη την έκτασή του και 7 σε τμήμα τους. Σίγουρα ο σχεδιασμός δεν έχει προχωρήσει αρκετά, ή καλύτερα σχεδόν καθόλου, και βήματα προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να γίνουν άμεσα. Οι ανάγκες δεν καλύπτονται από ένα ΠΔ που έχει θεσμοθετηθεί 25 χρόνια πριν και αναθεωρηθεί μια φορά πριν 18 χρόνια και στο οποίο δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη ή ειδική κατεύθυνση για το τοπίο.

3.9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ανακεφαλαιώνοντας, η αναλυτική παρουσίαση των κυριότερων στοιχείων της Τσαγκαράδας καθώς και η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασής της, έγινε με σκοπό να υπάρξει μια ολοκληρωμένη εικόνα για την δυναμική που έχει ή που μπορεί να αναπτύξει μελλοντικά. Ειδικότερα, παρέχονται δεδομένα σχετικά με τη γεωγραφική θέση, τη διοικητική δομή, τα πληθυσμιακά και οικονομικά στοιχεία που αφορούν το παραγωγικό σύστημα, τις χρήσεις γης και φυτοκαλύψεις καθώς και τις διατάξεις του υπερκείμενου σχεδιασμού στις οποίες υπόκειται.

Μέσα από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης διεξάγονται ορισμένα βασικά συμπεράσματα αναφορικά με την ταυτότητα, τον χαρακτήρα αλλά και τις προοπτικές ανάπτυξης που παρουσιάζει. Η περιοχή της Τσαγκαράδας συγκαταλέγεται στους πιο τουριστικούς οικισμούς του Δήμου Ζαγοράς-Μουρεσίου, σύμφωνα με στοιχεία τα οποία συλλέχθηκαν και αξιολογήθηκαν από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Ειδικότερα, πρόκειται για μια περιοχή με έντονο τουριστικό χαρακτήρα εξαιτίας του ελκυστικού τοπίου που διαθέτει και του πλεονεκτήματος της να συνδυάζει βουνό και θάλασσα σε λίγα μόλις λεπτά. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί πως η περιοχή της Τσαγκαράδας, μελετώντας την ως αυτοτελές στοιχείο του χώρου, ενώ διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα με

ισχυρότερο αυτό του τοπίου της, εννοώντας όχι μόνο το φυσικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής αλλά και την ιδιαίτερη και ενδιαφέρουσα ταυτότητα του οικισμού, χρειάζεται να μεριμνήσει για μια ολοκληρωμένη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντός της ώστε να προσελκύει μεγαλύτερο αριθμό τουριστών αλλά και να ενδυναμώσει την ήδη διακριτή ταυτότητά της.

Έχοντας αντιληφθεί τη σημασία της έννοιας του τοπίου και της επίδρασής του στην τουριστική ανάπτυξη ενός τόπου, όπως παρουσιάστηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, καθώς και την σημερινή κατάσταση του τοπίου στην Τσαγκαράδα, το οποίο παραμένει αναλλοίωτο στο χρόνο, διαπιστώνεται ότι αναγκαία η ύπαρξη ενός σχεδιασμού για τη διατήρηση και στήριξη της τουριστικής ταυτότητας της περιοχής μελέτης σε συνδυασμό με την ανάδειξη, διαχείριση και προστασία του τοπίου της. Όπως επισημαίνει και η Γοσποδίνη (2002), οι διαδικασίες ανάδειξης της ίδιας της μορφολογίας του οικισμού, επιδρούν σημαντικά στο να αποτελέσει και αυτή τουριστικό πόρο για την περιοχή μελέτης.

Έτσι, με κύριο γνώμονα τη μοναδικότητα που παρουσιάζει το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, με το εξαιρετικά παρθένο και αναλλοίωτο στο χρόνο τοπίο, δύναται να αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης επισκεπτών, αυξάνοντας την τουριστική δραστηριότητα (διεύρυνση τουριστικής περιόδου) αλλά και ενδυναμώνοντας την τοπική οικονομία της περιοχής μελέτης, η οποία κατά βάση στηρίζεται στον τριτογενή τομέα. Αξιολογώντας λοιπόν, όλα τα στοιχεία του περιβάλλοντος χώρου της Τσαγκαράδας, και με κύριο ζητούμενο της παρούσας εργασίας να είναι η ανάδειξη και διαχείριση του τοπίου, προκύπτει η ανάγκη για μια ορθή αξιοποίηση όλων των δυνατών στοιχείων της και των πιθανών ευκαιριών που τυχόν να παρουσιαστούν. Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω στοιχεία, η ανάδειξη, διαχείριση και προστασία του τοπίου οφείλει να είναι η μεγαλύτερη προτεραιότητα για την ανάπτυξη της περιοχής η οποία μελετάται όπως ακόμη και ο καθορισμός των προτεινόμενων αναπτυξιακών δράσεων και παρεμβάσεων με βάση το τοπίο να είναι εξαιρετικά προσεκτικός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

4.1. ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ (ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΗΚΕ)

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο να εξετάσει το τοπίο ως φυσικό πόρο και μοχλό ανάπτυξης τόσο του ίδιου του πόρου όσο και της περιοχής που το συγκροτεί. Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθείται βασίζεται στην ικανότητα να δοθεί απάντηση στο κύριο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας μελέτης, το οποίο είναι αν δύναται το τοπίο να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης της περιοχής μελέτης και εάν ναι, με ποιόν τρόπο; Η ερευνητική διαδικασία απαιτεί πρώτα από όλα την κατανόηση του βασικού προβληματισμού της εργασίας προκειμένου έπειτα να ξεκινήσει ο σχεδιασμός της μεθοδολογίας. Για αυτό το λόγο, η οργάνωση της δομής της μεθοδολογίας της παρούσας εργασίας δημιουργήθηκε έχοντας στο μυαλό δύο κύρια ερωτήματα, με ποιόν τρόπο θα σχεδιαστεί η έρευνα και πως θα μπορέσει να πραγματοποιηθεί η έρευνα.

Πρώτο στάδιο της ερευνητικής διαδικασίας αποτέλεσε ο προσδιορισμός της έννοιας που μελετάται (δηλαδή το τοπίο) μέσω μιας πληθώρας βιβλιογραφικών ανασκοπήσεων. Επόμενο στάδιο της έρευνας αποτέλεσε ο εντοπισμός και η καταγραφή των κύριων φυσικών και ανθρωπογενών στοιχείων της περιοχής μελέτης και η εύρεση πιθανών πηγών πληροφόρησης σχετικά με το θέμα της έρευνας. Σε αυτό το στάδιο συμπεριλαμβάνεται και η ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τους ανθρώπους που συμμετείχαν στην έρευνα. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε η συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την ταυτότητα, τον χαρακτήρα αλλά και τη δυναμική που παρουσιάζει η περιοχή μελέτης σήμερα. Τελικό στάδιο της μεθοδολογίας συνιστά η διεξαγωγή και η έκθεση των αποτελεσμάτων δίνοντας απαντήσεις στα βασικά ερωτήματα της εργασίας και η παράθεση διάφορων σκέψεων για τυχόν προοπτικές ανάπτυξης που παρουσιάζει η περιοχή μελέτης μελλοντικά.

Μέσα από την ολοκλήρωση της εργασίας επιδιώκεται η ανάπτυξη της Τσαγκαράδας η οποία θα στηρίζεται στην ανάδειξη και διαχείριση του τοπίου της, με σεβασμό στην περιβαλλοντική νομοθεσία. Ειδικότερα, βασικά ερωτήματα προς

απάντηση και τα οποία τέθηκαν για την οργάνωση της μεθοδολογίας και εκπόνηση της μελέτης αποτέλεσαν:

- Γιατί μας απασχολεί ως αντικείμενο το Τοπίο.

- Δύναται να αποτελέσει το ίδιο το Τοπίο προορισμό και συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής μελέτης αν χαίρει σωστής διαχείρισης και προβολής.

4.2. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΧΠ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΠΧΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο επιδιώκεται να γίνει σύνδεση μεταξύ των δύο πολιτικών, τουρισμού και τοπίου στην περιοχή μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, παρακάτω δίνονται οι κατευθύνσεις του ΕΧΠ Τουρισμού και οι κατευθύνσεις του ΠΧΠ Θεσσαλίας σχετικά με την περιοχή μελέτης και την κατηγοριοποίηση της περιοχής και του τοπίου της με βάση τα δύο αυτά πλαίσια. Η δημιουργία ενός συγκριτικού πίνακα, με ταυτόχρονη παράθεση κατευθύνσεων και από τα δύο χωροταξικά εργαλεία, κρίθηκε συνετή προκειμένου να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα, τα οποία θα αναλυθούν στη συνέχεια.

Πίνακας 18 : Συγκριτικός πίνακας κατευθύνσεων **Τουρισμού** και κατευθύνσεων **Τοπίου**

<i>Κατευθύνσεις ΕΧΠ Τουρισμού (αρ.5, αρ.6, αρ. 9, αρ.10)</i>	<i>Κατευθύνσεις ΠΧΠ Θεσσαλίας (αρ.8, αρ.10 , αρ. 11, αρ18.)</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού, κ.α.) (άρθρο 5, ΕΧΠ). - Ειδικότερα για την προώθηση του αγροτουρισμού επιβάλλεται: <ul style="list-style-type: none"> -Ενίσχυση των δράσεων ανακαίνισης παραδοσιακών ή εγκαταλελειμμένων κτιρίων και οικισμών με στόχο τη διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς. - Διασύνδεση της τοπικής παραγωγής με την αγροτουριστική κατανάλωση . -Ενίσχυση του γαστριμαργικού τουρισμού με δράσεις προώθησης της ελληνικής κουζίνας και των επιμέρους εκδοχών της ως σημαντικού τουριστικού πόρου. (άρθρο 6, ΕΧΠ). -Προώθηση της εμπορίας γεωργικών προϊόντων ποιότητας καθώς και τοπικά μεταποιημένων προϊόντων ποιότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών θεματικού και όχι μόνο τουρισμού (πχ συνεδριακού, θρησκευτικού, μαθητικού, τρίτης ηλικίας, ΑΜΕΑ, κ.λπ.) που θα έχει ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση χρονικά την τουριστικής περιόδου και χωρικά της τουριστικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με την προβολή και αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. (άρθρο 10 ΠΧΠ) - Προωθείται η αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ειδικών - εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού κ.λπ.) για τον εμπλουτισμό και διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος (άρθρο 10 ΠΧΠ)

<p>Ανάδειξη και προστασία περιβάλλοντος και τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, κ.α.) (άρθρο 5)</p>	<p>Σχετικά με τους όρους, περιορισμούς και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος δίνονται οι εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Θα πρέπει να ενσωματωθούν κατάλληλα κριτήρια επιλογής προτάσεων, τα οποία να περιλαμβάνουν σαφείς απαιτήσεις ως προς τη συμβατότητα της αξιολογούμενης πρότασης με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην περιοχή ανάπτυξής της. (άρθρο 18 ΠΧΠ) - Προώθηση εκείνων των δράσεων που ενισχύουν της προστασία και ανάδειξη φυσικών ενδιατημάτων. (άρθρο 18 ΠΧΠ) - Αποφυγή ή απομείωση των επιπτώσεων σε φυσικές περιοχές, και ιδίως περιοχές του δικτύου Natura 2000. (άρθρο 18 ΠΧΠ) - Εφαρμογή των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, όπου υφίστανται, προκειμένου να ελαχιστοποιείται η προκαλούμενη περιβαλλοντική υποβάθμιση. (άρθρο 18 ΠΧΠ) - Ενθάρρυνση εφαρμογής αιτημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης (άρθρο 18 ΠΧΠ) - Να προωθηθεί η σύνταξη και κύρωση των δασικών χαρτών καθώς και η σύνταξη και εφαρμογή διαχειριστικών δασοπονικών μελετών. (άρθρο 18 ΠΧΠ)
<p>Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης (άρθρο 5, ΕΧΠ).</p>	<p>Προώθηση της δημιουργίας ενιαίων δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, οργάνωση χώρων και διαδρομών και εν γένει ανάδειξη και αξιοποίησή τους με συνεργασία των αρμόδιων αρχών (άρθρο 11 ΠΧΠ)</p>
<p>Προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον (στήριξη ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, παραδοσιακών τεχνικών, κ.ά) (άρθρο 5, ΕΧΠ).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Έμφαση στην παραγωγή ποιοτικών τοπικών αγαθών - Διαφύλαξη του γενετικού αποθέματος και των τοπικών ποικιλιών, μέσα από την προστασία περιοχών καλλιέργειάς τους (άρθρο 11 ΠΧΠ)
<p>Περιορισμός της ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων, με δημιουργία μικρών τουριστικών καταλυμάτων στις εντός σχεδίου και εντός ορίων οικισμών περιοχές. (άρθ.5, ΕΧΠ).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Επίσης, προωθείται η προσαρμογή της τυπολογίας των καταλυμάτων (μορφολογικοί περιορισμοί, δυναμικότητα, τάξεις) και άλλων σχετικών με τον τουρισμό υποδομών σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και των ειδικών μορφών που υποστηρίζουν. (άρθρο 10 ΠΧΠ)

	<p>- Σε ό,τι αφορά στους όρους και περιορισμούς της σημειακής χωροθέτησης τουριστικών καταλυμάτων, δίδονται οι εξής κατευθύνσεις:</p> <p>α) περιορισμός της κατασκευής νέων καταλυμάτων σε κατηγορίες 3, 4 και 5 αστερών</p> <p>β) σε εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές, αύξηση της ελάχιστης απαιτούμενης επιφάνειας γηπέδου σε δέκα (10) στρέμματα και θέσπιση μέγιστης πυκνότητας 8, 9 και 10 κλινών/στρέμμα για ξενοδοχεία 5, 4 και 3 αστερών, αντιστοίχως. (άρθρο 10 ΠΧΠ)</p>
<p>Αναφορικά με τον ορεινό χώρο βασική κατεύθυνση συνιστά η μέριμνα για την προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη επιλεγμένων πόρων του, που ενδιαφέρουν τον τουρισμό, τη βελτίωση της προσβασιμότητας, τη συγκρότηση τοπικών πολυθεματικών δικτύων, την αξιοποίηση του οικιστικού πλεονάσματος των φθινόντων και εγκαταλελειμμένων οικισμών και την προβολή των προορισμών. (άρθρο 5, ΕΧΠ).</p> <p>Επιπλέον, μέσω του ΕΧΠ Τουρισμού για τον ορεινό χώρο και την περιοχή μελέτης επιβάλλεται:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η διατήρηση της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών (οικισμοί, κατασκευές, υποδομές, μνημεία, παραδοσιακές ασχολίες, εκδηλώσεις, κ.λπ.) πόρων με μέτρα πρόληψης των κινδύνων υποβάθμισής τους. (άρθ. 5, ΕΧΠ). - Λήψη ειδικών μέτρων ενσωμάτωσης τρίτων δραστηριοτήτων αναγκαίων για τη λειτουργία του χώρου, που παρουσιάζουν ασυμβατότητες με την τουριστική δραστηριότητα, ώστε να είναι δυνατή η συνύπαρξή τους με αυτήν και ειδικότερα μέτρων αισθητικής και λειτουργικής αναβάθμισης των υποδομών τους (π.χ. σύνταξη ειδικών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας). (άρθρο 5, ΕΧΠ). - Δημιουργία βασικών προτύπων καθώς και εξειδικευμένων, κατά περίπτωση, κανόνων για το σχεδιασμό και τη δόμηση λαμβάνοντας υπόψη την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τις τοπικές παραδόσεις, χρήσης υλικών και μορφών δόμησης. (άρθρο 5, ΕΧΠ). 	<p>- Για τις ορεινές περιοχές, με εντυπωσιακό ανάγλυφο, δάση, λιβάδια και άλλες αξίες συνιστούν φυσικούς πόρους που πρέπει και αυτοί να διαχειρίζονται με γνώμονα τη διατήρησή τους (άρθρο 11 ΠΧΠ)</p> <p>- Η διάσταση των δασών ως οικοτόπων και ενδιατημάτων πανίδας και χλωρίδας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη σύνταξη των διαχειριστικών μελετών τους, τόσο για αυτά καθαυτά τα είδη της πανίδας και της χλωρίδας όσο και για τις προοπτικές αξιοποίησης των δασών για τον τουρισμό και τον πρωτογενή τομέα και τη συμβολή τους στις γενικότερες φυσικές αξίες της περιοχής (π.χ. αισθητική του τοπίου) (άρθρο 11 ΠΧΠ)</p>

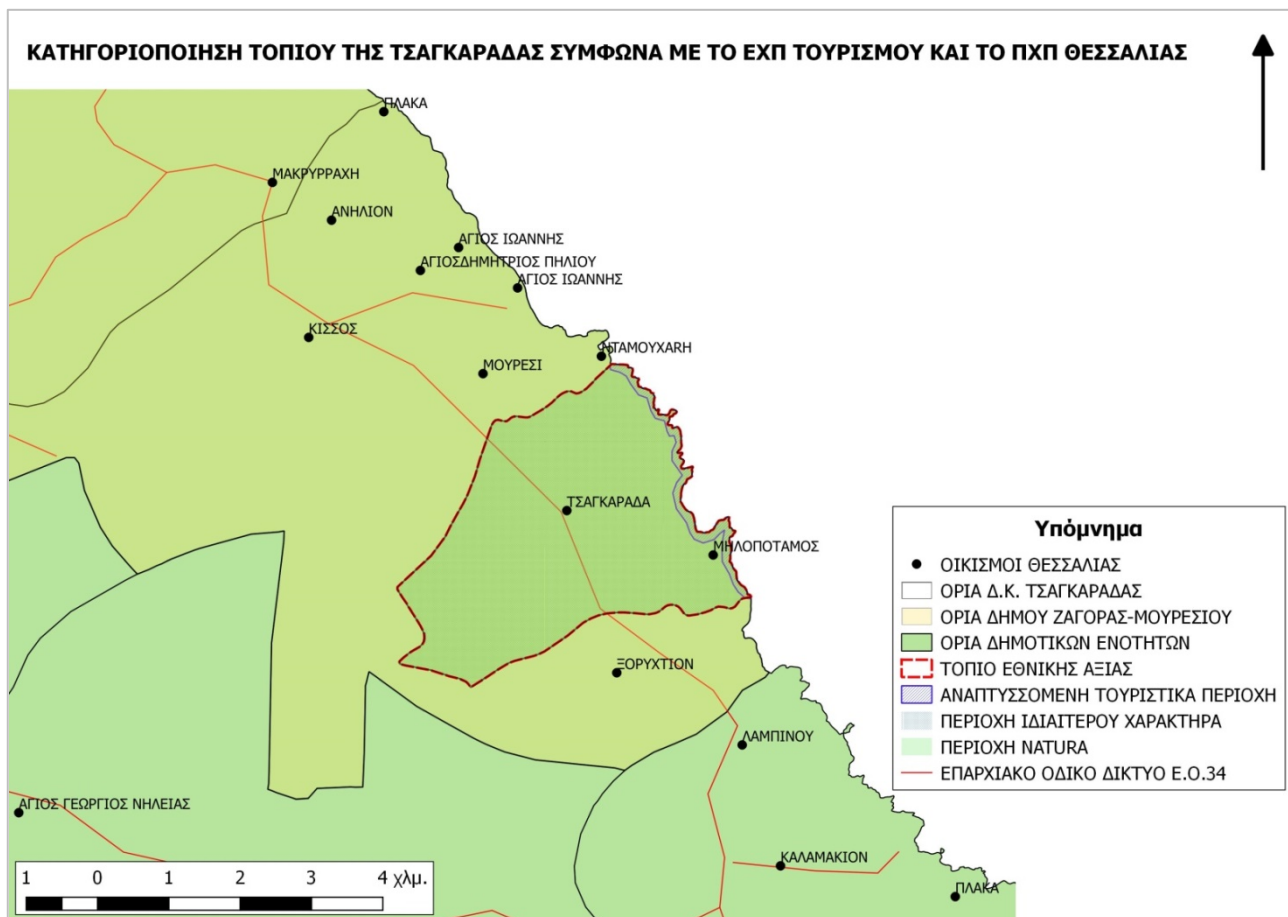
<ul style="list-style-type: none"> - Υιοθέτηση πρακτικών που θα εξασφαλίζουν μειωμένη κατανάλωση ενέργειας και χρήση φιλικών προς το περιβάλλον υλικών. (άρθ. 5, ΕΧΠ). - Δημιουργία ειδικών κατασκευαστικών προτύπων για την εκτέλεση έργων υποδομών στον ορεινό χώρο (οδοποιία, κατασκευές δημόσιων κτιρίων, εγγειοβελτιωτικά, διαμορφώσεις χώρων, κ.λπ.). (άρθρο 5, ΕΧΠ). 	
<p>Ειδικότερα, για τους παραδοσιακούς οικισμούς, στους οποίους εντάσσεται και η περιοχή της Τσαγκαράδας προτείνεται:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Διαμόρφωση αυστηρότερων κανόνων για τη μορφολογία των νέων κτισμάτων, ενίσχυση δράσεων αποκατάστασης κελυφών και ειδικότερα για τους εγκαταλελειμμένους και φθίνοντες οικισμούς, προώθηση πρωτοβουλιών στην κατεύθυνση αναζωογόνησης τους. - Δημιουργία μηχανισμού ελέγχου των χρήσεων γης και της έντασης της τουριστικής δραστηριότητας βάσει των εξής κριτηρίων: επιφάνεια δομημένου χώρου, συνολικός αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων με έδρα ή πραγματική λειτουργία στον οικισμό, αριθμός υφιστάμενων κλινών. Στόχος είναι η διαφύλαξη της αξίας του πόρου και η προστασία του παραδοσιακού χαρακτήρα. - Έλεγχος της δυνατότητας επέκτασης ή μη των οικισμών κατά τρόπο ώστε να διαφυλάσσεται η αξία του πόρου και να προστατεύεται ο παραδοσιακός τους χαρακτήρας. - Άμεσος έλεγχος της δόμησης εκτός ορίων οικισμών. - Αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων ορεινών οικισμών που παρουσιάζουν αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, με τη μετατροπή κτιρίων σε καταλύματα ή και με νέες μεγαλύτερου μεγέθους επενδύσεις (αύξηση μέχρι και 40% της υφισταμένης δομημένης επιφάνειας), με κίνητρα είτε προς τους σημερινούς ιδιοκτήτες είτε προς ενδιαφερόμενους επενδυτές. - Η ανάπτυξη δράσεων τοπικών συμφώνων ποιότητας (πέρα από τους κατά περίπτωση 	<p>Αξιοποίηση του υπάρχοντος αποθέματος με την πολεοδόμηση των οικισμών καθώς και των διατηρητέων κτιρίων και παραδοσιακών συνόλων μέσω της προστασίας, ανάδειξης και επαναχρησιμοποίησής τους. (άρθρο 10 ΠΧΠ)</p>

<p>ισχύοντες κτιριολογικούς κανονισμούς), που αφορούν στη διατήρηση και ανάδειξη αξιόλογων μορφολογικών στοιχείων και την ιδιαίτερη τοπική αρχιτεκτονική παραδοσιακών οικισμών. (άρθρο 5, ΕΧΠ).</p>	
<p>Αναφορικά με τον Τουρισμό Φύσης (οικοτουρισμός-αγροτουρισμός) ο οποίος αναπτύσσεται στον ορεινό χώρο και σε ενδιαφέρουσες περιβαλλοντικά περιοχές, όπως η περιοχή μελέτης η οποία περιλαμβάνεται στα Τοπία Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους (Τ.Ι.Φ.Κ.) δίνονται οι εξής κατευθύνσεις μέσω του άρθρου 6 του ΕΧΠ Τουρισμού:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η καθιέρωση ενός συστήματος ιεράρχησης των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών που μπορούν να αξιοποιηθούν τουριστικά με κατά περίπτωση κριτήρια που θα αφορούν στις επιτρεπόμενες δραστηριότητες σε κάθε περιοχή. - Δράσεις ανάδειξης προστατευόμενων περιοχών που διαθέτουν σχετικούς πόρους (φύση, τοπίο), ως πόλων ανάπτυξης τουρισμού φύσης ευρύτερης ακτινοβολίας. - Η αξιοποίηση επιλεγμένων περιοχών προστασίας της φύσης ή του τοπίου (περιοχές Δικτύου Φύση (NATURA) 2000, αξιόλογα καταγεγραμμένα φυσικά τοπία, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αισθητικά δάση), ως πόλων ανάπτυξης, τοπικής ή ευρύτερης εμβέλειας, ενός ήπιου ρεύματος τουρισμού φύσης. - Η καθιέρωση τοπικών δικτύων, διαδρομών – μονοπατιών, πολυθεματικού χαρακτήρα με έμφαση στη φυσιολατρική διάσταση. - Η σήμανση των διαδρομών σύμφωνα με τις προδιαγραφές που ισχύουν στην Ε.Ε. και η έκδοση χαρτών ορεινής περιήγησης. - Ο εμπλουτισμός των διαδρομών με εναλλακτικές δραστηριότητες (πίστες mountain bike, ιππασία) και η ένταξη σε αυτές, όπου είναι δυνατόν, παραδοσιακών οικισμών με υποδομές εστίασης και αναψυχής. - Η διατήρηση και ανάδειξη των στοιχείων του παραδοσιακού τρόπου ζωής. - Η δημιουργία υποδομών παρατήρησης και ερμηνείας της φύσης (π.χ. παρατηρητήρια, κέντρα ενημέρωσης επισκεπτών, μουσεία και 	<p>Επιπλέον, σε εξειδίκευση των κατευθύνσεων του Γενικού Πλαισίου, τίθενται οι εξής προτεραιότητες για την αποτελεσματική προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η εκπόνηση και η ολοκλήρωση των Σχεδίων Διαχείρισης των περιοχών που υπάγονται στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών - Ενσωμάτωση σε όλα τα Σχέδια Διαχείρισης των περιοχών που υπάγονται στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών ειδικών μέτρων για την αντιμετώπιση τυχόν επιπτώσεων στα οικοσυστήματα και τα είδη της αντίστοιχης περιοχής από τις κλιματικές αλλαγές. - Προστασία: που αφορά το απόθεμα και περιλαμβάνει τα μνημεία, τους αρχαιολογικούς χώρους, αλλά και την πολιτιστική κληρονομιά. - Ανάδειξη: που αφορά την προβολή, τη δικτύωση, την ενσωμάτωση και βιώσιμη αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων στο οικονομικό και αναπτυξιακό μοντέλο της περιφέρειας και την ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών.

ορειβατικά καταφύγια). (άρθρο 6, ΕΧΠ).	
<p>Για τις σύνθετες και ολοκληρωμένες τουριστικές υποδομές μικτής χρήσης το ΕΧΠ Τουρισμού αποκλείει τη χωροθέτηση υποδομών εντός περιοχών του δικτύου Φύση (NATURA) 2000 και οικοτόπων προτεραιότητας (άρθρο 9, ΕΧΠ).</p> <p>Τα δίκτυα ενέργειας και τηλεπικοινωνιών προτείνεται να υπογειοποιηθούν εντός των παραδοσιακών οικισμών και αρχαιολογικών χώρων και να μη διέρχονται, κατά το δυνατόν, από τις περιοχές του Δικτύου Φύση (NATURA) 2000 κα τα προτεινόμενα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. (άρθρο 10, ΕΧΠ).</p> <p>Απαιτείται η προσαρμογή της πολεοδομικής νομοθεσίας κατά τρόπο που να υποστηρίζει: α) την εξυγίανση, οργάνωση και γενικότερα την ανάπλαση τουριστικών περιοχών και ιδιαίτερα των άτυπα διαμορφωμένων, με τις διατάξεις της εκτός σχεδίου δόμησης, τουριστικών περιοχών και β) την αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων οικισμών σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της ενότητας με τους παραδοσιακοί οικισμοί του άρθρου 5 του ΕΧΠ. (άρθρο 10, ΕΧΠ).</p> <p>Απαιτείται επίσης να εξεταστεί:</p> <ul style="list-style-type: none"> - η περαιτέρω ενίσχυση των κινήτρων για την επανάχρηση κελυφών αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων για χρήση τουρισμού τόσο στα όρια παραδοσιακών οικισμών. (άρθρο 10, ΕΧΠ). - η δυνατότητα παροχής πρόσθετων κινήτρων, στις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (άρθρο 10) 	
	<ul style="list-style-type: none"> - Λήψη όλων των κατάλληλων μέτρων για την πρόληψη της ρύπανσης των θαλασσών (άρθρο 11 ΠΧΠ) - Συνέχιση της παρακολούθησης της ποιότητας νερών κολύμβησης στις ακτές (άρθρο 11 ΠΧΠ) - Εκτίμηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στη θαλάσσια βιοποικιλότητα με έμφαση στα χωροκατακτητικά ξενικά είδη και διαμόρφωση προγράμματος μέτρων προσαρμογής για την αντιμετώπισή τους (άρθρο 11 ΠΧΠ)

Αξιολογώντας τις κατευθύνσεις των δύο χωροταξικών πλαισίων, του ΕΧΠ Τουρισμού και του ΠΧΠ Θεσσαλίας, συμπεραίνεται πως το ΠΧΠ Θεσσαλίας έχει λάβει υπόψη τις κατευθύνσεις που δίνει το ΕΧΠ Τουρισμού και εναρμονίζεται με αυτές του ειδικού πλαισίου. Ειδικότερα, αναφορικά με την κατηγοριοποίηση της περιοχής μελέτης το ΕΧΠ Τουρισμού κατατάσσει την Τσαγκαράδα στην υποκατηγορία (Η), περιοχή που εντάσσεται στο Δίκτυο Φύση (Natura) 2000 και αναφέρει πως ενδείκνυται για ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (άρθρο 4, ΕΧΠ). Σύμφωνα με το ΠΧΠ Θεσσαλίας, η περιοχή μελέτης εντάσσεται στα Τοπία Εθνικής Αξίας, φιλοξενώντας ποικιλία βιοτόπων και ειδών και επιπλέον αποτελεί παραδοσιακό οικισμό με αξιόλογες ακτές κολύμβησης (άρθρο 8, ΠΧΠ). Ακόμη, σύμφωνα με το ΠΧΠ Θεσσαλίας, η Τσαγκαράδα κατατάσσεται στις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές (κατηγορία Α), όπου εντάσσεται η παραλιακή ζώνη της περιοχής μελέτης και στις περιοχές ιδιαίτερου χαρακτήρα που αφορά όλη την περιοχή μελέτης (κατηγορία Γ) (άρθρο 10 ΠΧΠ) (βλ. Χάρτη 3).

Χάρτης 3: Κατηγοριοποίηση Τοπίου της Π.Μ. με βάση το ΕΧΠ Τουρισμού και το ΠΧΠ Θεσσαλίας

Επεξεργασία Ιδία, χρήση του λογισμικού Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών QGIS

Με βάση λοιπόν και τα δύο χωροταξικά πλαίσια για την περιοχή μελέτης προβλέπεται η διαφύλαξη του τοπίου της και αυτό απορρέει από το γεγονός ότι έχει ληφθεί υπόψη η κατηγορία τοπίου και η κατηγοριοποίηση της περιοχής με βάση το ΕΧΠ Τουρισμού. Βλέποντας και το Χάρτη 3 παραπάνω γίνεται αντιληπτό πως υπάρχει σύνδεση Τουρισμού και Τοπίου στην περιοχή μελέτης.

4.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ-ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ, ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Οι ενέργειες οι οποίες κατά βάση χαρακτηρίζονται ως παρεμβατικές αναπτυξιακού τύπου και που ως κύριο στόχο τους έχουν τη δημιουργία μόνιμων θετικών αποτελεσμάτων για έναν τόπο, ειδικά για γεωγραφικές ενότητες που παρουσιάζουν τάσεις αποδυνάμωσης και φθίνουσας δημογραφικής εξέλιξης όπως και η περιοχή μελέτης αποτελούν βασικό αίτημα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία στοχεύει στην παρουσίαση βασικών δράσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα για την περίπτωση μελέτης, Τσαγκαράδα Πηλίου, αξιολογώντας τα δυνατά και αδύναμα στοιχεία που διαθέτει και που σχετίζονται άμεσα με το εσωτερικό περιβάλλον της καθώς και τις ευκαιρίες και απειλές που παρουσιάζει, οι οποίες προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον. Ειδικότερα, η μέθοδος ανάλυσης, οργάνωσης και αξιολόγησης των παρεμβάσεων ανάπτυξης είναι γνωστή ως ανάλυση SWOT. Η διεργασία αυτή συνιστά το βασικό θεμέλιο για τη μετέπειτα εξέλιξη της ανάλυσης, η οποία βασίζεται σε μια οργανωμένη και ολοκληρωμένη παρουσίαση των διαφόρων παραγόντων ανά κατηγορία, με τελικό σκοπό την λήψη στοχευόμενων δράσεων και μέτρων ανάπτυξης για την περιοχή. (European Commission 1999, Βασιλάκης και Δούνιας 2001). Στον επόμενο πίνακα που ακολουθεί γίνεται εφαρμογή της ανάλυσης για την περιοχή μελέτης καταγράφοντας τα εσωτερικά πλεονεκτήματα/δυνατότητες και προβλήματα/αδυναμίες που εντοπίζονται καθώς επίσης διερευνούνται και καταγράφονται και οι εξωτερικές ευκαιρίες και απειλές.

Πίνακας 19 : Ανάλυση SWOT για την περιοχή μελέτης

		Εσωτερικό περιβάλλον		
		Δυνατά Σημεία (Strengths)	Αδυναμίες (Weaknesses)	
Οικονομία		Δυναμικός Τριτογενής Τομέας (υψηλά ποσοστά απασχόλησης)	Υψηλός αριθμός μη ενεργού πληθυσμού	Κοινωνικό- δημογραφικά χαρακτηριστικά
Φυσικό περιβάλλον		Συνδυασμός βουνού και θάλασσας	Εξαιρετικά μικρά ποσοστά απασχόλησης σε πρωτογενή και δευτερογενή τομέα απασχόλησης	Οικονομία
		Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον	Εξάρτηση οικονομίας από την τουριστική περίοδο	
		Ιδιαίτερο παρθένο τοπίο – ισχυρή η αίσθηση του πρασίνου (κηρυγμένη περιοχή ως ΤΙΦΚ)	Μη ύπαρξη πολεοδομικού σχεδίου	Πολεοδομική- οικιστική οργάνωση
		Αξιόλογες αμμώδεις παραλίες (Μυλοπόταμος - Φακίστρα)	Αυθαίρετη δόμηση	
		Μεγάλη ποικιλότητα που παρουσιάζει η περιοχή σε είδη χλωρίδας και πανίδας.	Κακή κατάσταση οδικού δικτύου – πλημμυρικά φαινόμενα	Προσβασιμότητα
		Ύπαρξη σημαντικής, σπάνιας, απειλούμενης και προστατευόμενης χλωρίδας ή πανίδας.	Αδυναμία προώθησης ειδικών εναλλακτικών μορφών τουρισμού μέσω ολοκληρωμένων δράσεων	Τοπική κοινωνία
		Παρουσία αξιόλογης ποικιλίας οικοσυστημάτων.	Έλλειψη γνώσης της έννοιας του 'Τοπίου' ως πόρος και μοχλός ανάπτυξης της περιοχής μελέτης	
		Μεγάλη και αξιόλογη αισθητική, πολιτιστική και ιστορική αξία και το ιδιαίτερο φυσικό κάλλος.		
Οικιστική οργάνωση		Καλντερίμια και πλακόστρωτα μονοπάτια σε όλο σχεδόν τον οικισμό.		
		Φυσικές διαδρομές πεζοπορίας – δίκτυο καλντεριμιών		

Πολιτιστικό περιβάλλον	Πλούσιο πολιτιστικό περιβάλλον, πληθώρα χαρακτηρισμένων προστατευόμενων μνημείων		
Δομημένο περιβάλλον	Ικανοποιητική κατάσταση κτηριακού αποθέματος		
	Κυρίαρχη η παρουσία της Πηλιορείτικης αρχιτεκτονικής		
	Ύπαρξη σημαντικών παλαιοντολογικών ή γεωμορφολογικών στοιχείων		
Προσβασιμότητα	Εξυπηρέτηση από ΜΜΜ		
	Καλή συνδεσιμότητα με τους γειτονικούς οικισμούς		
	Κοντά σε αστικό κέντρο - την πόλη του Βόλου		
Παροχή υπηρεσιών	Καλή παροχή υπηρεσιών τηλεπικοινωνίας και ηλεκτρικού ρεύματος		
	Ικανοποιητική ύπαρξη κάδων συλλογής απορριμμάτων και κάδων ανακύκλωσης		

Εξωτερικό περιβάλλον	
Ευκαιρίες (Opportunities)	Απειλές (Threats)
Ανάπτυξη και αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού	Μικρός αριθμός των νέων – Σταδιακή εγκατάλειψη της περιοχής μελέτης
Νέα προγραμματική περίοδος ΕΣΠΑ 2021-2027	Μειωση πληθυσμού σε συνδυασμό με τον υψηλό αριθμό του μη ενεργού πληθυσμού
Σύνταξη και εφαρμογή πολεοδομικής μελέτης	Έλλειψη εγκεκριμένου πολεοδομικού σχεδίου
Ενίσχυση μέσω προγραμμάτων στήριξης από την Περιφέρειας Θεσσαλίας - Επιδότησεις	Αυθαίρετη δόμηση
Στροφή προς τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού - Διαφήμιση	Έλλειψη αντιπλημμυρικών έργων
	Υποβάθμιση του περιβάλλοντος εξαιτίας του μαζικού τουρισμού .Το φαινόμενο του over tourism.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Η ανάλυση SWOT στοχεύει να λειτουργήσει ως εργαλείο στην ανάπτυξη της περιοχής μελέτης, αφού πρώτα έχει βοηθήσει στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης εικόνας για τη φυσιογνωμία και τη δυναμική της, και επιλύοντας τα βασικά προβλήματα που εντοπίζονται στην περιοχή με τελικό σκοπό τη δημιουργία και παρουσίαση προτάσεων ανάδειξης, εξέλιξης αλλά και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής μελέτης. Η συγκεκριμένη διαδικασία συμβάλλει όχι μόνο στην οργάνωση των δεδομένων και στο διαχωρισμό των πιο σημαντικών παραγόντων συγκριτικά με τους δευτερεύοντες αλλά και στην καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των δυνατών στοιχείων του εσωτερικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τις ευκαιρίες που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον (Βασιλάκης Π., Δούνιας Γ., 2001). Έτσι, επιτυγχάνεται μια αποτελεσματική και τεκμηριωμένη μελέτη όλων των δεδομένων της περιοχής μελέτης που δύναται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο διαχρονικά στην εξέλιξη και ανάπτυξή της.

Έπειτα από την παραπάνω παρουσίαση των κύριων στοιχείων ειδικά για την περιοχή μελέτης, Τσαγκαράδα Πηλίου, φαίνεται πως, με βάση τα μέχρι τώρα δεδομένα που έχουν αναφερθεί, ο κλάδος του τουρισμού συνιστά τον σημαντικότερο τομέα της οικονομίας στην οποία στηρίζεται η περιοχή. Το γεγονός αυτό βασίζεται σημαντικά στην ομορφιά και μοναδικότητα των φυσικών πόρων που συγκεντρώνει η περιοχή και ειδικότερα στο αξιόλογο φυσικό τοπίο της. Ο μοναδικός συνδυασμός βουνού και θάλασσας καθώς και το παρθένο τοπίο που διαθέτει η περιοχή μελέτης βοηθά στην ανάπτυξη διαφόρων εναλλακτικών μορφών τουρισμού ενδυναμώνοντας ακόμη περισσότερο τον τριτογενή τομέα και την οικονομία της περιοχής. Έτσι λοιπόν, η εξάρτηση του τριτογενή τομέα από το τοπίο, είναι εξαιρετικά σημαντική καθιστώντας την οικονομική αξιοποίηση του τοπίου εξαιρετικά απαραίτητη καθώς δύναται να λειτουργήσει ως μοχλό ανάπτυξης και της ευρύτερης περιοχής.

Η ανάλυση και ορθή διαχείριση όλων των παραπάνω δεδομένων έρχεται να απαντήσει στο βασικό ερώτημα της παρούσας εργασίας, εάν δηλαδή μπορεί το τοπίο να λειτουργήσει ως βασικός μοχλός ανάπτυξης της περιοχής και με ποιόν τρόπο. Ειδικότερα, το τοπίο αναγνωρίζεται ως πόρος περιβαλλοντικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού συνιστώντας δηλαδή συγκριτικό πλεονέκτημα για την περιοχή μελέτης. Με άλλα λόγια, η κατανόηση της έννοιας του τοπίου ως ένα εργαλείο με διαχειριστικό και σχεδιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιοχής καθώς επίσης και η

συμβολή των φυσικών, πολιτισμικών και ανθρωπογενών στοιχείων μέσα στο χώρο συμβάλλουν στην καλύτερη αξιολόγηση των αλλαγών επί του τοπίου και εν τέλει βοηθούν στην ανάπτυξη ενός σχεδιασμού αξιοποιώντας το τοπίο ως μοχλό ανάπτυξης της περιοχής μελέτης, αξιοποιώντας τις φυσικές διαδρομές-καλντερίμια που διαθέτει η περιοχή μελέτης.

Πιο ειδικά ως μοχλός ανάπτυξης της περιοχής διαπιστώνεται πως λειτουργούν το σύνολο των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της Τσαγκαράδας, δηλαδή όσα αποτελούν εξέχοντα ή διακριτά στοιχεία το τοπίου όπως μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς ή ένα ρέμα ή μια εκκλησία ή ο ίδιος παραδοσιακός οικισμός. Αναγνωρίζοντας τον χαρακτήρα του τοπίου της περιοχής μελέτης μέσω των εξεχόντων, αναγνωρίσιμων και επαναλαμβανόμενων στοιχείων που παρουσιάζει, καθιστούν αυτό το τοπίο να είναι διαφορετικό και αντιληπτά διακριτό λειτουργώντας ως μοχλός ανάπτυξης για την περιοχή.

Στο επόμενο κεφάλαιο, αφού εξετάστηκαν όλα τα υπάρχοντα δεδομένα που αφορούν τόσο το εσωτερικό όσο και το εξωτερικό περιβάλλον, προέκυψαν «τα όρια» μέσα στα οποία δύναται να κινηθεί ο σχεδιασμός και παρουσιάζονται οι προτάσεις και δράσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα που θα ληφθούν για την επίτευξη του σκοπού που έχει τεθεί.

4.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Συμπερασματικά, η μεθοδολογική προσέγγιση που περιγράφηκε σε αυτό το κεφάλαιο, βασίστηκε κατά κύριο λόγο στην ικανότητα να δοθεί απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας μελέτης, το οποίο είναι αν δύναται το τοπίο να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης της περιοχής μελέτης και εάν ναι, με ποιόν τρόπο. Εξετάζοντας λοιπόν με προσοχή την φυσιογνωμία της περιοχής μελέτης και αναλογιζόμενοι το βασικό ζητούμενο της παρούσας εργασίας, δηλαδή την ανάπτυξη μόνιμων θετικών αποτελεσμάτων για την περιοχή μελέτης με βάση το τοπίο της, κρίθηκε αναγκαία η ανάλυση των προβλημάτων και συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής η οποία συνιστά και τη βάση για την αξιολόγηση της δυναμικότητας του οικισμού. Η εκμετάλλευση του τοπιακού κάλλους της περιοχής μελέτης δύναται να οδηγήσει σε οικονομικές επενδύσεις γεγονός το οποίο

μαρτυρά πως το τοπίο της αποτελεί μέσο τουριστικής προβολής της περιοχής (Δοξιάδης και Λιβέρη, 2013).

Ειδικότερα, όπως αναφέρουν και οι Κοκκώσης και Τσάρτας (2001), η αξία ενός τοπίου έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ταυτότητας μιας περιοχής, καθώς σε συνδυασμό με στοιχεία, όπως ήθη και έθιμα, πολιτισμός κ.ά. διαμορφώνουν την ταυτότητά της και προσδιορίζουν την μοναδικότητά της. Μέσω του τοπίου της αλλά και του συνόλου των στοιχείων που διαθέτει, η Τσαγκαράδα μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης και προσέλκυσης επισκεπτών ενδυναμώνοντας την τουριστική δραστηριότητα, με συνέπεια την δημιουργία κοινωνικών αλλά και οικονομικών οφελών για την περιοχή μελέτης. Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται η ανάγκη να δοθεί κατεύθυνση με σκοπό την απόκτηση μιας συγκεκριμένης ταυτότητας για την περιοχή μελέτης πολύ δε περισσότερο στην αναγνώρισής της ως μιας περιοχής συνδεδεμένης άμεσα το φυσικό τοπίο της. Κλείνοντας, από όλη την ανάλυση του συγκεκριμένου κεφαλαίου, διαπιστώνεται η αλληλεπίδραση του τοπίου στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής μελέτης και το αντίστροφο καθώς ακόμη και ότι τα άτομα (μόνιμοι κάτοικοι και μη) καθώς και η ευρύτερη περιοχή μπορούν να επωφεληθούν από τις εξελίξεις τοπίου και τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΟΡΑΜΑΤΟΣ

Πρώτα από όλα, για μια ολοκληρωμένη παρουσίαση των προτάσεων ανάπτυξης της περιοχής μελέτης, ήταν εξαιρετικά αναγκαίο να τεθούν ορισμένοι βασικοί στόχοι και η διατύπωση του οράματος της εργασίας. Η παρούσα εργασία στοχεύει στην παρουσίαση της ανάγκης για προστασία του Τοπίου και θεσμικής κατοχύρωσής του και αφετέρου ανάδειξη του ιδιαίτερου φυσικού πόρου και ορθής διαχείρισής του μέσα από τον σχεδιασμό και το σύνολο οργανωμένων δράσεων και ενεργειών ώστε να υπάρξει ενίσχυση ή και δημιουργία μιας ισχυρής ταυτότητας και επωνομασίας της περιοχής μελέτης βασιζόμενη στο τοπίο της.

Στους βασικούς στόχους συγκαταλέγεται επίσης η ανάπτυξη και εξέλιξη μιας βιώσιμης περιοχής εύκολα προσβάσιμης από όλους τους χρήστες (είτε κατοίκους είτε επισκέπτες) σε συνδυασμό με τη δημιουργία ενός τοπίου όπου θα συνυπάρχει ο

τουρισμός με την αναψυχή και τον πολιτισμό. Επιπλέον, εξίσου σημαντικός στόχος συνιστά η ανάδειξη της περιοχής μελέτης μέσω του μοναδικού τοπίου της ώστε να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης τόσο του ιδίου του τοπίου ως φυσικό πόρο όσο και της περιοχής που το απαρτίζει. Προωθείται έτσι ως δυναμικός τουριστικός πόλος που στηρίζεται στο τοπίο που διαθέτει.

Όραμα της εργασίας συνιστά η ανάδειξη ενός δικτύου φυσικών πρασίνων διαδρομών (καλντεριμιών) συνδέοντας το φυσικό και το πολιτιστικό τοπίο της περιοχής και μέσω του οποίου τα στοιχεία του Τοπίου θα ενσωματωθούν ομαλά και θα αναδειχθούν με το δομημένο τοπίο. Επιπρόσθετα, εξετάζονται τρόποι για την βέλτιστη αξιοποίηση του τοπίου της περιοχής μελέτης, δίνοντας μεγαλύτερη προσοχή στις φυσικές διαδρομές διαδρομών σε συνδυασμό με τη βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού και τον βαθμό ενδιαφέροντος από την τοπική κοινότητα. Ειδικότερα, μέσω των διαδρομών πρασίνου επιχειρείται να υπάρξει σύνδεση μεταξύ φυσικού τοπίου και τμημάτων της περιοχής μελέτης που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ιστορικό, πολιτιστικό, περιβαλλοντικό, ή τουριστικό ενδιαφέρον. Το παρόν εγχείρημα ανάδειξης και διαχείρισης του τοπίου, στηρίζεται στο πλούτο που παρουσιάζει η Τσαγκαράδα, φυσικό και πολιτισμικό, ο οποίος έχει αναγνωριστεί και κατοχυρωθεί και θεσμικά διότι πρόκειται για μια περιοχή η οποία εντάσσεται στο Δίκτυο Φύση (NATURA) 2000 και χάρη όλων των άλλων στοιχείων που διαθέτει παρουσιάζει έντονο μελετητικό ενδιαφέρον. Η μελέτη των φυσικών πρασίνων διαδρομών (καλντεριμιών) έγινε με σκοπό να δημιουργηθεί σύνδεση μεταξύ τοπίου και τουρισμού και κατ' επέκταση δημιουργία οικονομικών οφελών για την τοπική κοινωνία της Τσαγκαράδας. Παράλληλα, κύριο ζητούμενο της παρούσας εργασίας συνιστά η διατήρηση της σημερινής ταυτότητας του τοπίου της περιοχής μελέτης και η συσχέτισή της με το φυσικό και δομημένο περιβάλλον, έτσι ώστε να επιτευχθεί μια ομαλή συνύπαρξη. Τέλος, στο όραμα περιλαμβάνεται η προβολή των φυσικών πρασίνων διαδρομών ως μια λύση εξόδου από τα αστικά κέντρα και στροφής των ατόμων προς τη φύση, γνωρίζοντας παραδοσιακούς οικισμούς και δίνοντας την ευκαιρία στον επισκέπτη εύκολης, άνετης και ευχάριστης πρόσβασης σε αρκετά σημεία ενδιαφέροντος που ενδεχομένως να μην είναι ευρέως γνωστά.

5.2. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Το συγκεκριμένο εγχείρημα προστασίας, ανάδειξης αλλά και διαχείρισης του τοπίου της περιοχής μελέτης μπορεί να στηριχθεί, σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο περί θεωρητικής προσέγγισης του τοπίου, σε έναν οργανωμένο χωροταξικό σχεδιασμό καθώς και στην αξιοποίηση όλων των κατάλληλων χωροταξικών και αναπτυξιακών εργαλείων για την ανάπτυξη και εξέλιξη του φυσικού πόρου.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου, παρουσιάζονται οι αναγκαίες παρεμβάσεις ανάδειξης και διαχείρισης του τοπίου που προτείνονται αλλά και ένα σύνολο δράσεων σχετικά με τις προτεινόμενες δραστηριότητες τουρισμού που δύναται να βοηθήσουν σημαντικά στην διαχείριση του τοπίου ως κύριος μοχλός ανάπτυξης της περιοχής μελέτης, σύμφωνα πάντα με την περιβαλλοντική νομοθεσία.

Μέσα από τη διερεύνηση και την καταγραφή των σημαντικότερων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης παρακάτω συνοψίζονται ορισμένοι ακόμη από τους στόχους των προτάσεων που ακολουθούν:

- Δημιουργία δραστηριοτήτων που φέρνουν τον επισκέπτη σε άμεση επαφή με το φυσικό περιβάλλον και τοπίο – Ανάπτυξη περιπατητικού τουρισμού.
- Διαφοροποίηση της τουριστικής ανάπτυξης που σχετίζεται αποκλειστικά με τον μαζικό τουρισμό. Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Δημιουργία νέων υποδομών που θα υποστηρίζουν τις τουριστικές δραστηριότητες (όπως εγκαταστάσεις που σχετίζονται με τη φύση, ξύλινα σκίαστρα με παγκάκια ξεκούρασης, υποδομές πληροφόρησης-τουριστικά περίπτερα, αθλητικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις αποθήκευσης εξοπλισμού κ.α.)
- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον κλάδο του τουρισμού (παροχή υπηρεσιών σε ξενοδοχεία, επιχειρήσεις εστίασης κ.α.) – Ενίσχυση της δυναμικότητας του πληθυσμού της περιοχής μελέτης..
- Ενδυνάμωση του τριτογενή τομέα που αποτελεί κύρια οικονομική δραστηριότητα (αύξηση ποσοστού επισκεπτών για όλη τη διάρκεια του χρόνου με ανάπτυξη οικονομικών οφελών, δημιουργία βοηθητικών δομών για τον τομέα του τουρισμού) – Στήριξη της τοπικής οικονομίας (αύξηση του εισοδήματος).

Αναλυτικότερα, εκτιμώντας όλα τα στοιχεία του χώρου, του φυσικού, του πολιτιστικού αλλά και του δομημένου περιβάλλοντος, που αναφέρθηκαν και παρουσιάστηκαν στην ανάλυση της περιοχής μελέτης, κρίθηκε αναγκαίο να δοθεί έμφαση στην αξιοποίηση των φυσικών πρασίνων διαδρομών. Ειδικότερα, ως κύρια ενέργεια για την ανάδειξη και ενεργοποίηση του τοπίου ως αξιόλογο φυσικό πόρο και μοχλό ανάπτυξης, προτείνεται η ανάδειξη ενός δικτύου φυσικών παραδοσιακών διαδρομών – καλντεριμιών με κέντρο την περιοχή της Τσαγκαράδας.

Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες από τις ήδη υπάρχουσες καταγεγραμμένες διαδρομές του Πηλίου που είτε έχουν ως αφετηρία την περιοχή της Τσαγκαράδας, είτε τη διασχίζουν είτε καταλήγουν σε εκείνη. Το σύνολο των χωρικών ενότητων που μελετώνται στην παρούσα εργασία έχουν ως κοινό τους χαρακτηριστικό ότι περιτριγυρίζονται από μοναδικά τοπία με καστανιές, οξιές, καταπράσινα δροσερά δάση και καθαρές πηγές δημιουργώντας ένα ξεχωριστό φυσικό περιβάλλον. Επιπλέον, για μια ολοκληρωμένη παρουσίαση των σηματοδοτημένων μονοπατιών - διαδρομών γίνεται καταγραφή των βασικών λεπτομερειών και των πιο σημαντικών στοιχείων κάθε διαδρομής.

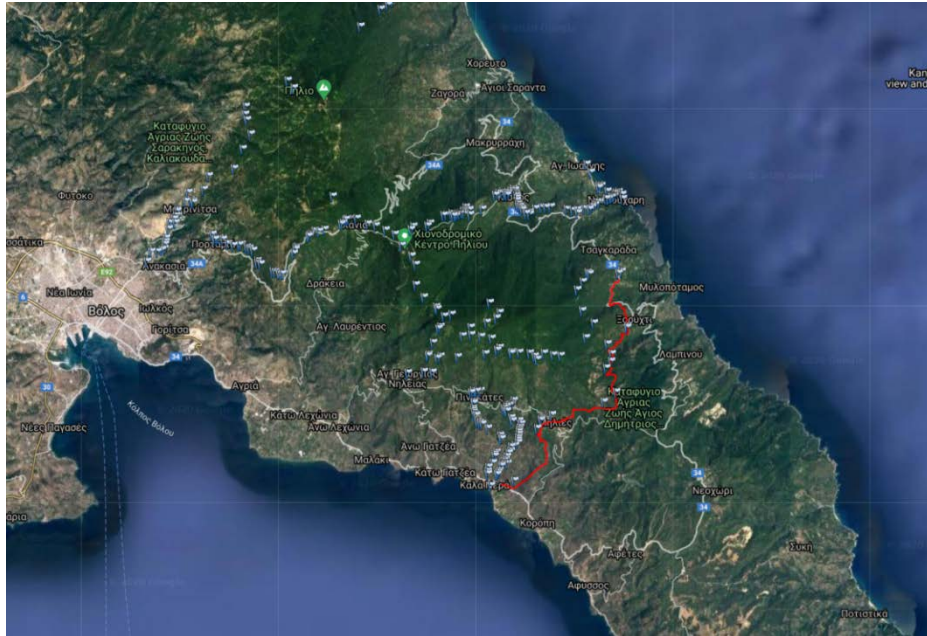
Χωρική Ενότητα Τοπίου Α: Καλά Νερά – Μηλιές – Ξουρίτσι – Τσαγκαράδα

Αποτέλεσε για αιώνες πολύ σημαντικός εμπορικός άξονας μεταξύ των χωριών του κεντρικού και ανατολικού Πηλίου. Αφετηρία της διαδρομής αποτελεί το Τσιτσιλιάνειο νοσοκομείο στα Καλά Νερά με προσανατολισμό βορειοανατολικά προς το Μηλιώτικο ρέμα ενώ σε μικρή απόσταση το μονοπάτι φτάνει στα πρώτα σπίτια των Μηλεών. Η συγκεκριμένη χωρική ενότητα τοπίου διασχίζει το χωριό του Ξουριχτίου, σε ένα μοναδικό τοπίο από καστανιές και συνεχίζει καταλήγοντας, σε περίπου μισό χιλιόμετρο, στον οικισμό της Τσαγκαράδας και με τερματισμό την πλατεία των Αγίων Ταξιαρχών (<http://www.tsagarada.gr/>).

Διάρκεια δικτύου: 8 ώρες περίπου.
Μήκος διαδρομής: 15970 μ.
Υψ. Ανάβασης: Περίπου 989 μ., Υψ. Κατάβασης: Περίπου 555 μ
Μέγιστο Υψόμετρο: Περίπου 776 μ., Ελάχιστο Υψόμετρο: 4 μ.
Trackpoints: 1862

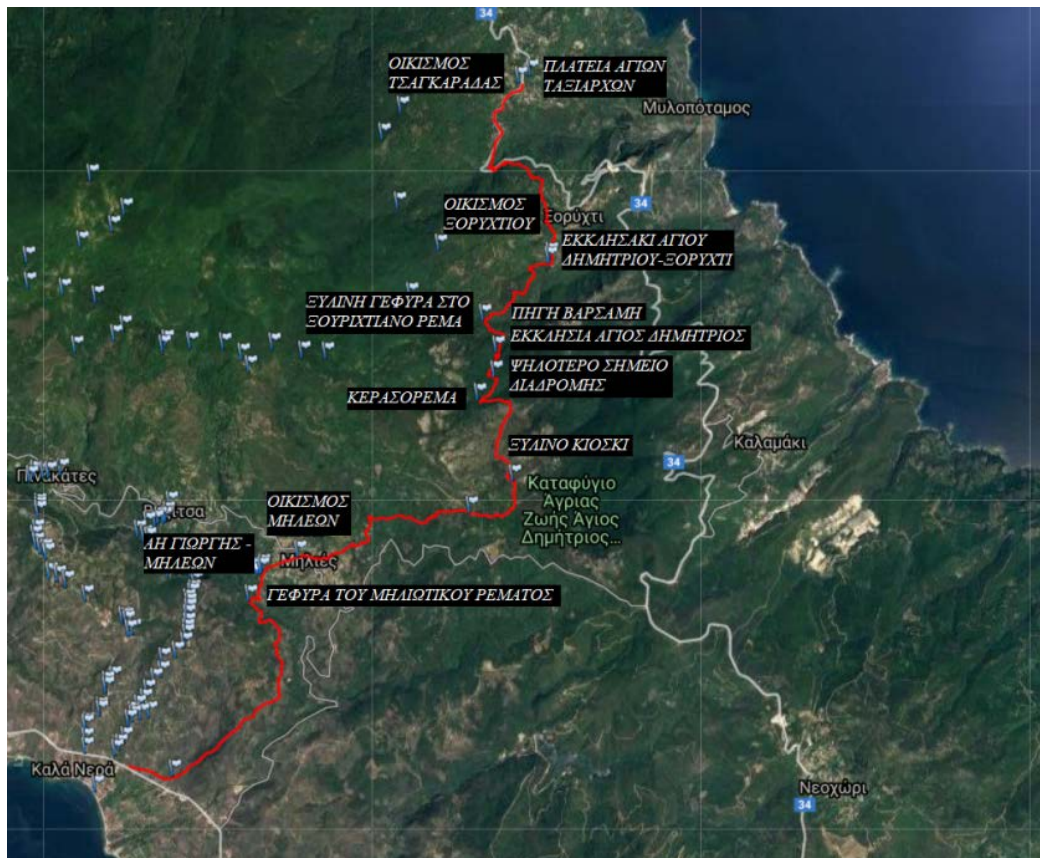
Καταγραφή διαδρομής: κ.Μπακάλης Δημήτρης, κ.Σιδηράς Γιώργος

Εικόνα 56: Προβολή/Χαρτογραφική απεικόνιση της Διαδρομής στο Google Maps

Πηγή: Google Maps Satellite, Google Earth Pro.

Εικόνα 57: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Α με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της

Πηγή: (<http://www.hellaspath.gr/>), Ιδία επεξεργασία

Για τη συγκεκριμένη Χωρική Ενότητα Τοπίου προτείνεται:

- αποψίλωση της βλάστησης κατά μήκος όλης της διαδρομής.
- αποχετευτικά/στραγγιστικά/αντιδιαβρωτικά έργα κοντά στα ρέματα της διαδρομής (Μηλιώτικο ρέμα και Κερασόρεμα), διότι δημιουργούνται προβλήματα σταθερότητας του μονοπατιού. Μικρές κατασκευές διοχέτευσης των νερών όπως μικροφράγματα, στραγγιστικοί τάφροι ή επενδύσεις σε φυτεύσεις για τη σταθεροποίηση του εδάφους.
- αποκατάσταση των ζημιών στο πέτρινο γεφύρι της Τσαγκαράδας-Ξορυχτίου
- προσθήκη περισσότερων ενημερωτικών πινακίδων και ειδικών σημάνσεων
- διατήρηση της καθαριότητας κατά μήκος της διαδρομής.
- πρόβλεψη χώρων στάθμευσης στην αρχή της διαδρομής, οικισμός Καλών Νερών.

Εικόνα 58: Φωτογραφική αποτύπωση των καλντεριμιών κατά μήκος της χωρικής ενότητας Τοπίου Α

. **Πηγή:** <http://walking-pilion.blogspot.com/>

Χωρική Ενότητα Τοπίου Β: Άγιος Γεώργιος Νηλείας – Κουρβέντελη - Τσαγκαράδα

Στη παρούσα χωρική ενότητα τοπίου στη διάρκεια της εντοπίζονται πολλές πηγές με πόσιμο νερό και υδάτινα στοιχεία, όπως ρέματα. Ξεκινά από τον Άγιο Γεώργιο και με κατεύθυνση προς τον οικισμό της Τσαγκαράδας περνώντας από τη ράχη Κουρβέντελη η οποία βρίσκεται λίγο πιο ψηλά από τη Βυζίτσα, με υψόμετρο 1070μέτρων. (<http://www.eosvolos.gr/>)

Αποτελεί μια οργανωμένη και σηματοδοτημένη με σημάδια διαδρομή σε όλο το μήκος της, τα οποία αξίζει να σημειωθεί πως τα δημιούργησε ο αείμνηστος Κότταλης Δημήτριος, με σκοπό να τον ακολουθήσουν περισσότεροι περιπατητές και να στηρίξουν τις πεζοπορικές διαδρομές του Πηλίου. (<http://www.eosvolos.gr/>)

Εικόνα 59: Αριστερά προς Σχιτζουράβλι και Χάνια, Δεξιά προς Τσαγκαράδα

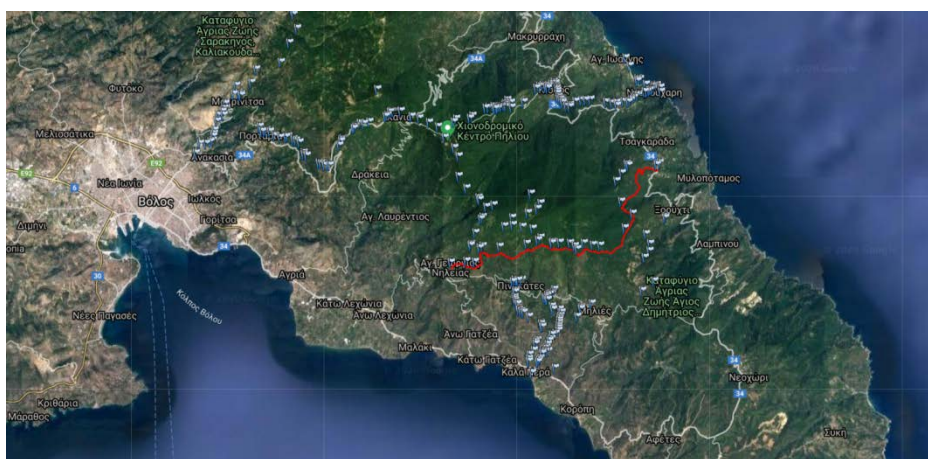
Πηγή: <http://www.eosvolos.gr/>

Διάρκεια πορείας: 6 ώρες με στάσεις, Απόσταση: 15 χλμ.,
Υψόμετρο: από 610 μ. (Άγ. Γεώργιος) σε 1070 μ. (Κουρβέντελη) σε 490 μ. (πλατεία Ταξιαρχών)
Σήμανση: Κόκκινα σημάδια, πινακίδες
Πόσιμο νερό στη διαδρομή: Ναι (πηγές Κατσακάρη)

Πηγή: <http://www.eosvolos.gr/>

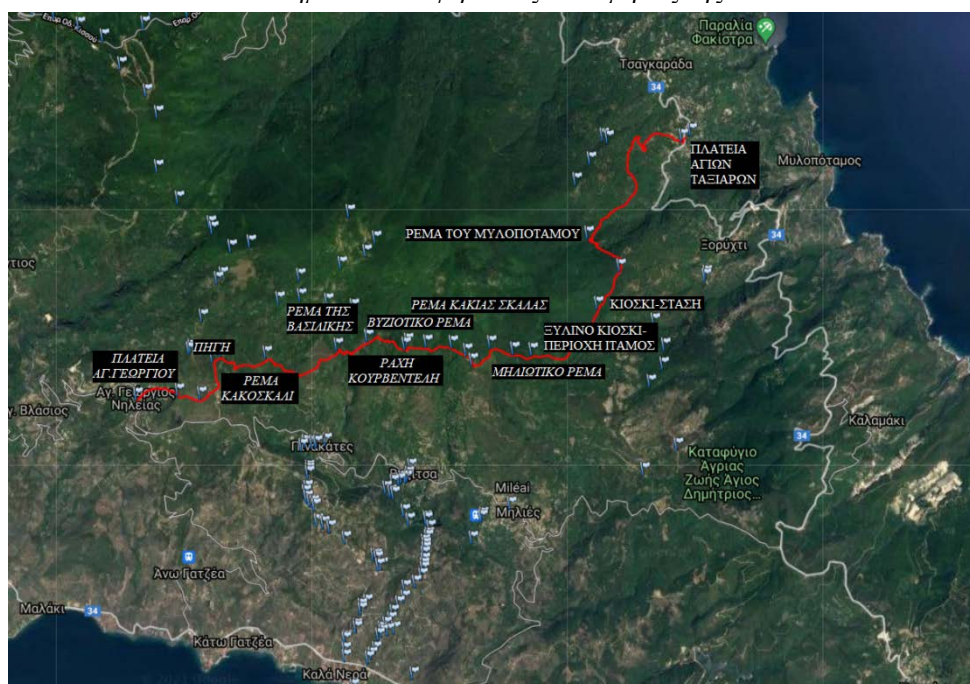
Όλες οι χωρικές ενότητες τοπίου που μελετώνται, περιτριγυρίζονται από μοναδικά τοπία με καστανιές, οξιές, καταπράσινα δροσερά δάση και καθαρές πηγές δημιουργώντας ένα ξεχωριστό φυσικό περιβάλλον και το οποίο χρήζει ιδιαίτερης προστασίας. Το καλύτερο περνά από το Μηλιώτικο ρέμα, το Ξουρίχτι, το ξωκλήσι του Αγίου Άθωνα πιο ψηλά, κατηφορίζει και τερματίζει στην πλατεία των Αγίων Ταξιάρχων στη Τσαγκαράδα.

Εικόνα 60: Προβολή/Χαρτογραφική απεικόνιση της Διαδρομής στο Google Maps

Πηγή: Google Maps Satellite, Google Earth Pro.

Εικόνα 61: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Β με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της

Πηγή: (<http://www.hellaspath.gr/>), Ιδία επεξεργασία

Για τη Χωρική Ενότητα Τοπίου προτείνεται:

- αποψίλωση της βλάστησης κατά μήκος όλης της διαδρομής.
- αποχετευτικά/στραγγιστικά/αντιδιαβρωτικά έργα κοντά στα ρέματα της διαδρομής (ρέμα Κακοσκάλι, ρέμα της Βασιλικής, Βυζιότικο ρέμα, ρέμα της κακιάς σκάλας, Μηλιώτικο ρέμα και ρέμα του Μυλοποτάμου), διότι δημιουργούνται προβλήματα σταθερότητας του μονοπατιού. Μικρές κατασκευές διοχέτευσης των νερών όπως μικροφράγματα, στραγγιστικοί τάφροι ή επενδύσεις σε φυτεύσεις για τη σταθεροποίηση του εδάφους.
- γεφυρώσεις - διασταυρώσεις στα τμήματα του μονοπατιού όπου συναντάται συνεχή ή εποχιακή ροή νερού (δηλαδή στα ρέματα).
- διατήρηση της καθαριότητας κατά μήκος της διαδρομής.
- πρόβλεψη μικρών χώρων στάθμευσης στην αφετηρία της διαδρομής, πλατεία Αγίου Γεωργίου Νηλείας.

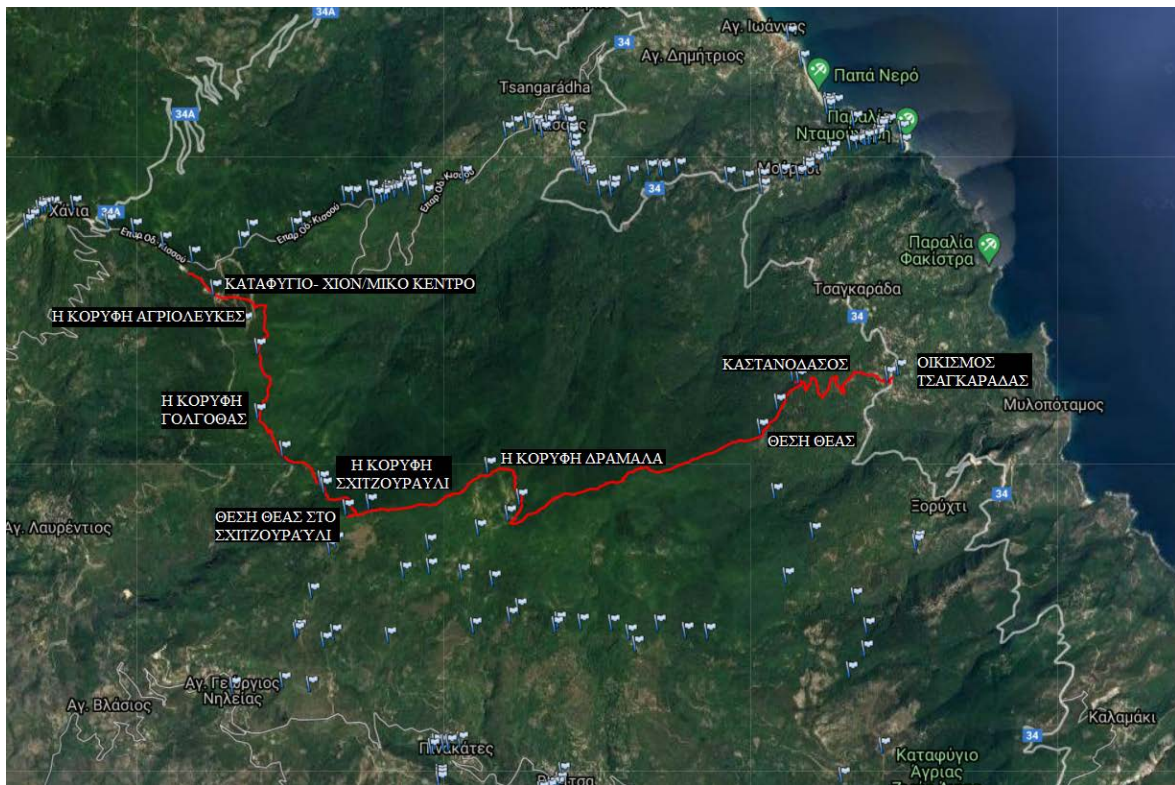
Χωρική Ενότητα Τοπίου Γ: Αγριόλευκες – Τσαγκαράδα

Το συγκεκριμένο μονοπάτι συνεχίζει ακολουθώντας την παλαιότερη διαδρομή, γνωστή ως μονοπάτι των καρβουνιάρηδων που κατέβαζαν ξύλα από το βουνό. Η επιλογή και σήμανση της διαδρομής έγινε από το κ. Περικλή Πελεκάνο σχετικά πρόσφατα. Στο σύνολό του είναι μέσα σε πανέμορφο δάσος. Λίγο πριν τη Τσαγκαράδα βγαίνει στο χωματόδρομο που ακολουθεί και η διαδρομή Αγ. Γεώργιος - Τσαγκαράδα. Η καταγραφή της συγκεκριμένης διαδρομής έχει πραγματοποιηθεί από τον κ. Σιδηρά Γεώργιο. (<http://www.hellaspath.gr>)

Μήκος διαδρομής: 14431 μ.
Υψ. Ανάβαση: 930 μ.
Υψ. Κατάβαση: 1609 μ.
Μέγιστο Υψόμετρο: 1461 μ.
Ελάχιστο Υψόμετρο: 519 μ.
Trackpoints: 606

Πηγή: <http://www.hellaspath.gr/>

Εικόνα 62: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Γ με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της

Πηγή: <http://www.hellaspath.gr/>, Ιδία επεξεργασία

Για τη Χωρική Ενότητα Τοπίου προτείνεται:

- αποψίλωση της βλάστησης κατά μήκος όλης της διαδρομής.
- προσθήκη περισσότερων ενημερωτικών πινακίδων και ειδικών σημάνσεων.
- καθαρισμός μονοπατιού από κλαδιά κτλ κατά μήκος όλης της διαδρομής.
- ενδεικτικές κατασκευές/διαμορφώσεις στα δασικά τμήμα της διαδρομής όπως:
 - Παγκάκια/καθίσματα ξεκούρασης τοποθετημένα παραπλεύρως του μονοπατιού όπου υπάρχουν φυσικά ανοίγματα σε χώρους με σκιά και καλή θέα (Κορυφή Γολγοθάς, Κορυφή Σχιτζουράβλι, Κορυφή Δραμαλα)
 - Ξύλινο παγκάκι με στέγαστρο με χωρητικότητα περίπου 5-6 ατόμων τοποθετημένο σε θέση θέας με σχετικά ευρή πεδίο ορατότητας.
- τοποθέτηση πινακίδων παρότρυνσης: «Παρακαλώ μην αφήνετε σκουπίδια» κατά μήκος όλης της διαδρομής.

Χωρική Ενότητα Τοπίου Δ: Διαδρομή Καταφύγιο Εξαγκαθιάς-Τσαγκαράδα (μέσω Μέγα Ίσωμα)

Αποτελεί μια από τις ομορφότερες διαδρομές και ένα μονοπάτι που συγκαταλέγεται ανάμεσα στα ορεινότερα μονοπάτια του Πηλίου με υψόμετρο στα 1400μέτρα για περίπου 2χιλιόμετρα πορείας. Αξίζει να σημειωθεί πως η συγκεκριμένη διαδρομή ποτέ δεν πήρε τη χαρακτηριστική μορφή ενός καλντεριμιού σε όλο το μήκος της, παρά μόνο στην αρχή της, όπως τα περισσότερα μονοπάτια του Πηλίου. Ειδικότερα, η διαδρομή έχει ως αφετηρία το κέντρο της συνοικίας των Αγίων Ταξιάρχων με ένα πλατύ καλντερίμι ενώ στη πορεία συνεχίζει με χωματόδρομο που ανηφορίζει μέσα σε ένα πυκνό καστανόδασος της περιοχής μελέτης οδηγώντας στην εκκλησία του Αγίου Αθανάσιου εν Άθω.

Εικόνα 63: Το καταφύγιο ανάγκης Αγίου Γεωργίου στη θέση Εξαγκαθιά.

Πηγή: <http://www.topoguide.gr/>

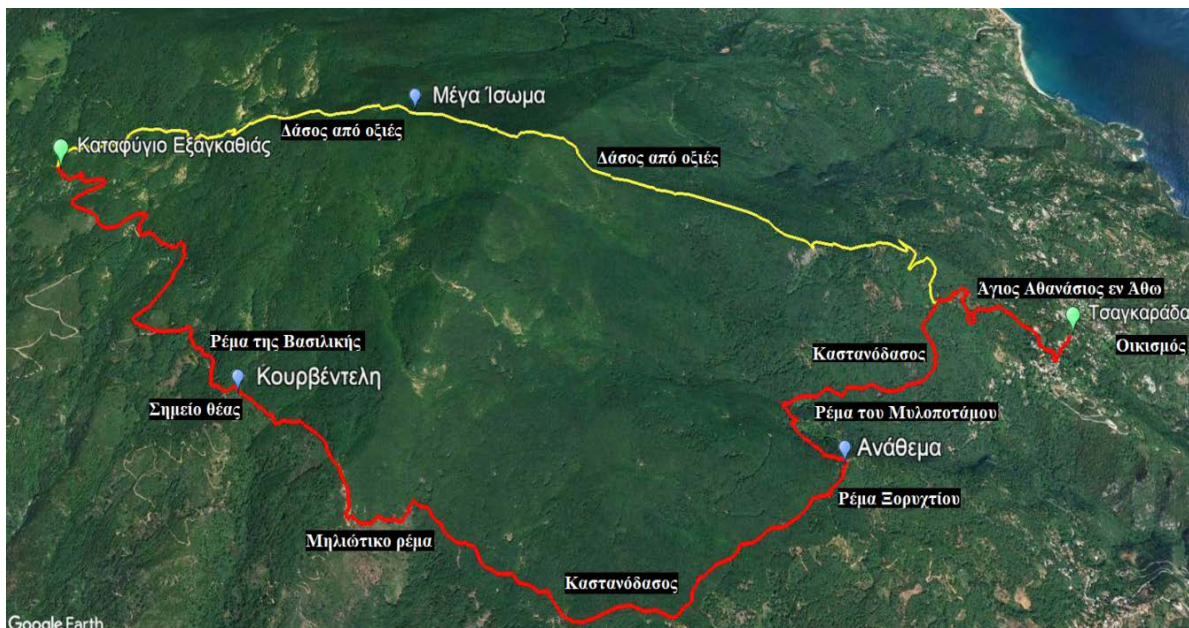
Εικόνα 64: Τμήμα καλντεριμιού στη θέση Μηλιώτικο ρέμα

Πηγή: <http://www.topoguide.gr/>

Εικόνα 65: Δάσος από οξιές στη θέση Ίταμος, αποτύπωση του καταυλισμού των ξυλοκόπων. **Πηγή:** <http://www.topoguide.gr/>

Εικόνα 66: Χαρτογραφική απεικόνιση της διαδρομής καταφύγιο Εξαγκαθιάς-Τσαγκαράδα με τα σημαντικότερα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της

Πηγή: <http://www.topoguide.gr/>, Επεξεργασία Ιδία

Πρόκειται για μια μεγάλη πεζοπορική διαδρομή με επιμέρους δασικούς δρόμους, για αυτό προτείνεται η σηματοδότηση με ειδική σήμανση στα σημεία όπου υπάρχουν διασταυρώσεις έτσι ώστε να αποφεύγεται η απόκλιση της πορείας του περιπατητή. Επιπροσθέτως προτείνεται:

- αποψίλωση της βλάστησης και διατήρηση της καθαριότητας κατά μήκος όλης της διαδρομής.
- αποχετευτικά/στραγγιστικά/αντιδιαβρωτικά έργα κοντά στα ρέματα της διαδρομής (ρέμα της Βασιλικής, Μηλιώτικο ρέμα και ρέμα του Ξορυχτίου και ρέμα του Μυλοποτάμου), διότι δημιουργούνται προβλήματα σταθερότητας του μονοπατιού. Μικρές κατασκευές διοχέτευσης των νερών όπως μικροφράγματα, στραγγιστικοί τάφροι ή επενδύσεις σε φυτεύσεις για τη σταθεροποίηση του εδάφους.
- ενδιαφέρον επίσης θα είχε η δημιουργία ενός παρατηρητηρίου πουλιών ή ζώων το οποίο θα τοποθετηθεί σε θέση όπου ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να παρατηρήσει τα είδη πανίδας και χλωρίδας. Προτεινόμενη θέση αποτελεί η περιοχή του δάσους από οξιές και το καστανόδασος πέρα από το ρέμα του Μυλοποτάμου διότι αποτελούν φυσικά τοπία με απaráμιλλης ομορφιάς.

*Εικόνα 67: Καστανόδασος από
διαδρομή μέσω Ανάθεμα.
Πηγή: <http://www.topoguide.gr/>*

*Εικόνα 68: Φωτογραφική αποτύπωση του
φυσικού τοπίου της διαδρομής.
Πηγή: <http://www.topoguide.gr/>*

Χωρική Ενότητα Τοπίου Ε: Γύρος/Διάσχιση Τσαγκαράδας

Μια πολύ όμορφη κυκλική διαδρομή που το ένα μονοπάτι ενώνεται με το επόμενο δημιουργώντας ένα μοναδικό δίκτυο καλντεριμιών στο χωριό. Η περιήγηση περιλαμβάνει όλες τις συνοικίες της Τσαγκαράδας δίνοντας την ευκαιρία για ανάγνωση όλου του περιβάλλοντος χώρου, της ιδιαίτερης χωροταξίας που τις διακρίνει, μέσα σε ένα παρθένο καταπράσινο τοπίο, παλιά αρχοντικά και δασικά τμήματα με καστανιές και οξιές. Η διαδρομή ξεκινά από την πλατεία των Αγίων Ταξιαρχών και καλύπτει ένα μεγάλο τμήμα της περιοχής μελέτης με στάσεις στις πλατείες της κάθε συνοικίας με τους χιλιόχρονους πλάτανους και τις περίτεχνες κρήνες, πολλές από τις οποίες αποτελούν κηρυγμένα πολιτιστικά μνημεία, στον Λόφο της Κούτρας μια τοποθεσία με μαγευτική θέα και δυνατότητα θαυμασμού της άγριας ομορφιάς του φαραγγιού του Μυλοποτάμου και καταλήγει στην συνοικία της Αγίας Παρασκευής. (<http://www.tsagarada.gr/>)

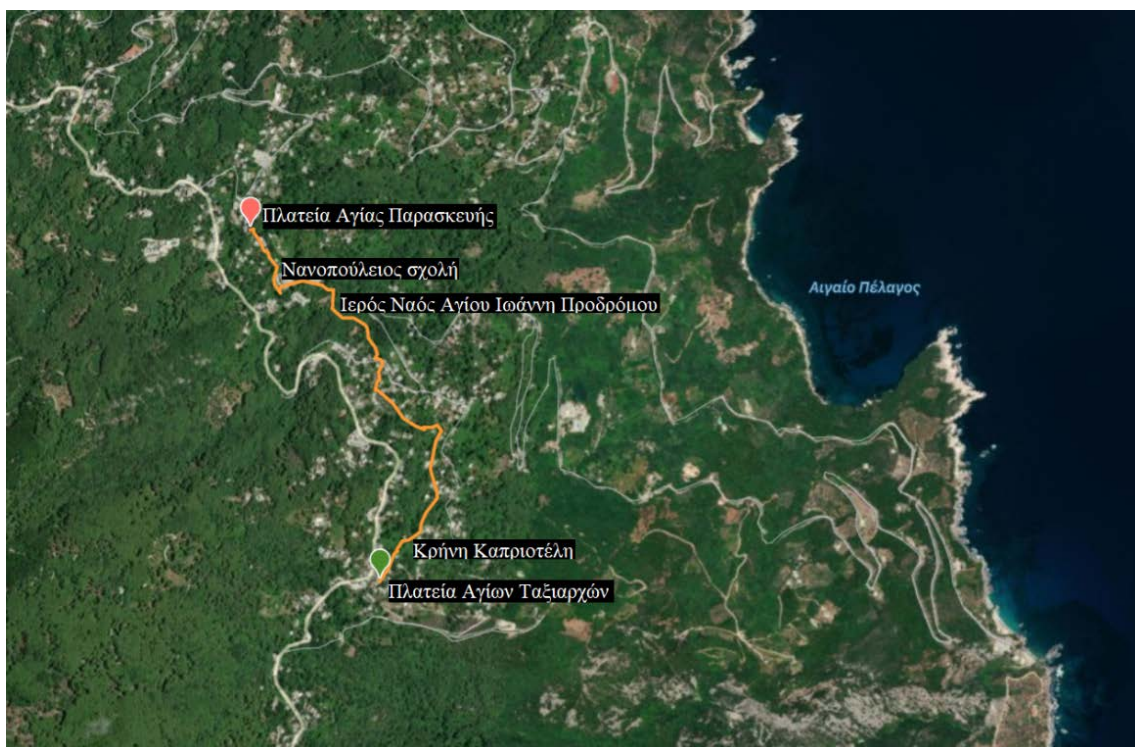

Εικόνα 69: Αποτύπωση της διαδρομής ξεκινώντας από την πλατεία των Αγ. Ταξιαρχών με τελικό προορισμό την πλατεία της Αγ. Παρασκευής. Πηγή: <http://www.topoguide.gr/>

Αφετηρία: Πλατεία Αγίων Ταξιαρχών, 85% καλντερίμι, 15% άσφαλτος
Διάρκεια: 1½ ώρες περίπου με στάσεις, Απόσταση: 2χλμ. , Δυσκολία: 1/5
Υψόμετρο: από 560 μ. (πλατεία Ταξιαρχών) σε 460 μ. (πλατεία Αγίας Παρασκευής)
Σήμανση: Κόκκινα σημάδια, Πόσιμο νερό στη διαδρομή: Ναι

Πηγή: <http://www.topoguide.gr/>, www.eosvolos.gr

Εικόνα 70: Αποτύπωση της χωρικής ενότητας Ε με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της

Πηγή: <http://www.topoguide.g> Ιδία Επεξεργασία

Για τη συγκεκριμένη Χωρική Ενότητα Τοπίου προτείνεται:

- απομάκρυνση της βλάστησης κατά μήκος όλης της διαδρομής.
- προσθήκη περισσότερων ενημερωτικών πινακίδων και ειδικών σημάνσεων.
- διατήρηση της καθαριότητας κατά μήκος της διαδρομής, με τοποθέτηση δοχείων απορριμμάτων όπου η αποκομιδή των σκουπιδιών από τα οχήματα του δήμου είναι δυνατή και τοποθέτηση πινακίδων παρότρυνσης: «Παρακαλώ μην αφήνετε σκουπίδια».

Χωρική Ενότητα Τοπίου Ζ: Τσαγκαράδα – Νταμούχαρη – Φακίστρα ή Μυλοπόταμος-Νταμούχαρη

Το μονοπάτι ξεκινά από την πλατεία των Αγίων Ταξιάρχων της Τσαγκαράδας και έπειτα από μια ώρα περίπου πεζοπορίας οδηγεί στην κεντρική πλατεία της Αγίας Κυριακής ενώ σε περίπου 15 λεπτά καταλήγει στα θρυλικά «Καγκιόλια» με τελικό προορισμό την παραλία της Νταμούχαρης. Από εκεί και πέρα υπάρχει η δυνατότητα να ακολουθήσει κανείς το παραλιακό μονοπάτι που κατευθύνεται νότια και περνώντας από τον Άγια Αθανάσιο και το Κρυφό Σχολειό, να καταλήξει στον κόλπο της Φακίστρας. Το ίδιο μονοπάτι οδηγεί και στην παραλία του Μυλοποτάμου ακολουθώντας διαφορετική πορεία. (<http://www.tsagarada.gr/>)

Διάρκεια διαδρομής: 4 ώρες περίπου

Αφετηρία: Πλατεία Αγίων Ταξιάρχων

Για τη Χωρική Ενότητα Τοπίου με αφετηρία την Τσαγκαράδα και τερματισμό τη Νταμούχαρη προτείνεται:

- αποψίλωση της βλάστησης κατά μήκος όλης της διαδρομής.
- προσθήκη περισσότερων ενημερωτικών πινακίδων και ειδικών σημάνσεων.
- διατήρηση της καθαριότητας κατά μήκος της διαδρομής, με τοποθέτηση δοχείων απορριμμάτων όπου η αποκομιδή των σκουπιδιών από τα οχήματα του δήμου είναι δυνατή και τοποθέτηση πινακίδων παρότρυνσης: «Παρακαλώ μην αφήνετε σκουπίδια».

- πρόβλεψη χώρων στάθμευσης στη Φακίστρα και αποκατάσταση του τμήματος που έχει υποστεί ζημιές από τα έντονα καιρικά φαινόμενα στην περιοχή της Φακίστρας.
- ενδεικτικές κατασκευές/διαμορφώσεις στα δασικά και μη τμήματα της διαδρομής όπως: παγκάκια/καθίσματα ξεκούρασης τοποθετημένα παραπλεύρως του μονοπατιού όπου υπάρχουν φυσικά ανοίγματα σε χώρους με σκιά και καλή θέα (καστανόδασος στη Αγία Κυριακή, και παραλιακά προς το Μυλοπόταμος, τη Φακίστρα και τη Νταμούχαρη)
- σηματοδότηση με ειδική σήμανση στα σημεία όπου υπάρχουν διασταυρώσεις έτσι ώστε να αποφεύγεται η απόκλιση της πορείας του περιπατητή (διασταύρωση προς Φακίστρας και Νταμούχαρη ή προς Μυλοπόταμο).

Εικόνα 71: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Z με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της

Πηγή: <http://www.topoguide.gr> , Επεξεργασία Ιδία

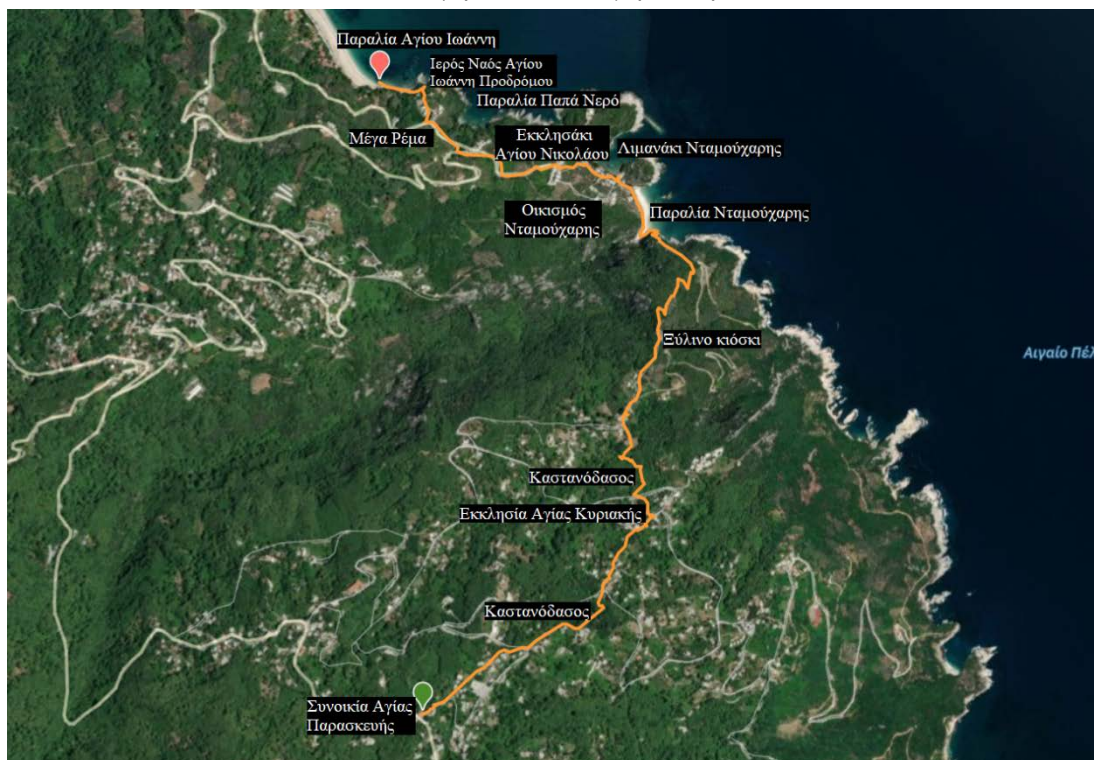
Χωρική Ενότητα Τοπίου Η: Τσαγκαράδα – Νταμούχαρη – Άγιος Γιάννης

Από το χωριό της Τσαγκαράδας υπάρχει καλντερίμι που οδηγεί στην παραλία της Νταμούχαρης αλλά και του Αγίου Γιάννη με διάρκεια δύο ωρών. Η συγκεκριμένη διαδρομή είναι μια από τις κορυφαίες πορείες στο Πήλιο, η οποία ξεκινά με το καλντερίμι της Αγίας Παρασκευής, περνά από το λιμανάκι της Νταμούχαρης και καταλήγει στην παραλία του Αγίου Ιωάννη, μέσα σε ένα περιβάλλον εξαιρετικά μοναδικής φυσικής ομορφιάς και αξίας με καταπράσινα παρθένα τοπία στο πέρασμα των χρόνων.

Απόσταση: 4,3 χλμ.
Διάρκεια: 1.45' (καθαρός χρόνος πορείας 1.15')
Υψόμετρο: Από 480 μ. (Αγία Παρασκευή) σε 0 μ.
Σήμανση: Πινακίδες, κόκκινα σημάδια
Πόσιμο νερό στη διαδρομή: Ναι (βρύση Αγίας Κυριακής, βρύση Βαϊνά, Νταμούχαρη)

Πηγή: (<http://www.topoguide.gr/>, www.eosvolos.gr)

Εικόνα 72: Χαρτογραφική απεικόνιση της χωρικής ενότητας τοπίου Η με τα σημεία ενδιαφέροντος κατά μήκος της

Πηγή: <http://www.topoguide.gr>, Επεξεργασία Ιδία

Για τη συγκεκριμένη Χωρική Ενότητα Τοπίου προτείνεται:

- προσθήκη περισσότερων ενημερωτικών πινακίδων και ειδικών σημάνσεων.
- Αποψίλωση της βλάστησης και διατήρηση της καθαριότητας κατά μήκος της διαδρομής, με τοποθέτηση δοχείων απορριμμάτων όπου η αποκομιδή των σκουπιδιών από τα οχήματα του δήμου είναι δυνατή και τοποθέτηση πινακίδων παρότρυνσης: «Παρακαλώ μην αφήνετε σκουπίδια».
- ενδεικτικές κατασκευές/διαμορφώσεις στα δασικά και μη τμήματα της διαδρομής όπως: παγκάκια/καθίσματα ξεκούρασης τοποθετημένα παραπλεύρως του μονοπατιού όπου υπάρχουν φυσικά ανοίγματα σε χώρους με σκιά και καλή θέα (καστανόδασος στην Αγία Κυριακή και παραλιακά της Νταμούχαρης)
- σηματοδότηση με ειδική σήμανση στα σημεία όπου υπάρχουν διασταυρώσεις έτσι ώστε να αποφεύγεται η απόκλιση της πορείας του περιπατητή.
- αποχετευτικά/στραγγιστικά/αντιδιαβρωτικά έργα στην τοποθεσία μέγα ρέμα, διότι δημιουργούνται προβλήματα σταθερότητας του μονοπατιού. Μικρές κατασκευές διοχέτευσης των νερών όπως μικροφράγματα, στραγγιστικοί τάφροι ή επενδύσεις σε φυτεύσεις για τη σταθεροποίηση του εδάφους.

Συμπερασματικά σκοπός της αναλυτικής παρουσίασης και προσπάθειας γνωστοποίησης όλων των παραπάνω διαδρομών παλαιότερων και νεότερων αποτελεί η ανάδειξη και η ανακατασκευή τμημάτων των διαδρομών με παραδοσιακά υλικά κτλ με σκοπό στην προβολή ενός δικτύου παραδοσιακών φυσικών διαδρομών (καλντεριμιών), με κέντρο την περιοχή της Τσαγκαράδας, μέσω του οποίου τα στοιχεία της περιοχής μελέτης θα αναδειχθούν με ομαλό τρόπο.

Κύριος σκοπός της παρούσας πρότασης αποτελεί η ορθή διαχείριση καθώς και ανάδειξη του μοναδικού τοπίου, της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής και παράδοσης της Τσαγκαράδας αλλά και της μοναδικής αξίας του τοπίου που διαθέτει και το οποίο μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης της περιοχής αν συλλογιστεί κανείς όλες τις ομορφιές τις οποίες διαθέτει, χωρίς όμως να υπάρξουν έντονες παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον συνδράμοντας στη διασφάλιση της προστασίας του τοπίου.

Όλη η ουσία της παραπάνω πρότασης έγκειται όχι μόνο στην εύκολη προσβασιμότητα από όλους, συνδυάζοντας βουνό και θάλασσα, αλλά κυρίως στην ανάδειξη, ανάπλαση του δικτύου διαδρομών μέσω των καλντεριμιών, όπου ο περιπατητής - επισκέπτης έρχεται σε άμεση επαφή και αλληλεπιδρά με το φυσικό περιβάλλον, διασχίζοντας κατάφυτα δάση με καστανιές και οξιές, φυσικές πηγές νερού και δροσιάς, απολαμβάνοντας ένα μοναδικό τοπίο. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, απαιτείται πρώτα από όλα ο καθαρισμός όλων των διαδρομών καθώς και η σηματοδότησή τους με τα αναγκαία κόκκινα σημάδια σε όλη τη διάρκειά τους. Ακόμη, προτείνεται η βελτίωση των διαδρομών-μονοπατιών όπου κρίνεται απαραίτητο με στόχο τη βέλτιστη πρόσβαση των περιπατητών σε αυτά. Το συγκεκριμένο εγχείρημα απευθύνεται πέρα της απλής διάσχισης και της πεζοπορίας, σε ομάδες ατόμων που ενδιαφέρονται για ορεινή ποδηλασία, ορειβασία αλλά και τρέξιμο ορεινών-ημιορεινών διαδρομών.

Επιπλέον προτείνεται η αξιοποίηση του πλεονεκτήματος των θαλασσών της περιοχής μελέτης, Μυλοπόταμου και Φακίστρας, με την ανάπτυξη θαλάσσιων αθλητικών δραστηριοτήτων, συνδυάζοντας το ξεχωριστό θαλάσσιο τοπίο της περιοχής με το τεχνητό περιβάλλον όπου θα λαμβάνουν χώρα. Με κινητήριο δύναμη λοιπόν, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης, όπως τον μοναδικό συνδυασμό της ακτογραμμής με ποικιλόμορφα πεδία και ενός ορεινού όγκου με πλούσια βλάστηση και βιοποικιλότητα, που ξεκινάει λίγα μέτρα πάνω από τις πανέμορφες παραλίες του Αιγαίου και του Παγασητικού, προτείνεται η ενδυνάμωση και στήριξη του τοπικού ορειβατικού και θαλάσσιου φεστιβάλ δραστηριοτήτων που διοργανώνεται στην Τσαγκαράδα. Αποσκοπάται η καθιέρωση της Τσαγκαράδας ως το ιδανικό πεδίο για ένα πλήθος δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη φύση. Στις δραστηριότητες αυτές θα εντάσσονται η κατάβαση φαραγγιών και ρεμμάτων, το θαλάσσιο καγιάκ, SUP, Flying Fox, Rappel κ.α. Ειδικότερα προτείνεται, πέρα των κλασικών μορφών τουρισμού, η αξιοποίηση των βυθών των θαλασσών της περιοχής μελέτης μέσω του καταδυτικού τουρισμού. Η κατάδυση αναψυχής αποτελεί μια ειδική μορφή τουρισμού που δίνει στον επισκέπτη τη δυνατότητα εξερεύνησης του βυθού και συμβάλλει θετικά στη διατήρηση της καλής υγείας του ατόμου.

5.3. ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Κύριο ζητούμενο της παρούσας εργασίας συνιστά η ανάδειξη της περιοχής μελέτης με βάση τον ιδιότυπο πόρο που διαθέτει, δηλαδή το Τοπίο της. Παραπάνω παρουσιάστηκαν αναλυτικά οι προτεινόμενες δράσεις διαχείρισης και ανάδειξης του τοπίου προκειμένου η Τσαγκαράδα να εξελιχθεί και να αναπτυχθεί με μοναδικό τρόπο ως μια περιοχή με ισχυρή ταυτότητα στηριζόμενη αποκλειστικά στους φυσικούς της πόρους ως μοχλός ανάπτυξης. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως οι δραστηριότητες που σχετίζονται άμεσα με το φυσικό περιβάλλον και το τοπίο όπως ο περιπατητικός, με τη δημιουργία ενός οργανωμένου δικτύου φυσικών παραδοσιακών διαδρομών-καλντεριμιών με κέντρο την περιοχή μελέτης, ο θαλάσσιος, ο αθλητικός τουρισμός κ.α. που παρουσιάστηκαν, συνιστούν δράσεις που για να λειτουργήσουν αναπτυξιακά με θετικό πρόσημα θα πρέπει το κοινό να ενημερωθεί και να δοθούν οι απαραίτητες πληροφορίες. Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να αναφερθεί πως στοχεύεται η προβολή της περιοχής μελέτης τόσο στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό και απευθύνεται κυρίως σε ένα ειδικό κοινό ατόμων, δηλαδή σε όσες ομάδες ατόμων ενδιαφέρονται να ανακαλύψουν και να δοκιμάσουν εναλλακτικές/ειδικές μορφές τουρισμού.

Ειδικότερα, στους τρόπους προβολής της περιοχής μελέτης και στις προτεινόμενες δράσεις ενημέρωσης του κοινού συγκαταλέγονται οι παρακάτω:

- Η δημιουργία εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων, όπως το ετήσιο φεστιβάλ Ορειβατικού και Θαλάσσιου Αθλητισμού Τσαγκαράδας (Tsagarada Escape Festival) που διοργανώνεται στην περιοχή μελέτης μετά από πρωτοβουλία μελών του Τουριστικού και Αναπτυξιακού Συλλόγου Τσαγκαράδας, με σκοπό την ανάδειξη και ανάπτυξη της Τσαγκαράδας και της ευρύτερης περιοχής του Πηλίου μέσω της δημιουργίας πλήθους δράσεων τουριστικού, πολιτιστικού, ιστορικού, φυσιολατρικού αλλά και περιβαλλοντικού χαρακτήρα, γνωρίζοντας τη μοναδική αξία του φυσικού Τοπίου που διαθέτει η περιοχή μελέτης. Οι συγκεκριμένες δράσεις και εκδηλώσεις προτείνονται να οργανώνονται σε όλη τη διάρκεια του έτους και όχι αποκλειστικά και μόνο κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου, παρέχοντας τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει και να έρθει σε επαφή και με εναλλακτικές δραστηριότητες τουρισμού, όπως ο

περιπατητικός τουρισμός που συνδέεται άμεσα με το τοπίο, πέραν του μαζικού όπου μέχρι και σήμερα κυριαρχεί στην περιοχή.

- Σύνταξη άρθρων σε περιοδικά και εφημερίδες προωθώντας τουριστικά την περιοχή μελέτης και το τοπίο της.
- Δημιουργία ενημερωτικών φυλλαδίων, από το Δήμο Ζαγοράς Μουρεσίου σε συνεργασία με τον τοπικό ορειβατικό σύλλογο της περιοχής μελέτης, και παροχή τους σε βασικά τουριστικά σημεία και περίπτερα πληροφοριών
- Ψηφιακή προβολή/προώθηση των φυσικών διαδρομών-μονοπατιών μέσω ενός θεματικού ιστότοπου ή και δημιουργία μιας εφαρμογής για κινητά.
- Προβολή και ενημέρωση μέσω ενημερωτικών και τουριστικών εκπομπών στην τηλεόραση και διαφημίσεων.
- Αγορά χώρου/χρόνου σε ΜΜΕ και από κοινού υλοποίηση διαφημιστικών προγραμμάτων σε συνεργασία με φορείς του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για την προβολή της περιοχής μελέτης στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό.
- Συνεργασία των ξενοδοχείων και των παραδοσιακών καταλυμάτων της περιοχής μελέτης, με τα τουριστικά γραφεία ενδέχεται να λειτουργήσει θετικά, διότι το κοινό θα έχει τη δυνατότητα να ενημερώνεται μέσω διαφημιστικών φυλλαδίων για διάφορες προσφορές και πακέτα που σχετίζονται με τις δραστηριότητες αυτές.

Τέλος, για την καλύτερη προβολή της περιοχής μελέτης προτείνεται η ανάπτυξη ενός τοπικού συλλόγου με κύρια αρμοδιότητα την δημιουργία και οργάνωση εκδηλώσεων, που θα συνδυάζουν φυσικό περιβάλλον, πολιτισμό αλλά και αναψυχή, όπου θα παρουσιάζονται οι προτεινόμενες φυσικές διαδρομές-μονοπάτια και το οργανωμένο δίκτυο καλντεριμιών που παρουσιάστηκαν στη προηγούμενη ενότητα, στα πιο χαρακτηριστικά σημεία ενδιαφέροντος της περιοχής μελέτης. Παράδειγμα τέτοιας δράσης συνιστά η ξενάγηση των ενδιαφερομένων περιπατητών στις προτεινόμενες διαδρομές-μονοπάτια σε συνδυασμό με διάφορες εκδηλώσεις ενημέρωσης σχετικά με δραστηριότητες αναψυχής, πολιτισμού κτλ στα πιο αξιόλογα σημεία των διαδρομών, όπως οι παραλίες, τα καστανοδάση, οι φυσικές πηγές που συναντώνται είτε σε στάσεις είτε σε άλλα μέρη των διαδρομών.

5.4. ΠΙΘΑΝΕΣ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Η μελέτη των περιοχών που φαίνεται να αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα εγκατάλειψης και πληθυσμιακής πτώσης, όπως συμβαίνει και με την περιοχή μελέτης, φανερώνει την ανάγκη για μια ισχυρή κοινωνικο-οικονομική στήριξη δίνοντας έμφαση τόσο στην επιβίωση και συντήρηση του πληθυσμού που κατοικούν σε αυτές όσο και στην προστασία, ανάδειξη και ορθή διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντός τους.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περιοχές αυτές, οι οποίες καθίστανται μειονεκτικές έναντι άλλων και που κυρίως σχετίζονται με τον μικρό αριθμό κατοίκων, δεν δύναται να λυθούν αποκλειστικά και μόνον με την ενίσχυση του εισοδήματος αλλά κατά βάση με την ανάπτυξη νέων ευκαιριών απασχόλησης και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε τόπου, με παράλληλη μέριμνα για παροχή των κατάλληλων υποδομών και υπηρεσιών (Ζιωγάνας, 2002).

Οι περιοχές αυτές εκμεταλλεζόμενες το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον που διαθέτουν και ειδικότερα μιλώντας για την περιοχή που μελετά η παρούσα εργασία αξιοποιώντας το ιδιαίτερο παρθένο, αναλλοίωτο τοπίο της δύναται να λειτουργήσουν με αναπτυξιακό τρόπο ωστόσο κρίνεται αναγκαία η ολοκληρωμένη και αειφορική ανάπτυξη και προτείνονται παρεμβάσεις ανάπτυξης πάντα βάσει σχεδιασμού.

Πιθανές πηγές χρηματοδότησης συνιστούν διάφορα προγράμματα στήριξης μέσω του ΕΣΠΑ, πιθανές επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις καθώς και φορολογικές ελαφρύνσεις στις περιοχές όπου παρατηρείται έντονη πληθυσμιακή αποδυνάμωση προκειμένου να υπάρξει ενίσχυση της τοπικής οικονομίας εκτιμώντας την τοποθεσία αλλά και το μέγεθος της κάθε περιοχής. Ακόμη, πιθανές πηγές χρηματοδότης αποτελούν τα κοινοτικά προγράμματα ενίσχυσης πέρα των προγραμμάτων στήριξης που ενδεχομένως μπορεί να υπάρξουν από την πλευρά της Περιφέρειας. Τα συγκεκριμένα προγράμματα μπορεί να αφορούν την ενδυνάμωση της τουριστικής δραστηριότητας, την εξειδίκευση του προσωπικού του Δήμου, την προώθηση πολιτισμικών εκδηλώσεων και δράσεων και άλλων ζητημάτων που σχετίζονται άμεσα με την ανάδειξη του τοπίου.

Άλλοι τρόποι ενίσχυσης της περιοχής μελέτης, όχι τόσο εύκολοι στο να πραγματοποιηθούν ωστόσο, αποτελούν η επένδυση από κάποιον ιδιώτη, ο δανεισμός μέσω τραπεζής καθώς ακόμη και η παρέμβαση του κράτους μέσω διάφορων κρατικών επιχορηγήσεων.

Ο συνδυασμός ενός αποδοτικού δικτύου υπηρεσιών και ενός προηγμένης τεχνολογίας εξοπλισμού επικοινωνίας, θα οδηγούσε στην ανάπτυξη της οικονομίας και του πολιτισμού των περιοχών αυτών. Με αποτέλεσμα την ανάδειξη ακόμα και των πιο απομονωμένων ορεινών περιοχών οι περιοχές αυτές, μέσα από την διεξαγωγή πληθώρας καινοτόμων δραστηριοτήτων (Γουργιώτης, 2012).

5.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Συνοψίζοντας, στο παρόν κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια διερεύνησης των τρόπων διαχείρισης και τουριστικής αξιοποίησης του τοπίου της περιοχής μελέτης, εστιάζοντας κατά κύριο λόγο, στην περίπτωση των φυσικών διαδρομών σε συνδυασμό με τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του τόπου και το βαθμό ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας. Έτσι, εκτιμώντας όλα τα στοιχεία του χώρου, του φυσικού, του πολιτιστικού αλλά και του δομημένου περιβάλλοντος, ως κύρια ενέργεια για την ανάδειξη και ενεργοποίηση του τοπίου ως αξιόλογο φυσικό πόρο και μοχλό ανάπτυξης, προτείνεται η ανάπτυξη και ο σχεδιασμός ενός δικτύου φυσικών παραδοσιακών διαδρομών – καλντεριμιών με κέντρο την περιοχή της Τσαγκαράδας. Επιδιώκεται λοιπόν, η Τσαγκαράδα να εξελιχθεί και να αναπτυχθεί με μοναδικό τρόπο ως μια περιοχή με ισχυρή ταυτότητα στηριζόμενη αποκλειστικά στους φυσικούς της πόρους ως μοχλός ανάπτυξης και σε αυτό θα συνδράμει σημαντικά και η ανακάλυψη τρόπων προβολής της περιοχής και εύρεση πιθανών πηγών χρηματοδότησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία γίνεται εύκολα αντιληπτή η ιδιαιτερότητα της έννοιας του τοπίου καθώς επίσης και η σημασία του στην ανάπτυξη και εξέλιξη ενός τόπου. Σε αυτό το σημείο της μελέτης πραγματοποιείται η εξαγωγή των κυριότερων συμπερασμάτων σχετικά με το ζητούμενο και δίνεται απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε στην αρχή της παρούσας εργασίας, το οποίο είναι η διαχείριση και ανάδειξη του τοπίου με περίπτωση μελέτης την Τσαγκαράδα Πηλίου.

Ειδικότερα, στο πρώτο μέρος της εργασίας, γίνεται μια προσπάθεια εννοιολογικού προσδιορισμού των βασικών όρων που σχετίζονται με το θέμα μελέτης μέσα από ποικίλη βιβλιογραφική ανασκόπηση καθώς η θεωρητική προσέγγιση των συγκεκριμένων εννοιών είναι ιδιαίτερα σύνθετη και περίπλοκη ενώ παρουσιάζουν διαφορετικό περιεχόμενο αναλόγως τον επιστημονικό κλάδο από τον οποίο μελετώνται κάθε φορά. Το γεγονός αυτό καθιστά αναγκαία μια ολοκληρωμένη παρουσίαση και καταγραφή των ορισμών καθώς και των περιεχομένων τους προκειμένου να γίνει σαφές και ξεκάθαρο μετέπειτα ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσουν στην εξέλιξη και ενδυνάμωση ενός τόπου. Η έννοια του τοπίου και άλλων εννοιών του φυσικού περιβάλλοντος αναλύθηκαν εκτενώς στο πρώτο μέρος της εργασίας και σε αυτό το σημείο θεωρείται ορθό και σκόπιμο να δοθεί η πιο ολοκληρωμένη ερμηνεία του όρου τοπίου όπως εκείνη έχει διατυπωθεί και οριστεί από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (Ε.Ε., 2000). σύμφωνα με την οποία το τοπίο προσδιορίζεται ως *«μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από τους ανθρώπους, της οποίας ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ή ανθρώπινων παραγόντων»* (ΦΕΚ 30/Α/25-02-2010).

Σε εθνικό επίπεδο αναγνωρίζεται ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την προστασία και ανάδειξη των τοπίων ανεξαιρέτως τύπου όπως συνέβαινε με παλιότερες κείμενες διατάξεις όπου το τοπίο ταυτίζονταν αποκλειστικά και μόνον με τα μοναδικά τοπία υψηλής αξίας και δίνεται προτεραιότητα στην προστασία του τοπίου στον σχεδιασμό πάντα με την υπόθεση ανάπτυξης μηχανισμών ειδικών οι οποίοι θα χαρακτηρίζονται από τον εναρμονισμό τους με την περιβαλλοντική, πολεοδομική και χωροταξική νομοθεσία και πολιτική. Αναλυτικότερα, με την παρουσίαση των κατευθύνσεων του υπερκείμενου και του υποκείμενου σχεδιασμού για την περιοχή μελέτης, γίνεται

κατανοητό ποιες μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων ενδείκνυνται να αναπτυχθούν στην περιοχή μελέτης και οι οποίες μπορεί και να συνδέονται με τα τοπικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

Συνοπτικά, από τη μελέτη και την αναλυτική παρουσίαση των κυριότερων στοιχείων της Τσαγκαράδας που έγινε, με σκοπό να υπάρξει μια ολοκληρωμένη εικόνα για την δυναμική που έχει ή που μπορεί να αναπτύξει μελλοντικά, δόθηκε ιδιαίτερα έμφαση στο μοναδικό τοπίο της Τσαγκαράδας. Η εκμετάλλευση του τοπιακού κάλλους της περιοχής μελέτης δύναται να οδηγήσει σε οικονομικές επενδύσεις γεγονός το οποίο μαρτυρά πως το τοπίο της αποτελεί μέσο τουριστικής προβολής της περιοχής (Δοξιάδης και Λιβέρη, 2013). Ειδικότερα, όπως αναφέρουν και οι Κοκκώσης και Τσάρτας (2001), η αξία ενός τοπίου έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ταυτότητας μιας περιοχής, καθώς σε συνδυασμό με στοιχεία, όπως ήθη και έθιμα, πολιτισμός κ.ά. διαμορφώνουν την ταυτότητά της και προσδιορίζουν την μοναδικότητά της. Μέσω του τοπίου της αλλά και του συνόλου των στοιχείων που διαθέτει, η Τσαγκαράδα μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης και προσέλκυσης επισκεπτών ενδυναμώνοντας την τουριστική δραστηριότητα, με συνέπεια την δημιουργία κοινωνικών αλλά και οικονομικών οφελών για την περιοχή μελέτης.

Αξιοποιώντας τα παραπάνω στοιχεία, η ανάδειξη, διαχείριση και προστασία του τοπίου οφείλει να είναι η μεγαλύτερη προτεραιότητα για την ανάπτυξη της περιοχής η οποία μελετάται όπως ακόμη και ο καθορισμός των προτεινόμενων αναπτυξιακών δράσεων και παρεμβάσεων με βάση το τοπίο να είναι εξαιρετικά προσεκτικός.

Επιγραμματικά, αναφορικά με τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε προκειμένου να οργανωθεί και να πραγματοποιηθεί η παρούσα διπλωματική εργασία, αξίζει να σημειωθεί πως συστάθηκε κατά κύριο λόγο με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να δοθεί απάντηση στο ζητούμενο της εργασίας αλλά και στην ανάπτυξη θετικών αποτελεσμάτων για την περιοχή. Σε αυτό το σημείο, κρίνεται αναγκαίο να τονιστεί η ανάγκη να δοθεί κατεύθυνση με σκοπό την ενίσχυση της ταυτότητας της περιοχής μελέτης και πολύ περισσότερο στην αναγνώρισής της ως μιας περιοχής συνδεδεμένης άμεσα το φυσικό τοπίο της.

Η διάκριση της ταυτότητας ενός τόπου αποτελεί, όπως επισημαίνει και η Γοσποδίνη (2014) «*αδιαμφισβήτητη ανταγωνιστική αιχμή*» καθώς η ταυτότητα ενός τόπου αποτελεί από τη μια πόλο έλξης τόσο για τον τουρίστα, ο οποίος αναζητά το "διαφορετικό" από το καθημερινό περιβάλλον του. Έτσι, τα χαρακτηριστικά ενός τοπίου μπορεί να είναι καθοριστικά στην επιλογή ενός τουριστικού προορισμού (Macagno κ.ά., όπως αναφέρεται στο Mikulec και Antouskova, 2011). Λαμβάνοντας υπόψιν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η περιοχή μελέτης και με μοχλό ανάπτυξης τη φυσική και την πολιτιστική κληρονομιά της, η παρούσα διπλωματική εργασία στοχεύει σε μια αειφόρο και βιώσιμη ανάπτυξη για την περιοχή, αναδεικνύοντας τα δυνατά της στοιχεία.

Ειδικότερα, με όραμα την ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας και ανάδειξη του φυσικού πόρου της περιοχής μελέτης, δηλαδή του μοναδικού αναλλοίωτου τοπίου της το οποίο είναι εκφραστής της ταυτότητας της περιοχής, κρίθηκε εξαιρετικά έξυπνο ως κύρια πρόταση ανάπτυξης, η δημιουργία ενός δικτύου σύνδεσης φυσικού και πολιτιστικού τοπίου. Η συγκεκριμένη δράση αφορά τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου φυσικών πρασίνων διαδρομών, γνωστών ως καλντεριμιών, μέσω των οποίων τα στοιχεία του τοπίου της περιοχής μελέτης θα ενσωματωθούν και θα αναδειχθούν με ομαλό τρόπο στο δομημένο τοπίο. Επιπλέον, η παρούσα μελέτη για την Τσαγκαράδα αποσκοπά στην ανάπτυξη ενός βιώσιμου οικισμού, εύκολα προσβάσιμου και με διάφορους τρόπους από όλες τις ομάδες, μόνιμους κατοίκους και επισκέπτες, με παράλληλη τη δημιουργία ενός συνεχούς τοπίου αναψυχής, οικολογίας, τουρισμού και πολιτισμού.

Το σύνολο των φυσικών διαδρομών - μονοπατιών τα οποία παρουσιάζονται στην εργασία συνιστούν διαδρομές εξαιρετικού φυσικού κάλλους, με μοναδικά καστανοδάση και αρκετές φυσικές πηγές στη διάρκεια τους να προσφέρουν στον περιπατητή την ευκαιρία να ανακαλύψει τις ομορφιές κάθε τόπου που διασχίζει. Εκτός από τον γύρο της Τσαγκαράδας που συνιστά μια διαδρομή που σχετίζεται αποκλειστικά με το εσωτερικό του οικισμού, οι υπόλοιπες πεζοπορικές διαδρομές έχουν ως αφετηρία την περιοχή μελέτης, τη διασχίζουν ή καταλήγουν σε εκείνη. Με την πρόταση αυτή λοιπόν, δίνεται έμφαση στο φυσικό περιβάλλον όχι μόνο της Τσαγκαράδας αλλά και των υπόλοιπων παραδοσιακών οικισμών. Σημαντικός παράγοντας στην επίτευξη του συγκεκριμένου προτεινόμενου εγχειρήματος αποτελεί

και ο οργανωμένος τρόπος προβολής της περιοχής μελέτης μέσω διαφόρων εκδηλώσεων και φεστιβάλ αθλητικών δραστηριοτήτων κ.α. Η διαφήμιση με λίγα λόγια της περιοχής μελέτης ως ένα δυναμικό τουριστικό πόλο που σε συνδυασμό με το τοπίο της θα επιτύχει την ανάπτυξη και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού πέρα του κλασικού όπως του περιπατητικού, του ορεινού, ίσως του γαστρονομικού τουρισμού κ.α. συνιστά εξαιρετικά σημαντικός παράγοντας.

Εν κατακλείδι άξιο αναφοράς συνιστά το γεγονός πως οι προτεινόμενες αναπτυξιακές παρεμβάσεις προκειμένου να λειτουργήσουν με θετικά αποτελέσματα για την περιοχή μελέτης, οφείλουν να στηρίζονται στην ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού σύμφωνα πάντα με την περιβαλλοντική νομοθεσία, ο οποίος αξιολογεί το εξαιρετικά παρθένο και αναλλοίωτο στο χρόνο τοπίο και ο οποίος στοχεύει όχι μόνο στη διαχείριση και ανάδειξη του τοπίου αλλά και σε μια ολοκληρωμένη και αειφορική ανάπτυξη. Η μελέτη των περιοχών που φαίνεται να αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα εγκατάλειψης και πληθυσμιακής πτώσης, όπως συμβαίνει και με την περιοχή μελέτης, φανερώνει την ανάγκη για μια ισχυρή κοινωνικό-οικονομική στήριξη δίνοντας έμφαση τόσο στην επιβίωση και συντήρηση του πληθυσμού που κατοικούν σε αυτές όσο και στην προστασία, ανάδειξη και ορθή διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντός τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- 1) Αθανασιάδου, Ε. (2012) Η αρχιτεκτονική τοπίου στο μεσογειακό περιβάλλον και η συμβολή της στην αειφόρο ανάπτυξη: Μεθοδολογία προγραμματισμού με αρχές οικολογίας τοπίου, εφαρμογή σε περιαστικό τοπίο της ανατολικής Θεσσαλονίκης. Διδακτορική διατριβή. ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονικής Τοπίου. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνική Σχολή & Γεωπονική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- 2) Αίσωπος, Γ. (2015) 'Τοπία τουρισμού: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα' στο Αίσωπος, Γ. (επιμ.) (2015) Τοπία εκμοντερνισμού: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα, Αθήνα: Δομές, σελ: 108-123G
- 3) Βαβουρανάκης, Γ. 2015α. Αρχαιολογία του τοπίου: θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Ενότητα 1.1 : Εισαγωγή - Το τοπίο ως έννοια και η αρχαιολογική επιστήμη. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έκδοση: 1.0. Αθήνα. Διαθέσιμο στο <http://opencourses.uoa.gr/courses/ARCH11/>
- 4) Βασιλάκης, Π., Δούνιας, Γ. (2001), Γενικές Οδηγίες Σύνταξης Επιχειρηματικών Σχεδίων. Ευπαλίνος – Περιοδική έκδοση του Περιφερειακού Τμήματος ΒΑ Αιγαίου του Τ.Ε.Ε., Τεύχος 5, σελ. 20-27.
- 5) Βλαντού, Α. 2010. Το τοπίο ως αντικείμενο νομικής προστασίας: σχέσεις και αντιφάσεις μεταξύ κανόνων δικαίου και πραγματικότητας. Νόμος και Φύση. Διαθέσιμο στο <http://nomosphysis.org.gr/12194/to-topio-os-antikeimeno-nomikis-prostasiassxeseis-kai-antifaseis-metaksu-kanonon-dikaiou-kaipragmatikotitas-oktobrios2010/>
- 6) Βλαντού Α., (2013), Το τοπίο ως περιβαλλοντικό αγαθό :Ασυμβατότητα μεταξύ δικαίου προστασίας και πραγματικότητας, Νόμος και Φύση Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη <https://nomosphysis.org.gr> ή https://www.citybranding.gr/2013/05/blog-post_17.html
- 7) Γουργιώτης, Α. και Τσιλιμίγκας, Γ. (2007) «Παρατηρητήριο για το τοπίο: Η υλοποίηση χάρτας του τοπίου ως απαραίτητη προϋπόθεση για την άρτια διαχείριση των ευαίσθητων περιοχών». Πρακτικά του διεθνούς επιστημονικού συμποσίου, Πρόγραμμα Jean Monnet: Προστασία, αποκατάσταση και βιώσιμη ανάπτυξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη. Βέροια, 30 Νοεμβρίου-1 Δεκεμβρίου.

- 8) Γουργιώτης Α. (2012) 'Χάρτα για την ανάπτυξη του ορεινού χώρου', *αιχώρος*, (17) 34 – 63
- 9) Γουργιώτης, Α., Τσιλιμίγκας Γ., Κίζος, Θ., (2013) Χωρικοί μετασχηματισμοί και τυπολογίες του ελληνικού τοπίου. Ζητήματα διαχείρισης του τοπίου [διαδίκτυο (online)]. Citybranding.gr Πόλεις και Πολιτικές για την ανταγωνιστική ταυτότητα των πόλεων. Διαθέσιμο στο : http://www.citybranding.gr/2013/03/blog-post_19.html
- 10) Γουργιώτης, Α. (2014) 'Η Συμβολή του Συμβουλίου της Ευρώπης στο χωρικό σχεδιασμό και το τοπίο', *Αειχώρος*, 19:38-58
- 11) Γουργιώτης Α., Τσιλιμίγκας, 2014. «Η διαχείριση του τοπίου στο πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού». *Αειχώρος*, Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
- 12) Γουργιώτης, Α. (2015) 'Χωροταξικός Σχεδιασμός και Τοπίο', (Διάλεξη στο ΤΜΧΠΠΑ), Αθήνα: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Διεύθυνση Χωροταξικού Σχεδιασμού.
- 13) Γοσποδίνη, Α. (2007) 'Χωρικές πολιτικές για το σχεδιασμό, την ανταγωνιστικότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων' στο *Αειχώρος*, 6 (1), Μάιος 2007, Βόλος, σελ: 100-145.
- 14) Γοσποδίνη, Α. (2014) 'Διαχείριση πολιτισμικής κληρονομιάς και αναπτυξιακή προοπτική: Διλήμματα και αντιθέσεις στις πόλεις των Βαλκανίων', πρακτικά (υπό έκδοση) Συμπόσιου "Πολιτισμός και χώρος στα Βαλκάνια, 17ος-20^{ος} αιώνας", Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Θεσσαλονίκη.
- 15) Δαλίπη Ε., Α.Μ.Ευπραξία (2012), Διακυβέρνηση τοπίου: Η εξέλιξη στις διαδικασίες δημόσιας συμμετοχής και οι απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το τοπίο διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο www.nomosphysis.org.gr.
- 16) Δοξιάδης Θ. & Λιβέρη Δ. 2012. Τόπος, Τοπίο, Ταυτότητα και Επονομασία. Citybranding.gr: Πόλεις και πολιτικές για την ανταγωνιστική ταυτότητα των πόλεων. Διαθέσιμο στο http://www.citybranding.gr/2012/10/blog-post_9.html, Πρόσβαση 15/09/2020. https://www.citybranding.gr/2012/10/blog-post_9.html
- 17) Δοξιάδης, Θ., Λιβέρη, Δ., (2013) 'Υπαιθρος χώρος, Τοπίο και Τοπική Ανάπτυξη', Αθήνα, doxiadis+.
- 18) Ελευθεριάδης, Ν. 2006. Αισθητική Τοπίου. Θεσσαλονίκη: ΧΑΡΙΣ ΕΠΕ.

- 19) Ευριπιώτη, Α. και Ευριπιώτη, Α. (2014) Tourism landscapes: Remaking greece, δελτίου τύπου για την Ελληνική συμμετοχή στη 14η διεθνή έκθεση αρχιτεκτονικής - La Biennale di Venezia [διαθέσιμο στο <http://www.sadas-pea.gr/delti-tipou-14i-diethnis-ekthesiarchitektonikis-elliniki-simmetochi/>]
- 20) Ζιωγανάς, Χ., (2002), 'Δυνατότητες ανάπτυξης των ορεινών περιοχών της χώρας μας: προβλήματα, πολιτική και σκοποί' στα Πρακτικά του 3ου Πανελληνίου Λιβαδοπονικού Συνεδρίου, Καρπενήσι 2002, σελ.37-45
- 21) Θ. Τερκενλή, Το πολιτισμικό τοπίο. Γεωγραφικές προσεγγίσεις, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1996.
- 22) Καπετάνιος, Α.Β. (2018). Το Ελληνικό Τοπίο. Σπουδή του τόπου και θεώρηση του ελληνικού τοπίου. Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση.
- 23) Καψάλη Μ. & Ποτηριάδη Ι. 2010. Διαδρομές στο τοπίο με αναφορά στο έργο του Δημήτρη Πικιώνη. Ερευνητική εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΕΜΠ. Αθήνα
- 24) Κοζυράκη, Μ. 2006. Ολοκληρωμένη διαχείριση και ανάδειξη πολιτισμικών - αρχαιολογικών τοπίων: η περίπτωση της κεντρικής Κρήτης. Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Γεωπονίας. Σχολή Γεωπονίας. ΑΠΘ. Θεσσαλονίκη
- 25) Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π., 2001, ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, Εκδόσεις: Κριτική
- 26) Κουρούδη, Κ. 2011. Πολιτική τοπίου – Υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και σχεδιασμός: Αρχιτεκτονική τοπίου υδραυλικών και οδικών έργων. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών – Γεωπονική Σχολή. ΑΠΘ. Θεσσαλονίκη
- 27) Λιονάτου, Μ. 2008. Αρχιτεκτονική Τοπίου και Δίκτυα Πρασίνου στα Σύγχρονα Αστικά Κέντρα: Δυνατότητες και Προοπτικές – Μεθοδολογία και Εφαρμογή: Το παράδειγμα της Λάρισας. Διδακτορική Διατριβή, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών, Τομέας οπωροκηπευτικών και αμπέλου, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.
- 28) Μαλάμη, Β. 2014. Το τοπίο ως πολιτισμικό και συνθετικό εργαλείο για το σχεδιασμό του χώρου. Ερευνητική εργασία. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Πολυτεχνείο Κρήτης.
- 29) Μπεριάτος, Η. (2013). Χωροταξικός σχεδιασμός και εδαφικές - διοικητικές δομές: Ζητήματα χωρικής διακυβέρνησης σε τοπική κλίμακα. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 3, 2018, από European Regional Science Association - Ελληνικό Τμήμα: http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/21_beriatos_ersagr13.pdf

- 30) Μπεριάτος Η, 2007, «Για μια Πολιτική του Τοπίου στην Ελλάδα», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας/Τμήμα μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης «Θεωρία και Πολιτική του Τοπίου. Ελληνικές και Γαλλικές Εμπειρίες», Η. Μπεριάτος/J. Ballesta (επιμ.), Βόλος
- 31) Μπεριάτος Η. & Παπαγεωργίου Μ. 2013. Χωροταξικός σχεδιασμός σε ευαίσθητες και κρίσιμες περιοχές. Πανεπιστημιακές σημειώσεις μαθήματος Στούντιο Χωροταξίας Ιβ: Σχεδιασμός υπαίθρου και περιβάλλοντος. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- 32) Μπεριάτος, Η. (2015) 'Η Διακήρυξη της Στυμφαλίας και η ελλειμματική πολιτική τοπίου' στο Η εφημερίδα των συντακτών.
- 33) Μωραΐτης, Κ. (2005) 'Σχεδιάζοντας το τοπίο. Τα δομικά σχήματα του φυσικού' Περιοδικό του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ,(49) 70-5.
- 34) Μωραΐτης, Κ. 2012. Το Τοπίο Πολιτιστικός Προσδιορισμός του Τόπου: Παρουσίαση και θεωρητικό συσχετισμός των σημαντικότερων νεότερων προσεγγίσεων της τοπιακής επεξεργασίας του τόπου. Διδακτορική Διατριβή. Τομέας III Αρχιτεκτονική γλώσσα, επικοινωνία και σχεδιασμός, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ, Αθήνα.
- 35) Παυλής, Ε. (2012). Προς μια γεωγραφική προσέγγιση της συνείδησης με εφαρμογή στο τοπίο: Η περίπτωση της ελληνικής υπαίθρου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- 36) Περντετζή, Χ. 2013. Διερευνήσεις της έννοιας της αντίληψης του χώρου: Από τον τόπο στο τοπίο. Ερευνητική εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΔΠΘ. Ξάνθη.
- 37) Ποϊραζίδης, Κ. 2010. Οικολογία και Ποιότητα τοπίου: Θεωρία και Εφαρμογές. Εκπαιδευτικές σημειώσεις. Τμήμα Τεχνολογίας Περιβάλλοντος και Οικολογίας. ΑΤΕΙ Ιόνιων Νήσων. Ζάκυνθος.
- 38) Πολύζος, Σ. και Σαράτσης, Γ (2013) 'Η γεωγραφία και τα χαρακτηριστικά του τουρισμού στην Ελλάδα, η θέση και οι προοπτικές της Περιφέρειας Θεσσαλίας'. Στα Πρακτικά του 7ου Συνεδρίου ΕΣΔΟ. Λάρισα: ΤΕΙ Λάρισας.
- 39) Σαπουνάκης Α. Σταθάκης Δ., 2014, Μέθοδοι ανάλυσης και σχεδιασμός του ελληνικού τοπίου, Ειδικό Τεύχος - Αφιέρωμα, Επιστημονικό περιοδικό, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, ΤΜΧΠΠΑ, Αειχώρος, 19

- 40) Σαπουνάκης, Α. (2014) “Περιαστικό τοπίο στην Ελλάδα: Απειλές και προοπτικές”. *Αειχώρος*, 19, pp. 58-79
- 41) Σελκιζιώτης, Σ. (1999). *Επιστολές. Γεωτεχνική Ενημέρωση*.
- 42) Σεραφειμίδη, Α. 2012. Το τοπίο ως προστατευτέο έννομο αγαθό. Διπλωματική εργασία. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών. Αθήνα.
- 43) Σιδηροπούλου Άννα , Ισπικούδης Ιωάννης (Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης) , 2006, Δράμα, συνέδριο, με τίτλο θέματος: Ανάλυση δομής φυσικού τοπίου, διαθέσιμο:<http://ikee.lib.auth.gr/record/279333/?ln=e1>
- 44) Στεφάνου, Ι. 2005. Περί τόπου και τοπίου. *Αρχιτέκτονες*, 49, 61-62.
- 45) Στεφάνου, Ι. (2005) Το τοπίο ως συνολική έκφραση του τόπου. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου με θέμα «Αρχιτεκτονική Τοπίου: Εκπαίδευση, Έρευνα, Εφαρμοσμένο Έργο», Θεσσαλονίκη, 11-14 Μαΐου 2005, Τόμ. ΙΙ, 121-126.
- 46) Τερκενλή Θ., 1996, Το πολιτισμικό τοπίο. Γεωγραφικές προσεγγίσεις, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.)
- 47) Τερκενλή, Θ.Σ. (2010). Η σχέση άνθρωπος–τοπίο στη σύγχρονη Ελλάδα: μια πολιτισμική επαναπροσέγγιση. Στο: Παπαγιάννης Θ. και Σορώτου Α. (επιμ.). Σε αναζήτηση του ελληνικού τοπίου, Πρακτικά της πρώτης Συνάντησης Εργασίας στο πλαίσιο του προγράμματος Διαφύλαξη και Διαχείριση του Ελληνικού Τοπίου, 21 και 22 Μαΐου 2009. Med-INA, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και WWF Ελλάς, Αθήνα 2010, σ. 37–52.
- 48) Τζημοπούλου-Ανανιάδου Μ., 2005, Από την επικαιρότητα του σχεδιασμού τοπίου, αρχιτέκτονος τοπίου DPLG, Τμ. Αρχιτεκτόνων ΑΠΘ, *Αρχιτέκτονες*, 49, 74.
- 49) Χατζηδάκης, Α. (1955) ‘Επιπτώσεις του τουρισμού στο δομημένο περιβάλλον: Ένα πλαίσιο ανάλυσης’ στο *Σύγχρονα Θέματα*, 55, Αθήνα, Απρίλιος-Ιούνιος 1995, σελ: 88-92
- 50) Φατούρος Δ.Α., (2005), «Το τοπίο: Ένας κατάλογος σημειώσεων» (σελ. 52)

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- 1) Ashworth, G.J. (1994) 'From history to heritage-from heritage to identity: In search of concepts and models' στο Ashworth, G.J. and Larkham, P.J. (eds) (1994) Building a New Heritage. Tourism, Culture and Identity in the New Europe, London: Routledge, σελ. 13-30
- 2) Brantman, G., Hamilton, P. and Gretchen, C. (2012) "The Impacts of Nature Experience on Human Cognitive Function and Mental Health". Annals of the New York Academy of Sciences, 1249(1), pp. 118-136 <https://texanbynature.org/wp-content/uploads/2016/10/Bratman-et-al-2012-Nature-Experience-Cognitive-Function-and-Mental-Health-NY-ACAD-SCI.pdf>
- 3) Buergi, E. (2006) "Πρόλογος". Σε Συμβούλιο της Ευρώπης (επιμ.) Τοπίο και βιώσιμος ανάπτυξη: Προκλήσεις του ο ευρωπαϊκός Σύμβαση Τοπίου. Συμβούλιο του Europe Publishing, σελ. 3.
- 4) Curtin, S. (2013). "The Intrinsic Motivations and Psychological Benefits of Eco- and Wildlife Tourism Experiences". In Ballantyne, R. & J. Packer (eds.) International Handbook on Ecotourism. Edward Elgar: Cheltenham –Northampton
- 5) Daniel, T.C. and Vining, J. (1983). Methodological Issues in the Assessment of Landscape Quality, New York
- 6) European Commission (2004), Fact sheet: Rural development in the European Union, European Communities, Luxembourg
- 7) Gospodini, A. (2001) 'Urban design, urban space morphology, urban tourism: An emerging new paradigm concerning their relationship' στο European planning studies, 9 (7), σελ: 925-934
- 8) Hatzopoulou, M. (2008) "Landscape" Retrieved from: http://video.minpress.gr/wwwminpress/aboutgreece/aboutgreece_landscape.pdf
- 9) Healy R.G. (1994): "The 'common Pool' Problem in Tourism Landscape". Annals of Tourism Research, 21: 596–611.
- 10) Jouen M. (2000), "Sleutelwoord; 'diversiteit'. Het Europese platteland bij het begin van het derde millennium", LEADER Magazine, 8, No. 25
- 11) Keniger, L., Gaston, K., Irvine, K. and Fuller, R. (2013) "What are the Benefits of Interacting with Nature?". International Journal of Environmental Research and Public Health, 10(1), pp. 913-935.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3709294/>

- 12) Leighly, J. 1969. Land and Life: A selection from the writings of Carl Ortwin Sauer, 16,315-350. University of California Press Berkeley and Los Angeles
- 13) Leonard J. Lickorish , Carson L. Jenkins, 1997, An Introduction to Tourism, Butterworth-Heinemann
- 14) Maller, C., Townsend, M., St Leger, L., Wilson, C., Pryor, A., Prosser, L. and Moore, M. (2009) “Healthy Parks, Healthy People: The Health Benefits of Contact with Nature in a Park Context”.George Wright Forum, 29(2), pp. 586-594.https://www.researchgate.net/publication/228644595_Healthy_parks_healthy_people_The_health_benefits_of_contact_with_nature_in_a_park_context
- 15) Mikulec, J. and Antouskova, M. (2011) “Landscape and Tourism Potential in the Protected Landscape Areas”. Agricultural Economics, 57(6), pp. 272-278
- 16) Planells, M., Galiana, F. and Eetvelde, V. (2014) “A Classification of Landscape Services to Support Local Landscape Planning”. Ecology and Society.19(1):(https://www.researchgate.net/publication/273918478_A_Classification_of_Landscape_Services_to_Support_Local_Landscape_Planning)
- 17) Roger, S. U. (1986) “Visual Landscapes and Psychological Well-being”. Landscape Research, 4(1), pp. 17-23.
https://www.researchgate.net/publication/254315158_Visual_Landscapes_and_Psychological_Well-Being
- 18) Simmel, G.,J.Ritter, E.H.Gombrich, Δασκαλοθανάσης Ν., (2004) Το Τοπίο. (Μετάφραση), Αθήνα: Ποταμός,166
- 19) Tilley, C. 1997. A Phenomenology of Landscape: Places, Paths and Monuments. United Kingdom: Bloomsbury Publishing PLC.
- 20) Tress B., Tress G., Decamps H., d’Hautserre A.M. 2001. Bridging human and natural sciences in landscape research. Landscape and Urban Planning, 57, 137-141.
<https://www.infona.pl/resource/bwmeta1.element.elsevier-cdce6978-c5a8-3554-a1c5-2f34b786776a/tab/summary> {Elsevier Landscape and Urban Planning Volume 57, Issues 3–4, 15 Δεκεμβρίου 2001 , σελίδες 137-141 Τοπίο και πολεοδομία Σύνταξης Γεφυρώνοντας τις ανθρώπινες και φυσικές επιστήμες στην έρευνα τοπίου }
- 21) UNEP-DTIE (United Nations Environment Programme – Division of Technology, Industry and Environment) (2002), Economic impacts of tourism, Paris

22) Veer M. and Tuunter E. (2005), Rural tourism in Europe: an exploration of success and failure factors, Stichting Recreatie, Den Haag.

ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

- **Νόμος 4759/2020** - ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020, Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις.
- **Νόμος 3827/2010**, Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου. Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2010. Αριθμός 30. Τεύχος Α. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- **Νόμος 3827/2010**, Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο.
- **Νόμος 1126/03-02-1981** (ΦΕΚ 32/Α/10-02-1981). Περί κυρώσεως της εις Παρισίους την 23ην Νοεμβρίου 1972 υπογραφείσης Διεθνούς Συμβάσεως δια την Προστασία της Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς Κανονισμός 797/1985 του Συμβουλίου της 12^{ης} Μαρτίου του 1985, περί βελτιώσεως της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων.
- **Νόμος 1469/02-08-1950**, «Περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830» (ΦΕΚ 169/Α/07-08-1950).
- **Νομοθετικό Διάταγμα (ΝΔ) 996/02-10-1971**, «Περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του ΝΔ 86/1969 περί Δασικού Κώδικος και Κωδικοποιήσεως των υπ' αριθ. 871/1971 και 919/1971 ΝΔ/των» (ΦΕΚ 192/Α/06-10-1971).
- **Νόμος 998/28-12-1979**, «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας» (ΦΕΚ 289/Α/29-12-1979)
- **Νόμος 1650/15-10-1986**, «Για την προστασία του περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 160/Α/16-10-1986)
- **Νόμος 4067/09-04-2012**, «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός» (ΦΕΚ 79/Α/09-04-2012)
- **Νόμος 2742/07-10-1999**, «Χωροταξικός σχεδιασμός και αιφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 207/Α/07-10-1999), όπως αυτός τροποποιήθηκε με το Ν. 4447/23-12-2016

- **Οδηγία 85/337/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου του 1985, περί εκτιμήσεως των επιπτώσεων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον.
- **Οδηγία 92/43/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, η οποία είναι γνωστή και ως Οδηγία NATURA/ΦΥΣΗ 2000.
- **Οδηγία για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (Οδηγία 2001/42/ΕΚ).**
- **Η Διεθνής Σύμβαση** για τη φυσική κληρονομιά στη Βέρνη (1979). Σύμβαση περί της διατήρησης της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης (ΕΕ L 38 της 10.2.1982, σ. 3-32)
- **Η Σύμβαση Benelux** για την διατήρηση της φύσης και την προστασία του τοπίου, η οποία υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 08/06/1982
- **Η Διεθνής Σύμβαση** για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στη Γρανάδα (1985).
- **Η Διεθνής Σύμβαση** για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς (Λονδίνο 1969–1992)
- **Η Σύμβαση του Ρίο** για την προστασία της βιολογικής ποικιλότητας (1992)
- **Ο Μεσογειακός Χάρτης Τοπίου ή Χάρτης της Σεβίλλης** (1993),
- **Κοινή Διακήρυξη του WTO** και του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον το 1982 (στο Lickorish and Jenkins, 1997)
- **(ΦΕΚ 1138 Β/11.06.2009)** Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό
- **(ΦΕΚ2464/2008)** Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- **(ΦΕΚ151/2009)** Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία
- **(ΦΕΚ 269 Α.Α.Π./15.11.2018)** Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Θεσσαλίας
- **(ΦΕΚ 594/Α/13-11-1978, 374/Α/4-7- 1980 και 383/Α/15-6-1997)**
- **(ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967)**
- **(ΦΕΚ 30/Β/19-1-96)**

- ΠΔ 24-04-1985 (ΦΕΚ 181)
- ΠΔ της 11-06-1980 (ΦΕΚ 374Δ)
- ΠΔ του 1978
- Άρθρο 1 του ΠΔ της 17-04- 1997 (ΦΕΚ 383Δ)
- ΠΔ της 19-07-1979 (ΦΕΚ 401Δ)
- ΓΟΚ του 1973 (ΦΕΚ 124Α)
- ΠΔ της 24-04-1985
- Νόμος 3937/2011 της Βιοποικιλότητας
- Υπουργική Απόφαση ΔΜΕΟ/ε/οικ/1308/15-12-95 «Περί Κατάταξης Εθνικών Οδών Περιφερειών Αττικής, Στερεάς Ελλάδας, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Μακεδονίας και Θράκης σε Βασικό (Πρωτεύον, Δευτερεύον, και Τριτεύον Εθνικό) Οδικό Δίκτυο»
- Υπουργική Απόφαση ΔΜΕΟ/ε/0/266/9-3-1995 «Ανακατάταξη Επαρχιακού Δικτύου των Νομών της Χώρας» (ΦΕΚ 293/Β/17-4-95)
- ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/42111/2588/16-9-1985

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- Council of Europe Landscape Convention <https://www.coe.int/en/web/landscape>
(Πρόσβαση 03/05/2020)
- Δήμος Ζαγοράς Μουρεσίου, <http://www.dimos-zagoras-mouresiou.gr/> (Πρόσβαση 03/03/2020)
- Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php (Πρόσβαση 03/03/2020)
- Δημοτικό κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου, <http://www.diki.gr/m5a.htm>
(Πρόσβαση 03/03/2020)

- Ελληνική Στατιστική Αρχή. <http://www.statistics.gr/>. (Πρόσβαση 03/02/2021)
- Πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Πρόσβαση 03/03/2020)
https://www.researchgate.net/publication/303003246_Landscape_Strategies_for_Promotion_of_Urban_Biodiversity_in_Ireland
- ΦΙΛΟΤΗΣ, Βάση δεδομένων για την ελληνική φύση, <https://filotis.itia.ntua.gr/>
(Πρόσβαση 13/05/2020)
- <http://www.tsagarada.gr/> (Πρόσβαση 12/04/2020)
- <http://geodata.gov.gr/> (Πρόσβαση 12/04/2020)
- <http://www.minagric.gr/> (Πρόσβαση 13/05/2020)
- <https://www.feelgreece.com/> (Πρόσβαση 12/04/2020)
- <http://www.hellaspath.gr/> (Πρόσβαση 20/05/2021)
- <http://walking-pilion.blogspot.com/> (Πρόσβαση 13/05/2020)
- <http://www.eosvolos.gr/> (Πρόσβαση 12/04/2020)
- <http://www.topoguide.gr/> (Πρόσβαση 20/05/2021)
- <http://www.pelionweb.gr/>. (Πρόσβαση 12/04/2020)
- <http://listedmonuments.culture.gr/>. (Πρόσβαση 03/03/2020)
- <https://vriskoapostasi.gr/> (Πρόσβαση 06/02/2020)
- [Δημαρχείο Τσαγκαράδας](#) (Πρόσβαση 06/02/2020)
- [Google Maps Satellite, Google Earth Pro](#). (Πρόσβαση 20/05/2021)